मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आर्थिक वर्ष २०७८/७९-२०८०/८१)

प्रदेश सरकार

प्रदेश योजना आयोग

प्रदेश नं. १, विराटनगर

मध्यमकालीन खर्च संरचना

आर्थिक वर्ष २०७८/७९-२०८०/८१

प्रदेश सरकार

प्रदेश योजना आयोग

प्रदेश नं. १, विराटनगर

प्रदेश नं. १

मन्त्री, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

मन्तव्य

आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबिच तादात्म्यता कायम गरी समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत लक्ष्य एवं उद्देश्यहरू हासिल गर्न सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता र वित्तीय अनुशासनको त्रिकोणात्मक संयोजन कायम गरी सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना एउटा महत्त्वपूर्ण औजारको रूपमा रहेको छ । अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले सार्वजनिक आय-व्ययको विवरण प्रस्तुत गर्दा अनिवार्य रूपमा तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त व्यवस्थाको कार्यान्वयनार्थ मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०७८/७९-२०८०/८१) को रूपमा यो दस्तावेज तयार गरिएको छ । प्रदेश स्थापना काल पश्चातको यो तेस्रो मध्यमकालीन खर्च संरचना हो ।

वस्तुगत र व्यवहारिक रूपमा स्रोत र खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण गरिएको यो मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज पन्ध्रौं योजना, "समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली" को दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच, "स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश" को दीर्घकालीन सोच सहितको प्रथम आवधिक योजना र दिगो विकास लक्ष्य, २०३० को जगमा तयार गरिएको छ । जसले गर्दा ती विषय सम्बद्ध परिमाणात्मक तथा गुणात्मक लक्ष्य हासिल गर्न प्रत्यक्ष योगदान पुग्नेछ । यसैगरी सबै मन्त्रालय/विषयक्षेत्रगत निकायलाई आवश्यक स्रोत सहित सार्वजनिक वित्तको पूर्वानुमान गर्न यो दस्तावेजबाट उल्लेखनीय सहयोग पुग्ने पूर्ण विश्वास लिएको छु ।

शताब्दीकै महामारीको रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ बाट सिर्जित विषम परिस्थितिमा पनि अहोरात्र खटेर यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने प्रदेश योजना आयोग तथा सो कार्यमा सहजीकरण गर्ने आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, विषयगत मन्त्रालयका योजना महाशाखा सम्बद्ध पदाधिकारी तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

टंक आङबुहाङ्ग लिम्बू

असार, २०७८

प्रदेश नं. १

उपाध्यक्ष, प्रदेश योजना आयोग

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ देखि २०८०/८१ सम्मको त्रिवर्षीय खर्च संरचनाको खाका प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई खुसी लागेको छ। यो संरचनाको आवश्यकता र औचित्यको बारेमा परिच्छेद १ को पृष्ठभूमि शीर्षकमा यथेष्ट चर्चा गरिएको छ। स्रोतको वस्तुनिष्ठ आकलन गर्ने र त्यसको महत्तम ढङ्गले उपयोग गर्नका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आवश्यकता परेको हो । वित्तीय उत्तरदायित्व र अनुशासनको परिपालना गर्ने काममा एउटा मार्गदर्शक संरचनाको आवश्यकता पर्‍यो र अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापनलाई निर्देशित गर्ने ऐनको महत्त्वपूर्ण संरचनाको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रादुर्भाव भएको अन्तर्राष्ट्रिय अनुभव रहेको छ ।

परियोजनाको प्राथमिकीकरण गर्ने, स्रोतको वस्तुनिष्ठ अनुमान गर्ने तथा क्षमता र संसाधनले पुरा गर्न सक्ने योजनालाई मात्र छनौट गर्ने दिशा तर्फ प्रदेश नं. १ सरकारको सचेष्ट प्रयासको रूपमा यो दस्तावेज प्रदेश सभा समक्ष प्रस्तुत गरिएको छ । प्रदेश स्तरीय योजना र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ ले योजनाको पहिचान, छनौट र कार्यान्वयनको दिशामा महत्त्वपूर्ण मार्गदर्शन गरेको छ । प्रदेश सरकार गठन भएको तीन वर्षमा अनुभवजन्य सुधार र परिमार्जन गर्दै हामी अगाडी बढिरहेका छौं । प्रदेशले प्रचलनमा ल्याउने असल अभ्यासले स्थानीय तहलाई पनि सहयोग पुग्छ । योजनाको वर्गीकरण र विभाजन तहगत जिम्मेवारी अनुरूप गर्ने, आपसमा समन्वय सहकार्य र सहयोग गर्ने तथा एक आपसमा सूचनाको अद्यावधिक प्रबन्ध गर्ने जुन कार्य योजना प्रदेश सरकारले बनाएको छ त्यसका लागि पनि यो संरचनाको दस्तावेज सहयोगी हुने विश्वास मैले लिएको छु । सुधार र परिमार्जन निरन्तरको प्रक्रिया हो । विगतका उपलब्धिका साथै कमी कमजोरीबाट समेत पाठ सिक्दै जाने क्रममा यस वर्षको बजेट विनियोजनको मूल्याङ्कन हुने विश्वास लिएको छु ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको निर्माण र व्यवस्थापनको लागि प्रदेश योजना आयोगका माननीय सदस्यहरू, कर्मचारी साथीहरू र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको अमूल्य योगदान रहेको छ । माननीय मुख्यमन्त्रीको निर्देशन तथा सबै मन्त्रालयबाट प्राप्त सहयोग प्रति आयोगको तर्फबाट हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । वित्त व्यवस्थापन तथा वित्तीय अनुशासनको परिपालना सुदृढ गर्ने दृष्टिकोणले मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मूल्याङ्कन हुने अपेक्षा सहित हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

सुबोधराज प्याकुरेल

असार, २०७८

विषयसूची

परिच्छेद १ : परिचय -- १

१.१ पृष्ठभूमि -- १

१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य-- २

१.३ संस्थागत व्यवस्था -- २

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभ्यास -- ४

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया -- ४

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७८/७९-२०८०/८१) ------------- ६

२.१ पृष्ठभूमि -- ६

२.२ प्रदेशको दीर्घकालीन सोच -- ६

२.३ दीर्घकालीन सोचका आधार स्तम्भ -- ६

२.४ प्रदेशको समष्टिगत लक्ष्य -- ६

२.५ समष्टिगत उद्देश्य -- ७

२.६ समष्टिगत रणनीति -- ७

२.७ परिमाणात्मक लक्ष्य-- ७

२.८ स्वच्छता, सुखी र समुन्नतका प्रादेशिक लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक ------------------------------ ९

२.९ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण ------------------------------ १६

२.१० बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट--१८

२.११ अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणको अनुमान र प्रक्षेपण ------------------------------ २३

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र-- २६

३.१ कृषि, सहकारी तथा भूमि व्यवस्थापन -- २६

३.१.१ कृषि, पशुपक्षी तथा मत्स्य विकास -- २६

३.१.२ भूमि व्यवस्थापन-- २८

३.१.३ गुठी व्यवस्थापन-- २९

३.१.४ खाद्य सुरक्षा तथा पोषण -- ३०

३.१.५ सहकारी क्षेत्र -- ३१

३.२ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण-- ३२

३.२.१ उद्योग-- ३२

३.२.२ खानी तथा खनिज सम्पदा-- ३४

३.२.३ वाणिज्य तथा आपूर्ति -- ३५

३.२.४ पर्यटन -- ३७

३.३ वन तथा जैविक विविधता -- ३९

परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र -- ५४

४.१ शिक्षा-- ५४

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण-- ५६

४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ --५८

४.४ जनसङ्ख्या तथा बसाइँसराइ --५९

४.६ सामाजिक समावेशीकरण ---६२

४.७ सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण ---६४

४.८ ज्येष्ठ नागरिक ---६५

४.९ अपाङ्गता भएका व्यक्ति---६६

४.१० बालबालिका तथा किशोर किशोरी --६७

४.११ युवा तथा खेलकुद--६९

४.१२ भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण -----------------------------------७०

४.१३ गैरसरकारी क्षेत्र---७२

परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र--- ८७

५.१ शहरीकरण, ग्रामीण विकास तथा बस्ती व्यवस्थापन ------------------------------------८७

५.२ सिँचाइ तथा जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन --९०

५.२.१ सिँचाइ ---९०

५.२.२ जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन -- ९२

५.३ ऊर्जा-- ९३

५.३.१ जलविद्युत -- ९३

५.३.२ सौर्य तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जा -- ९५

५.४ यातायात पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्थापन -----------------------------------९६

५.५ विज्ञान तथा प्रविधि---९८

५.६ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि---९९

परिच्छेद ६ : सुशासन, शान्ति सुरक्षा, सुव्यवस्था र अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र -----------------११७

६.१ सुशासन तथा क्षमता विकास ---११७

६.२ मानवअधिकार, शान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था---------------------------------------११८

६.३ गरिबी निवारण---१२०

६.४ श्रम तथा रोजगारी--१२१

६.५ वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन ---१२३

६.६ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन---१२५

परिच्छेद ७ : प्रदेशका आयोग तथा निकाय---१३६

७.१ प्रदेश सभा---१३६

७.२ प्रदेश योजना आयोग --- १४०

७.३ प्रदेश लोक सेवा आयोग ---१४६

७.४ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय---१५१

७.५ प्रदेश लगानी प्राधिकरण-- १५४

तालिकाको सूची

तालिका २.१ :	प्रमुख समष्टिगत सूचक तथा लक्ष्य	८
तालिका २.२ :	स्वच्छका सूचक तथा लक्ष्य	९
तालिका २.३ :	सुखका सूचक तथा लक्ष्य	१०
तालिका २.४ :	समुन्नतका सूचक तथा लक्ष्य	१२
तालिका २.५ :	त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन तथा प्रक्षेपण (प्रचलित मूल्यमा)	१७
तालिका २.६ :	रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	१८
तालिका २.७ :	प्रादेशिक सोचको सूचकको आधारमा बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	१९
तालिका २.८ :	दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२०
तालिका २.९ :	लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२१
तालिका २.१० :	लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा आ.व. २०७८/७९ को मन्त्रालय तथा निकायगत	२१
तालिका २.११ :	जलवायु सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२२
तालिका २.१२	जलवायु सङ्केतको आधारमा आ.व. २०७८/७९ को मन्त्रालय तथा निकायगत	२२
तालिका २.१३ :	स्थानीय तहमा हुने वित्तीय हस्तान्तरणको तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण	२३
तालिका २.१४ :	समष्टिगत रणनीतिको आधारमा	२४
तालिका २.१५ :	परियोजना प्राथमिकता तथा विनियोजन	२५
तालिका २.१६ :	मानव विकास सूचकाङ्कको आधारमा बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२५

परिच्छेद १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

विनियोजन कुशलता तथा दक्षता र वित्तीय अनुशासनको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने औजार नै मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium Term Expenditure Framework) हो । दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच *"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"*; प्रादेशिक दीर्घकालीन सोच *"स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश"*; दिगो विकास लक्ष्य, २०३० र *"सामाजिक न्याय सहितको प्रदेश निर्माण गर्ने"* प्रादेशिक उद्देश्य हासिल गर्न सार्वजनिक खर्चको कुशल परिचालन अपरिहार्य छ । आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम, वार्षिक विकास कार्यक्रम, प्रदेशस्तरीय योजना र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ र वार्षिक बजेट बिचको तादात्म्यता र सामञ्जस्यता कायम गर्नको लागि यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको छ ।

अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा (१६) बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश तथा स्थानीय तहले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका विषयहरूमा हुने सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गर्नु पर्नेछ । आयोजनाका प्राथमिकता सहित आगामी तीन आर्थिक वर्षको स्रोत साधनको प्रक्षेपण, विनियोजनको सुनिश्चितता, खर्चको पुस्ट्याई समेट्दै प्राप्त हुन सक्ने उपलब्धि समावेश गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नु पर्ने व्यवस्था छ ।

प्रदेश सरकारको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धमा बनेको विधेयकले प्रत्येक आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्नु अघि आगामी तीन आर्थिक वर्षको आम्दानी र खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस संरचनामा प्रस्तावित योजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, प्रत्येक क्रियाकलापको प्रति एकाइ लागत, सञ्चालनमा लाग्ने अनुमानित समय, सोबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल समेत खुलाई प्रत्येक योजना वा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्नु पर्दछ ।

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार योजना आयोगले मध्यमकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजाको खाकाको साथै प्रस्तावित आयोजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, क्रियाकलापको अनुमानित प्रति एकाइ लागत, आयोजना वा कार्यक्रम सञ्चालनमा लाग्ने अनुमानित समय तथा सोबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल समेत खुलाई प्रत्येक आयोजना वा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्नु पर्नेछ ।

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को हकमा विनियोजित बजेट अनुरूप नै र आगामी दुई आर्थिक वर्षको हकमा आयोजना कार्यान्वयनको स्थिति, उपलब्ध स्रोत साधन र खर्च गर्ने क्षमतालाई आधार मानी बजेट प्रक्षेपण गरिएको छ । यो प्रक्षेपणले प्रदेशका सबै मन्त्रालय तथा निकायलाई आगामी वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको सीमा भित्र बस्न अनिवार्य गराउनुका साथै बहुवर्षीय योजनाहरूको स्रोत सुनिश्चितताको हकमा समेत यो सीमा लागू हुन्छ ।

१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्त्वपूर्ण औजारको रूपमा कार्य गर्ने मध्यमकालीन खर्च संरचनाले स्रोत साधनको आकलन गरी प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यमकालीन अवधिको लागि स्रोतको बाँडफाँट सहितको अनुमानको खाका तयार गर्दछ ।

गत आर्थिक वर्षको वास्तविक स्रोत अनुमान र खर्च अनुसार आगामी दुई वर्षको आर्थिक वर्षको बजेट प्रक्षेपण मार्फत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको खाका तयार हुन्छ । चक्रीय हिसाबले प्रत्येक आर्थिक वर्षको संशोधित उपलब्धि सहित विकासको आवश्यकता, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था, राजस्व र वैदेशिक सहायताको अनुमानलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन वर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिन्छ । यसले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउँदै बजेटलाई राष्ट्रिय दीर्घकालीन सोचका सूचक, प्रादेशिक दीर्घकालीन सोचका आधार स्तम्भ, दिगो विकास लक्ष्य, लैङ्गिक सङ्केत र जलवायु सङ्केतको आधारमा अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्दछ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाका उद्देश्य निम्नानुसार छन् :

क. सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा वित्त अनुशासन कायम गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्नका लागि सरकारलाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्ने ।

ख. सरकारको विकास योजनाको प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानीको सुनिश्चितता प्रदान गर्न स्रोत र साधनको विनियोजन प्रक्रियाको पुनः संरचना गरी प्राथमिकता प्राप्त विषयगत क्षेत्रमा बजेटको बाँडफाँट गर्ने ।

ग. सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने ।

घ. सम्बन्धित मन्त्रालयको बजेट अनुमान वास्तविक बनाउने ।

१.३ संस्थागत व्यवस्था

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमामा देहाय बमोजिम संस्थागत व्यवस्था गरिएको छ :

क. निर्देशक समिति : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यको समग्र निर्देशनका लागि देहाय बमोजिमको निर्देशक समिति रहेको छ :

अ. माननीय अर्थमन्त्री	- अध्यक्ष
आ. माननीय उपाध्यक्ष, प्रदेश योजना आयोग	- सदस्य
इ. माननीय सदस्यहरू, प्रदेश योजना आयोग	- सदस्य
ई. प्रमुख सचिव	- सदस्य
उ. प्रदेशका सबै सचिवहरू	- सदस्य
ऊ. सचिव, प्रदेश योजना आयोग	- सदस्य-सचिव

ख. स्रोत समिति : अर्थतन्त्रको आर्थिक परिसूचकको विश्लेषण गरी समष्टिगत आर्थिक संरचना तयारी, आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेटको कुल सीमा प्रक्षेपण, खर्च तथा स्रोत सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना सीमा निर्धारण र बजेटको कार्यान्वयन स्थितिको समीक्षा गरी आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरी सो सीमा सहितको मार्गदर्शन पठाउन देहाय बमोजिमको स्रोत समिति रहनेछ :

अ. मन्त्री, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय - संयोजक

आ. उपाध्यक्ष, प्रदेश योजना आयोग - सदस्य

इ. सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय - सदस्य

ई. प्रदेश लेखा नियन्त्रक, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय - सदस्य

उ. निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, प्रदेश कार्यालय - सदस्य

ऊ. महाशाखा प्रमुख, बजेट तथा योजना महाशाखा, (आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय) - सदस्य

ऋ. महाशाखा प्रमुख, वित्त व्यवस्थापन महाशाखा, (आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय) - सदस्य-सचिव

**प्रदेश योजना आयोगका आर्थिक व्यवस्थापन क्षेत्र हेर्ने सदस्य विशेष आमन्त्रित हुनेछ ।*

ग. मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नको लागि देहाय बमोजिमको विभिन्न विषय/क्षेत्रगत प्राविधिक समिति रहने व्यवस्था गर्नुपर्ने हुन्छ ।

अ. सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय - संयोजक

आ. बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा प्रमुख, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय - सदस्य

इ. प्रमुख, योजना तथा अनुगमन महाशाखा, सबै प्रादेशिक मन्त्रालय वा निकाय - सदस्य

ई. महाशाखा प्रमुख, प्रदेश योजना आयोग - सदस्य-सचिव

घ. मध्यमकालीन खर्च संरचना प्राविधिक समिति : सम्बन्धित मन्त्रालय तथा आयोग/निकायमा देहाय बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल रहनेछ । सो कार्यदलले मन्त्रालय र मातहतका निकायका प्रत्येक क्रियाकलापको एकाइगत लागत आकलन गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको खाका तर्जुमा र बजेट मस्यौदा तयार गर्ने कार्य गर्दछ ।

अ. महाशाखा प्रमुख (योजना हेर्ने) - अध्यक्ष

आ. आर्थिक शाखा प्रमुख - सदस्य

इ. मातहतका निकाय/निर्देशनालयको प्रतिनिधि* - सदस्य

नोट :- *मातहत निकाय नरहेकाको हकमा आवश्यक नपर्ने ।
*संवैधानिक अङ्ग र प्रदेश सभाका सचिवले आ-आफ्नो निकायको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी/गराई पेस गर्नु पर्नेछ ।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभ्यास

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको सुरुवात नेपालको दसौं आवधिक योजनादेखि भएको हो । अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, प्रदेश सरकारको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धमा बनेको विधेयक तथा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनलाई अनिवार्य गरे बमोजिम प्रदेशले यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरेको अवस्था छ ।

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया

क. **त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहित कुल बजेटको आकार तयारी :** गत आर्थिक वर्षको सार्वजनिक खर्चको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको अनुमान र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारमा विषय क्षेत्रगत निकाय/मन्त्रालयसँग नीतिगत छलफल गरी आगामी आर्थिक वर्षको आय-व्ययको प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्दछ । यसका साथै प्रदेशको समष्टिगत अर्थतन्त्रको वर्तमान स्थिति, राष्ट्रिय योजना/प्रादेशिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको प्रक्षेपण, वित्तीय स्थिति, वित्त परिचालनको सम्भावना, राजस्व तथा करको प्रक्षेपण, कार्यगत नीति र प्राथमिकताको आधारमा बजेट तथा स्रोत समितिले आगामी आर्थिक वर्षको कुल बजेटको आकार र सीमा निर्धारण गर्नु पर्दछ ।

ख. **बजेट सीमा र मार्गदर्शन पठाउने :** बजेट तथा स्रोत समितिले तयार गरेको बजेटको सीमाभित्र रही मन्त्रालयगत र क्षेत्रगत रूपमा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्था सहितको बजेटको सीमा र मार्गदर्शन बमोजिम आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले प्रादेशिक मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा प्रविष्टि गर्दछ । सबै मन्त्रालय तथा निकायले बजेटको सीमाको पालना गर्नु पर्नेछ ।

ग. **आयोजना बैंक र आयोजनाको छनौट तथा प्राथमिकीकरण :** प्रदेश स्तरीय योजना र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ को आधारमा प्रदेशको आवश्यकता, विशिष्टता र सम्भाव्यता, कार्यान्वयन योग्यता र बढी प्रतिफलयुक्त विषयक्षेत्रगत आयोजनाको पहिचान, विश्लेषण तथा प्राथमिकीकरण र छनौट गरी आयोजना बैंक बनाउनु पर्दछ । छनौट भएका परियोजनालाई प्राथमिकताक्रमको आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गर्नु पर्दछ । यसरी समावेश गरिएको परियोजनामा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट विनियोजन र थप दुई आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोतको प्रक्षेपण गर्नु पर्दछ ।

घ. **मध्यमकालीन खर्च संरचना, कार्यक्रम तथा बजेट प्रस्ताव :** विषयक्षेत्रगत निकाय/मन्त्रालयले आफ्ना प्राथमिकीकरणका आधारमा र स्रोत समितिले तयार गरेको सीमा/मार्गदर्शनभित्र रहेर छनौट भएका आयोजना/कार्यक्रमको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तयार गरिन्छ । यसरी तयार भएको बजेट प्रादेशिक मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा प्रविष्टि गरी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा पठाउनु पर्दछ ।

ङ. विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल : पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना, प्रदेशको एकल तथा साझा अधिकार सूची, प्रादेशिक ऐन कानुन, प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, प्रदेशको आवश्यकता, सम्भावना तथा विशिष्टता र आयोजना बैंकको प्राथमिकतामा परेका आयोजना/कार्यक्रमको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेटमाथि सम्बन्धित विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल गरिन्छ ।

च. मस्यौदा तयारी गरी प्रदेश सभामा पेस गर्ने : विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल पश्चात् प्रस्ताव गरिएका आयोजना/कार्यक्रमको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रारम्भिक र अन्तिम मस्यौदा तयार गरी प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत गरिन्छ । यसरी स्वीकृत भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना वार्षिक आय-व्ययको विवरण (बजेट) सँगै प्रदेश सभामा पेस गर्नु पर्दछ ।

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना
(आ.व. २०७८/७९-२०८०/८१)

२.१ पृष्ठभूमि

दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच *"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"*, प्रादेशिक दीर्घकालीन सोच *"स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश"* र प्रादेशिक दीर्घकालीन लक्ष्य *"सामाजिक न्याय सहितको समृद्ध प्रदेश निर्माण हुने"* अवधारणा सहित मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार भएको छ ।

"स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश" को प्रादेशिक दीर्घकालीन सोचका १२ आधार स्तम्भ निर्धारण गरिएको छ । "स्वच्छ" तर्फ ४ वटा (स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण; आधारभूत सरसफाइ सुविधा; नवीकरणीय ऊर्जा; जैविक कृषि), "सुखी" तर्फ ४ वटा (परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन; सभ्य र न्यायपूर्ण समाज; सुशासन; जीवन स्तर) तथा "समुन्नत" तर्फ ४ वटा (उच्च र समतामूलक आय; मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग; सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवं सघन अन्तर आबद्धता; उच्च र दिगो उत्पादन र उत्पादकत्व) आधार स्तम्भ रहेका छन् । राष्ट्रिय लक्ष्यसँग सामञ्जस्यता कायम गरी आधार स्तम्भका ६६ वटा प्रादेशिक लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक (स्वच्छ तर्फ १०, सुखी तर्फ २५ र समुन्नत तर्फ ३१) निर्धारण गरिएको छ ।

२.२ प्रदेशको दीर्घकालीन सोच

"स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश"

२.३ दीर्घकालीन सोचका आधार स्तम्भ

दीर्घकालीन सोचलाई देहाय बमोजिम ३ मूल स्तम्भका १२ आधार स्तम्भमा वर्गीकरण गरिएको छ :

स्वच्छ	सुखी	समुन्नत
३.१ स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण	२.१ परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन	१.१ उच्च र समतामूलक आय
३.२ आधारभूत सरसफाइ सुविधा	२.२ सभ्य र न्यायपूर्ण समाज	१.२ मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग
३.३ नवीकरणीय ऊर्जा	२.३ सुशासन	१.३ सर्वसुलभ तथा आधुनिक पूर्वाधार एवं सघन अन्तर आबद्धता
३.४ जैविक कृषि	२.४ जीवनस्तर	१.४ उच्च र दिगो उत्पादन र उत्पादकत्व

२.४ प्रदेशको समष्टिगत लक्ष्य

"सामाजिक न्याय सहितको समृद्ध प्रदेश निर्माण हुने"

२.५ समष्टिगत उद्देश्य

क. उत्पादनमुखी क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गरी आय र मर्यादित रोजगारीका अवसरमा वृद्धि गर्नु ।

ख. शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षामा गुणात्मक सुधार गर्दै उन्नत मानव संसाधन विकास एवं समतामूलक समाजको आधार निर्माण गर्नु ।

ग. गुणस्तरीय दिगो भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु ।

घ. जलवायु अनुकूलन गर्दै वन, वातावरण, जलाधार र जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु ।

ङ. सुशासनको अभिवृद्धि गर्नु ।

२.६ समष्टिगत रणनीति

क. कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।

ख. समावेशी विकास सहितको न्यायपूर्ण समाज निर्माण गर्ने ।

ग. शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत आधारभूत सेवा-सुविधाको पहुँचमा विस्तार गर्ने ।

घ. यातायात, विद्युत, सिँचाइ आदि रणनीतिक महत्त्वका पूर्वाधारको विकास गर्ने ।

ङ. वन, वातावरण, जैविक विविधताको विकास एवं संरक्षण गर्ने ।

च. जलवायु परिवर्तन अनुकूलता अभिवृद्धि एवं प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन गर्ने ।

छ. दक्ष, उत्तरदायी पारदर्शी तथा नतिजा मूलक प्रशासनको विकास गरी सुशासनको प्रवर्द्धन गर्ने ।

२.७ परिमाणात्मक लक्ष्य

प्रदेश सरकारले लिएको "स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश" को सोच तथा “सामाजिक न्याय सहितको समृद्ध प्रदेश निर्माण गर्ने” उद्देश्य हासिल गर्न केन्द्रित रहँदै यस प्रदेशको आगामी तीन वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ। सो अनुसार समष्टिगत लक्ष्यको विद्यमान स्थिति तथा आगामी ३ वर्षको अपेक्षित उपलब्धि तालिका २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१ : प्रमुख समष्टिगत सूचक तथा लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन उत्पादकको मूल्यमा	दश लाखमा	६१२३६५	६६३६००	६९९०४४	७५०६८६	८०३०५३
२	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	३.४१	३.६०	६.००	७.१०	७.१५
	कृषि	प्रतिशत	२.५०	३.१०	३.४७	३.७५	३.९०
	गैह्र कृषि	प्रतिशत	३.९०	४.२०	६.९०	७.६०	७.६७
	उद्योग	प्रतिशत	४.२१	३.५०	६.५०	७.३०	७.५०
	सेवा	प्रतिशत	३.१०	४.४९	७.१२	७.५०	७.९०
३	प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१०७१	१२०८	१३४५	१४८३	१६२०

आर्थिक वृद्धि दर आकलन गर्दा संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन, ऊर्जा उपलब्धता, केही बृहत् आयोजना सम्पन्न हुने अवस्था, निर्माण क्षेत्रको तीव्र वृद्धि, व्यावसायिक कृषिमा बढ्दो आकर्षण, पर्यटक आगमनमा हुने वृद्धि आदिलाई आधार बनाइएको छ । यसबाट आर्थिक वर्ष २०८०/८१ सम्ममा यस प्रदेशको प्रति व्यक्ति आय हालको १,२०८ अमेरिकी डलरबाट वृद्धि भई १,६२० हुने अनुमान गरिएको छ ।

२.८ स्वच्छता, सुखी र समुन्नतका प्रादेशिक लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक

क. स्वच्छका सूचक तथा लक्ष्य

तालिका २.२ : स्वच्छका सूचक तथा लक्ष्य

क.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	वनले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	४३.५०	४३.७५	४४.००	४४.३५	४४.७४
२	वायु प्रदूषणको मात्रा (पि.एम. २.५)	μg/m3	५०.००	४६.५०	४४.००	४२.००	४०.००
३	हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन (यातायात तथा उद्योग क्षेत्र)	प्रतिशत	११	१०	९	८	८
४	औद्योगिक क्षेत्रबाट हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन	प्रतिशत	४.८०	४.५०	४.३०	४.१०	३.८३
५	कृषि क्षेत्रबाट हरितगृह ग्याँस उत्सर्जनको परिमाण	गिगाजुल	३२५०	३२००	३१५०	३१००	२९५०
६	आधारभूत सरसफाइ सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	६५	७०	७३	७६	८०
७	ऊर्जा उपभोगमा सौर्य तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	प्रतिशत	२.२०	२.४०	२.६०	२.८०	३.००
८	ऊर्जा उपभोगमा नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	परिवार सङ्ख्या	९५००	१००००	१०५००	११०००	११५००
९	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा विपदबाट भएको क्षतिको अनुपात (Disaster loss as percent of GDP)	प्रतिशत	०.७०	०.६०	०.५०	०.३५	०.२०
१०	जैविक बालीको अनुपात	प्रतिशत	२.००	२.१०	२.२०	२.३५	२.५०

ख. सुखका सूचक तथा लक्ष्य

तालिका २.३ : सुखका सूचक तथा लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	सुशासनमा आधारित नतिजामुखी प्रशासन	सूचकाङ्क (-२.५ देखि २.५ सम्म)	-०.४०	०.००	०.४०	०.८०	१.२५
२	भ्रष्टाचार न्यूनता अनुभूति	सूचकाङ्क (० देखि १०० सम्म)	३४.८०	३८.६०	४२.४०	४६.२०	५०.००
३	उत्तरदायित्व, पारदर्शीता र भ्रष्टाचार न्यूनीकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क (० देखि १०० सम्म)	३.२०	३.४०	३.६०	३.८०	४.००
४	विपद्बाट मृत्यु	प्रति लाख	२.५०	२.००	१.८०	१.७०	१.५०
५	विपद्बाट सम्पत्तिमा क्षति	रु. करोडमा	५०	४०	३०	२५	२०
६	नागरिक सन्तुष्टि अनुभूतिको सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	४.९०	५.००	५.२०	५.३०	५.५०
७	दर्ता भएका अपराध उजुरीको फछ्र्यौट	प्रतिशत	७२	७७	८१	८६	९०
८	मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटना	सङ्ख्या	७६३	६७८	५९३	५०८	४२४
९	शान्ति सुरक्षाका लागि प्रतिव्यक्ति बजेट	रुपैयाँ	१७६	१८१	१८६	१९५	२००
१०	लैङ्गिक सशक्तिकरण	सूचकाङ्क	०.५९	०.६२	०.६४	०.६७	०.६९
११	लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण	प्रतिशत	२१	२०	१९	१८	१७
१२	लैङ्गिक असमानता न्यूनीकरण	सूचकाङ्क	०.३६	०.३४	०.३२	०.३०	०.२८
१३	राजनीतिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.७१	०.७२	०.७३	०.७४	०.७५
१४	सामाजिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४९	०.५०	०.५२	०.५४	०.५५
१५	आर्थिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४४	०.४६	०.४८	०.५०	०.५२
१६	बालबालिकाको जन्म दर्ता	सङ्ख्या	६५	७०	७५	८०	८५
१७	किशोरी अवस्थाको प्रजनन दर न्यूनीकरण	प्रतिशत	१२	८	६	५	४
१८	पुड्कोपना भएका बालबालिका	प्रतिशत	३२.००	३१.५०	३१.००	३०.५०	३०.००

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१९	कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२४	२३	२२	२१	२०
२०	बालबालिकामा रक्तअल्पता	प्रतिशत	५२	४८	४५	४२	४०
२१	महिलामा रक्तअल्पता	प्रतिशत	४०	३६	३४	३२	३०
२२	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका कार्यक्रममा आबद्ध जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३०	३३	३६	३९	४२
२३	प्रादेशिक बजेटमा सामाजिक सुरक्षामा भएको खर्च	प्रतिशत	१२.००	१२.००	१२.५०	१३.००	१३.७०
२४	सामाजिक सुरक्षाको अनुभूति	सूचकाङ्क	४.८०	४.९०	५.००	५.१०	५.२०
२५	सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापन गरिरहेका जेष्ठ नागरिक	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	६०

ग. समुन्नतका सूचक तथा लक्ष्य

तालिका २.४ : समुन्नतका सूचक तथा लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	दश लाखमा	६१२३६५	६६३६००	६९९०४४	७५०६८६	८०३०५३
२	कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	३५.५३	३५.१९	३३.९०	३१.९३	३०.६९
३	उद्योग क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	१६.३८	१६.१९	२१.६९	२२.०६	२३.६१
४	सेवा क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	४८.०९	४८.६२	४५.२१	४५.९९	४५.६८
५	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	३.४१	३.६०	६.२०	७.१०	७.१५
६	प्रतिव्यक्ति आय	अमेरिकी डलर	१०७१	१२०८	१३४५	१४८३	१६२०
७	कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर	प्रतिशत	२.५०	३.१०	३.४७	३.७५	३.९०
८	गैर कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर	प्रतिशत	३.९०	४.२०	७.५०	७.६०	७.६७
९	सम्पत्तिमा आधारित असमानता जनाउने	Coefficient (०-१)	०.३४	०.३४	०.३३	०.३३	०.३२

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
	सूचक (Gini Coefficient)						
१०	माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको आम्दानीको अनुपात (PALMA Ratio)	अनुपात	०.९९	०.९७	०.९४	०.९२	०.९०
११	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	७१.००	७१.५०	७२.००	७२.५०	७३.१०
१२	५ वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर	प्रति हजार जीवित जन्ममा	३३	३०	२७	२४	२२
१३	शिशु मृत्युदर	प्रति हजार जीवित जन्ममा	२९	२७	२४	२२	२०
१४	नवजात शिशु मृत्युदर	प्रति हजार जीवित जन्ममा	२१	२०	१९	१८	१७
१५	आधा घण्टाको दूरीमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्ने परिवार	प्रतिशत	५७	६५	७०	७५	८०
१६	कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान	रुपैयाँ अर्बमा	१९५.००	२०७.७३	२१०.१२	२१६.८८	२२९.६८

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१७	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१८.६०	१७.४०	१६.३०	१५.१०	१४.००
१८	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	९३.४०	९५.५०	९८.००	९९.००	९९.००
१९	आधारभूत खानेपानी पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	९८	९८	९९	९९	९९
२०	सुरक्षित खानेपानी पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१७	१९	२१	२३	२५
२१	आधा घण्टाको दूरीमा यातायातको पहुँच भएको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	८२	८६	८९	९२	९५
२२	सडक घनत्व	(कि.मि./ १०० वर्ग कि.मि.)	४८	५१	५४	५७	६०
२३	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	९.२०	८.३०	७.३०	६.४०	५.४०
२४	श्रम सहभागिता दर	प्रतिशत	४२.२०	४६.७०	५१.१०	५५.६०	६०.००
२५	श्रमको उत्पादकत्व	रु. हजारमा	२०८.३०	२२७.००	२४५.८०	२६४.५०	२८३.३०
२६	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३८.९०	४१.२३	४३.७०	४६.३३	५०.००
२७	कुल साक्षरता दर	प्रतिशत	८४	८८	९३	९६	९९

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
	आधारभूत तहको खुद भर्ना दर (NER)	प्रतिशत	९३.००	९५.००	९७.००	९९.००	९९.५०
	माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर पहुँच (NER)	प्रतिशत	५४	६०	६५	६७	७०
२८	काम गर्ने उमेरका प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३०	३५	४१	४६	५०
२९	उच्च शिक्षामा कुल भर्ना दर	प्रतिशत	१६.५०	१७.५०	१९.००	१९.५०	२०.००
३०	कृषि भूमिको उत्पादकत्व (प्रमुख बाली)	मे.ट. प्रति हे.	३.४०	३.७०	४.१०	४.५०	४.८०
३१	रोजगार आम्दानीमा लैङ्गिक असमानता (पुरुष : महिला)	अनुपात	०.५७:०.४२	०.५७:०.४३	०.५६:०.४४	०.५५:०.४४	०.५५:०.४५

२.९ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

प्रदेश सरकारको स्रोत आकलन गर्दा देहाय अनुसार प्राप्त हुने रकमलाई आधार मानिएको छ :

क. राजस्व बाँडफाँट :

अ. कर राजस्व बाँडफाँट : अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार राजस्व बाँडफाँट (मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक अन्तःशुल्क रकम) स्वरूप १५ प्रतिशतका दरले तोकिए बमोजिमको अनुपातमा प्रदेशलाई प्राप्त हुने रकम ।

आ. रोयल्टी बाँडफाँट : रोयल्टी (पर्वतारोहण, विद्युत, वन, खानी तथा खनिज, पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोत) बाट सङ्कलित राजस्व रकमको २५ प्रतिशत रकम ।

ख. आन्तरिक आय :

अ. प्रदेशको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने कृषि आयमा लाग्ने कर तथा प्राप्त हुने घर जग्गा रजिस्ट्रेसन, सवारी साधन दस्तुर बापत सङ्कलन हुने रकम ।

आ. आगामी आर्थिक वर्षमा हुने आर्थिक गतिविधि, स्थानीय तहसँगको साझा राजस्व सम्बन्धी पहलबाट प्राप्त हुने रकम ।

ग. अनुदान :

अ. संघबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरणको रकम ।

आ. संघबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने सशर्त अनुदानको रकम ।

इ. प्रदेशलाई प्राप्त हुने समपूरक अनुदानको रकम ।

ई. प्रदेशलाई प्राप्त हुने विशेष अनुदानको रकम ।

घ. वैदेशिक सहायता : दातृ राष्ट्र वा संस्थासँग भएको आगामी दुई वर्षमा प्राप्त हुन सक्ने वैदेशिक सहायता रकम ।

ङ. आन्तरिक ऋण : प्रदेशको कुल राजस्वको १० प्रतिशतको सीमाभित्रको आन्तरिक ऋण रकम ।

उल्लिखित आधारलाई विश्लेषण गर्दा तीन वर्षको अवधिमा कुल बजेट रु. १ खर्ब ७ अर्ब ४७ करोड ३० लाख (प्रचलित मूल्यमा) रहने प्रक्षेपण गरिएको छ। यस मध्ये चालु खर्च रु. ४२ अर्ब ९८ करोड ९२ लाख (४० प्रतिशत) र पुँजीगत खर्च रु. ६४ अर्ब ४८ करोड ३८ लाख (६० प्रतिशत) रहने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस सम्बन्धी थप विवरण तालिका २.५ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २.५ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन तथा प्रक्षेपण (प्रचलित मूल्यमा)

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	विवरण	२०७६/७७ को यथार्थ	२०७७/७८ संशोधित अनुमान	मध्यमकालीन लक्ष्य			जम्मा
				२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	
१	**बजेट अनुमान**						
	चालु खर्च	११११२१६१	१८९३४९४३	१२९८७६८०	१४२८६४४८	१५७१५०९३	७३०३६३२५
	पुँजीगत खर्च	१८९५४६३९	२१९२५००४	१९४८१५२०	२१४२९६७२	२३५७२६३९	१०५३६३४७४
	वित्तीय व्यवस्था	०	४००००	०	०	०	४००००
	कुल	३००६६८००	४०८९९९४७	३२४६९२००	३५७१६१२०	३९२८७७३२	१७८४३९७९९
	बजेट भाषण तथा खर्च प्रतिशत	४२२०००१० (७१.२%)					
२	**स्रोत अनुमान**						
	प्रदेशलाई संघबाट प्राप्त हुने अनुदान						
	समानीकरण	८१६३३००	७९९८४००	८५६७९००	९४२४६९०	१०३६७१५९	४४५२१४४९
	सशर्त	८५२७८००	७००००००	८००००००	८८०००००	९६८००००	४२००७८००
	विशेष	७५३८००	५३५०००	१००००००	११०००००	१२१००००	४५९८८००
	समपूरक	५४५०००	८४२७००	१००००००	११०००००	१२१००००	४६९७७००
	जम्मा अनुदान	१७९८९९००	१६३७६१००	१८५६७९००	२०४२४६९०	२२४६७१५९	९५८२५७४९
	राजस्व बाँडफाँटबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने	६८८६१००	७६२००००	९६०२५००	१०५६२७५०	११६१९०२५	४६२९०३७५
	प्रदेशको आन्तरिक राजस्व	२७६३३००	३७५००००	४०९७६००	४५०७३६०	४९५८०९६	२००७६३५६
	जम्मा राजस्व	९६४९४००	११३७००००	१३७००१००	१५०७०११०	१६५७७१२१	६६३६६७३१
	नेपाल सरकार - ऋण	०	०	०	०	०	
	मौज्दात	२४२७५००	८३८०००	२०१२००	२२१३२०	२४३४५२	
	कुल	३००६६८००	२८५८४१००	३२४६९२००	३५७१६१२०	३९२८७७३२	१६६१२३९५२
३	बचत (-) न्यून (+)	०	१२३१५८४७	०	०	०	१२३१५८४७

२.१० बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क. रणनीतिक स्तम्भको आधारमा बाँडफाँट

कार्यक्रम तथा आयोजनाको पन्ध्रौं योजनाको रणनीतिक स्तम्भ बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.६ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

राष्ट्रिय लक्ष्य सङ्केत	राष्ट्रिय लक्ष्य	आ.व. २०७८/७९ को व्यय अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१.१	उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय	१२५५८१४८	३८.६८	१३०३६३८४	३६.५०	१४३४००२२	३६.५०
१.२	मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग	१७८५५३०	५.५०	२०००१०३	५.६०	२२३९४०१	५.७०
१.३	सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवं सघन अन्तर आबद्धता	२६४६१००	८.१५	२८९३००६	८.१०	३१४३०१९	८.००
१.४	उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	१७०५६०१	५.२५	१९६४३८७	५.५०	२२७८६८८	५.८०
२.१	परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन	३१८६११२	९.८१	३७५०१९३	१०.५०	४३२१६५१	११.००
२.२	सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज	२३६४३	०.०७	७१४३२	०.२०	११७८६३	०.३०
२.३	प्रदूषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण	१५८२५०३	४.८७	१९६४३८७	५.५०	२३५७२६४	६.००
२.४	सुशासन	७५२०७७१	२३.१६	८३२१८५६	२३.३०	८५२५४३८	२१.७०
२.५	सबल लोकतन्त्र	८२१५९५	२.५३	१०००७५१	२.८०	११३९३४४	२.९०
२.६	राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान	६३९१९७	१.९७	७१४३२२	२.००	८२५०४२	२.१०
कुल जम्मा		३२४६९२००	१००.००	३५७१६१२०	१००.००	३९२८७७३२	१००.००

*नोट :- *स्थानीय तहलाई प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानको रणनीतिक स्तम्भको आधारमा साङ्केतीकरण गर्दा समावेश गरिएको छैन ।*

ख. प्रादेशिक सोचको आधारमा बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण :

प्रादेशिक सोच अन्तर्गत 'स्वच्छ', 'सुखी' र 'समुन्नत' को सूचक बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.७ : प्रादेशिक सोचको सूचकको आधारमा बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

राष्ट्रिय लक्ष्य सङ्केत	राष्ट्रिय लक्ष्य	आ.व. २०७८/७९ को व्यय अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१.१	उच्च र समतामूलक आय	२४४४३४२	७.५३	२७१४४२५	७.६०	३०२५१५५	७.७०
१.२	मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग	१२७३१०५	३.९२	१४२८६४५	४.००	१६१०७९७	४.१०
१.३	सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवं सघन अन्तर आबद्धता	५५३७८९४	१७.०६	६२५०३२१	१७.५०	७०७१७९२	१८.००
१.४	उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	१८६७९३	०.५८	२०३५८२	०.५७	२२३९४०	०.५७
२.१	परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन	३३२१४१२	१०.२३	३७५०१९३	१०.५०	४२४३०७५	१०.८०
२.२	सभ्य र न्यायपूर्ण समाज	६६२८४०	२.०४	८२१४७१	२.३०	९८२१९३	२.५०
२.३	सुशासन	८३४२३६६	२५.६९	९१४३३२७	२५.६०	९६८४४२६	२४.६५
२.४	जीवनस्तर	८८५१३	०.२७	१२८५७८	०.३६	११०००६	०.२८
३.१	स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण	५०१८४९	१.५५	५७१४५८	१.६०	६६७८९१	१.७०
३.२	आधारभूत सरसफाइ सुविधा	७५२६८७९	२३.१८	७६६४६७९	२१.४६	८०५३९८५	२०.५०
३.३	नवीकरणीय ऊर्जा	०	-	१७८५८१	०.५०	२७५०१४	०.७०
३.४	जैविक कृषि	२५८३२०७	७.९६	२८६०८६१	८.०१	३३३९४५७	८.५०
कुल जम्मा		३२४६९२००	१००.००	३५७१६१२०	१००.००	३९२८७७३२	१००.००

ग. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा बाँडफाँट :

दिगो विकास लक्ष्य बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.८ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

सङ्केत नं.	दिगो विकास लक्ष्य	आ.व. २०७८/७९ को व्यय अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	१०५३११५	३.२४	११७८६३२	३.३०	१३३५७८३	३.४०
२	शून्य भोकमरी	१७४५५३२	५.३८	१९४६५२९	५.४५	२२५९०४५	५.७५
३	स्वस्थ जीवन	३२९८०२४	१०.१६	३६२७८२६	१०.१६	४०२६९९३	१०.२५
४	गुणस्तरीय शिक्षा	११९०८६५	३.६७	१३०९९५२	३.६७	१४७३२९०	३.७५
५	लैङ्गिक समानता	४७४८१	०.१५	७१४३२	०.२०	७८५७५	०.२०
६	सफा पानी तथा सरसफाइ	१८०४३७०	५.५६	१९८४८०७	५.५६	२१८३२८८	५.५६
७	आधुनिक ऊर्जामा सर्वसाधारणको पहुँच	६५००	०.०२	७१५०	०.०२	७८६५	०.०२
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि तथा मर्यादित काम	१२७९२७	०.३९	१४०७२०	०.३९	१५४७९२	०.३९
९	उद्योग, नवीन खोज र पूर्वाधार	४८११२२०	१४.८२	५२९२३४२	१४.८२	५८२१५७६	१४.८२
१०	असमानता न्यूनीकरण	२२७३६१३	७.००	२६७८७०९	७.५०	३०४४७९९	७.७५
११	दिगो शहर र बस्ती	२८१९५६२	८.६८	३१०१५१८	८.६८	३४११६७०	८.६८
१२	दिगो उपभोग तथा उत्पादन	६०००	०.०२	७१९९	०.०२	७२६०	०.०२
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	११४९७३८	३.५४	१२६४७१२	३.५४	१३९११८३	३.५४
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	१३६९२०४	४.२२	१५०६१२४	४.२२	१६५६७३७	४.२२
१६	शान्तिपूर्ण, न्यायपूर्ण र सशक्त समाज	११६०८४५	३.५८	१२७६९३०	३.५८	१४०४६२२	३.५८
१७	दिगो विकास साझेदारी	२५६१२५	०.७९	२८१७३८	०.७९	३०९९११	०.७९
	साङ्केतीकरण नगरिएको	९३४९०७९	२८.७९	१००३९८०१	२८.११	१०७२०३४३	२७.२९
	कुल जम्मा	३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००.००	३९२८७७३२	१००.००

*नोट : *स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानलाई लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा साङ्केतीकरण गर्दा समावेश गरिएको छैन ।*

घ. लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा बाँडफाँट

लैङ्गिक सङ्केत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.९ : लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

सङ्केत नं.	लैङ्गिक सङ्केत	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	९६१७९६१	२९.६२	११२५०५७८	३१.५०	१२७६८५१३	३२.५०
२	अप्रत्यक्ष लाभ	१५४३१६३७	४७.५३	१७३२२३१८	४८.५०	१९०५४५५०	४८.५०
३	तटस्थ	७४१९६०२	२२.८५	७१४३२२४	२०.००	७४६४६६९	१९.००
	साङ्केतीकरण नगरिएको	०	०	०	०	०	०
	कुल जम्मा	३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००	३९२८७७३२	१००

*नोट : *स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानलाई लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा साङ्केतीकरण गर्दा समावेश गरिएको छैन ।*

तालिका २.१० : लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा आ.व. २०७८/७९ को मन्त्रालय तथा निकायगत

(रु. हजारमा)

	निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
२०२	प्रदेश व्यवस्थापिका	०	२२१९८४	०	२२१९८४
२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९४५५३	०	४२५०	९८८०३
२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	१६६४३	०	१६६४३
३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३७५०००	३२००	६४५१०२	१०२३३०२
३०५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	०	२६७७२६	०	२६७७२६
३०७	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	४०७८८३	११८८८७६	१२२५९४४	२८२२७०३
३१२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१८०६०९०	१००७५५७	८६४५३	२९००१००
३१४	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	०	०	६३९१९७	६३९१९७
३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	३८८८६७०	८४९६६४८	८३९०५४	१३२२४३७२
३५०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३००६६४१	१८२६००३	२०४५४५	५०३७१८९
३९१	प्रदेश योजना आयोग	३९१२४	०	०	३९१२४
५०१	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	०	०	२००००	२००००
५०२	अर्थ - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	१००००	१००००
६०१	कर्मचारी सुविधा तथा सेवा निवृत्त सुविधा	०	२५०००	२५०००	५००००

	निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
६०२	अर्थ - विविध	०	०	३७२००५७	३७२००५७
८०१	स्थानीय तह	०	२३७८०००	०	२३७८०००
जम्मा		९६१७९६१	१५४३१६३७	७४१९६०२	३२४६९२००

ङ. जलवायु सङ्केतको आधारमा बाँडफाँट :

जलवायु सङ्केत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.११ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.११ : जलवायु सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

सङ्केत नं.	लैङ्गिक सङ्केत	आ.व. २०७८/७९ को व्यय अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	५९४८६०६	१८.३२	६७८६०६२.८	१९.००	७६६११०८	१९.५०
२	अप्रत्यक्ष लाभ	११६३७४६०	३५.८४	१३५१४९७९.८१	३७.८४	१५६५२२३२	३९.८४
३	तटस्थ	१४८८३१३४	४५.८४	१५४१५०७७.३९	४३.१६	१५९७४३९२	४०.६६
	साङ्केतीकरण नगरिएको						
	कुल जम्मा	३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००	३९२८७७३२	१००

*नोट : *स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानलाई लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा साङ्केतीकरण गर्दा समावेश गरिएको छैन ।*

तालिका २.१२ जलवायु सङ्केतको आधारमा आ.व. २०७८/७९ को मन्त्रालय तथा निकायगत

(रु. हजारमा)

	निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
२०२	प्रदेश व्यवस्थापिका	०	०	२२१९८४	२२१९८४
२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	९८८०३	९८८०३
२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	१६६४३	१६६४३
३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	१०२३३०२	१०२३३०२
३०५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	०	०	२६७७२६	२६७७२६
३०७	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१५१३७९१	३१४८३१	९९४०८१	२८२२७०३
३१२	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१३२८७९७	१५०६००३	६५३००	२९००१००
३१४	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	०	०	६३९१९७	६३९१९७
३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	३१०६०१८	६४९८५००	३६१९८५४	१३२२४३७२

	निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
३५०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	०	९५४९१९	४०८२२७०	५०३७१८९
३९१	प्रदेश योजना आयोग	०	०	३९१२४	३९१२४
५०१	अर्थ – वित्तीय व्यवस्था	०	०	२००००	२००००
५०२	अर्थ – आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	१००००	१००००
६०१	कर्मचारी सुविधा तथा सेवा निवृत्त सुविधा	०	०	५००००	५००००
६०२	अर्थ – विविध	०	०	३७२००५७	३७२००५७
८०१	स्थानीय तह	०	२३६३२०७	१४७९३	२३७८०००
जम्मा		५९४८६०६	११६३७४६०	१४८८३१३४	३२४६९२००

२.११ अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणको अनुमान र प्रक्षेपण

स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.१३ मा प्रस्तुत गरिएको छ । स्थानीय तहमा हुने अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण नेपाल सरकारले निर्धारण गर्ने सामयिक परिवर्तन अनुरूप परिवर्तन हुन सक्नेछ ।

तालिका २.१३ : स्थानीय तहमा हुने वित्तीय हस्तान्तरणको तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	जम्मा
२०७६/७७ (यथार्थ)	९९९९९८	७५००००	१५०००००	५०००००	३७४९९९८
२०७७/७८ (संशोधित अनुमान)	१००००००	४६७२४५	१४०७०००	०	२८७४२४५
२०७८/७९ (अनुमान)	१००००००	८५४१७४	१३७००००	०	३२२४१७४
२०७९/८० (प्रक्षेपण)	११०००००	९३९५९१	१५०७०००	०	३५४६५९१
२०८०/८१ (प्रक्षेपण)	१२१००००	१०३३५५१	१६५७७००	०	३९०१२५१
जम्मा	५३०९९९८	४०४४५६१	७४४१७००	५०००००	१७२९६२५९

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजन र पछिल्लो दुई वर्षको प्रक्षेपण विषय क्षेत्रगत नतिजा, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषयक्षेत्रगत अनुमानित बजेट परिच्छेद ३ देखि ७ सम्म प्रस्तुत गरिएको छ । यसैगरी कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सङ्केत तथा स्रोत अनुसूची १ देखि १५.४ मा समावेश गरिएको छ ।

तालिका २.१४ : समष्टिगत रणनीतिको आधारमा

(रु. हजारमा)

सङ्केत	प्राथमिकता	आ.व. २०७८/७९ को व्यय अनुमान		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि	४८३५६३२	१४.८९	५५३५९९९	१५.५०	६२८६०३७	१६.००
२	समावेशी विकास सहितको न्यायपूर्ण समाज निर्माण	६९९२२९१	२१.५४	७८५७५४६	२२.००	८८३९७४०	२२.५०
३	शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत आधारभूत सेवा-सुविधाको पहुँचमा विस्तार	३६८९७०९	११.३६	४२८५९३४	१२.००	४९१०९६७	१२.५०
४	यातायात, विद्युत, सिँचाइ आदि रणनीतिक महत्त्वका पूर्वाधारहरूको विकास	७५९५८३०	२३.३९	७३०३९४७	२०.४५	६८५५७०९	१७.४५
५	वन, वातावरण, जैविक विविधताको विकास एवं संरक्षण	१५५९८३०	४.८१	१९६४३८७	५.५०	२३५७२६४	६.००
७	दक्ष, उत्तरदायी, पारदर्शी तथा नतिजामूलक प्रशासनको विकास गरी सुशासनको प्रवर्द्धन	८७१००	०.२७	२६७८७१	०.७५	४९१०९७	१.२५
८	साधारण प्रशासन	४०१९६४३	१२.३८	४४२८७९९	१२.४०	४९१०९६७	१२.५०
९	स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने अनुदान	४६४९९१	१.४३	५३५७४२	१.५०	६२८६०४	१.६०
कुल जम्मा		३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००	३९२८७७३२	१००

परियोजनाको प्राथमिकता, विनियोजित रकम तथा प्रक्षेपण तालिका नं २.१५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१५ : परियोजना प्राथमिकता तथा विनियोजन

(रु. हजारमा)

सङ्केत	प्राथमिकता	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
P1	पहिलो प्राथमिकता	३१६०४४००	९७.३४	३२१४४५०८	९०.००	३३३९४५७२	८५.००
P2	दोस्रो प्राथमिकता	८६४८००	२.६६	३५७१६१२	१०.००	५८९३१६०	१५.००
	कुल जम्मा	३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००	३९२८७७३२	१००

मानव विकास सूचकाङ्कको (HDI) ३ अवयवको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं २.१६ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१६ : मानव विकास सूचकाङ्कको आधारमा बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	क्षेत्र	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन		आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण		आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	स्वास्थ्य	४८४९०३६	१४.९३४	५५३५९९९	१५.५०	६२८६०३७	१६.००
२	शिक्षा	३४२१७१८	१०.५३८	४४६४५१५	१२.५०	५१०७४०५	१३.००
३	आम्दानी	२४१९८४४६	७४.५२७	२५७१५६०६	७२.००	२७८९४२९०	७१.००
	कुल जम्मा	३२४६९२००	१००	३५७१६१२०	१००	३९२८७७३२	१००

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र

३.१ कृषि, सहकारी तथा भूमि व्यवस्थापन

३.१.१ कृषि, पशुपक्षी तथा मत्स्य विकास

१. पृष्ठभूमि

आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने मूल आयाम कृषि क्षेत्र रही आएको छ । भूमिको व्यवस्थापन गर्ने, कृषिको व्यावसायीकरण, विविधीकरण र आधुनिकीकरण गर्ने जस्ता कुरा संविधानमा नै उल्लेख गरिएको छ । कृषकका लागि कृषि सामाग्री, कृषि उपजको उचित मूल्य र बजार पहुँचको व्यवस्था गर्ने जस्ता महत्त्वपूर्ण कृषि सम्बन्धी नीति निर्धारण गरेको छ । यसका लागि कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, भण्डारण र बजारीकरण, पशुपक्षी तथा मत्स्य प्रजनन एवं नस्ल सुधार, आहार तथा पोषण, पशु स्वास्थ्य र बजार प्रवर्द्धनमा प्रदेश सरकार यस क्षेत्रमा विशेष महत्त्वका साथ अगाडि बढ्नु पर्ने हुन्छ ।

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको प्रतिवेदन, वैशाख २०७८ अनुसार प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान ३५.१९ प्रतिशत रहेको छ । कृषि क्षेत्रमा उपयोग भएको औसत कृषि जमिन ०.६६ हेक्टर रहेको छ । कृषि जमिनको खण्डीकरणले यो अनुपात घट्दो क्रममा छ । राष्ट्रिय कृषिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस प्रदेशको योगदान २१.५० प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी देशको कूल ३४ लाख २८ हजार ९८६ हेक्टर खेती गरिएको जग्गा मध्ये ७ लाख ३९ हजार ५२७ हेक्टर (करिब २१.५६%) जग्गा यसै प्रदेशमा पर्दछ भने यस प्रदेशको राष्ट्रिय खाद्यान्न उपलब्धतामा २३.११ प्रतिशत योगदान रहेको छ ।

कृषि भूमिको उत्पादकत्व ३.७० मेट्रिक टन प्रति हेक्टर रहेको छ । प्रदेशको अर्थतन्त्रमा व्यावसायिक कृषिको हिस्सा ९.२० प्रतिशत रहेको छ । कृषि मजदुरको उत्पादकत्व १,००८ अमेरिकी डलर रहेको छ । प्रदेशको उत्पादन मध्ये आन्तरिक खपत गरी बाँकी ५ लाख ६७ हजार ७०३ मेट्रिक टन खाद्यान्न बचत देखिन्छ । धान, मकै, गहुँ, आलु, अलैंची, अदुवा, चिया आदि यस प्रदेशका मुख्य बालीनाली हुन् । त्यसैगरी दूध र मासुमा यो प्रदेश आत्मनिर्भर छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

जमिनको खण्डीकरण एवं घडेरीकरण हुनु, नवीनतम प्रविधिको पर्याप्त मात्रामा ज्ञान विस्तार नहुनु, कृषिको व्यावसायीकरण हुन नसक्नु, सिँचाइ आयोजना पूर्ण क्षमतामा उपयोग हुन नसक्नु, उन्नत बिउ/मल, जैविक तथा प्राङ्गारिक कृषि सम्बन्धी ज्ञानको कमी हुनु, बालीमा लाग्ने रोग व्यवस्थापन र सुधारिएका कृषि प्रणाली सम्बन्धी जानकारीको कमी हुनु, कृषि उपजको बजारीकरण र भण्डारणमा किसानको सामूहिक स्वामित्व हुन नसक्नु; उत्पादन, बजारीकरण र पशुपक्षी पालनको निमित्त आवश्यक उन्नत नस्ल, रोग र महामारीको रोकथाम एवं पशु व्यवस्थापन सम्बन्धी उचित ज्ञानको अभाव हुनु, चरन र खर्क व्यवस्थापनको अभाव हुनु, कृषि अनुसन्धान र कृषि प्रसार बिच समन्वयको कमी हुनु, महामारी तथा जलवायु परिवर्तनले कृषि क्षेत्रलाई नकारात्मक प्रभाव पार्नु, कृषि पेसामा आबद्ध जनसङ्ख्या घट्दै जानु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

कृषि प्राविधिकको पर्याप्त उपलब्धता, कृषि सम्बद्ध अनुसन्धान संस्था एवं संरचना प्रदेश सरकार मातहत ल्याउनु, परम्परागत कृषि प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नु, जैविक तथा प्राङ्गारिक कृषि प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्नु, खाद्यवस्तुको गुणस्तर कायम गर्नु, हानिकारक कीटनाशक विषादी र रासायनिक मल तथा बाली वस्तु नियन्त्रित गर्नु, जग्गाको चाक्लाबन्दी गर्नु; कृषि, पशु र मत्स्यपालनमा उपयुक्त यान्त्रिकीकरण र व्यावसायीकरण गर्नु, कृषि अनुदानलाई प्रतिस्पर्धी बजारको विकास हुने गरी उपयोग गर्नु, सामूहिक खेती तथा कृषि करार खेतीको कार्यान्वयन गर्नु, जङ्गली जनावर तथा किरा फटयाङ्ग्राबाट खेती सुरक्षित गर्नु, माटो सुधार कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

खाद्य सम्बन्धी हक संवैधानिक रूपमा स्थापित हुनु, दिगो विकास लक्ष्यमा खाद्य तथा पोषणको विषय समाविष्ट हुनु, राष्ट्रिय आवधिक योजनामा खाद्य तथा पोषणलाई प्राथमिकता दिइनु, विविध कृषि उत्पादनको लागि मौसमी तथा भौगोलिक अनुकूलता, जैविक तथा प्राङ्गारिक खेती प्रति बढ्दो आकर्षण हुनु, प्रदेश र स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्रमा कृषि क्षेत्र उच्च प्राथमिकतामा पर्नु, तुलनात्मक लाभका उच्च मूल्य बालीको प्रचुर सम्भावना र आन्तरिक तथा बाह्य बजारमा निर्यातको अवसर हुनु; बढ्दो सडक सञ्जाल, ज्ञान, सीप, पुँजी र उन्नत प्रविधिसहित वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवा कृषि क्षेत्रमा आकर्षित हुनु, कृषि विषय अध्ययन गरेका युवालाई समेत व्यावसायिक कृषिमा परिचालन गर्न सकिनु, कृषिको व्यावसायीकरण र आधुनिकीकरण गर्दै अधिकतम लाभ प्राप्त गर्न सक्नु, व्यावसायिक किसानलाई बैङ्क मार्फत र साना किसानलाई सहकारी मार्फत कृषि ऋणको व्यवस्था हुनु, बाली सघनता सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन हुनु, महामारीका कारणले वैदेशिक रोजगारी गुमाएका जनशक्तिलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षण गर्नु, किसानलाई समय सापेक्ष ज्ञान, सीप तथा तालिम प्रदान गर्नु, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐनको व्यवस्था हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

समुन्नत कृषि, सम्पन्न किसान : समृद्ध प्रदेश ।

४. उद्देश्य

क. कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।

ख. तुलनात्मक लाभ भएका बाली तथा पशुपक्षीजन्य उत्पादनको विकास एवं विस्तार गर्नु ।

ग. कृषि तथा पशुसेवा प्रसारको पहुँचमा वृद्धि गर्नु ।

५. रणनीति

क. भू-उपयोग नीति अनुरूप कृषि जमिनको संरक्षण र उपयोग गर्ने ।

ख. कृषिको व्यावसायीकरणमा निजी क्षेत्र, सहकारी तथा अन्तर-सरकार समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

ग. प्राङ्गारिक खेती, आधारभूत खाद्यवस्तु तथा तुलनात्मक लाभ भएका बाली र पशुपक्षी उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।

घ. कृषक र कृषि सम्बद्ध निकायको क्षमता विकास एवं प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने ।

ङ. उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्ने ।

च. कृषि एवं पशुपक्षी उद्योगको संरक्षण, विकास र विस्तार गर्ने ।

छ. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका जनशक्तिको उच्चतम उपयोग गर्ने ।

३.१.२ भूमि व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

भूमिको विवेकपूर्ण उपयोगका सुनिश्चित गर्न भूमि वर्गीकरण गरी दिगो व्यवस्थापन तथा सुशासन कायम गर्न जरुरी देखिएको छ । भूमिमा सर्वसाधारण जनताको पहुँच तथा संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गरी न्यायिक पहुँच स्थापित गर्न, आर्थिक-सामाजिक कारणले पछाडि परेका वर्गको भूमिमा पहुँच बढाउन र भू-स्वामित्वको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न वैज्ञानिक भूमि नीति तर्जुमा गरी लागू गर्न आवश्यक देखिएको छ । यसैगरी भूमि तथा भूमि स्रोतको दिगो सदुपयोग गर्न परिमार्जित भू-उपयोग नीति, २०७६ अनुरूप भूमिको वर्गीकरण र भू-उपयोगसम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिएको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

कृषि योग्य भूमिको गैर कृषि प्रयोजनमा बढ्दो रूपान्तरण, कृषि योग्य जमिन बाँझै रहनु, अनियन्त्रित खण्डीकरण, सार्वजनिक जग्गामा बढ्दो अतिक्रमण, कृषकको भूमि माथिको पहुँच अभिवृद्धि हुन नसक्नु, सुकुमबासी समस्या समाधान प्रभावकारी नहुनु, भू-उपयोग नीति कार्यान्वयन गरी भूमिको उपयुक्त ढङ्गले उपयोग गर्न कठिनाइ हुनु, भूमि प्रशासनलाई समयानुकूल र प्रविधियुक्त बनाउन नसक्नु, प्रदेश सरकारको भूमि प्रशासन र जग्गा प्रशासन सम्बन्धी काम गर्न कार्यालय तथा जनशक्ति नहुनु आदि मुख्य समस्या हुन् ।

चुनौती

भूमि व्यवस्थापन तथा भूमि प्रशासन सेवालाई वैज्ञानिकीकरण तथा सरलीकरण गर्नु, व्यवस्थित एवं एकीकृत बस्ती विकास गर्नु, अर्थतन्त्रका उत्पादनमूलक क्षेत्रका लागि भूमिको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु, कृषि भूमिको खण्डीकरण रोक्नु, सीमित भूमिको दिगो व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

नेपालको संविधानले भूमि व्यवस्थापन र जग्गाको अभिलेखलाई प्रदेशको अधिकार सूचीमा राख्नु, राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति तर्जुमा हुनु, भूमि व्यवस्थापनलाई वैज्ञानिक र प्रभावकारी बनाउनको लागि भूमि सुधार कार्यक्रम कार्यान्वयनमा रहनु; प्रदेशस्तरमा भू-उपयोग, चाक्लाबन्दी, भूमि खण्डीकरण सम्बन्धी अध्ययन भई प्रतिवेदन तयार हुनु, भूमि व्यवस्थापन प्रदेश सरकारको प्राथमिकताको विषय हुनु, व्यवस्थित बसोबास गराउने प्रयास हुनु, भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोग गठन हुनु, भूमि ऐन संशोधन हुनु, वैज्ञानिक विधिबाट जग्गाको नक्साङ्कन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

भूमिको वैज्ञानिक व्यवस्थापन तथा विवेकपूर्ण उपयोग ।

४. उद्देश्य

भूमिको नक्साङ्कन तथा अभिलेख व्यवस्थित गर्दै प्रभावकारी उपयोग गर्नु ।

५. रणनीति

क. भू-उपयोग नीति तर्जुमा गरी भूमिको वैज्ञानिक वर्गीकरण एवं उपयोग गर्ने ।

ख. भूमि प्रशासन सेवा वैज्ञानिक एवं सरलीकृत गर्ने ।

ग. भूमिको चाक्लाबन्दी गरी यान्त्रिकीकरण मार्फत व्यावसायिक कृषि प्रवर्द्धन गर्ने ।

घ. वर्गीकृत भूमिको अन्य कार्यमा हुने रूपान्तरण नियन्त्रण गर्ने ।

३.१.३ गुठी व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

गुठी व्यवस्थापन नेपालको नितान्त मौलिक व्यवस्थापकीय शैली हो । नेपालको संविधान २०७२ मा प्रदेशको अधिकारको सूचीमा गुठी व्यवस्थापन समावेश छ । त्यसैगरी संविधानको धारा २९० को उपधारा १ मा गुठीको मूलभूत मान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गुठी जग्गामा भोगाधिकार भइरहेको किसान एवं गुठीको अधिकारका सम्बन्धमा संघीय संसदले आवश्यक कानुन बनाउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ । गुठी सम्पत्तिको व्यवस्थित अभिलेख नहुँदा प्रभावकारी संरक्षण एवं उपयोग हुन नसकि अतिक्रमण बढ्दै गएको अवस्था छ । गुठी सम्पत्तिको संरक्षणमा सरोकारवालाको भूमिका सशक्त देखिएको छैन ।

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदले स्वीकृत कार्य विस्तृतीकरणका अनुसार गुठी जग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन, सार्वजनिक गुठी अन्तर्गतका जग्गा जमिन र सम्पत्तिको संरक्षण र अभिलेख व्यवस्थापन, गुठी जग्गा र गुठी व्यवस्थापनका सन्दर्भमा संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहसँग सहयोग एवं समन्वय र परम्परागत रूपमा गुठी अन्तर्गत चली आएका विभिन्न जात्रा, पर्वको सञ्चालन र व्यवस्थापन कार्य प्रदेशले गर्ने गरी कार्य विभाजन गरिएको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

प्रदेशस्तरमा रहेका गुठीको यकिन तथ्याङ्क उपलब्ध हुन नसक्नु, गुठीका प्रकृति एवं सम्पत्तिको विवरण यकिन नहुनु, गुठी सम्पत्तिको पर्याप्त संरक्षण एवं उपयोग हुन नसक्नु, गुठीका अधिकांश घर, पाटी, पौवा तथा सत्तल मर्मत सम्भारका लागि जिम्मेवार संस्थागत प्रबन्ध प्रभावकारी नहुनु, गुठी जग्गामा अतिक्रमण बढ्दै जानु र गुठी सम्पदाको मर्मत सम्भारको लागि सरकारले खर्च गर्नु पर्ने अवस्था रहनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

गुठी सम्पत्तिको तथ्याङ्क यकिन गर्नु, गुठी सम्पदाको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

गुठी व्यवस्थापन प्रदेश सरकारको जिम्मेवारी भित्र रहनु, प्रदेशमा गुठी सम्पत्ति प्रशस्त रहेको अनुमान हुनु, गुठी सम्पत्तिको प्रभावकारी उपयोगबाट आर्थिक उपार्जन, सांस्कृतिक विकास र सामाजिक ऐक्यवद्धता हासिल गर्न सकिने अवस्था रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

गुठी सम्पदाको संवर्द्धन : सम्पदा र सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण ।

४. उद्देश्य

गुठीसँग सम्बन्धित ऐतिहासिक मठ, मन्दिर तथा सम्पदाको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्नु ।

५. रणनीति

क. गुठी सम्पत्तिको अभिलेखीकरण, संरक्षण एवं व्यवस्थापन गर्ने ।

ख. गुठी सम्पत्तिको उपयोगिता अभिवृद्धि गरी सामूहिक हितमा उपयोग गर्ने ।

३.१.४ खाद्य सुरक्षा तथा पोषण

१. पृष्ठभूमि

खाद्य तथा पोषण सुरक्षालाई उत्पादन, पहुँच, उपभोग प्रयोग र निरन्तरताको आयाममा हेर्नु पर्ने हुन्छ । खाद्य तथा पोषण सुरक्षालाई संविधानमा मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरिएको छ । नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०१६ अनुसार पोषणका सूचकमा राष्ट्रिय औसतको तुलनामा यो प्रदेशको स्थिति तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेको छ । प्रदेशमा न्यूनतम क्यालोरी प्राप्त जनसङ्ख्या ९१.९ प्रतिशत, औसत क्यालोरी (२५३६) मा पहुँच ६८ प्रतिशत र आधारभूत खाद्य सुरक्षा प्राप्त परिवार ५२.६ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा खाद्य असुरक्षित परिवार ९.२ प्रतिशत, प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष खाद्य उत्पादन २५६.२ किलोग्राम रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

पोषणयुक्त खाद्यान्नमा गरिब जनताको न्यून पहुँच हुनु, खाद्य वितरण प्रभावकारी नहुनु, खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी खण्डीकृत तथ्याङ्कको कमी हुनु, खाद्यान्नमा मिसावट एवं विषादीको अत्यधिक प्रयोग हुनु, पर्याप्त ज्ञान बिना परम्परागत खाद्य अभ्यासमा आएको परिवर्तनले स्वास्थ्य समस्या देखा पर्नु, खाद्य तथा पोषण सम्बन्धी चेतनाको कमी हुनु, महामारीका कारण खाद्यान्नको अभाव र वितरणमा असहज हुनु, कृत्रिम मूल्य वृद्धि हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

पर्याप्त मात्रामा खाद्य वस्तुको उत्पादन र सन्तुलित वितरण गर्नु, मिसावट एवं विषादी रहित खाद्यान्न प्राप्तिको सुनिश्चितता गर्नु, पोषणयुक्त आहारविहार सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु, गरिब एवं सीमान्तकृत समूहमा पोषणयुक्त आहारको पहुँच सुनिश्चित गर्नु, परम्परागत आहारविहारको पुनर्स्थापना गर्नु, खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभूति

गर्नु, खाद्यान्नको कालोबजारी नियन्त्रण गर्नु, रैथाने खाद्यवस्तुको उपभोगमा वृद्धि गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

खाद्य सम्बन्धी हक संवैधानिक रूपमा स्थापित हुनु, दिगो विकास लक्ष्यमा खाद्य तथा पोषणको विषय समाविष्ट हुनु, राष्ट्रिय आवधिक योजनामा खाद्य तथा पोषणलाई प्राथमिकता दिइनु, पोषण नीति तथा रणनीतिको विकास हुनु, बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यान्वयनमा रहनु, पोषण सम्बन्धी सेवाको विस्तार तथा बानी व्यहोरालाई अभियानको माध्यमबाट सुधारका लागि विभिन्न प्रयास हुनु, रैथाने खाद्यवस्तुको पौष्टिकताको बारेमा आम नागरिक जानकार हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

खाद्य सुरक्षा तथा पोषणको सुनिश्चितता : स्वस्थ नागरिक, स्वस्थ प्रदेश ।

४. उद्देश्य

खाद्य तथा पोषण सुरक्षा प्रदान गर्नु ।

५. रणनीति

क. जैविक तथा प्राङ्गारिक खेती प्रणाली मार्फत गुणस्तरीय खाद्यान्न उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।

ख. स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने खाद्यपदार्थको प्रयोगलाई जोड दिने ।

ग. खाद्य तथा पोषण शिक्षा कार्यक्रमलाई व्यापक बनाउनको लागि सरोकारवालासँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

घ. उत्पादनको उचित भण्डारण साथै वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्ने ।

३.१.५ सहकारी क्षेत्र

१. पृष्ठभूमि

सहकारी क्षेत्रलाई अर्थतन्त्रको एक महत्त्वपूर्ण खम्बाको रूपमा लिइन्छ । संविधानले सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागिता तथा विकास मार्फत राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर, स्वतन्त्र तथा उन्नतिशील बनाउँदै समाजवादउन्मुख स्वतन्त्र र समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्ने उद्देश्य लिएको छ । आर्थिक विकासमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्य गर्ने कार्य जिम्मेवारी प्रदेश सरकारमा रहेको छ ।

सहकारी क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान १.३ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा आ.व. २०७७/७८ को दोस्रो चौमासिक सम्ममा ५,७७९ सहकारी संस्था सञ्चालन रहि २०,६८५ जनाले रोजगार प्राप्त गरेका छन् । सहकारी क्षेत्रमा ८ अर्ब २० करोड भन्दा बढी शेयर पुँजी लगानी भएको छ । ऋण तथा बचत सहकारीबाट करिब ४१ अर्ब २१ करोड भन्दा बढी बचत परिचालन गरी ३८ अर्ब ९५ करोड भन्दा बढी ऋण प्रवाह भएको देखिन्छ । प्रदेशमा ९ लाख ३५ हजार ७ सय जनाले सहकारीमा सदस्यता लिएका छन् जसमध्ये ५३ प्रतिशत महिला र ४७ प्रतिशत पुरुष सदस्य रहेका छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

अधिकतम सहकारी संस्था बचत तथा ऋण परिचालनमा केन्द्रित हुनु, बचत तथा ऋण सहकारीमा वित्तीय जोखिम उच्च रहनु, संस्थागत सुशासनको कमी हुनु, पूँजीको लगानी विविधीकरण नहुनु, कृषि तथा अन्य उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्न इच्छुक नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

सहकारीताको उपयोग उत्पादन, वितरण तथा सेवा क्षेत्रमा विस्तार गर्नु, वित्तीय सुशासन कायम गर्नु, सहकारीताको भावना अभिवृद्धि गर्दै विपन्न वर्गलाई समेट्नु, बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको प्रभावकारी नियमन गर्नु, सहकारीलाई उत्पादन तथा बजारीकरणमा आबद्ध गर्नु, सहकारीमा संस्थागत र वित्तीय सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

प्रदेशमा सहकारीको उपस्थिति राम्रो हुनु, स-साना बचत परिचालन भई पुँजी निर्माणमा सहयोग पुग्नु, वित्तीय पहुँचको विस्तार हुनु, जनतामा सामुदायिक तथा सहयोगी भावनाको विकास हुनु, स्थानीय स्तरमा वित्तीय अन्तरसम्बन्ध कायम हुनु, सहकारीमा कार्यरत जनशक्तिलाई क्षमता विकास तालिम तथा सहकारी शिक्षा विस्तार नीति बन्नु, सहकारी मार्फत साना किसानलाई कृषि कर्जा उपलब्ध गराउने नीति हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन्।

३. क्षेत्रगत सोच

सहकारिताको माध्यम : समृद्धिको आधार ।

४. उद्देश्य

सहकारी क्षेत्रको विकास एवं प्रवर्द्धन गरी आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा योगदान पुऱ्याउनु ।

५. रणनीति

समुदायलाई सहकारीमा संगठित गरी अर्थतन्त्रको सबल स्तम्भको रूपमा विकास गर्ने ।

३.२ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण

३.२.१ उद्योग

१. पृष्ठभूमि

आर्थिक विकासको प्रमुख आधार स्तम्भको रूपमा रहेको उद्योग क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा रोजगारी र आय अभिवृद्धि गर्दै कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याई रहेको छ । नेपालको संविधानले औद्योगीकरणलाई प्रदेशको एकल अधिकार तथा संघ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ । दिगो विकासको लक्ष्यमा उद्योग जस्ता श्रममूलक क्षेत्रमा रोजगारी सृजना, साना तथा मझौला उद्योगको प्रवर्द्धन र वित्तीय सेवामा साना व्यवसायीको पहुँच जस्ता कुरा उल्लेख रहेको छ । सो लक्ष्य प्राप्त गर्नका सन् २०३० सम्ममा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा औद्योगिक क्षेत्रको योगदान २५ प्रतिशत र उत्पादनमूलक उद्योगले कुल रोजगारीमा १३ प्रतिशत योगदान दिनु पर्ने हुन्छ ।

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको प्रतिवेदन, वैशाख २०७८ अनुसार यस प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान १६.१९ प्रतिशत रहेको छ । उद्योग क्षेत्रमा यस अवधिमा १०,४१८ करोड लगानी स्वीकृत भएको देखिन्छ भने उद्योग क्षेत्रमा १ लाख ४० हजार ७ सय ६७ ले रोजगारी पाएका छन् । औद्योगिक लगानीमा वार्षिक वृद्धि दर १३.०४ रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

अपेक्षाकृत रूपमा उद्योगमा लगानी आकर्षित गर्न नसक्नु, निर्यातयोग्य वस्तुको उत्पादन र विविधीकरण नहुनु, उद्योग विकासका लागि दक्ष जनशक्तिको विकास र उपयोग हुन नसक्नु, सक्षम र दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने संस्थागत संयन्त्र नहुनु, उद्योगलाई कृषि, वन तथा खनिज जस्ता क्षेत्रसँग आबद्ध गर्न नसक्नु, कृषि र वनका उत्पादनको मूल्य अभिवृद्धि बिना निर्यात भई रहनु, निर्यात योग्य वस्तुको उत्पादन र विविधीकरण हुन नसक्नु, कामदारको न्यून उत्पादकत्व, आयातित वस्तुसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु, उद्योग स्थापनामा नवीनतम सोचको कमी हुनु, उपलब्ध कच्चा पदार्थको स्रोत प्रभावकारी रूपमा प्रयोग नहुनु, घरेलु तथा लघु उद्योगको प्रभावकारी सेवाको कमी हुनु, महामारीको कारण उद्योग पूर्ण तथा आंशिक बन्द हुनु, उद्योगका लागि सम्भाव्य क्षेत्र पहिचान हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

अवसर

जनसङ्ख्यामा युवाको बाहुल्यता रहनु, बढ्दो शहरीकरण हुनु, आयात निर्यातको सहज अवस्था हुनु, कृषि तथा वनजन्य कच्चा पदार्थको सहज उपलब्धता हुनु, बढ्दो ऊर्जा आपूर्तिका कारण उद्योगधन्दा सञ्चालन गर्न सहज वातावरण सृजना हुनु, स्वदेशी वस्तुलाई लेबलिङ र ब्रान्डिङको माध्यमबाट उत्पादन तथा निर्यात वृद्धि गरी आय आर्जनको अवसर सृजना गर्नु, रुग्ण तथा बन्द अवस्थामा रहेका सार्वजनिक उद्योगलाई निजी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा सुचारु गर्ने नीति बन्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

चुनौती

उत्पादनमूलक उद्योगमा लगानी बढाउनु, गुणस्तरीय वस्तुको उत्पादन र प्रतिस्पर्धी क्षमतामा वृद्धि गर्नु, उद्यमशीलता र संस्थागत संस्कृतिको विकास गर्नु, सहुलियत ब्याज दरमा पर्याप्त कर्जा उपलब्ध गराउनु, युवालाई उद्योगतर्फ आकर्षित गर्नु र औद्योगीकरणलाई वातावरण सन्तुलनसँग तालमेल मिलाउनु, कोभिड-१९ को विषम परिस्थितिमा उद्योग सुचारु रूपमा चलाउनु तथा आयात/निर्यातलाई सहज बनाउनु, नियम कानुनलाई कार्यान्वयनयोग्य बनाउनु, उद्योग सम्बन्धी ज्ञान दिएर उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्नु, हालको विषम परिस्थितिमा स्वास्थ्य मापदण्ड पालना गरी उद्योग सुचारु गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

आर्थिक रूपान्तरणका लागि औद्योगीकरण : समृद्धिका लागि रोजगारी प्रवर्द्धन ।

४. उद्देश्य

क. औद्योगिक लगानी आकर्षित गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।

ख. स्थानीय स्रोत, सीप र साधनमा आधारित उद्योग प्रवर्द्धन गर्दै रोजगारीका अवसर सृजना गर्नु ।

५. रणनीति

क. आयात प्रतिस्थापक र निकासीमूलक उद्योगको विकास गर्न आर्थिक तथा भौतिक सुविधाको व्यवस्था गर्ने ।

ख. स्थानीय स्रोत साधन र सीपमा आधारित उद्योग स्थापनाका लागि स्वदेशी तथा वैदेशिक लगानी आकर्षित गर्ने ।

ग. कृषिजन्य उद्यमको पहिचान गरी प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउँदै निर्यात अभिवृद्धि गर्ने ।

घ. उद्योग विकासका लागि आवश्यक दक्ष, उद्यमशील, व्यावसायिक र प्राविधिक जनशक्ति तयार गरी उद्यमशीलता बढाउने ।

ङ. औद्योगिक सुशासन अभिवृद्धि गर्ने ।

३.२.२ खानी तथा खनिज सम्पदा

१. पृष्ठभूमि

संविधानमा खानी अन्वेषण तथा व्यवस्थापनलाई प्रदेशको अधिकार सूचिमा व्यवस्थित गरिएको छ । यस प्रदेशमा खानीको प्रचुर सम्भावना रहेको छ । ओखलढुङ्गा र इलाममा तामा; भोजपुरमा अभ्रख; धनकुटा, मोरङ र उदयपुरमा चूनढुङ्गा; खोटाङ र भोजपुरमा खरीढुङ्गा; महाभारत पर्वत श्रृंखलामा मार्बल; तराई, चुरे पहाड र महाभारतको विस्तृत क्षेत्रमा पेट्रोलियम; तराईको विस्तृत भू-भागमा ग्याँस; कोशी नदीमा बालुवा र सुन तथा उदयपुरको कम्युघाटमा म्याग्नेसाइट पाइने प्रारम्भिक अध्ययनले देखाएको छ । कार्य विभाजन अनुसार खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन एवं पूर्वाधार विकास, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण प्रदेशको अधिकारमा व्यवस्थित छ । केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको प्रतिवेदन, वैशाख २०७८ अनुसार यस प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा खानी क्षेत्रको योगदान ०.५ प्रतिशत रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

खानी तथा खनिज सम्पदा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, ऐन, नियम तयार नहुनु, खनिज सम्पदा सम्बन्धी यकिन तथ्याङ्कको अभाव हुनु, खनिज सम्पदाको अनुसन्धान, उत्खनन र उपयोगमा उदासीनता रहनु, व्यावसायिक उत्पादन हुन सक्ने सम्भावनाका खानी तथा खनिज सम्पदाको पहिचान हुन नसक्नु, निजी क्षेत्र आकर्षित नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

खनिज सम्पदाको विस्तृत अध्ययन गरी व्यावसायिक उत्पादनको सम्भावना भएका क्षेत्रको पहिचान गर्नु, पर्याप्त स्रोतको व्यवस्था गर्नु, निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्नु, खानी सम्बन्धी दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गर्नु, नयाँ प्रविधिको समुचित उपयोग गर्नु, भौगोलिक अवस्थिति, भौगर्भिक संरचना, भू-धरातलीय बनोट तथा तदनुरूप प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि गर्नु, खनिज पहुँच मार्ग र बिजुलीको पहुँच पुऱ्याउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

तामा, अभ्रख, चूनढुङ्गा, खरीढुङ्गा, मार्बल, पेट्रोलियम, ग्याँस, सुन, म्याग्नेसाइट आदि खानी भएको प्रारम्भिक अध्ययनले देखाउनु, प्रदेश सरकारको प्राथमिकतामा रहनु, विद्युत तथा पहुँच मार्गको विस्तार हुँदै जानु, स्वदेशी तथा विदेशी लगानीका लागि अनुकूल वातावरण सृजना हुँदै जानु, गैर आवासीय नेपालीलाई खानी अन्वेषण र व्यवस्थापन कार्यमा परिचालन गर्ने सम्भावना बढ्नु, श्रम सम्बन्धमा सुधार हुनु, पूर्वाधार निर्माणमा सरकारको लगानी बढ्दै जानु, भूमण्डलीकरणसँगै औद्योगिक उत्पादनको श्रृंखला विकासोन्मुख मुलुकतर्फ विस्तार हुँदै जानु, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास र विस्तार हुनु, उपलब्ध खनिज सम्पदाको उपयोग गरी उच्चतम लाभ लिन सकिने अवस्था रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

खनिज सम्पदाको अन्वेषण र उपयोग : समृद्धिको योजनामा सहयोग ।

४. उद्देश्य

प्रदेशमा उपलब्ध खनिज स्रोतको संघीय सरकार र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा अन्वेषण र उत्खनन गर्नु ।

५. रणनीति

क. खनिज सम्पदाको भौगर्भिक सर्वेक्षण, पहिचान, अन्वेषण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीतिगत, कानुनी एवं संरचनागत व्यवस्था गर्ने ।

ख. संघीय सरकार र निजी क्षेत्रसँगको समन्वयमा खनिज सम्पदाको अन्वेषण र उत्खनन गरी व्यावसायिक उत्पादन गर्ने ।

३.२.३ वाणिज्य तथा आपूर्ति

१. पृष्ठभूमि

वाणिज्य क्षेत्रले आर्थिक वृद्धि र विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । उत्पादित वस्तुलाई समुचित वितरण मार्फत उपभोक्तासम्म पुऱ्याई अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउने वाणिज्य तथा आपूर्ति क्षेत्रको अहम् भूमिका रहन्छ । संविधानले प्रदेश भित्रको व्यापार प्रदेशको अधिकार सूचीमा र आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमन संघ तथा प्रदेशको साझा सूचीमा राखेको छ । धनकुटा औद्योगिक ग्राम हाल सञ्चालनमा रहेको र सुनसरी जिल्लाको अमरडुवा प्रस्तावित औद्योगिक कोरिडोर निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको छ ।

प्रदेशमा आर्थिक तथा व्यापारिक संस्था १,६८,४३४ वटा सञ्चालनमा छन् । नेपालका सबैभन्दा बढी आर्थिक एकाइ रहेका पाँच जिल्ला मध्ये झापा, मोरङ र सुनसरी यस प्रदेशमा पर्दछन् । जनसङ्ख्याको हिसाबले मोरङ र झापा व्यवसायमा अधिकतम संलग्न हुने पाँच जिल्ला मध्ये तेस्रो र पाँचौंमा पर्दछन् । अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारका हिसाबले महत्त्वपूर्ण विराटनगर (रानी) र काँकडभिट्टा, किमाथाङ्का, ओलाङचुङगोला जस्ता नाका यसै प्रदेशमा पर्दछन् ।

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको प्रतिवेदन, वैशाख २०७८ अनुसार यस प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा वाणिज्य क्षेत्रको योगदान १०.३ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी आपूर्तिमा उपभोक्ता सन्तुष्टि सूचकाङ्क ५ (०-१०) रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवा गुणस्तरीय तथा सहज रूपमा उपलब्ध हुन नसक्नु, आयातमा आधारित आपूर्ति व्यवस्था रहनु, व्यापार घाटा अत्याधिक रहनु, मूल्यसूची राख्ने प्रवृत्ति नहुनु, बिल-बीजक जारी गर्ने प्रवृत्ति नहुनु, विपद्को समयमा अत्यावश्यक वस्तुको आपूर्ति सहज हुन नसक्नु, कृत्रिम अभाव तथा मूल्य वृद्धि, जमाखोरी र कालोबजारी हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

मानव सिर्जित तथा प्राकृतिक कारणबाट समय-समयमा आपूर्तिमा आउने व्यवधान समाधान गर्नु, कृषि उपजको व्यापारमा हुने बिचौलिया विस्थापित गर्नु, गुणस्तरीय वस्तुको उपलब्धता र उपभोक्ताको हक-हित संरक्षण गर्नु, कृत्रिम अभाव तथा मूल्य वृद्धि, जमाखोरी र कालोबजारी नियन्त्रण गर्नु, स्वास्थ्य मापदण्ड पालना गरी आयत निर्यातलाई सहज बनाउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

आपूर्ति प्रणालीमा निजी क्षेत्रको अग्रणी भूमिका देखिनु, सहकारीलाई आपूर्ति प्रणालीमा आबद्ध गर्नु, आन्तरिक व्यापारिक गतिविधि बढ्नु, यातायात पूर्वाधारको विकासले गाउँ शहर अन्तरसम्बन्धी बलियो हुनु, वैदेशिक रोजगारीले क्रयशक्ति बढ्न गई आन्तरिक बजारको क्षमता बढ्नु, महत्त्वपूर्ण अन्तर्राष्ट्रिय नाका विद्यमान रहनु, सुक्खा बन्दरगाह निर्माणको चरणमा रहनु, तेस्रो देश निकासीमा सहजता बढ्दै जानु, स्थानीय तहमा बजार केन्द्र विकसित हुँदै जानु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सरलीकृत व्यापार : समृद्धिको आधार ।

४. उद्देश्य

क. व्यापारिक गतिविधि वृद्धि गर्नु ।

ख. सर्वसुलभ आपूर्ति प्रणाली स्थापित गर्नु ।

५. रणनीति

क. सुदृढ वाणिज्य तथा आपूर्ति प्रणाली स्थापित गर्ने ।

ख. भौतिक पूर्वाधारको यथोचित व्यवस्था गरी प्रादेशिक व्यापार प्रवर्द्धन गर्ने ।

ग. आधारभूत तथा उपभोग्य वस्तुको भण्डारण, बजारीकरण र गुणस्तर कायम गरी आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने ।

३.२.४ पर्यटन

१. पृष्ठभूमि

अर्थतन्त्रको विकासको लागि पर्यटन क्षेत्र एक महत्त्वपूर्ण आधार रहको छ । यस प्रदेशमा पर्यटनको प्रचुर सम्भावना रहेको छ । नेपालका ८,००० मिटर भन्दा माथिका ८ वटा हिमशृङ्खला मध्ये सर्वोच्च शिखर सगरमाथा लगायत विश्वका अग्ला ५ हिमशृङ्खलाको अवस्थिति यस प्रदेशमा रहेको छ । पर्यटनको प्रचुर सम्भावना बोकेका सम्पदाहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन, बजारीकरण तथा पर्यावरण अनुकूल पर्यटन उद्योगको माध्यमबाट विश्व पर्यटन बजारलाई आकर्षित गरी लाभ वितरणमा स्थानीयलाई प्राथमिकता दिने राज्यको पर्यटन सम्बन्धी नीति रहेको छ । पर्यटन क्षेत्र संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीनै तहको अधिकार सूचीमा समेटिएको छ ।यस क्षेत्रमा करिब ३२ हजार जनाले रोजगार प्राप्त गरेको देखिन्छ । नेपाल सरकारले प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको लागि पहिचान गरेका १०० वटामध्ये १६ वटा यस प्रदेशमा पर्दछन् । बराहक्षेत्र, पाथीभरा, हलेसी महादेव, कन्याम, तीनजुरे-मिल्के-जलजले, गुफापोखरी जस्ता धार्मिक तथा रमणीय स्थलमा आन्तरिक पर्यटन साथै तीर्थयात्री बढ्दो क्रममा रहेका छन् ।

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको प्रतिवेदन, वैशाख २०७८ अनुसार यस प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा पर्यटन (होटल तथा रेष्टुरेन्ट) क्षेत्रको योगदान २.५ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी पर्यटन क्षेत्रबाट ३८,१०० रोजगारी सृजना भएको देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

धार्मिक तथा पर्यटकीय गन्तव्यको प्रचार-प्रसार नहुनु, अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटकको आगमन न्यून रहनु, पर्यटनको लाभ स्थानीय समुदायले अपेक्षित रूपमा प्राप्त गर्न नसक्नु, पर्यटकको बसाइँ लम्ब्याउने योजना नहुनु, पर्यटकीय गन्तव्यको विकास र विविधीकरण हुन नसक्नु, धार्मिक पर्यटकीय स्थलको उपयुक्त व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, पर्यटकीय पूर्वाधारको अभाव हुनु, पर्यटकलाई आकर्षित गर्न चाहिने सेवा सुविधा र पर्यटकीय वस्तुको कमी हुनु, पर्यटकीय सूचना प्रवाह व्यवस्थित र प्रभावकारी हुन नसक्नु, आन्तरिक र बाह्य पर्यटकको व्यवस्थित अभिलेख नहुनु, महामारीले पर्यटन क्षेत्र अस्तव्यस्त हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

पर्यावरण अनुकूल पर्यटन उद्योगको विकास गर्नु, सामाजिक, सांस्कृतिक र वातावरणीय मापदण्डका आधारमा पर्यटन उद्योगको स्तरीकरण तथा प्रमाणीकरण गर्नु, पर्यटकीय सम्भावनाका क्षेत्रमा पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्नु, प्रदेशबाट छिमेकी मुलुकका प्रमुख शहरका साथै आन्तरिक पर्यटकीय गन्तव्यमा जोड्न हवाई सेवा सञ्चालन गर्नु, पर्यटकीय स्तरका होटेल तथा अन्य पर्यटकीय सुविधाको विस्तार गर्नु, पर्यटन र पर्यटकीय स्थलको विविधीकरण, विकास, ब्रान्डिङ, प्रचार-प्रसार र प्रवर्द्धन तथा बजारीकरण गर्नु, पर्यटन व्यवसाय सम्बद्ध निजी क्षेत्रको क्षमता वृद्धि गर्नु, पर्यटन सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तथा पर्यटन सूचना सेवा स्थापना गर्नु, विभिन्न तहमा सङ्कलन हुने पर्यटन शुल्कमा दोहोरोपन हटाउनु, स्थानीयलाई लाभ दिनु, व्यावसायिकता तथा उद्यमशीलताको विकास गर्नु, महामारीले शिथिल भएको पर्यटन क्षेत्र सुचारु गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

विराटनगर विमानस्थल अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा स्तरोन्नति हुने क्रममा रहनु, साहसिक आरोहण पर्यटनका निमित्त उत्कृष्ट गन्तव्य हुनु, विश्वकै उत्कृष्ट ट्रेकिङ मार्ग हुनु, मुलुकका प्रमुख धार्मिक गन्तव्यको अवस्थिति हुनु, नेपालको सबभन्दा होचो स्थान केचनाकवल यसै प्रदेशमा पर्नु, भारतका छिमेकी शहर दार्जिलिङ र सिक्किममा भारतीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटक ठूलो सङ्ख्यामा आगमन हुनु, पर्यटकीय पदमार्गको विकास हुनु, किमाथाङ्का नाकाले चिनियाँ पर्यटक विस्तारमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने सम्भावना रहनु, पर्या-पर्यटन, प्याराग्लाइडिङ, र्‍याफ्टिङ जस्ता साहसिक पर्यटकीय उपज तथा वस्तुको विकासको सम्भावना राम्रो रहनु, विविध प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको प्रचुरता हुनु, अधिकांश स्थानीय तहको प्राथमिकतामा पर्यटन क्षेत्र पर्नु, विदेशी पर्यटक आकर्षण गर्नको लागि एक महिनाको निःशुल्क भिसा दिने नीति आउनु, पर्यटन कोरिडोरको अवधारणा आउनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

पर्यटन क्षेत्रको दिगो विकास : प्रदेश समृद्धिको आधार ।

४. उद्देश्य

क. प्रदेशलाई मुलुकको पर्यावरण अनुकूल प्रमुख पर्यटन गन्तव्यको रूपमा विकास गर्नु ।

ख. पर्यटकको सङ्ख्या, बसाइँ र क्रय दर वृद्धि गर्नु ।

ग. पर्यटनलाई स्थानीय अर्थतन्त्र र रोजगारीसँग आबद्ध गर्नु ।

५. रणनीति

क. पर्यटकीय गन्तव्य र उपजको विकास, विविधीकरण र प्रवर्द्धन गर्ने ।

ख. पर्यटन सेवा सुविधाको व्यावसायीकरण गरी अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड तथा मान्यता अनुरूप स्तरीकरण गर्ने ।

ग. पर्यटकीय ब्राान्डिङ गरी विश्वमा प्रदेशको प्रचार गर्ने ।

घ. पर्यटकीय सेवा सुविधाको वृद्धि गरी पर्यटनलाई स्थानीय अर्थतन्त्र र रोजगारीसँग आबद्ध गर्ने ।

ङ. पर्यटकीय विकासमा पछि परेको तर सम्भावना राम्रो भएको क्षेत्रको पहिचान र विकासमा जोड दिने ।

च. संस्थागत व्यवस्था, समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

३.३ वन तथा जैविक विविधता

१. पृष्ठभूमि

नेपालको कुल भू-भागको ४४.७४ प्रतिशत ओगटेको वन क्षेत्रबाट रोजगारीको सृजना, आय वृद्धि, स्थानीय समुदायको आधारभूत आवश्यकता जस्तैः काठ, दाउरा, घाँसपातका साथै कृषि, पशुपालन, पर्यटन र सिँचाइमा समेत वन तथा जैविक विविधताको उल्लेखनीय भूमिका रहेको छ । वन, वनस्पति, जैविक विविधता, वन्यजन्तु तथा जलाधार व्यवस्थापन रहेको यस क्षेत्र प्रत्यक्ष रूपमा पर्या-पर्यटन, जलविद्युत, कृषि, पशुपालन, पर्यावरण र वन तथा जडीबुटी जस्ता महत्त्वपूर्ण विषय गाँसिएको छ । संविधानमा स्वच्छ वातावरणलाई मौलिक हकको रूपमा सुरक्षित गरिएको छ भने राज्यका नीतिमा प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण र उपयोग सम्बन्धमा उल्लेख भएको छ । संविधानमा प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन, जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन प्रदेश अधिकारको सूचीमा रहेको छ ।

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र अनुसार नेपालको कुल वनमा यस प्रदेशको हिस्सा १७.३ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा ११, ३४२ वर्ग कि.मि. (कुल क्षेत्रफलको ४३.७%) वन क्षेत्र रहेको छ । प्रदेशमा ४,८६८ वटा सामुदायिक वन (४,५७,९३२ हे.), ९४९ कबुलियती वन (३,८८६ हे.), ३९ वटा धार्मिक वन (३७८.४० हे.) र ४ वटा साझेदारी वन (७,२११ हे.) रहेका छन् । यस प्रदेशमा सगरमाथा र मकालु-वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज, कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्षण र कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र समेत रहेका छन् । संरक्षित क्षेत्र ४,८५८ वर्ग कि.मि. र १, २७८ वर्ग कि.मि. मा फैलिएका ३ वटा मध्यवर्ती क्षेत्र अवस्थित छन् ।

वन क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा १.८ प्रतिशत योगदान रहेको छ । प्रदेशमा जैविक विविधता संरक्षण भएको वनको क्षेत्रफल ६,३७० हेक्टर र ३११ जलाधार क्षेत्र रहेका छन् ।

यस प्रदेशमा ३,५०० प्रजातिका फूल फुल्ने वनस्पति रहेका छन् जसमध्ये ९२४ प्रजातिका जडीबुटीय वनस्पति छन् । यी जडीबुटी मध्ये मूल्यवान् जडीबुटीको खेती प्रवर्द्धन गरी प्रदेशलाई आर्थिक रूपमा समृद्ध बनाउन टेवा पुऱ्याउने छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

मूल्यवान् वनस्पतिको व्यावसायिक खेती नहुनु, वन क्षेत्रको उत्पादन र लाभको न्यायोचित वितरण नहुनु, वन तथा जैविक विविधता सम्बन्धी जनचेतनामा कमी हुनु, अन्तर-तह र अन्तर-निकाय समन्वय कमजोर हुनु, वन क्षेत्र माथिको अतिक्रमण र वन अपराध पूर्णतया रोक्न नसक्नु, वन तथा जैविक विविधताको वैज्ञानिक व्यवस्थापन नहुनु, वन विकास र आय आर्जन तथा रोजगारी बिच सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु, विभिन्न प्रयोजनको लागि रुख कटान हुनु तर नयाँ बिरुवा नलगाइनू आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

बढ्दो इन्धन र काठको मागको व्यवस्थापन गर्नु, वन डढेलो रोक्नु, कृषि, शहरीकरण, बस्ती विकास एवं सुकुमबासी समस्याबाट वन अतिक्रमण रोक्नु, विकास निर्माणबाट हुने वन अतिक्रमणको व्यवस्थापन गर्नु, जैविक विविधता संरक्षण गर्नु, पानीका मुहान र सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गर्नु, वन विकास र जैविक विविधता

संरक्षणमा सबै क्षेत्र र निकायको अपनत्व स्थापित गर्दै क्षमता अभिवृद्धि गर्नु, भू-क्षय, पहिरो तथा वातावरण प्रदूषण रोक्नु, विशिष्टिकृत जडीबुटीको संरक्षण र विस्तार गर्दै व्यावसायीकरण गर्नु, महामारीको समयमा उद्योगलाई आवश्यक कच्चा पदार्थ नियमित रूपमा आपूर्ति गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

वन क्षेत्रबाट रोजगारी, आय तथा राजस्व वृद्धि गर्न सक्ने अवस्था हुनु, निजी क्षेत्र तथा समुदायको चासो बढ्नु, वन पैदावारमा आधारित उद्यम र पर्या-पर्यटन प्रवर्द्धन मार्फत आय र रोजगारीसँग आबद्ध हुन सक्ने अवस्था रहनु, सामुदायिक वनको क्षेत्र र यसमा आबद्ध समूहको सङ्ख्या उल्लेखनीय हुनु, भू तथा जलाधारलाई एकीकृत गरी वन र कृषि दुबै क्षेत्रको आम्दानी अभिवृद्धि गर्न सकिने सम्भावना हुनु, वनस्पतिजन्य स्रोतको वैज्ञानिक र व्यावसायिक उपयोग गर्न सकिने अवस्था विद्यमान रहनु, कार्बन संचितिको उपयोग, इन्धन र वन पैदावारको आपूर्ति, जडीबुटीको उत्पादन, मूल्य अभिवृद्धि, उपयोग र निर्यात गर्न सकिने अवस्था रहनु, पानीका स्रोतको संरक्षण र उपयोग, प्राकृतिक रमणीयता र वातावरण एवं जैविक विविधताको उपलब्धता रहनु, जैविक विविधता संरक्षण क्षेत्र तोकिनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

संरक्षित वन, जैविक विविधता : स्वच्छ र समृद्ध प्रदेश ।

४. उद्देश्य

क. वनक्षेत्रको विकास एवं दिगो व्यवस्थापन गर्दै वातावरण, जैविक विविधता र जलाधारको संरक्षण गर्नु।

ख. वातावरणीय सेवाबाट प्राप्त हुने लाभ वृद्धि गरी समुदायलाई न्यायोचित वितरण सुनिश्चित गर्नु ।

ग. उच्च मूल्य जडीबुटी र गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन र मूल्य अभिवृद्धि गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्नु।

५. रणनीति

क. वन क्षेत्र तथा जैविक विविधताको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र उपयोगमा स्थानीय जनताको पहुँच बढाउने।

ख. वनक्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी आय आर्जन र रोजगारीसँग आबद्ध गर्ने ।

ग. जैविक विविधताको संरक्षण र पर्या-पर्यटनको विकास गर्ने ।

घ. वनक्षेत्र भित्र र बाहिर धरातलीय सम्भाव्यताका आधारमा उच्च मूल्यका जडीबुटीको विकास र विस्तार गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने ।

ङ. अन्तर-सरकार, सरोकारवाला निकाय र निजी क्षेत्रसँगको समन्वयात्मक रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति क्षेत्र

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१६.३८	१६.१९	२१.६९	२२.०६	२३.६१
२	औद्योगिक लगानी वार्षिक वृद्धि	प्रतिशत	११.३३	१३.०४	१२.९८	१३.००	१३.५०
३	औद्योगिक उत्पादन	रकम करोडमा	९६८५	१०४१८	११७३२	१३२१७	१४८९७
४	उद्योग क्षेत्रको रोजगारी (औपचारिक र अनौपचारिक)	सङ्ख्या	१२१०२३	१४०७६७	१६०५११	१८०२५५	२०००००
५	गार्हस्थ्य उत्पादनमा खानी तथा खनिज सम्पदाको योगदान	प्रतिशत	०.५	०.५	०.६	०.७	०.८
६	खनिज अन्वेषण र उत्खनन	सङ्ख्या	३	५	६	७	७
७	वाणिज्य क्षेत्र (थोक तथा खुद्रा व्यापार) को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	९.८०	१०.३०	११.४०	१२.३०	१३.०१
८	व्यापारिक गतिविधि विस्तार	रुपैयाँ करोड	१००००	११५००	१२०००	१३३००	१३५००
९	आपूर्ति प्रणाली (उपभोक्ता सन्तुष्टि	सूचकाङ्क	४.८०	४.९०	५.००	५.०५	५.१०

पर्यटन क्षेत्र

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा पर्यटन (होटल रेष्टुरेन्ट) क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१.४०	१.५०	२.५०	३.५०	४.५०
२	पर्यटन क्षेत्रबाट रोजगारी सिर्जना	सङ्ख्या	३३१००	३८१००	४०२५५	४४३६५	४८०००
३	पर्यावरण अनुकूल पर्यटकीय गन्तव्य	सङ्ख्या	२०	३०	४०	४५	५०
४	पर्यटकको सङ्ख्या भारतीय	प्रति सप्ताह (हजार)	२२७	२६१	२७५	३४८	३५०
५	पर्यटकको सङ्ख्या तेस्रो मुलुक	प्रति सप्ताह (हजार)	५०.००	५९.५०	७१.५०	७९.००	८५.००
६	बसाइँ भारतीय	दिन	५.७०	६.००	६.३०	६.६०	७.००
७	तेस्रो मुलुक	दिन	१३.६०	१३.९०	१४.२०	१४.६०	१५.००
८	प्रति दिन प्रति व्यक्ति खर्च (USD)	भारतीय	१९.७०	२४.६०	२९.५०	३५.२०	४०.००
९	प्रति दिन प्रति व्यक्ति खर्च (USD)	तेस्रो मुलुक	५६	६०	६६	७२	८०
१०	स्थानीय अर्थतन्त्र तथा अप्रत्यक्ष रोजगारीमा आबद्ध पर्यटन	सङ्ख्या (हजार)	४६	५७.५०	६९	८३	९४

वन तथा वातावरण क्षेत्र

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा वन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१.७५	१.८०	१.८५	१.९०	२.००
२	वनले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	४३.५०	४३.७०	४४.००	४४.३५	४४.७४
३	जैविक विविधता संरक्षण क्षेत्रफल	व.कि.मि.	६२५३	६३७०	६४८७	६६०४	६७२१
४	जलाधारको संरक्षण	सङ्ख्या	३२०	३३०	३३८	३४७	३६५
५	समुदायबाट व्यवस्थापन भएको वन समूह	सङ्ख्या	४७३३	४८६८	५००४	५१४३	५४००
६	समुदायबाट व्यवस्थापन भएको वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	४२१२५	४५७९३२	४७०६५३	४८३७२६	५०७९१३
७	उच्च मूल्यका जडीबुटी र गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन	मे.ट.	२६२५	२७००	२७७५	२८५२	२९९५
८	विज्ञान र प्रविधिको व्यावसायिक उपयोग	सङ्ख्या	१	२	३	४	५
९	वैज्ञानिक अनुसन्धानमा शैक्षिक संस्था तथा अनुसन्धान केन्द्रसँग सहकार्य	सङ्ख्या	२	४	६	८	१०
१०	जलवायुमैत्री दिगो विकास सञ्चालनमा स्थानीय तहसँग सहकार्य	सङ्ख्या	२७	५४	८१	११०	१३७
११	हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन (यातायात तथा उद्योग क्षेत्र)	प्रतिशत	११	१०	९	८	८
१२	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभियान सञ्चालन गरिने विद्यालय	प्रतिशत	८५	९०	९५	९५	१००
१३	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	११८	१२३	१२८	१३३	१५०

७. क. मन्त्रालय तथा निकायगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	२८१७७०३	१३१९३४७	१४९८३५६	२८१७७०३	२२५११६३	५६६५४०
२०७९/८०	३०९९४७३	१४५१२८२	१६४८१९२	३०९९४७३	२४७६२७९	६२३१९४
२०८०/८१	३४०९४२१	१५९६४१०	१८१३०११	३४०९४२१	२७२३९०७	६८५५१३

ख. अन्तर क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	१४३०००	१०८०००	३५०००	०	३५०००	१०८०००	०
२०७९/८०	१५७३००	११८८००	३८५००	०	३८५००	११८८००	०
२०८०/८१	१७३०३०	१३०६८०	४२३५०	०	४२३५०	१३०६८०	०

पर्यटन

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	७०१०००	९५०००	६०६०००	०	२९०००	६७२०००	०
२०७९/८०	७७११००	१०४५००	६६६६००	०	३१९००	७३९२००	०
२०८०/८१	८४८२१०	११४९५०	७३३२६०	०	३५०९०	८१३१२०	०

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	३४९०००	२५२७००	९६३००	०	३४५०००	४०००	०
२०७९/८०	३८३९००	२७७९७०	१०५९३०	०	३७९५००	४४००	०
२०८०/८१	४२२२९०	३०५७६७	११६५२३	०	४१७४५०	४८४०	०

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	• मन्त्रालयका काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• मन्त्रालयको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।
३०७०००१२	पर्यटन विकास कार्यालय	• पर्यटन कार्यालयको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालयको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
३०८००१०२	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकास आयोजना	• पर्यटनको विविधीकरण र विकासको लागि आवश्यकता अनुसार अध्ययन गरी पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण गर्दै पर्यटकीय क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने ।	सालबसाली			• पर्यटकीय क्षेत्र जोडने गरी कोरिडोर अवधारणामा पर्यटन विकास भएको हुने, • पर्यटकीय ब्राण्ड तयार भई प्रचार-प्रसारका कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने, • स्थानीय आर्थिक विकासको लागि पदमार्ग निर्माण (TTLED) मार्फत पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रमा ५०० कि.मि. सुरक्षित, आकर्षक र दिगो पदमार्गको निर्माण भएको हुने ।
३०८००१०३	विज्ञान प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	• नवीनतम विज्ञानको उन्नयन र उदीयमान प्रविधिको अङ्गीकार गर्दै तिनलाई आधारभूत सेवा प्रवाहमा उपयोग गर्नु ।	सालबसाली			• कम्तीमा १ वटा विज्ञान अध्ययन केन्द्र स्थापना भएको हुने, • वैज्ञानिक अनुसन्धानमा शैक्षिक संस्थासँग समन्वय तथा सह-लगानी भएको हुने ।
३०८००१०४	वातावरण संरक्षण कार्यक्रम	• प्रदूषण नियन्त्रण सहितको वातावरण व्यवस्थापनका लागि आवश्यक प्रादेशिक नीति, कानुन र प्रभावकारी संरचना निर्माण गर्नुका साथै शोध, अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।	सालबसाली			• कम्तीमा १ वटा वातावरण प्रदूषण परीक्षण प्रयोग शाखा स्थापना भएको हुने, • मुख्य-मुख्य शहरमा वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना भएको हुने ।
३०८००१२०	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय (संघ सशर्त अनुदान)	-	-	-	-	-

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
३०७०१०११	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	• निर्देशनालय र मातहतका निकायको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जवाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जवाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।
३०७०११०१	प्रदेश उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति कार्यक्रम	• उद्योगको उत्पादन एवं प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरी निर्यात व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्ने, • खाद्यान्न तथा आधारभूत उपभोगका वस्तु तथा तुलनात्मक लाभका निर्यातजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादनमा वृद्धि गर्नु, • उपभोग्य वस्तु, अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्तिमा सहजता र बजार प्रणालीलाई स्वच्छ, प्रतिस्पर्धी र उपभोक्ता प्रति जिम्मेवार बनाउनु ।	सालबसाली			• औद्योगिक पूर्वाधार विकास सहित उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना भएको हुने, • नियमित बजार अनुगमन तथा नियमनका कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने, • उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासन सम्बन्धीको प्रवर्द्धनात्मक काम भएको हुने, • प्रत्येक जिल्लामा उद्योग व्यवसाय गर्न चाहने व्यक्तिलाई सीप विकास तालिम तथा जनचेतना मूलक गोष्ठी सञ्चालन भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	• निर्देशनालय र मातहत निकायको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।
३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालय	• डिभिजन वन कार्यालयको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
३०७०२०१३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय	• भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।
३०७०२१०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	• जलाधार सम्पदाको उत्पादकत्व, उत्पादन र वातावरणीय सेवामा अभिवृद्धि गर्नु, • जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, पुनर्स्थापना र दिगो उपयोग गर्नु ।	सालबसाली			• एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने, • पहिरो तथा क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुत्थानको लागि कम खर्चिलो प्रविधि र कृषि वन प्रणालीको विकास गरी प्रविधि हस्तान्तरण गरेको हुने, • जलाधार संरक्षण र संवर्द्धन गर्न सार्वजनिक र निजी जग्गामा जल पुनर्भरणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
३०७०२१०२	वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम	• वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको भू-परिधिस्तर र एकीकृत रूपमा संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने साथै मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणमा उल्लेखनीय सुधारमा गर्ने ।	सालबसाली			• वन्यजन्तु र तिनको वासस्थान तथा दुर्लभ वनस्पतिको संरक्षण र व्यवस्थापनका भएको हुने, • रैथाने तथा सङ्कटापन्न अवस्थामा रहेका प्रजातिको संरक्षणमा संघीय निकायसँग समन्वय गरी समयानुकूल कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिएको हुने, • हात्ती कोरिडोर विकास, रेड पाण्डा वासस्थान क्षेत्रको संरक्षण तथा जैविक विविधताले महत्त्वपूर्ण क्षेत्रको पहिचान भई संरक्षण र व्यवस्थापनको काम अगाडी बढेको हुने, • वन्यजन्तुको उद्धार र पुनर्स्थापनाको काम र मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणमा सकारात्मक सुधार भएको हुने ।
३०७०२१०३	प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	वन व्यवस्थापनको माध्यमबाट वनजन्य उद्यम तथा पर्या-पर्यटनको विकास एवं वनजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन, मूल्य अभिवृद्धि एवं न्यायोचित वितरण टेवा पुऱ्याउनु ।	सालबसाली			• प्रदेश भित्रका प्राकृतिक तथा वृक्षारोपण गरिएको वनको अवस्था अनुसार दिगो रूपमा पुर्ण क्षमतामा काष्ठ र गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादनमा वृद्धि भएको हुने, • वन क्षेत्रको दिगो ढङ्गबाट संरक्षण, विकास र व्यवस्थापन गर्दै काठ र गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादकत्व र उत्पादन बढाई स्थानीय र राष्ट्रिय आवश्यकता परिपूर्ति भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
३०७०२१०४	प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम	-	सालबसाली	-	-	• हिमाली क्षेत्रदेखि तराई क्षेत्र सम्ममा खाली निजी वन वा सार्वजनिक/सामुदायिक, सरकारी जग्गामा वन विकासको कार्य सञ्चालन भएको हुने, • तराई मधेस हरियाली कार्यक्रम मार्फत तराइको खाली/पर्ती/ऐलानी जग्गामा हरियाली अभिवृद्धि भएको हुने, • प्रत्येक जिल्लामा १/१ वटा उच्च प्रविधि युक्त वन नर्सरी स्थापना भएको हुने ।
३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	• यस केन्द्रको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, • प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।

ब.उ.शी.नं	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
३०७८१०११	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय	• यस कार्यालयको काम कारबाहीलाई पारदर्शी, जबाफदेही, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री बनाई कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• कार्यालय/निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शिता, स्वच्छता र निष्पक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुने, • सम्पादन हुने कामको कार्यविधि र अभ्यास बढी मितव्ययी र सदाचारयुक्त भएको हुने, • कर्मचारीमा जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र जबाफदेहीताको स्पष्ट रूपमा सुधार आएको हुने, प्रविधिमैत्री कार्यस्थल, कार्यसम्पादनको स्तरमा थप सुधार आएको हुने ।

९. महत्त्वपूर्ण परियोजना/कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यक्रम/परियोजना	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२३.६१	२०७६-२०८१	
उद्योग क्षेत्रको रोजगारी (औपचारिक/अनौपचारिक)	सङ्ख्या	२०००००	२०७६-२०८१	
पर्यटन पूर्वाधार (ट्रेकिङ ट्रेल, हिल स्टेसन आदि)	सङ्ख्या/ उपलब्धि प्रतिशत	१०८	२०७६-२०८१	
दिगो वन व्यवस्थापन	समूह/भौतिक प्रगति प्रतिशत	७४	२०७६-२०८१	
काठ उत्पादन र आपूर्ति	करोड घन फिट/भौतिक प्रगति प्रतिशत	५	२०७६-२०८१	

१०. स्रोत सुनिश्चितता भएका बहुवर्षीय आयोजना

(रु. हजारमा)

परियोजना र ठेगाना	एकाइ	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
मुसाफिर खाना, विराटनगर	वटा	२०७६/७७-२०७९/८०	९३६८६	४४३९२
संसारी माई स्थान क्षेत्रमा पर्यटकीय पूर्वाधार विकास, रङ्गेली गा.पा., ७, मोरङ	वटा	२०७६/७७-२०७९/८०	११७४७३	४५५३५
मत्स्य गन्धा फनी पार्क निर्माण, कोशी गा.पा. ६, ७	वटा	२०७७/७८-२०८०/८१	२४११३७	२००००
सिलौटी-लब्रिकुटी क्षेत्रमा पर्यटकीय पूर्वाधार विकास, पाँचथर	वटा	२०७७/७८-२०८०/८१	२५२८८७	०
कार्यालय भवन निर्माण (वन निर्देशनालय, धरान)	वटा	२०७६/७७-२०७९/८०	८५०९४	३११४९
कार्यालय भवन निर्माण (वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहरा)	वटा	२०७६/७७-२०७८/७९	५३६४४	२४०५९
कार्यालय भवन निर्माण (डिभिजन वन कार्यालय, त्रिवेणी, उदयपुर)	वटा	२०७६/७७-२०७८/७९	४८७०२	२११००
कार्यालय भवन निर्माण (डिभिजन वन कार्यालय, खोटाङ)	वटा	२०७६/७७-२०७८/७९	३१५३१	६०००
सब-डिभिजन वन कार्यालय भवन निर्माण (नेपालटार र रिस्कु, उदयपुर)	वटा	२०७६/७७-२०७८/७९	११३६०	४९००
सब-डिभिजन वन कार्यालय भवन निर्माण (रानीवन, ओखलढुङ्गा)	वटा	२०७६/७७-२०७८/७९	७२५५	४७५५
सब-डिभिजन वन कार्यालय भवन निर्माण (दोभान, ताप्लेजुङ)	वटा	२०७७/७८-२०७८/७९	७०००	०

११ . जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सरकारी, निजी तथा सहकारी क्षेत्र बिच समन्वय प्रभावकारी भएको हुने, लगानी, उत्पादन र आर्थिक क्रियाकलापको लागि अनुकूल वातावरण तयार भएको हुने, प्रदेशका पर्यटकीय गन्तव्यको प्रचार-प्रसार भएको हुने, पर्यटकको बसाइँ लम्ब्याउन आकर्षक प्याकेजको विकास भएको हुने, जलाधार संरक्षण क्षेत्रको उल्लेखनीय वृद्धि भएको हुने, निजी क्षेत्रले कृषि, उद्योग, व्यापार तथा वाणिज्य र सेवा क्षेत्रमा अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्नुका साथै सरकारी क्षेत्रबाट निजी क्षेत्रलाई सहजीकरण, उपयुक्त वातावरण निर्माण र प्रभावकारी नियमन गर्न सकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने देखिन्छ ।

परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र

४.१ शिक्षा

१. पृष्ठभूमि

शिक्षा मानव विकास र आर्थिक सामाजिक समृद्धिको महत्त्वपूर्ण आधार हो । संविधानले आधारभूत शिक्षालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । राज्यका नीतिले शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक र जनमुखी बनाउँदै सक्षम, प्रतिस्पर्धी र नैतिक एवम् राष्ट्रिय हित प्रति समर्पित जनशक्ति तयार पार्ने, उच्च शिक्षालाई सहज, गुणस्तरीय र पहुँच योग्य बनाई क्रमशः निःशुल्क बनाउँदै जाने कुरा निर्देशित गरेको छ । शिक्षा सम्बन्धी मौलिक हक कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ जारी गरी कार्यान्वयन प्रारम्भ गरेको छ ।

नेपाल सरकारले सबैका लागि समावेशी र समतामूलक एवं गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने र जीवनभरका लागि सिकाइका अवसर प्रवर्द्धन गर्ने दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका सन्दर्भमा 'शिक्षा २०३०' कार्य ढाँचा तय गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा पूर्व प्राथमिक शिक्षा पुरा गरी कक्षा १ मा भर्ना दर ७० प्रतिशत, आधारभूत तहको खुद भर्ना दर ९५ प्रतिशत र माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर ६० प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी आधारभूत तहमा विद्यार्थी टिकाउ दर ८५ प्रतिशत रहेको छ । यस प्रदेशमा १५ प्रतिशत बालबालिका विद्यालय बाहिर रहेका छन् । विद्यालय छाड्ने र विद्यालय भन्दा बाहिर रहनेमा जनजाति र दलितको अनुपात बढी पाइएको छ । प्रदेशमा कार्यरत शिक्षकमा पुरुष शिक्षक ६६.२ प्रतिशत र महिला शिक्षक ३३.८ प्रतिशत रहेका छन् । नेपाल जनसङ्ख्या तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०१६ अनुसार यस प्रदेशको साक्षरता दर ७९.१ प्रतिशत रहेको छ । उच्च शिक्षामा भर्ना भएका मध्ये प्राविधिक शिक्षामा भर्ना दर २५ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा १२ जिल्ला पूर्ण साक्षर घोषित भएका छन् ।

प्रदेशमा १३७ वटा स्थानीय तहमध्ये २८ वटा स्थानीय तहमा मात्र प्राविधिक र व्यावसायिक धारका विद्यालय छन् । प्राविधिक धारका विद्यालयको सङ्ख्या ५० रहेको छ । यी संस्थामा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् (CTEVT) द्वारा सञ्चालित २८ वटा स्कूलमा दीर्घकालीन र १७ वटामा अल्पकालीन कार्यक्रम सञ्चालित छन् । यस प्रदेशमा त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय, काठमाडौं विश्वविद्यालय, पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त १९५ वटा क्याम्पस, मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालय र वि.पि. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान समेतमा गरी जम्मा ४१,३५० विद्यार्थी अध्ययनरत छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती र अवसर

प्रमुख समस्या

विद्यालय छाड्ने दर बढ्दै जानु, विद्यालय उमेर समूहका उल्लेखनीय बालबालिका विद्यालय बाहिर रहनु, साक्षरता दरमा भौगोलिक, जातिगत र लैङ्गिक विषमता रहनु, शिक्षकको माग र आपूर्ति बिच सन्तुलन नहुनु, प्राविधिक तथा व्यावसायिक धारका विद्यालय र विद्यार्थी न्यून रहनु, सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीको औसत सिकाई उपलब्धि घट्दै जानु, शिक्षण सिकाई खासगरी विज्ञान गणित, नेपाली जस्ता विषयमा कमजोर हुनु, माध्यमिक विद्यालयमा विद्यार्थीको पहुँचमा लैङ्गिक विषमता व्यापक रहनु, विद्यालय तथा उच्च शिक्षाको

व्यवस्थापकीय र सुशासन पक्ष कमजोर रहनु र शिक्षाको गुणस्तरमा समस्या बढ्दै जानु, अपाङ्गमैत्री विद्यालयको कमी हुनु, सबै जिल्लामा प्राविधिक शिक्षा विस्तार नहुनु, मातृभाषामा शिक्षा दिने नीति कार्यान्वयन नहुनु, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् प्रदेश मातहतमा नहुनु, महामारीका कारण पठनपाठन तथा परीक्षा भौतिक उपस्थितिमा गराउन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

सबैका लागि समतामूलक गुणस्तरीय शिक्षा विशेष गरी आर्थिक-सामाजिक रूपले पछि परेका तथा दुर्गम र पिछडिएका क्षेत्रका बालबालिकालाई शिक्षामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्नु र टिकाउ दर बढाउनु, अधिकांश स्थानीय तहमा प्राविधिक धारका विद्यालय नपुग्नु, सार्वजनिक शिक्षा तथा व्यावसायिक शिक्षा गुणस्तरीय बनाउनु, बाल विकास/पूर्व प्राथमिक शिक्षामा सहभागिता वृद्धि गर्नु र यसको गुणस्तरमा सुधार ल्याउनु, सामुदायिक विद्यालयमा खासगरी जनजाति, दलित, विपन्न र विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका बालबालिकाको सिकाई उपलब्धिमा सुधार ल्याउनु, गरिब, विपन्न र पिछडिएको वर्गमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिमको पहुँचमा अभिवृद्धि गर्नु, अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई विशेष शिक्षाको सुनिश्चितता गर्नु, शैक्षिक क्षेत्रको व्यवस्थापनमा सुशासन कायम गर्नु, एक स्थानीय तह एक नमुना आवासीय विद्यालयको सुरुवात गर्नु, विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि विशिष्टिकृत आवासीय विद्यालय विस्तार गर्नु, परिवर्तित नयाँ शैक्षिक सत्र कार्यान्वयन गर्नु, महामारीको समयमा प्रविधिको उपयोग गरी पठनपाठन तथा परीक्षा सञ्चालन गर्नु, माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

तीनै तहका सरकारले शिक्षालाई उच्च प्राथमिकतामा राख्नु, शिक्षामा अभिभावकको चासो र सरोकार बढ्दै जानु, प्राविधिक तथा उच्च शिक्षामा आकर्षण तथा लगानी बढ्नु, पाठ्यक्रम विकास, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको प्रादेशिक नीति कार्यान्वयन तथा नियमन सम्बन्धी कार्य प्रदेशको कार्यक्षेत्रमा हुनु, शिक्षक तालिम र माध्यामिक परीक्षा सञ्चालनमा प्रदेशको भूमिका रहनु, विश्वविद्यालयको स्थापना गर्न सक्ने अधिकार प्रदेश सरकारमा रहनु, प्रादेशिक प्राविधिक विश्वविद्यालय स्थापना हुनु, सामाजिक विकास, आवास तथा यातायात शिक्षा योजनाको नीति बन्नु, सबै जिल्लामा सामाजिक विकास कार्यालय स्थापना हुनु, शिक्षक-विद्यार्थी शैक्षिक सहयोग योजनाको नीति बन्नु, महामारीले प्रविधिको उच्चतम प्रयोग हुनु, प्रादेशिक शिक्षा नीति तथा ऐन निर्माणाधीन चरणमा हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

शिक्षित नागरिक : मानव पुँजी सहितको उन्नत प्रदेश ।

४. उद्देश्य

क. पूर्ण साक्षर प्रदेश निर्माण गर्नु ।

ख. आधारभूत तथा माध्यामिक तहमा विद्यालय उमेर समूहका सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्नु।

ग. शिक्षालाई गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी र सीपमूलक बनाई रोजगारीसँग आबद्ध गर्नु ।

५. रणनीति

क. साक्षरता अभियान सञ्चालन गर्ने ।

ख. सबै विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकालाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने ।

ग. शिक्षालाई समावेशी, सर्वसुलभ र प्रविधिमैत्री बनाउने ।

घ. गुणस्तरीय उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने ।

ङ. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिमका अवसरमा वृद्धि गर्ने ।

च. शिक्षालाई सीपमूलक, गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी र रोजगार मूलक बनाउने ।

छ. अन्तर-सरकार समन्वय र नीतिगत तथा संस्थागत पूर्वाधार विकास गर्ने ।

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

१. पृष्ठभूमि

स्वस्थ जीवन मानव विकास सूचकाङ्कको महत्त्वपूर्ण आधार हो । संविधानले स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा परिभाषित गर्दै आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सम्पूर्ण नागरिकले निःशुल्क प्राप्त गर्ने, स्वास्थ्य उपचारको बारेमा जानकारी पाउने, स्वस्थ, स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँच, प्रत्येक महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यको हक प्रत्याभूति गरेको छ । सबै उमेर समूहका व्यक्तिका लागि स्वस्थ जीवन सुनिश्चित गर्दै समृद्ध जीवन प्रवर्द्धन गर्ने दिगो विकासका लक्ष्य रहेको छ ।

प्रदेशमा अपेक्षित आयु ७०.७ वर्ष रहेको छ । पाँच वर्षमुनिका पुड्कोपना भएका बालबालिकाको अंश ३२.६ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत ३५.८ प्रतिशत), पुड्कोपनाबाट अति प्रभावित बालबालिकाको अंश ९.३ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत १२ प्रतिशत) छ । पाँच वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिकाको अंश २४.४ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत २७ प्रतिशत) छ भने अति प्रभावित बालबालिकाको अंश ४.१ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत ५.४ प्रतिशत) देखिन्छ । पाँच वर्षमुनिका रक्त अल्पता भएका बालबालिकाको अंश ५५.२ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत ५२.७ प्रतिशत) छ भने रक्त अल्पतामा अति प्रभावित बालबालिका ०.५ प्रतिशत छ । प्रजनन उमेरका महिलामा हुने रक्त अल्पता (१५-४९ वर्ष) भएका महिलाको अंश ४३.३ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत ४०.८ प्रतिशत) रहेको छ । संस्थागत सुत्केरी ६२ प्रतिशत, शिशु मृत्युदर र बाल मृत्युदर क्रमशः ३१ र ३६ प्रति हजार जीवित जन्ममा, नवजात शिशु मृत्युदर (जन्मेको २८ दिन भित्र) २२ प्रति हजार, कुल प्रजनन दर राष्ट्रिय सरह २.३ रहेको छ । त्यस्तै परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर ४० प्रतिशत रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

सन्तुलित आहार र स्वस्थ जीवनशैली प्रति अभ्यस्त नहुनु, पाँच वर्षमुनिका करिब आधा बालबालिका र प्रजनन उमेरका महिलामा न्यून पोषण र रक्त अल्पता रहनु, नसर्ने प्रकृतिका रोगको प्रकोप बढ्नु, सरुवा रोग जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा रहनु, ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य बढी जोखिममा रहनु, वंशाणुगत तथा जन्मजात रोग, वातावरणीय स्वास्थ्य, व्यवसायजन्य स्वास्थ्य, युवा, किशोर किशोरीको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको सम्बोधन

नहुनु, जलवायु प्रदूषण, खाद्य असुरक्षा तथा प्राकृतिक विपद्ले सृजना हुने स्वास्थ्यमा बढ्दो खतरा हुनु, आम नागरिकले सरल र सहज स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्न नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्नु, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य प्रणालीलाई स्वास्थ्य सेवाको मूल प्रवाहमा एकीकरण गर्नु, निजी क्षेत्रका स्वास्थ्य संस्थाको नियमन गर्नु तथा स्वास्थ्य सेवा शुल्क आम नागरिकको पहुँचमा राख्नु, स्वास्थ्य जनशक्ति र स्वास्थ्य सम्बन्धी पूर्वाधारको व्यवस्था गर्नु, रिफरल स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु, अत्याधुनिक प्रविधि र उपकरणको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु, दुर्गम र पिछडिएको क्षेत्रमा विज्ञ तथा स्वास्थ्य जनशक्ति टिकाई राख्नु, स्वास्थ्य बिमालाई सर्वव्यापी तुल्याउनु, निर्धारित निःशुल्क औषधि उपलब्ध गराउनु, उपचारमा अनुसन्धान पद्धति अवलम्बन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

स्वास्थ्य सेवा तीनै तहका सरकारको प्राथमिकता रहनु, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा स्थानीय तह र रिफरल स्वास्थ्य सेवा प्रदेशको अधिकारमा रहनु, सर्वसाधारणको स्वास्थ्य तथा पोषण प्रतिको जागरण बढ्दै जानु, प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि विभिन्न नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था विद्यमान रहनु, दिगो विकासका लक्ष्य प्रति सरकारको प्रतिबद्धता रहनु, सबैका लागि स्वास्थ्यको विश्वव्यापी अभियानमा संघीय सरकारको प्रतिबद्धता रहनु, स्वास्थ्य सेवा प्रति राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय चासो रहनु, विद्यालयमा नर्सिङ कार्यक्रम थप सुदृढ हुनु, प्रादेशिक जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला स्तरोन्नति भई रिफरेन्स प्रयोगशाला हुनु, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि सूचना प्रणालीमा थप सुदृढ भई प्रेषण प्रणालीको थालनी हुनु, सरकारी विशेषज्ञ चिकित्सकलाई प्रोत्साहन स्वरूप भौगोलिक आधारमा भत्ताको व्यवस्था हुनु, गरिब तथा असहाय जनताको लागि स्वास्थ्य कोष निर्माण गर्ने नीति लिइनु, प्रदेश मातहतका जिल्ला अस्पतालको स्तरोन्नति र आधुनिकीकरण गर्दै सुविधा सम्पन्न अस्पताल निर्माण कार्यको थालनी हुनु, प्रादेशिक आयुर्वेद अस्पताल स्थापना हुनु, निजी क्लिनिक तथा अस्पतालको सुविधा र संरचनाको मापदण्ड निर्माणाधीन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

स्वस्थ नागरिक : सक्षम प्रदेश ।

४. उद्देश्य

क. सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायका नागरिकको आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य तथा पोषण सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्नु ।

ख. विशिष्टिकृत तथा रिफरल सेवा विस्तार गर्नु ।

ग. आयुर्वेद लगायत वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धन गर्नु ।

५. रणनीति

क. गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण सेवाको पहुँच बढाउने ।

ख. दुर्गम तथा पिछडिएका क्षेत्रमा स्वास्थ्य तथा पोषण सेवाको विस्तार गर्ने ।

ग. स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गरी रोगको न्यूनीकरण गर्ने ।

घ. निरोधात्मक स्वास्थ्य पद्धतिको विकास र विस्तार गर्ने ।

ङ. विशिष्टिकृत तथा रिफरल स्वास्थ्य सेवाको विस्तार र सुदृढीकरण गर्ने ।

च. आयुर्वेद लगायत वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवालाई एकीकृत स्वास्थ्य सेवामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने ।

छ. अन्तर-सरकार समन्वयमा स्वास्थ्य क्षेत्रमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको सहकार्य अभिवृद्धि प्रभावकारी नियमन गर्ने ।

४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

१. पृष्ठभूमि

मानवोचित जीवन यापनका लागि स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइको महत्त्वपूर्ण स्थान रहेको छ । संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हक सुनिश्चित गर्दै प्रदेशस्तरीय खानेपानी सेवा प्रदेशको अधिकार सूचिमा राखेको छ । प्रदेशमा ९७ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा खानेपानीको सुविधा पुगेको छ जसमा ४९.५ प्रतिशत पाइपबाट खानेपानी पुगेको देखिन्छ । प्रदेशमा १५ प्रतिशत घर-धुरीमा सुरक्षित खानेपानीको सुविधा पुगेको छ । तराइका केही जिल्लाको पानीमा फलाम र आर्सेनिकको मात्रा निर्धारित भन्दा बढी रहेको पाइएको छ ।

प्रदेशका १४ जिल्ला खुला दिशामुक्त घोषणा भइसकेका छन् । झाडापखालाबाट ५ वर्ष मुनिका १७ प्रतिशत बालबालिका प्रभावित भएको देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

खानेपानीका पर्याप्त स्रोत नहुनु र भएका पनि संरक्षण नहुनु, सरसफाइ चेतनाको कमी, खानेपानी सम्बन्धी प्रदेश ऐन कानुन तथा नीति, नियम तयार भई नसक्नु, खानेपानी सम्बन्धी संस्थागत पूर्वाधार र प्राविधिक जनशक्तिको कमी, खानेपानी मूल सम्बन्धी विवाद रहनु, अधूरो आयोजनाको सङ्ख्या उल्लेखनीय रहनु, ठूला आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

सबै नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउनु, प्रदेशलाई पूर्ण सरसफाइयुक्त बनाउनु, उपभोक्ता संस्थाको स्थायित्व, परिचालन र नेतृत्व विकास गर्नु, पानीको गुणस्तर कायम गर्नु, आधारभूत सरसफाइ बारेमा जनचेतना फैलाउँदै फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्नु, शहरी क्षेत्रमा ढल निकासको उचित व्यवस्था गर्नु,

खानेपानीका स्रोतको संरक्षण गर्नु, महामारीका कारण बन्दाबन्दीको समयमा पनि प्रस्तावित योजनाको निर्माण कार्य सुचारु गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा एवं संरचनाको विकास तथा विस्तारमा स्थानीय निकाय, विकास साझेदार, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, उपभोक्ता समिति र नागरिकको सहभागिता बढ्दै जानु, विभिन्न तहमा खानेपानी तथा सरसफाइ समन्वय समिति क्रियाशील रहनु र सरसफाइ कार्यक्रमले स्थानीय तहमा समेत सामाजिक अभियानको रूप लिनु, एक घर एक धारा अवधारणाको सुरुवात हुनु, प्रादेशिक खानेपानी आयोजना सुरुवात हुनु, स्थानीय तह पूर्ण सरसफाइमा उन्मुख हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सचेत नागरिकको अगुवाइ : स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइ ।

४. उद्देश्य

गुणस्तरीय पूर्वाधार विकास गरी खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा विस्तार गर्नु ।

५. रणनीति

क. स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा पुऱ्याउन अन्तर-सरकार समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

ख. खानेपानीको गुणस्तर कायम गर्ने ।

ग. समुदाय, विद्यालय र उपभोक्ता संस्थामा खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धी सचेतना ल्याउने ।

४.४ जनसङ्ख्या तथा बसाइँसराइ

१. पृष्ठभूमि

जनसङ्ख्या एक बहुपक्षीय सरोकारको विषय हो । संविधान अनुसार जनसङ्ख्या व्यवस्थापनलाई संघ तथा प्रदेशको साझा अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ । प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या ४५,३४,९४३ रहेको छ । प्रदेशमा काम गर्ने उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) कुल जनसङ्ख्याको ५८.४५ प्रतिशत रहेको छ । भौगोलिक वितरणका हिसाबले तराईका तीन जिल्लामा ५६ प्रतिशत, हिमाली जिल्लामा ८.६ प्रतिशत र पहाडी जिल्लामा ३५.४ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ । त्यसैगरी लैङ्गिक अनुपात ९१.४७ (९१.७ पुरुष बराबर १०० महिला) रहेको छ । सन् १९५० को दशकदेखि नै पहाडबाट तराई तिरको बसाइँसराइको क्रम सुरु भए पनि विगत दुई दशक देखि बसाइँसराइको परिमाण बढेको देखिन्छ । यस प्रदेशको ९ जिल्लामा बसाइँसराइका कारण जनसङ्ख्याको अकार घट्दो छ । ग्रामीण क्षेत्रको निर्जनीकरण दर प्रति वर्ष ०.०३ प्रतिशत रहेको छ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

क्रियाशील जनशक्ति विदेशिँदा उत्पादनशील क्षेत्रमा जनशक्ति कमी हुनु, आश्रित जनसङ्ख्याको उपस्थिति बढी हुनु, बौद्धिक जनशक्ति विदेश पलायन बढ्नु, आन्तरिक बसाइँसराइले जनसङ्ख्याको वितरण असन्तुलित हुनु,

जनसङ्ख्याको वृद्धिको तुलनामा रोजगारी सृजना नहुनु, जनसङ्ख्या सम्बन्धी वर्गीकृत तथ्याङ्कको सङ्कलन तथा विश्लेषणको कमी रहनु, प्रजनन स्वास्थ्यलाई अधिकारको रूपमा स्थापित गर्न नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा जनसांख्यिक सूचक, जनसांख्यिक गतिशीलता एवं आर्थिक तथा भौतिक विकासका सूचक एवम् बसाइँसराइ बिच सन्तुलन कायम गर्नु, उत्पादनशील जनशक्ति स्वदेशमै उपयोग गर्न प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु, आन्तरिक बसाइँसराइ तथा शहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्नु, बदलिएको उमेर संरचना र लैङ्गिक अनुपातले पार्ने नकारात्मक असरको न्यूनीकरण गर्नु, जनसङ्ख्या वृद्धिका अनुपातमा आर्थिक तथा सामाजिक विकासका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन गर्नु, बढ्दो जनसङ्ख्या र रोजगारी बिचमा सन्तुलन कायम गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

जनसांख्यिक बनोटमा उच्चतम लाभ लिन सकिने अवस्था रहनु, जनसङ्ख्या व्यवस्थापन प्रति सरकार तथा गैरसरकारी क्षेत्रको चासो बढ्नु, परिवार नियोजन प्रति जनताको सचेतना बढ्नु, कुल प्रजनन दर प्रतिस्थापन दरमा पुग्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

व्यवस्थित बसोबास र उन्नतिको अवसर : आफ्नै थलोमा रमाउने रहर ।

४. उद्देश्य

क. जनसङ्ख्या वृद्धि र रोजगारी बिच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी आन्तरिक बसाइँसराइ व्यवस्थित गर्नु ।

ख. जनसांख्यिक संरचनाको आर्थिक सामाजिक विकासमा उच्चतम उपयोग गर्नु ।

५. रणनीति

क. जनसङ्ख्या व्यवस्थापनमा अन्तर-सरकार र अन्तर निकाय समन्वय गर्ने ।

ख. उद्यमशीलता विकास गरी उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्ने ।

४.५ लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तिकरण

१. पृष्ठभूमि

लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तिकरण मानवअधिकार तथा दिगो विकासको एक महत्त्वपूर्ण पक्ष हो । संविधानले महिलाको आर्थिक, सामाजिक विकास र सशक्तिकरण मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभूत गर्दै समानुपातिक समावेशी र सहभागिताको सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माणका लागि लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने सङ्कल्प गरेको छ ।

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या मध्ये महिलाको हिस्सा ५२.२ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा महिला घरमुलीको २६.३ प्रतिशत (नेपालमा २५.७ प्रतिशत) रहेको छ । जिल्लागत

रूपमा हेर्दा उदयपुर जिल्लामा सबैभन्दा बढी २९ प्रतिशत र सबैभन्दा कम इलाममा १९.७ प्रतिशत रहेका छन् । लैङ्गिक अनुपातका हिसाबले हेर्दा यस प्रदेशमा ९१.५ (नेपालको ९४.२) रहेको छ । सबैभन्दा कम लैङ्गिक अनुपात ओखलढुङ्गा र तेह्रथुममा ८६.६ र सबैभन्दा बढी इलाम तथा सुनसरीमा ९४.६) रहेको छ ।

स्थानीय तहमा महिलाको प्रतिनिधित्व करिब ४१ प्रतिशत (१५५ दलित सहित २,४७२ महिला) छ भने प्रदेश सभामा ३३ जना महिला प्रतिनिधित्व रहेको छ । निजामती सेवामा महिलाको सहभागिता उल्लेखनीय रूपमा बढ्दै गइरहेको छ भने दलितको सहभागिता न्यून रहेको अवस्था छ । सामुदायिक विकासमा आमा समूह, वन समूह, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, सहकारी, कृषि समूह, सिँचाइ समूह आदिमा महिलाको अग्रणी भूमिका छ ।

यस प्रदेशमा लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क ०.९२५ लैङ्गिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क ०.५७ लैङ्गिक असमानता न्यूनीकरण सूचकाङ्क ०.३८ रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तिकरण सम्बन्धी खण्डीकृत सूचनाको कमी हुनु र भएका कार्यक्रमको मूलप्रवाहिकरण नहुनु, रोजगारीका अवसरको कमी, आर्थिक स्रोत र साधनमा पहुँच न्यून रहनु, लैङ्गिक हिंसामा अपेक्षित मात्रामा कमी नआउनु, नयाँ किसिमका लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसा देखा पर्नु, महिला माथिको जातीय, क्षेत्रीय, वर्गीय तथा धार्मिक, सामाजिक र सांस्कृतिक विभेद कायम रहनु, ग्रामीण महिलाको आर्थिक अवस्थामा सुधार नहुनु, महिला हिंसा, बाल-विवाह, दाइजो र बोक्सी जस्ता कुरीतिजन्य व्यवहार अझै पनि अभ्यासमा रहनु, सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व स्थापित नहुनु, महामारीको समयमा घरेलु तथा सामाजिक हिंसाको वृद्धि हुनु, महिलामा मानसिक तनाव बढ्दै जानु, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजनको अनुपात कम हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

परम्परागत सोच रहेको नेपाली समाजमा महिलाको नेतृत्व स्थापित गराउनु, महिला प्रतिको विभेदपूर्ण दृष्टिकोणमा परिवर्तन ल्याउनु, पछि पारिएका महिलालाई आर्थिक तथा सामाजिक जीवनमा सक्षम बनाउनु, स्रोत साधनको पहुँचमा रहेको असमानता घटाउनु, निर्णय क्षमतामा वृद्धि गर्नु, लैङ्गिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा घटाउनु, महिला माथिको जातीय, क्षेत्रीय, वर्गीय तथा धार्मिक, सामाजिक र सांस्कृतिक विभेद समाप्त पार्नु, ग्रामीण महिलाको आर्थिक अवस्थामा सुधार गर्नु, बढ्दो मनोरोगको लागि मनोविमर्श सेवा उपलब्ध गराउनु, लैङ्गिक हिंसा अन्त्यका लागि निरोधात्मक र प्रतिरोधात्मक अभियानको प्रभावकारी सञ्चालन गर्नु, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिद्वारा महिला हक अधिकारको सुरक्षा, पहिचानको सुनिश्चितता, महिला समानता र सशक्तिकरण गर्नुका साथै लैङ्गिक हिंसालाई अन्त्य गर्ने प्रतिबद्धता रहनु, घरेलु हिंसा सम्बन्धी प्रादेशिक ऐन, २०७५ प्रमाणीकरण हुनु, प्रदेशमा हिंसा पीडित महिला, किशोरी र बालिकाका लागि सुरक्षित आवासगृह निर्माण हुनु, हिंसा पीडित महिलाका लागि एक द्वार प्रणाली अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्ने अवसर हुनु, स्थानीय तहमा अल्पकालीन सुरक्षित आवासगृह स्थापना हुनु, राष्ट्रपति आमा सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन हुनु,

महिलाहरूले गर्दै आएका घरेलु ज्ञान सीपलाई आय र प्रदेशको समृद्धिसँग आबद्ध गर्ने योजना निर्माण हुनु, लैङ्गिक हिंसा निवारण कोषको स्थापना हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

लैङ्गिक समानताः प्रदेशको मान्यता

४. उद्देश्य

क. महिलाको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तिकरण गर्नु ।

ख. लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा न्यूनीकरण गर्नु ।

ग. निर्णायक तहमा महिलाको समानुपातिक अवसरको सृजना गर्नु ।

५. रणनीति

क. लक्षित तथा सीमान्तकृत महिलाको क्षमता अभिवृद्धि र संरक्षणात्मक सेवा उपलब्ध गराई सशक्तिकरण गर्ने ।

ख. आधारभूत तथा प्राविधिक शिक्षा, स्वास्थ्य, सीप तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

ग. रूढिवादी परम्पराको रूपमा रहेका कुरीतिको अन्त्य गर्दै लैङ्गिक समानताको आधार निर्माण गर्ने ।

घ. लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणका सबै चरणमा अर्थपूर्ण सहभागिता बढाउने ।

४.६ सामाजिक समावेशीकरण

१. पृष्ठभूमि

सामाजिक समावेशीकरणले सामाजिक सद्भाव र व्यवहारमा क्रमशः सुधार गरी राष्ट्रिय एकता बलियो बनाउन भूमिका निर्वाह गरेको हुन्छ । संविधानले आर्थिक, सामाजिक वा शैक्षिक दृष्टिले पछाडि परेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारू, मुस्लिम, पिछडा वर्ग, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक, किसान, श्रमिक, उत्पीडित वा पिछडिएको क्षेत्रका नागरिक तथा आर्थिक रूपले विपन्न खस आर्यलाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा राज्यको निकायमा सहभागिता हुन पाउने हकलाई मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरेको छ ।

प्रदेशको कुल जनसङ्ख्याको ३५.१ प्रतिशत जनजाति (नेवार ६.२ प्रतिशत समेत), ३१ प्रतिशत ब्राह्मण क्षेत्री, १३.३ प्रतिशत दलित, ४.३ प्रतिशत मुस्लिम, १५.४ प्रतिशत तराईका अन्य जात र १ प्रतिशत अन्य समूह छन् । करिब २ प्रतिशत दृष्टि, श्रवण, शारीरिक, बोली तथा मानसिक सम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्ति छन् । लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक समूह पनि रहेका छन् । प्रदेशमा सामाजिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क ०.४८ र आर्थिक सूचकाङ्क ०.४३ रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

आर्थिक-सामाजिक क्षेत्रमा विभेद विद्यमान रहनु, बोक्सी, दाइजो, छुवाछूत, सामाजिक बहिष्कार जस्ता निषेधित कार्य व्यवहारमा रहनु, स्रोत-साधन तथा सेवा सुविधामा यस्ता समुदायको न्यायोचित पहुँच पुग्न नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

राज्य संरचनामा समानुपातिक प्रतिनिधित्व पुऱ्याउनु, विभिन्न समुदाय तथा वर्ग बिच आर्थिक, शैक्षिक तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा रहेको विभेद अन्त्य गर्नु, स्रोत साधन एवं अवसरमा समावेशीता सिद्धान्त अनुरूप अवसर सृजना गर्नु, नकारात्मक सामाजिक मूल्य-मान्यताको व्यापकता हटाउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रभावकारी बनाउन गठन भएका संवैधानिक आयोगसँग सहकार्य गर्ने अवसर हुनु, धर्म, संस्कृति, भाषाको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि सचेतना तथा क्रियाशीलता अभिवृद्धि हुनु, राज्यका विभिन्न अङ्ग तथा क्षेत्रमा यस्ता समुदायको प्रतिनिधित्व बढ्दै जानु, प्रदेशमा बनेका विभिन्न सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कानुन तर्जुमा हुनु मुलुकी देवानी (संहिता) ऐन, २०७४ जारी हुनु, परम्परागत तथा रूढिवादी प्रचलनका विरुद्धमा सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमका कारण जनचेतना बढ्दै जानु, विपन्न तथा सीमान्तकृत वर्गका लागि आर्थिक सशक्तिकरण कार्यक्रम सञ्चालन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सामाजिक सद्भाव र व्यवहार : राष्ट्रिय एकताको आधार ।

४. उद्देश्य

राजनीतिक, सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा पछाडि परेका समुदायको स्रोत साधन, अवसर, सेवा तथा सुविधामा पहुँच सुनिश्चित गर्नु ।

५. रणनीति

क. राज्य संरचनामा सकारात्मक विभेद र आरक्षणको माध्यमबाट अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चितता गर्ने।

ख. समावेशीकरणको माध्यमबाट साधन-स्रोत, अवसर, सेवा तथा सुविधामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

ग. परम्परामा आधारित विभेद एवम् रूढिवादी अभ्यास हटाई नागरिकलाई सम्मानित जीवनको सुनिश्चितता गर्ने ।

४.७ सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण

१. पृष्ठभूमि

मुलुकको समावेशी विकास गर्न र दिगो विकास लक्ष्यका प्रमुख नतिजाको प्राप्तिमा बल पुऱ्याउन सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणले महत्त्वपूर्ण योगदान गर्न सक्छ । संविधानले सामाजिक सुरक्षाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । श्रमिक, आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय, विपन्न एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिक, दलित आदिलाई लक्षित गरी स्वास्थ्य उपचार सेवा, दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, तालिम, रोजगारी लगायतका सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन् । यसका अतिरिक्त अवकाश प्राप्त निजामती कर्मचारी, शिक्षक, प्रहरी तथा नेपाली सेनाका सकल दर्जाका व्यक्तिलाई समेत सामाजिक सुरक्षाका रूपमा निवृत्तिभरण प्रदान गरिँदै आएको छ ।

प्रदेशमा सामाजिक सुरक्षा अनुभूति सूचकाङ्क ४.७ (० देखि १० को मापनमा) रहेको छ । सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको दायरा भित्र २७ प्रतिशत जनसङ्ख्या समेटिएको देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

प्रदेशस्तरमा सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण सम्बन्धी नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था भई नसक्नु, श्रमिकका लागि ल्याइएको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा प्रतिष्ठानको आबद्धता भई नसक्नु, नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमको यथेष्ट जानकारी नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

नीतिगत, कानुनी र नियमनकारी प्रारूपको विकास गर्नु, सामाजिक सुरक्षालाई आर्थिक सामाजिक विकासका अन्य क्षेत्रका नीति र कार्यक्रमसँग आबद्ध गर्दै लैजानु, जोखिममा रहेका जनसमुदायको पहिचान गरी सामाजिक सुरक्षा प्रणालीमा आबद्ध गर्नु, वित्तीय रूपले धान्न सकिने सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणलाई राष्ट्रिय विकासको एक महत्त्वपूर्ण एजेन्डाको रूपमा स्थापित गरिनु, सामाजिक सुरक्षा प्रणालीलाई व्यापक, वित्तीय रूपले दिगो, सुदृढ तथा प्रभावकारी बनाउनु, सहयोगापेक्षी सडक मानवमूक्त प्रदेश निर्माणको लागि कार्यक्रम सञ्चालन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण : कर्तव्य बोधको परिपालन ।

४. उद्देश्य

सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका कार्यक्रममा पहुँच वृद्धि गर्नु ।

५. रणनीति

सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणलाई प्रभावकारी बनाउने ।

४.८ ज्येष्ठ नागरिक

१. पृष्ठभूमि

ज्येष्ठ नागरिकलाई सुरक्षित र सम्मानित तुल्याउने वातावरण सृजना गर्नु सरकारको दायित्व हो । संविधानले ज्येष्ठ नागरिकको लागि विशेष संरक्षण तथा सामाजिक सुरक्षाको हक प्रत्याभूति गरेको छ । त्यसैगरी ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी ऐन, नियमावली तथा राष्ट्रिय कार्य योजना कार्यान्वयनमा छन् । नेपाल सरकारले ज्येष्ठ नागरिकलाई मासिक रूपमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराउँदै आएको छ । ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी ऐन, २०६३ तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा छ । प्रदेशस्तरमा वृद्धाश्रम, दिवा सेवा तथा अन्तर-पुस्ता सीप हस्तान्तरण कार्यक्रम सञ्चालनमा छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

परिवारबाट बिछोडिएका ज्येष्ठ नागरिकका लागि आश्रय स्थल पर्याप्त नहुनु, ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान सीप उपयोग तथा पुस्तान्तरणमा कमी हुनु, एकल परिवारको वृद्धि तथा प्राविधिक ज्ञानको अभावले ज्येष्ठ नागरिकको एकाङ्कीपनमा वृद्धि हुनु, महामारीको कारणले ज्येष्ठ नागरिकमा मनोरोगको वृद्धि हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

ज्येष्ठ नागरिकको विषयगत ज्ञान, सीप, क्षमता र अनुभवको अधिकतम सदुपयोग गर्नु, सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित कार्यक्रमको नियमन र समन्वय गर्नु, ज्येष्ठ नागरिक ग्राम तथा ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रको बिस्तार गर्नु, ज्येष्ठ नागरिकको लागि काम गर्ने संस्थालाई प्रदान गरिने अनुदानको मापदण्डलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नु, प्रदेशका १४ जिल्लामा सञ्चालित वृद्धाश्रमको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु, ज्येष्ठ नागरिकलाई मनोपरामर्श सेवा उपलब्ध गराउनु, ज्येष्ठ नागरिकलाई प्रविधिसँग आबद्ध गराउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

ज्येष्ठ नागरिकको हकसम्बन्धी व्यवस्थालाई मौलिक हकको रूपमा राखिनु, केन्द्रिय ज्येष्ठ नागरिक कल्याण कोषको स्थापना गरी असहाय र दुर्व्यवहारबाट पीडित ज्येष्ठ नागरिकलाई राहत, सुरक्षा र स्वास्थ्य उपचार प्रदान गरिनु, पुनर्स्थापनाका लागि सेवा प्रदान गर्ने कार्य प्रारम्भ हुनु, गैरसरकारी संस्था तथा सामुदायिक क्षेत्रबाट ज्येष्ठ नागरिकको हितको क्षेत्रमा क्रियाशीलता बढ्दै जानु, प्रादेशिक ज्येष्ठ नागरिकमैत्री ग्राम निर्माणाधीन हुनु, सबै स्थानीय तहमा मनमोहन ज्येष्ठ नागरिक चौतारी स्थापनाको नीति लिइनु, ज्येष्ठ नागरिकलाई आवश्यक नियमित स्वास्थ्य चेक-जाँचको कार्यक्रम सञ्चालनमा रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान : विवेकी समाजको निर्माण ।

४. उद्देश्य

ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवको सदुपयोग गर्दै उनीहरूको सम्मानजनक जीवनयापनको व्यवस्था हुने ।

५. रणनीति

क. ज्येष्ठ नागरिकको अनुभव, ज्ञान र सीपलाई सामाजिक पुँजीको रूपमा उपयोग गर्ने ।

ख. ज्येष्ठ नागरिकको लागि सामाजिक सुरक्षा र मौलिक हक प्रत्याभूत गर्ने ।

४.९ अपाङ्गता भएका व्यक्ति

१. पृष्ठभूमि

अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सम्मानजनक एवं स्वावलम्बी जीवनयापनका अवसर सृजना गर्नु लोककल्याणकारी राज्यको मान्यता हुन्छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि, २००६ र नेपालको संविधानले अपाङ्गता भएका नागरिकलाई विविधताको पहिचानसहित मर्यादा र आत्मसम्मानपूर्वक जीवनयापन गर्न पाउने र सार्वजनिक सेवा तथा सुविधामा समान पहुँचको हक स्थापित गरेको छ । प्रदेश सरकारको अर्थ सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको विधेयकमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्कमा २५ प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था गरेको छ । साथै अपाङ्गता भएका व्यक्तिले प्रयोग गर्न मिल्ने सवारीसाधन खरिदमा कर नलाग्ने व्यवस्था गरेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक अवस्था सुधार हुन नसक्नु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि सीपमूलक तालिम न्यून रहनु, मानसिक एवं बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिको क्षमता विकासका लागि कार्यक्रम न्यून रहनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचना बनाउनु, अपाङ्गता सम्बन्धी काम गर्ने संस्थालाई दुर्गम क्षेत्रमा परिचालन गर्नु, अपाङ्गता प्रतिको सामाजिक दृष्टिकोणमा परिवर्तन ल्याउनु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई आर्थिक रूपमा आत्मनिर्भर बनाउनु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सम्मानित जीवन बाँच्ने अधिकार सुनिश्चित गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार संरक्षणका लागि आवासीय पुनर्स्थापना सेवा सञ्चालन विधि, २०७२ तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि पहुँचयुक्त भौतिक संरचना तथा सञ्चार सेवा निर्देशिका, २०६९ कार्यान्वयन हुनु, अपाङ्गता सम्बन्धी सहायक सामग्री उत्पादन तथा वितरणको व्यवस्था हुनु, राज्यको प्रशासनिक तथा राजनीतिक तहमा प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता हुनु, समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन हुनु, सार्वजनिक भौतिक संरचना अपाङ्गमैत्री बनाउने पद्धतिको विकास हुनु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक तथा

सामाजिक विकासको लागि त्रिपक्षीय साझेदारीमा अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सम्मान : समावेशी समाजको पहिचान ।

४. उद्देश्य

क. सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई राज्यद्वारा प्रदान गरिएको सेवा सुविधामा समतामूलक पहुँच बढाउनु ।

ख. अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक-सामाजिक सशक्तिकरण गर्नु ।

५. रणनीति

क. पूर्वाधार एवं सेवा प्रवाह गर्ने निकायलाई अपाङ्गमैत्री बनाई पहुँच बढाउने ।

ख. अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि रोजगारी, उद्यमशीलता तथा स्वरोजगारका अवसर प्राप्त हुने वातावरण सृजना गर्ने ।

ग. पूर्ण अशक्त र अति अशक्त अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जीवन सहज, सम्मानित र सुरक्षित बनाउने ।

४.१० बालबालिका तथा किशोर किशोरी

१. पृष्ठभूमि

बालबालिका तथा किशोर किशोरीको लागि बाल बचावट, संरक्षण, सहभागिता र विकाससम्बन्धी विषय महत्त्वपूर्ण हुन् । संविधानले बाल अधिकार मौलिक हकको रूपमा व्यवस्थित गरेको छ । नेपालद्वारा बाल अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धि, १९८९ को अनुमोदन समेत भएको अवस्था छ । प्रदेशमा १८ वर्ष सम्मका बालबालिकाको सङ्ख्या जम्मा २० लाख ३६ हजार ६८७ (४४.९१ प्रतिशत) र १६ वर्ष मुनिका बालबालिकाको सङ्ख्या १८ लाख ७८ हजार ३७३ (४१.४२ प्रतिशत) रहेको छ । त्यसैगरी १० देखि १९ वर्ष सम्मका किशोर किशोरी २४.१ प्रतिशत छन् । प्रदेशमा बालश्रम ३७.४ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशमा बालबिज्याइँमा परेका बालबालिकाका लागि बाल सुधार गृह, बाल हेल्पलाइन तथा निःशुल्क टेलिफोन सेवा सञ्चालनमा छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

बालबालिका तथा किशोर किशोरीको संवेदनशीलता अनुभूत गरी कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन हुन नसक्नु, बाल बचावट संरक्षण, सहभागिता र विकास सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु, हराएका बालबालिकाको उद्धार गर्न प्रभावकारी संयन्त्र नहुनु, संरक्षण विहीन बालबालिकाको सूचना तथा तथ्याङ्क नहुनु, बालबालिकासँग सम्बन्धित निर्णय प्रक्रियामा तिनको अर्थपूर्ण सहभागिता नहुनु, बालबालिकालाई सुरक्षित रूपमा हुर्काउने सन्दर्भमा अभिभावकमा चेतना नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

आधारभूत अधिकार उपभोग गर्न सक्ने वातावरण तयार गर्नु, सम्बन्धित निकाय बिच बालबालिका र किशोर किशोरीसम्बन्धी कार्यक्रममा समन्वय ल्याउनु, बाल न्यायप्रणाली तथा बालमैत्री पद्धतिलाई व्यवहारमा उतार्नु, खुल्ला सिमानाका कारण बालबालिका भारतका विभिन्न शहरमा बेचिने कार्य नियन्त्रण गर्नु, हराएका बालबालिकाको उद्धार कार्यमा प्रभावकारिता ल्याउनु, अनाथ असहाय बालबालिकाको विकास र संरक्षण प्रभावकारी बनाउनु, बालबालिकालाई परित्याग गर्ने कार्य नियन्त्रण गर्नु, लागुऔषध दुर्व्यसनी र अवैध कार्यमा बालबालिका तथा किशोर किशोरीको प्रयोग रोक्नु, बालिका तथा किशोरीमाथि हुने हिंसा एवं परम्परागत हानिकारक प्रचलनलाई पूर्ण रूपमा नियन्त्रण गर्नु, बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गर्नु, बाल हेल्पलाइन तथा बालबालिका खोजतलास र समन्वय केन्द्रको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु, नवजात शिशुको लागि सघन उपचार सेवा विस्तार गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

बालबालिका तथा किशोर किशोरीको शिक्षामा उल्लेखनीय सहभागिता हुनु, स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुधार हुनु, बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा संवैधानिक प्रत्याभूति हुनु, स्थानीय तहबाट बाल हित कार्यक्रम सञ्चालन हुनु, बाल अधिकार प्रतिको सचेतनामा वृद्धि हुनु, बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा हुनु, श्रमिक बालबालिकाको उद्धार, राहत तथा मनोविमर्श र पारिवारिक पुनर्मिलन, पुनर्एकीकरण तथा पुनर्स्थापनाको लागि बाल हेल्पलाइन सेवा सञ्चालनमा हुनु, जिल्ला अदालत र उच्च अदालतमा बाल इजलास गठन हुनु, प्रदेश सरकारले बाल-विवाह अन्त्य गर्ने घोषणापत्र जारी गर्नु, आपत्कालिन बाल संरक्षण कोषको स्थापना हुनु, प्रदेश निजामती कर्मचारीका शिशुहरूको लागि शिशु स्याहार केन्द्र स्थापनाको नीति लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सर्वाङ्गीण बाल विकास : सक्षम नागरिकको मूल आधार ।

४. उद्देश्य

क. बालबालिका र किशोर किशोरीको समग्र अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी बालमैत्री प्रदेशको स्थापना गर्नु ।

ख. बालबालिका र किशोर किशोरी उपर हुने सबै प्रकारका भेदभाव, शोषण, हिंसा, उपेक्षा र दुर्व्यवहारको अन्त्य गर्नु ।

५. रणनीति

क. बाल बचावट, संरक्षण, सहभागिता र विकासका सबै विषय समावेश गरी नीतिगत, संस्थागत र कार्यगत व्यवस्था गर्ने ।

ख. सामाजिक चेतना अभिवृद्धि एवं शिक्षामा पहुँच स्थापित गरी बालबालिकाको सर्वोत्तम विकासमा जोड दिने ।

४.११ युवा तथा खेलकुद

१. पृष्ठभूमि

साहस, सिर्जनशीलता, सिक्ने क्षमता एवं उच्च आत्मविश्वासका कारण युवा वर्गलाई राष्ट्र निर्माणको प्रमुख स्रोत मानिन्छ । युवालाई राजनीतिक आर्थिक सामाजिक र सांस्कृतिक रूपान्तरणका अग्रदूत तथा परिवर्तनका संबाहक शक्तिका रूपमा लिन सकिन्छ । नेपालमा १६ देखि ४० वर्ष उमेर समूहको जनसङ्ख्या कुल जनसङ्ख्याको ४०.३ प्रतिशत रहेको छ । संविधानमा राष्ट्रिय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै राजनीतिक, आर्थिक-सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारको पूर्ण उपयोगको वातावरण सिर्जना गर्ने तथा राज्यको सर्वाङ्गीण विकासमा योगदान गर्न स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्न उपयुक्त अवसर प्रदान गर्ने कुराको उल्लेख छ । उत्पादनमूलक संस्थामा युवा जनसङ्ख्याको आबद्धता २५.२ प्रतिशत रहेको छ ।

प्रदेशको कार्यक्षेत्रमा मुख्यतः युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन, खेलकुद पूर्वाधार विकास, खेलकुद प्रशासन र संघ-संस्थाको समन्वय र नियमन, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना र सहभागिता रहेको छ ।

प्रदेशमा युवा बेरोजगारी ३५.८ प्रतिशत रहेको छ । शिक्षा, तालिम र रोजगारीबाट विमुख भएको जनसङ्ख्या ३७.३ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी राष्ट्रिय खेलकुदमा ९ जनाले स्वर्ण पदक प्राप्त गरेका छन् । प्रदेशमा खेलकुद मैदान र रङ्गशालाको कुल सङ्ख्या १५५ रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी संस्थागत संरचना कमजोर हुनु, युवा लक्षित उद्यमशील र रोजगारीका अवसर विस्तार नहुनु, शिक्षा प्रणालीमा युवा क्षमता र सिर्जनशीलतालाई सम्बोधन गर्न नसक्नु, युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी संस्थागत संरचना कमजोर हुनु, खेलकुद क्षेत्रको विकासमा व्यवहारिक महत्त्व बोध नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

मध्यम र उच्च शिक्षा प्राप्त गरेका युवा विदेश पलायन हुने प्रवृत्ति रोक्नु, सामाजिक र आर्थिक सेवामा युवाको पहुँच वृद्धि गर्नु, व्यावहारिक र व्यावसायिक शिक्षा सर्वसुलभ रूपमा उपलब्ध गराउनु, युवाको क्षमता अभिवृद्धि गरी स्वदेशमा रोजगारी र स्वरोजगारको व्यवस्था गर्नु, सामाजिक र आर्थिक रूपान्तरणमा युवा परिचालन गर्नु, प्रदेशस्तरमा पर्याप्त खेलकुद तथा पूर्वाधारको विकास, निर्माण, स्तरोन्नति, खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना तथा सहभागिता गराउनु, खेलकुदलाई रोजगारमूलक व्यवसायको रूपमा स्थापित गर्नु, युवा सशक्तिकरणका लागि कार्यक्रमको प्रभावकारी सञ्चालन गर्नु, साहसिक खेलकुदको व्यवस्थित विकास गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

बढ्दो युवा जनसङ्ख्यालाई सीप र उद्यमशीलतायुक्त बनाई हालको जनसांख्यिक लाभांश हासिल गर्ने पर्याप्त सम्भावना रहनु, प्रादेशिक सरकार गठनपछि युवालाई राष्ट्र निर्माणमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने सोच र इच्छा शक्ति

देखिनु, युवामा आफ्नो शक्ति र भूमिका प्रति जागरूकता आउनु, युवा र खेलकुद लक्षित कार्यक्रमलाई विस्तार गर्नका लागि आधार तयार हुनु, प्रदेश खेलकुद बोर्डको गठन हुने नीति लिइनु, रङ्गशालाहरू स्तरोन्नति र निर्माणाधीन हुनु, नेपाल स्काउट मार्फत व्यक्तिगत तथा सामाजिक बोधका कार्यक्रम माध्यमिक विद्यालयमा सञ्चालन हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

पौरखी युवा, सिर्जनशील नेतृत्व : समृद्ध प्रदेश, सुखी अभिभावकत्व ।

४. उद्देश्य

क. युवा प्रतिभा विकास तथा उद्यमशीलता एवम् स्वरोजगारका अवसर सृजना गर्नु ।

ख. सबैका लागि खेलकुदको अवधारणा अनुरूप खेलकुद क्षेत्रलाई अनुशासित र मर्यादित बनाउँदै युवालाई खेलकुदको अवसर प्रदान गर्नु ।

५. रणनीति

क. युवा क्षमता विकास र परिचालन गरी आर्थिक-सामाजिक क्षेत्रमा संलग्नता बढाउने ।

ख. खेलकुद मार्फत स्वस्थ, सिर्जनशील, अनुशासित र मर्यादित युवाशक्तिको विकास गर्ने ।

४.१२ भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण

१. पृष्ठभूमि

कला, भाषा, धर्म, संस्कृति, ऐतिहासिक सम्पदा, परोपकारी गुठी प्रणाली आदि नेपालको मौलिक राष्ट्रिय पहिचान हुन् । संविधानमा नेपाललाई बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक र बहुसांस्कृतिक विशेषतायुक्त राष्ट्रका रूपमा परिभाषित गरेको छ । नेपालमा बोलिने सबै मातृभाषालाई राष्ट्र भाषाको रूपमा अवलम्बन गर्दै आफ्नो भाषा, लिपि, संस्कृति, सांस्कृतिक सभ्यता र सम्पदाको संवर्द्धन र संरक्षण गर्ने हक प्रदान गरेको छ । यसैगरी ऐतिहासिक, पुरातात्त्विक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, संवर्द्धन र विकासका लागि अध्ययन अनुसन्धान, उत्खनन तथा प्रचार-प्रसार गर्ने, राष्ट्रिय सम्पदा, कला, साहित्य र सङ्गीतको विकासमा जोड दिने नीति अवलम्बन गरेको छ ।

प्रदेशमा नेपाली (४२.७), मैथिली (११.२), लिम्बु (७.३), थारू (३.९), बान्तवा (२.९) लगायत करिब १०० भन्दा बढी भाषा बोलिन्छन् । लिम्बू, राई, धिमाल, राजवंशी, सन्थाल र किसान लगायतका भाषा बोलिने मूल स्थान यही प्रदेश हो । जातजाति, भाषा, भेष-भूषा, रहनसहनका मानिसको बसोबास रहेको यस प्रदेश ऐतिहासिक, पुरातात्त्विक र सांस्कृतिक दृष्टिले समृद्ध छ । विविध भाषा, लिपि, संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग एवम् गुठी व्यवस्थापन प्रदेशको कार्यक्षेत्रभित्र पर्दछन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

मातृभाषा, साहित्य, सम्पदा, कला र संस्कृतिको सोध, खोज, अनुसन्धान र सर्वेक्षण तथा संरक्षणको कमि हुनु, भाषा, कला एवं संस्कृतिको क्षेत्रमा कार्यरत संघ-संस्था र सरकारका बिच प्रभावकारी सहकार्य हुन नसक्नु,

मौलिक संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्दै पुस्तान्तरण गर्न नसक्नु, राष्ट्रिय पहिचान र गौरवका रूपमा भाषा, संस्कृति, सम्पदा तथा साहित्यको विकास गर्न नसक्नु, स्वरोजगार, आय-आर्जन र स्थानीय विकासको स्रोतको रूपमा यसलाई प्रयोग गर्न नसक्नु, आमनागरिकमा मौलिक तथा स्वदेशी उत्पादन प्रति मोह घट्दै जानु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

विभिन्न मातृभाषा र लिपिको अभाव तथा मानकीकरणको समस्या समाधान गर्नु, लोपोन्मुख भाषा, कला साहित्य, संस्कृतिको तथा सम्पदा संरक्षण गर्नु, भाषा, कला साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदा र आर्थिक सामाजिक विकासको अन्तरसम्बन्ध स्थापित गरी विकास निर्देशित गर्नु, बढ्दो शहरीकरणका कारण मूर्त र अमूर्त संस्कृति विनाश र परिवर्तन हुँदै जानु, विद्यालय तहदेखि नै भाषा, कला तथा संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धनको व्यवस्था गर्नु, मौलिक परम्परागत लोक बाजाको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि संवैधानिक निर्देशन रहनु, अद्वितीय मौलिक संस्कृतिको प्राचुर्यता रहनु, भाषा, कला एवं संस्कृतिको पर्यटन लगायतका क्षेत्रसँग आबद्धता गरी आय र रोजगारी वृद्धिको सम्भावना रहनु, पर्याप्त सांस्कृतिक विविधता तथा कला र सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै सांस्कृतिक पहिचान कायम राख्नु, प्रादेशिक पहिचान झल्काउने तथा मौलिक कला संस्कृतिको सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालयमा प्राथमिकता दिने नीति लिइनु, बहुजातीय सांस्कृतिक ग्राम निर्माणको लक्ष्य लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

बहुल सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन : सामाजिक न्यायपूर्ण प्रदेश ।

४. उद्देश्य

प्रदेशभित्रको भाषा, कला, साहित्य तथा सङ्गीत क्षेत्रको संवर्द्धन र विकास गरी धार्मिक, भाषिक र सांस्कृतिक एकता र सद्भाव कायम गर्नु ।

५. रणनीति

भाषा, लिपि, संस्कृति, कला तथा धार्मिक सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने ।

४.१३ गैरसरकारी क्षेत्र

१. पृष्ठभूमि

सरकारी र निजी क्षेत्र पुग्न नसकेका क्षेत्रको आर्थिक-सामाजिक विकासमा गैरसरकारी क्षेत्रको महत्त्वपूर्ण योगदान रहन्छ । सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्थाको लगानी र भूमिकालाई जबाफदेही र पारदर्शी बनाउँदै त्यसता संस्थालाई एक द्वार प्रणालीमा आबद्ध गर्दै राष्ट्रिय आवश्यकता र प्राथमिकताका क्षेत्रमा संलग्न गराउने राज्यको नीति रहेको छ ।

नेपालमा क्रियाशील १४५ अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थामध्ये ४० वटा र १,०१८ गैरसरकारी संस्था यस प्रदेशमा छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

गैरसरकारी संस्थाको प्रदेश सरकारसँग समन्वयको कमी हुनु, गैरसरकारी संस्थाको कार्य प्रगति उपलब्ध नहुनु, समाज कल्याण परिषदसँग समन्वय कमजोर हुनु, गैरसरकारी क्षेत्रको कार्यक्रम तथा खर्च पारदर्शी नहुनु, गैरसरकारी संस्थाको कार्यक्रम प्रदेश सरकारको वार्षिक कार्यक्रममा आबद्ध नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रदेश सरकारका प्राथमिकताका क्षेत्रमा गैरसरकारी संस्थाको परिचालन गर्नु, गैरसरकारी संस्थाको समन्वय प्रभावकारी बनाउनु, गैरसरकारी संस्थाका कार्यक्रमलाई प्रदेश वार्षिक कार्यक्रममा आबद्ध गर्नु, गैरसरकारी संस्थाको चालु खर्चलाई सीमामा राखी कार्यक्रम खर्चमा वृद्धि गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

गैरसरकारी संस्था प्रदेश विकासमा स्रोत परिपूरक र साझेदार रूपमा विकास हुनु, गैरसरकारी संस्थामा युवाको बढ्दो आकर्षण र सहभागिता हुनु, दुर्गम तथा पिछडिएका क्षेत्र एवं सामाजिक परिचालन, सचेतना अभिवृद्धि तथा सेवा प्रवाहका क्षेत्रमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका प्रभावकारी हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

गैरसरकारी संस्थाको परिचालन : सामाजिक रूपान्तरणमा सहजीकरण ।

४. उद्देश्य

गैरसरकारी संस्थालाई आर्थिक-सामाजिक विकासमा प्रभावकारी ढङ्गले परिचालन गर्नु ।

५. रणनीति

गैरसरकारी संस्थालाई विकासका प्राथमिकता क्षेत्रमा प्रभावकारी परिचालन एवम् नियमन गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२३	०.५८०	०.५९०	०.५९५	०.६००
२	कुल साक्षरता दर	प्रतिशत	८४	८८	९३	९६	९९
३	आधारभूत तहको खुद भर्ना दर (NER)	प्रतिशत	९३	९५	९७	९९	९९
४	माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर पहुँच (NER)	प्रतिशत	५४	६०	६५	६७	७०
५	काम गर्ने उमेरका प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३०	३५	४१	४६	५०
६	उच्च शिक्षामा कुल भर्ना दर	प्रतिशत	१६.५	१७.५	१९.०	१९.५	२०.०
७	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	७१.०	७१.५	७२.०	७२.५	७३.१
८	पाँच वर्षमुनिको बाल मृत्युदर	प्रति हजार जीवित जन्ममा	३३	३०	२७	२४	२२
	शिशु मृत्युदर		२९	२७	२४	२२	२०
	नवजात शिशु मृत्युदर		२१	२०	१९	१८	१७
९	आधा घण्टाको दूरीमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्ने परिवार	प्रतिशत	५७	६५	७०	७५	८०
१०	पोषणमा सुधार						
	पुड्कोपना भएका बालबालिका	प्रतिशत	३२	३१.५	३१	३०.५	३०
	कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२४	२३	२२	२१	२०
	बालबालिकामा रक्तअल्पत्ता	प्रतिशत	५२	४८	४५	४२	४०
	महिलामा रक्तअल्पत्ता	प्रतिशत	४०	३६	३४	३२	३०
११	विशिष्टिकृत उपचार सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	५	१०	१४	१६	१८
१२	आयुर्वेद लगायत वैकल्पिक चिकित्सा पद्धतिको सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	२	४	६	८	११
१३	आधारभूत खानेपानी पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	९८	९८	९९	९९	९९
१३	आधारभूत सरसफाइ सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	६५	७०	७३	७६	८०

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१४	धारा पाइपबाट खानेपानी पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	५२	५७	६०	६३	६५
१५	झाडापखालाबाट प्रभावित ५ वर्षमुनिका बालबालिका	प्रतिशत	१५	१३	१२	११	१०
१६	श्रमशक्ति सहभागिता दर	प्रतिशत	४०	४२	४४	४६	४७.६
१७	खुद आन्तरिक बसाइँसराइ उच्च भएका जिल्ला	सङ्ख्या	८	७	६	६	५
१८	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	९	८	७	६	५.४
१९	लैङ्गिक विकास	सूचकाङ्क	०.९३१	०.९३८	०.९४८	०.९५८	०.९६३
२०	लैङ्गिक सशक्तिकरण	सूचकाङ्क	०.५९	०.६२	०.६४	०.६७	०.६९
२१	लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण	प्रतिशत	२१	२०	१९	१८	१७
२२	लैङ्गिक असमानता न्यूनीकरण	सूचकाङ्क	०.३६	०.३४	०.३२	०.३०	०.२८
२३	राजनीतिक, सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा पछाडि परेका समुदायको मूलप्रवाहिकरण	आयमा असमानता	०.३९	०.३८	०.३७	०.३६	०.३५
२४	राजनीतिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.७१	०.७२	०.७३	०.७४	०.७५
२५	सामाजिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४९	०.५०	०.५२	०.५४	०.५५
२६	आर्थिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४४	०.४६	०.४८	०.५०	०.५२
२७	सामाजिक सुरक्षाको अनुभूति	सूचकाङ्क	४.८	४.९	५.०	५.१	५.२
२८	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३०	३३	३६	३९	४२
२९	सामाजिक सुरक्षामा भएको खर्च	प्रतिशत	१२.०	१२.०	१२.५	१३.०	१३.७
३०	वृद्ध अवस्थाको सूचकाङ्क* (Index of ageing)	सूचकाङ्क	१६.०	१६.५	१७.०	१७.५	१८.०
३१	सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापन गरिरहेका जेष्ठ नागरिक	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	६०
३२	अपाङ्गगता न्यूनीकरण	प्रतिशत	२.३	२.२	२.१	२.०	१.९
३३	अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आत्मनिर्भर, स्वावलम्बी र सम्मानजनक जीवनयापन	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	६०
३४	बालबालिका तथा किशोरकिशोरी मैत्री प्रदेश	बालश्रम प्रतिशत	३५	३३	३१	२८	२५

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
३५	बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त स्थानीय तह	सङ्ख्या	२	५	८	१२	१५
३६	किशोरकिशोरीको प्रजनन अधिकार संरक्षण (सचेतना)	प्रतिशत	६३	६७	७०	७३	७५
३७	प्रादेशिक अर्थतन्त्रमा युवाको योगदान	प्रतिशत	६७	६९	७२	७४.५	७६.३
३८	युवा बेरोजगारी दर	प्रतिशत	३१	२८	२६	२५	२३.८
३९	राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगितामा खेलाडीले प्राप्त गरेको स्वर्ण पदक	वटा	१५	२५	३५	४०	५०
४०	प्रदेशको कुल बजेटमा भाषा, साहित्य, कला, संस्कृति, पुरातात्त्विक सम्पदा संरक्षण र विकासको अंश	प्रतिशत	०.२०	०.३०	०.४०	०.४५	०.५०
४१	मौलिक संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धन	सङ्ख्या	७	१०	१३	१४	१५
४२	लोपोन्मुख भाषा संस्कृतिको संरक्षण	सङ्ख्या	७	९	११	१३	१३
४३	सामाजिक सशक्तिकरण	सूचकाङ्क	०.४४	०.४९	०.५३	०.५६	०.६१
४४	गै.स.सं. का कार्यक्रम प्रदेश तथा स्थानीय तहको योजना प्रणालीमा आबद्धता	सङ्ख्या	१००	१३८	१३८	१३८	१३८

७.

क. मन्त्रालय तथा निकायगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	४८३१८३९	३८९७२८६	९३४५५३	४८३१८३९	१६७४५००	३१५७३३९
२०७९/८०	५३१५०२३	४२८७०१५	१०२८००८	५३१५०२३	१८४१९५०	३४७३०७३
२०८०/८१	५८४६५२५	४७१५७१६	११३०८०९	५८४६५२५	२०२६१४५	३८२०३८०

ख. अन्तर क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद र भाषा तथा संस्कृति क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	४४००००						
२०७९/८०							
२०८०/८१							

स्वास्थ्य क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	१००००००						
२०७९/८०							
२०८०/८१							

सामाजिक विकास क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	४४००००						
२०७९/८०							
२०८०/८१							

श्रम तथा रोजगार क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	२००००						
२०७९/८०							
२०८०/८१							

अनिवार्य दायित्व तथा प्रशासनिक खर्च समेत

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	१२०००००						
२०७९/८०							
२०८०/८१							

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
३५०००१०१	भाषा, कला, संस्कृति तथा पुरातत्त्व संरक्षण एवं पुस्तकालय विकास कार्यक्रम	• प्रदेशभित्रका पुरातात्त्विक सम्पदाको संरक्षण तथा विकास गर्ने, • प्रदेशभित्र प्रचलनमा रहेका भाषा, लिपि तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशभित्रका तोकिएका १० वटा पुरातात्त्विक सम्पदाको संरक्षण तथा विकास भएको हुने, • प्रदेशभित्र प्रचलनमा रहेका तथा लिपि उपलब्ध भएका ५ वटा भाषाको इन्जिनियरिङ हुने ।
३५०००१०३	युवा तथा खेलकुद कार्यक्रम	• प्रदेशभित्र स्तरीय खेल मैदान तथा रङ्गशाला निर्माण तथा खेल सञ्चालन गर्ने, • युवाहरूको उद्यमशीलताको विकास गरी स्वावलम्बी र आत्मनिर्भर युवा जनशक्ति निर्माण गर्ने ।	सालबसाली			• १३७ वटा स्थानीय तहमा खेलमैदान, १४ जिल्लामा जिल्लास्तरीय रङ्गशाला र ३ वटा प्रदेशस्तरीय रङ्गशालाको निर्माण भएको हुने तथा युवाहरूको उद्यमशीलता विकासमार्फत स्वावलम्बी र आत्मनिर्भर युवा जनशक्ति निर्माण भएको हुने।
३५००१०१	शिक्षा विकास निर्देशनालय	• प्रदेशस्तरमा विद्यालय तहको शिक्षकको सेवाशर्त, योग्यता, क्षमता र शिक्षक व्यवस्थापन मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशस्तरमा विद्यालय तहको शिक्षकको सेवाशर्त, योग्यता, क्षमता र शिक्षक व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण र नियमन भएको हुने ।
३५००२०	शिक्षा तालिम केन्द्र	• शिक्षकलाई पेशागत विकास तालिम प्रदान गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशभित्रका शिक्षकले शिक्षकको पेशागत विकास तालिम लिएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
३५००३१०	उच्च शिक्षा कार्यक्रम	• प्रदेश विश्वविद्यालयको पूर्वाधारको विकास तथा उच्च शिक्षामा समतामूलक पहुँच पुऱ्याउने ।	सालबसाली			• प्रदेश विश्वविद्यालयको लागि कानुनी तथा भौतिक पूर्वाधार विकास भएको हुने, • उच्च शिक्षामा सबैको समान पहुँच कायम हुने ।
३५००३१०	अनौपचारिक तथा विशेष शिक्षा कार्यक्रम	• विशेष शिक्षा सञ्चालन र व्यवस्थापकीय पक्षमा सुधार गर्ने ।	सालबसाली			• विशेष स्रोत कक्षामा अपाङ्गमैत्री कक्षाकोठा व्यवस्थापन तथा बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्ति लागि अध्ययन गर्न आवासीय विद्यालय निर्माण भएको हुने ।
३५००३१०३	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा कार्यक्रम	• आर्थिक उन्नतिका लागि योग्य, सक्षम, प्रतिस्पर्धी र उत्पादनशील जनशक्ति तयार गर्ने ।	सालबसाली			• मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालय सञ्चालन तथा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना तथा सञ्चालन भई सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन भएको हुने ।
३५००३१०४	शैक्षिक योजना, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, परीक्षा सञ्चालन तथा अनुसन्धान कार्यक्रम	• प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्ने ।	सालबसाली			• प्रत्येक वर्ष प्रदेशस्तरीय शैक्षिक तथ्याङ्क प्रकाशन भएको हुने, • प्रदेशस्तरीय शैक्षिक योजना निर्माण भएको हुने, • प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान केन्द्र स्थापना हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
३५००३१०७	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	• विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर सुधार गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशभित्रका सामुदायिक विद्यालयमा पूर्व विद्यार्थी समाज तथा भगिनी संस्था गठन भएको हुने, • प्रदेशभित्रका सामुदायिक विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग गरी विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार हुने ।
३५००५०११	प्रदेश सङ्ग्रहालय	• ऐतिहासिक तथा पुरातात्त्विक वस्तुको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने ।	सालबसाली			• ऐतिहासिक तथा पुरातात्त्विक वस्तुको संरक्षण, संवर्द्धन र प्रवर्द्धन भएको हुने ।
३५०००१०२	बाल अधिकार तथा सामाजिक न्याय कार्यक्रम	• बालबालिका तथा किशोर-किशोरीको समग्र अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी बालमैत्री प्रदेशको स्थापना गर्ने ।	सालबसाली			• श्रमिक तथा सडक बालबालिकामूक्त प्रदेशको घोषणा भएको हुने, • सन् २०२५ सम्म बाल-विवाहमूक्त प्रदेशको घोषणा भएको हुने, • सबै प्रकारका भेदभाव, शोषण, हिंसा, उपेक्षा र दुर्व्यवहारको अन्त्य भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
३५०००१०३	लैङ्गिक सशक्तिकरण तथा मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम	• महिलाको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तिकरण, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा न्यूनीकरण र निर्णायक तहमा महिलाको समानुपातिक अवसर सिर्जना गर्ने ।	सालबसाली			• सबै जाति वर्ग र क्षेत्रका ५०० महिलाले सीप विकास तथा उद्यमशीलता तालिम प्राप्त गरेको हुने, • सबै स्थानीय तहसँग समन्वय एवं सहकार्यमा एकल महिला उद्यमशीलता कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने, • सबै स्थानीय तहमा संरक्षण कोष स्थापना गरी सञ्चालन गरिएको हुने, • निर्णायक तहमा महिलाको उल्लेखनीय सहभागिता भएको हुने, • प्रदेशस्तरमा संरक्षण कोषको स्थापना भएको हुने, • लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट २५% पुगेको हुने ।
३५०००१०४	अपाङ्गता व्यवस्थापन तथा सशक्तिकरण कार्यक्रम	• सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई राज्यद्वारा प्रदान गरिएका सेवा सुविधामा समतामूलक पहुँच बढाई उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशका सबै सार्वजनिक निकायमा अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचनाको निर्माण भएको हुने, • अपाङ्ग पुनर्स्थापना ग्राम पूर्ण रूपमा स्थापना भई सञ्चालनमा आएको हुने, • सीपमूलक तालिम प्राप्त गरी ६० जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिले व्यवसाय गरेका हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
३५०००१०५	ज्येष्ठ नागरिक प्रवर्द्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम	• ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवको सदुपयोग गर्दै, सम्मानजनक जीवनयापन गराउने।	सालबसाली			• आधुनिक ज्येष्ठ नागरिक ग्रामको स्थापना भएको हुने, • ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रहरू सबै स्थानीय तहमा स्थापना भई सञ्चालन भएको हुने, • ज्येष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई प्रदेश र स्थानीय तहको विकासमा उपयोग गरिएको हुने, • ज्येष्ठ नागरिक मैत्री सार्वजनिक पूर्वाधारको लागि मापदण्ड बनेको हुने ।
३५०००१०८	दीर्घकालीन पुनर्स्थापना गृह सेवा सञ्चालन कार्यक्रम	• हिंसा पीडित महिला र बालिकाको संरक्षण, पुनर्स्थापना र सशक्तिकरण गर्ने ।	सालबसाली			• हिंसा पीडित महिला र बालिकाको संरक्षण भएको हुने, • संरक्षित महिलालाई सीपमूलक तालिम प्रदान गरी उनीहरूको आर्थिक सशक्तिकरण भएको हुने ।
३५०००१०९	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	• सीप विकास तालिममार्फत सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।	सालबसाली			• थप तीन हजारले रोजगारमूलक तालिम प्राप्त गरेको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
३५०००१०७	श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम	• रोजगारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम मापदण्ड तर्जुमा, औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्धमा सुधार, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, श्रमिकको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने ।	सालबसाली			• रोजगारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम मापदण्ड तर्जुमा तथा नियमन, असल श्रम सम्बन्धमा विकास, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन भएको हुने ।
३५००००१३	प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	• स्वास्थ्य जनशक्तिको क्षमता विकास गर्ने ।	सालबसाली			• स्वास्थ्यकर्मीको थप ज्ञान सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि भई गुणस्तरीय सेवा प्रवाह भएको हुने ।
३५००००१४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र	• औषधी तथा उपकरणको सुनिश्चितता गर्ने ।	सालबसाली			• स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित आवश्यक औषधी, औजार, उपकरण तथा आवश्यक मालसामानहरूको नियमित आपूर्ति भएको हुने।
३५००००१५	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	• प्रयोगशाला सेवाको सुदृढीकरण गर्ने ।	सालबसाली			• प्रयोगशाला सेवामा सुदृढीकरण भई सेवा विस्तार भएको हुने ।
३५००४०१८	स्वास्थ्य कार्यालय	• स्वास्थ्य सचेतना, निदानात्मक तथा उपचारात्मक सेवा प्रवाह गर्ने ।	सालबसाली			• स्वास्थ्य सचेतना, निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवा नियमित रूपमा प्रवाह भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
३५००४०१३	अस्पताल	• अस्पताल सेवा सुदृढीकरण तथा विस्तार गर्ने ।	सालबसाली			• विशेषज्ञ सेवा सहितको गुणस्तरीय, निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह भएको हुने ।
३५००४०१४	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	• आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाको पहुँच तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाको पहुँच तथा गुणस्तर अभिवृद्धि भई आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन तथा चिकित्सामा आत्मनिर्भर भएको हुने ।
३५००४०१५	आयुर्वेद औषधालय	• आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाको पहुँच तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			• आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा निदानात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाको पहुँच तथा गुणस्तर अभिवृद्धि भई आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन तथा चिकित्सामा आत्मनिर्भर भएको हुने ।
३५००४०११	स्वास्थ्य निर्देशनालय	• आपत्कालिन स्वास्थ्य व्यवस्थापन, उपचारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने ।	सालबसाली			• प्रदेशमा दक्ष चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी मार्फत आपत्कालिन स्वास्थ्य व्यवस्थापन, उपचारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा नियमित रूपमा प्रवाह भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
३५००४०१८	जनस्वास्थ्य सेवा सबलीकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	• प्रवर्द्धनात्मक र प्रतिकारात्मक स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी बनाउने ।	सालबसाली			• पूर्ण खोपको दायरा (१५ महिना मुनिको बालबालिका), संस्थागत प्रसूति सेवा दर, दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रदान गरिने प्रसूति सेवा दर बढेको हुने । • झाडापखालाको Incidence ५ वर्ष मुनिका बालबालिकामा, ए.आर.आई. को Incidence ५ वर्षमुनिका बालबालिकामा घटेको हुने, • दुई वर्ष मुनिका बालबालिकामा तौल अनुगमन गरेको मध्ये कुपोषित प्रतिशत घटेको हुने, • नसर्ने रोगको समयमा नै सही पहिचान, रोकथाम, उपचार र त्यसबाट हुने जटिलतामा न्यूनीकरण भएको हुने ।
३५०००१२०	सामाजिक विकास मन्त्रालय (सशर्त अनुदान)	• शिक्षा स्वास्थ्य लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाको पहुँचमा विस्तार गर्ने ।	सालबसाली			• शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाको पहुँचमा विस्तार भएको हुने ।
३५००००११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	• शिक्षा, युवा तथा खेलकुद, भाषा, धर्म, संस्कृति, स्वास्थ्य, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी नीति, योजना, मापदण्ड र नियमन गर्ने ।	सालबसाली			• शिक्षा, युवा तथा खेलकुद, भाषा, धर्म, संस्कृति, स्वास्थ्य, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी आवश्यक नीति, योजना, मापदण्ड तयार भएको हुने ।

९. महत्त्वपूर्ण परियोजना/कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यक्रम/परियोजना	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि

१०. स्रोत सुनिश्चितता भएका बहुवर्षीय आयोजना

(रु. हजारमा)

परियोजना र ठेगाना	एकाइ	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
थुलुङ दुधकोशी प्राविधिक शिक्षालयको भवन निर्माण,थुलुङ दुधकोशी गा.पा., सोलुखुम्बु	सङ्ख्या	२०७७/७८-२०८०/८१	६८६००	

११. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सामाजिक क्षेत्रको कार्यक्रममा अन्य क्षेत्रसँग उचित सहकार्य र समन्वय भएको हुने, शिक्षामा प्रविधिको उच्चतम उपयोग भएको हुने, स्वास्थ्य संस्थाको स्तरोन्नति भएको हुने, समय सापेक्ष सीप विकास र तालिम दिई रोजगारीमा आबद्ध भएको हुने, यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सोको उच्चतम कार्यान्वयन भएको हुने, प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य र शिक्षा क्षेत्रमा रहेको जनशक्तिको खाडललाई पुरा गर्न सकेमा यस क्षेत्रमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सक्ने देखिन्छ ।

परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र

५.१ शहरीकरण, ग्रामीण विकास तथा बस्ती व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

शहरीकरणलाई आर्थिक विकासको इन्जिन पनि भन्ने गरिन्छ । स्वच्छ वातावरण र आवासलाई संविधानले मौलिक हकको रूपमा व्यवस्थित गरेको छ । अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थापन गर्ने तथा योजनाबद्ध र व्यवस्थित बस्ती विकास गर्ने, क्षेत्रीय सन्तुलन सहितको समावेशी आर्थिक विकास, पछाडि परेका क्षेत्रको पूर्वाधार विकास र विकास निर्माण प्रक्रियामा स्थानीय सहभागिता वृद्धि गर्ने नीतिमा उल्लेख छ । यसैगरी प्रदेश भित्रको शहरी विकास योजना तर्जुमा, शहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार र आवास तथा भवन सम्बन्धी योजना, भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्द्धन, राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन र नियमन, सुरक्षित बसोबास सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रदेशको अधिकार सूचीमा रहेका छन् ।

क. शहरी प्रणाली

वि.सं. १९५० सालपछि स्थापित सबैभन्दा पुरानो नगर विराटनगर महानगरपालिका सहित यस प्रदेशमा २ उप-महानगरपालिका र ४६ नगरपालिका छन् । यस मध्ये तराईमा २३, भित्री तराईमा ४, पहाडमा १५ र हिमालमा ७ रहेका छन् । नगरपालिकाको औसत जनघनत्व प्रति हेक्टर ४.४ र गाउँपालिकाको प्रति हेक्टर २.० व्यक्ति रहेको छ । जनसङ्ख्याको वितरण हेर्दा तराईमा ६६.२ प्रतिशत, भित्री तराईमा ८.९ प्रतिशत, पहाडमा १९.१ प्रतिशत र हिमालमा ५.९ प्रतिशत देखिन्छ । प्रदेशको कुल जनसङ्ख्या मध्ये ५८.३ प्रतिशत नगरपालिकामा बस्छन् । प्रदेशमा कोशी राजमार्गको ४५ कि.मि. लामो विराटनगर देखि धरान खण्ड एउटै सघन शहरी कोरिडोरको रूपमा बिस्तार भइरहेको छ । यस खण्डमा जन घनत्व १० व्यक्ति प्रति हेक्टर भन्दा ज्यादा रहेको छ । यस्तो शहरी कोरिडोर पूर्व पश्चिम राजमार्गको ९२ कि.मि. लामो मेचीनगर देखि इनरुवा खण्डमा पनि विकसित भइरहेको छ । यसै गरी मेची राजमार्ग, सगरमाथा राजमार्ग र कटारी ओखलढुङ्गा जोड्ने सहायक राजमार्ग अवस्थित क्षेत्रमा पनि शहरीकरण भइरहेको छ। प्रदेशमा समग्र शहरीकरणको स्तर २२.४ प्रतिशत मात्र छ । पुराना वा नयाँ केहीलाई छोडी नगरपालिका प्राय ग्रामीण स्वरूपका नै छन् । खानेपानी, सरसफाइ, सडक सञ्जाल, विद्युत आपूर्ति लगायतका आधारभूत शहरी पूर्वाधारको अवस्था कमजोर छ ।

ख. ग्रामीण प्रणाली

प्रदेशमा अवस्थित ८८ गाउँपालिकाले ४१.७ प्रतिशत जनसङ्ख्या र २६ हजार १२५ व.कि.मि. क्षेत्रफल (६७ प्रतिशत) ओगटेको छ। तराईमा २१, पहाडमा ४७ र हिमाली क्षेत्रमा २० गाउँपालिका छन् । तराईमा गाउँपालिकाको औसत जनसङ्ख्या ३६ हजार ८६९ छ भने पहाड र हिमालमा क्रमशः १७ हजार ९२२ र ११ हजार ७१४ छ । ग्रामीण प्रणालीमा "बजार केन्द्र" एउटा महत्त्वपूर्ण एकाइ हो । यस्ता बजार केन्द्र पक्की सडकसँगै विकसित भएका छन् । बजार केन्द्रमा १०० देखि ५ हजारसम्म जनसङ्ख्या र १० देखि २२० व्यापारिक एकाइ हुने गरेको पाइन्छ । केही बजार केन्द्र साना शहरको रूपमा समेत विकसित भइसकेको देखिन्छ ।

ग. जग्गा व्यवस्थापन

अ. भू-बनावट

प्रदेशमा विकास योग्य जग्गा सीमित मात्र छ । भिरालोपन (३० डिग्री भन्दा माथि), वन, तथा नदी ताल जस्ता भू-भागलाई कटाउँदा प्रदेशमा विकास योग्य जमिनको क्षेत्रफलको एक तिहाइ (३३.२ प्रतिशत) मात्र छ । त्यस्तो विकास योग्य जमिनमा नै महत्त्वपूर्ण कृषि जमिन समेत पर्दछ ।

आ. जग्गाको खण्डीकरण

कृषि जमिनको द्रुततर रूपमा खण्डीकरण भइरहेको छ । त्यसमा पनि सानो कित्ताकाट गर्ने नीति विद्यमान रहेकोले पनि कृषि जमिनको संरक्षण हुन सकिरहेको छैन । यस्तो खण्डीकरणले अव्यवस्थित शहरीकरणमा वृद्धि भइरहेको छ । पूर्वाधार विकास तथा उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक जग्गा प्राप्त गर्न पनि कठिन हुने गरेको छ । तुलनात्मक रूपमा प्रदेशमा कित्ताको औसत क्षेत्रफल ०.३६ हेक्टर र समग्र नेपालको ०.२० हेक्टर छ ।

घ. जग्गा व्यवस्थापन प्रणाली

जग्गा बजार प्रणालीको स्वरूप ९५ प्रतिशत अनौपचारिक रहेको अनुमान गरिएको छ । जग्गा किन-बेच गर्नु पर्दा जग्गा सम्बन्धी सूचना सहज रूपमा प्राप्त नभई मध्यस्थताको भर पर्नुपर्ने र पारिवारिक आवश्यकताले कित्ताकाट हुने अवस्थाले अनौपचारिक बनाएको छ ।

आवास विकास पद्धति

आवासमा परिवारको पहुँच अत्याधिक मात्रामा आफ्नै प्रयासबाट हुने गरेको देखिन्छ । निजी आवास विकासमा सरकारी भूमिका न्यून रहेको पाइन्छ । तथापि राष्ट्रिय पुनर्निर्माण अभियान, जनता आवास कार्यक्रमको माध्यमद्वारा नेपाल सरकारले निजी आवासको निर्माण विकास गरिरहेको छ । सरकारको नीतिले मुख्य रूपमा आवासमा परिवारको पहुँच बढाउन सेवा सुविधायुक्त आवासीय घडेरीको विकासमा जोड दिएको छ । प्रदेशमा जग्गा एकीकरण पद्धतिको कार्यान्वयन ताप्लेजुङको फुङलिङमा भइसकेको र विराटनगर तथा धरानमा कार्यान्वयनमा छन् । प्रदेशमा अनौपचारिक तथा अस्वस्थकर बस्तीमा बसोबास गर्ने परिवार पनि छन् । धरानमा यस्तो जनसङ्ख्या १८ प्रतिशत छ ।

भवनको किसिम

प्रदेशमा समग्र परिवार सङ्ख्या मध्ये ८० प्रतिशत भन्दा बढीले आफ्नै स्वामित्वको आवासमा र बाँकी मध्ये ९.७ प्रतिशतले भाडाका आवासमा बसोबास गरेको पाइन्छ । शहरी क्षेत्रमा ७० प्रतिशत भवन आवासीय प्रकृतिको भएको अनुमान छ । बाँकी संस्थागत तथा व्यावसायिक छन् । पहाडी तथा हिमाली जिल्लाका अत्याधिक आवासीय भवन माटोको जोडाइमा ढुङ्गा र ईटाको गारोले बनेका छन् । राष्ट्रिय भवन संहिताको कमजोर कार्यान्वयनले पनि निर्मित भवन भूकम्पीय दृष्टिकोणले कमजोर देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

शहरी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन नहुनु, योजना तथा भवन निर्माण मापदण्ड र संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु, आधारभूत भौतिक संरचनाको कमी हुनु, पूर्वाधार संरचनाको विकासमा समन्वय कमजोर हुनु, न्यून आय वर्गका परिवारको आवासमा पहुँच नहुनु, नदी नाला तथा वन जस्ता सार्वजनिक जमिन तथा सांस्कृतिक सम्पदामा अतिक्रमण बढ्नु, ग्रामीण र शहरी प्रणाली बिच अन्तरसम्बन्ध कमजोर रहनु, विकास नीतिमा बजार केन्द्र प्राथमिकतामा नपर्नु, जग्गा बजार प्रणाली अनौपचारिक हुनु, न्यूनतम क्षेत्रफलमा आधारित कित्ताकाट प्रणाली विद्यमान रहनु, शहरी पूर्वाधार वातावरणमैत्री, लैङ्गिकमैत्री, बालमैत्री र अपाङ्गमैत्री नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

आधारभूत शहरी सेवा सुविधाको विकासका लागि स्रोत जुटाउनु, शहरी व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनु, प्रादेशिक तथा स्थानीय संस्थागत क्षमता र प्राविधिक दक्षता विकास गर्नु, शहरी विकासका योजना प्रक्रियामा सम्बद्ध निकाय बिच कार्यगत समन्वय स्थापित गर्नु, जग्गाको अत्याधिक विखण्डन तथा बढ्दो मूल्यले उद्योग कलकारखाना तथा शहरी पूर्वाधार संरचना विकासका लागि आवश्यक जग्गा प्राप्त गर्नु, भूमि खण्डीकरण रोक्नु, शहरी कोरिडोर व्यवस्थित गरी आर्थिक अवसर सृजना गर्नु, भवन आचारसंहिता तथा मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

शहरी आर्थिक कोरिडोरको नियोजित विकासको लागि प्रयास हुनु, शहरी आर्थिक कोरिडोरको माध्यमद्वारा ग्रामीण प्रणाली र पहाडी शहरी प्रणालीको विकास गर्न सकिने अवस्था हुनु, बजार केन्द्रको विकासद्वारा समग्र ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा योगदान गर्न सकिने अवस्था हुनु, शहरी र बजार केन्द्रको सामूहिकरणद्वारा एकीकृत आर्थिक विकास र सेवा प्रवाहको सम्भावना रहनु, शहरी विकास एवं भू-व्यवस्थापन प्रदेशको अधिकारमा हुनु, विपन्न तथा पिछडिएका समुदायका लागि जनता आवास कार्यक्रमले निरन्तरता पाउनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

मौलिक निर्माण, सामाजिक सम्पदा : व्यवस्थित शहर र गाउँ बिचको अन्तरनिर्भरता ।

४. उद्देश्य

क. शहरी र बजार केन्द्रको विकास सम्भाव्यता र पारस्परिक अन्तरसम्बन्धलाई उजागर गर्दै शहरी पूर्वाधारमा लगानी अभिवृद्धि गर्नु ।

ख. प्रादेशिक र स्थानीय भौतिक योजना (Spatial Structure Plan) को तर्जुमा एवं कार्यान्वयन संस्थागत गर्नु ।

ग. जग्गाको दिगो उपयोग, रूपान्तरण र व्यवस्थापन गर्नु ।

घ. सुरक्षित आवासमा सबैको पहुँच र हक सुनिश्चित गर्नु ।

५. रणनीति

क. पहाड र हिमाली क्षेत्रका शहर र बजार केन्द्रको क्लस्टर (समूहीकृत) मा क्षेत्रीय शहरी संरचनाको विकास गरी शहरी कोरिडोरसँग आबद्ध गर्ने ।

ख. ठूला शहरी कोरिडोरलाई नियोजित विकास र व्यवस्थापन गर्दै योजनाबद्ध आर्थिक क्षेत्रको रूपमा रूपान्तरण गर्ने ।

ग. ग्रामीण बस्तीको बजार केन्द्रमा शहरी पूर्वाधार सेवा र आर्थिक अवसरको एकीकृत विकास गर्ने ।

घ. प्रदेशको पूर्वाधार लगानीलाई प्रादेशिक भौतिक योजना, एकीकृत मापदण्ड बनाई निर्देशित गर्ने ।

ङ. शहरी विकास र बिस्तार क्षेत्र, कृषि जमिन जस्ता प्राकृतिक संरक्षण क्षेत्रको पहिचान गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

च. जग्गाको उपलब्धता सम्बन्धी सूचनामा नागरिकको सहज पहुँच स्थापित गर्न शहर र प्रदेश स्तरीय जग्गा खरिदबिक्री सूचना प्रणालीको उपयोग गर्ने ।

छ. न्यून आर्थिक क्षमताका परिवारलाई प्रथमिकता दिई सबैलाई समेट्ने विविध आवास निर्माण र आपूर्तिका उपाय तथा संयन्त्रको प्रवर्द्धन गर्ने ।

ज. आवास सहित व्यावसायिक प्रतिष्ठान, रणनीतिक शहरी संरचना तथा नयाँ शहर विकासका निम्ति आवश्यक सेवा सुविधायुक्त जग्गाको लागि सहभागितामूलक जग्गा विकास पद्धतिको कार्यान्वयन गर्ने ।

झ. निजी क्षेत्रबाट गरिने घडेरी विकासलाई स्थानीय सरकारको योजना तथा मापदण्ड अनुकूल हुने गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।

ञ. राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाई भवन निर्माणलाई सुरक्षित तुल्याउने ।

५.२ सिँचाइ तथा जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन

५.२.१ सिँचाइ

१. पृष्ठभूमि

संविधानमा जलस्रोतको बहुपयोगी विकास गर्ने, "जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्दै दिगो र भरपर्दो सिँचाइको विकास गर्ने" राज्यको नीति रहेको छ ।तराईको मुख्य कृषि उत्पादन क्षेत्रमध्ये सुनसरी जिल्लाको करिब ७५ प्रतिशत जग्गा सुनसरी-मोरङ आयोजनाभित्र पर्ने भएकोले अधिकांश भागमा सिँचाइ सुविधा पुगेको देखिन्छ भने झापामा ५२ प्रतिशत र मोरङमा ६३ प्रतिशत सिँचाइ सुविधा पुगेको देखिन्छ । संघीय सरकार अन्तर्गत सञ्चालित सुनसरी-मोरङ सिँचाइ आयोजनाको कमान्ड क्षेत्र ६८,००० हेक्टर मध्ये वर्षातमा करिब ४०,००० हेक्टर र हिउँदमा करिब १५,००० हेक्टर भूमिमा मात्र सिँचाइ सुविधा पुग्ने गरेको छ । कुल ७ लाख ८३ हजार ५९५ हेक्टर जग्गा कृषि योग्य जमिन मध्ये प्रदेश सरकार अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका कन्काई, चन्दा मोहना सिँचाइ आयोजना तथा प्रदेशका जिल्ला स्थित सिँचाइ कार्यालय साथै विभिन्न सरकारी निकायबाट सतहमा कृषक व्यवस्थित सिँचाइ प्रणालीको सुदृढीकरणबाट हालसम्म जम्मा २,७५,३७९

हेक्टर भूमिगत जल सिँचाइ समेतगरी हालसम्म कुल जम्मा ३ लाख २३ हजार २८४ हेक्टरमा सिँचाइ सुविधा पुगेको छ भने ४ लाख ६० हजार ३११ हेक्टर भूमिमा सिँचाइ सेवा उपलब्ध पुर्याउन बाँकी रहको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

सिँचाइ प्रणालीको पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन तथा बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा पुग्ने गरी सञ्चालन हुन नसक्नु, नियमित मर्मत सम्भार हुन नसक्नु, कृषक व्यवस्थित कुलोमा पनि स्वव्यवस्थापन भन्दा स्रोतको निमित्त सरकार प्रतिको निर्भरता बढ्दै जानु, सिँचाइ शुल्क उठ्न नसक्नु, कृषि र सिँचाइ सम्बद्ध निकाय बिच समन्वय कमजोर हुनु, सिँचाइ सम्बन्धी सङ्गठनात्मक पुनर्संरचना नहुनु, प्राविधिक जनशक्तिको न्यूनता हुनु, नयाँ प्रविधिमा आधारित (पोखरी, थोपा, ड्रिप आदि) सिँचाइको विस्तार हुन नसक्नु, सिँचाइ क्षेत्र लगानी प्रथमिकतामा नपर्नु, पुराना पोखरी नासिँदै जानु, विद्युतीय सिँचाइ प्रणालीको महसुल कृषकले धान्न नसक्नु, नदीको सतह गहिरिने क्रमले सिँचाइ आयोजना प्रभावित हुनु, वर्षै भरि नहर सञ्चालित नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

नयाँ ठूला आयोजना निर्माण गर्नु, सिँचाइ प्रणालीको लागत उच्च हुनु, आयोजनाको लागि जग्गा प्राप्त हुनु, सर्वयाम सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु, अन्तरजलाधार जल स्थानान्तरणको योजना कार्यान्वयन गर्नु, पानीको सतह गहिरिँदा भूमिगत सिँचाइ प्रभावित हुनु, सिँचाइ आयोजनाको पुनर्स्थापना गर्नु, सिँचाइ आयोजनाका लागि वनक्षेत्र प्राप्त गर्नु, तराईमा भूमिगत सिँचाइ प्रणालीको यथोचित विकास गर्नु, विद्यमान सिँचाइ प्रणालीको नियमित मर्मत-सम्भार गर्नु, महामारीको बन्दाबन्दीमा सिँचाइ निर्माण प्रक्रियाले निरन्तरता पाउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

सिँचाइका लागि नदी नाला प्रशस्त हुनु, तराईमा भूमिगत सिँचाइ स्रोतको उपलब्धता हुनु, सिँचाइयोग्य कृषि जमिनको पर्याप्तता हुनु, सिँचाइ प्रदेश र स्थानीय सरकारको प्राथमिकताको विषय हुनु, कृषक व्यवस्थित सिँचाइ प्रणाली प्रशस्त हुनु, प्रादेशिक सिँचाइ प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्नु, सप्तकोशी र यसका सहायक नदी तमोर अरूण, सुनकोसी जस्ता नदीमा बहुउद्देश्यीय आयोजनाको सम्भावना रहनु, जनसहभागिताको सम्भावना प्रशस्त हुनु, उपभोक्ताको सञ्जाल विस्तार हुनु र सिँचाइ सम्बन्धी नवीन ज्ञान र प्रविधिमा पहुँच बढ्दै जानु, दीर्घकालीन कृषि विकास रणनीतिमा सिँचाइको विशिष्ट स्थान रहनु, २५ वर्षे जलस्रोत रणनीति र राष्ट्रिय जल योजनाले जलस्रोतको बहुपयोग बारे निर्दिष्ट गर्नु, संयुक्त साझेदारीमा साना सिँचाइ कार्यक्रम सञ्चालन हुनु, प्रदेशको कृषियोग्य जमिनमा वर्षै भरि सिँचाइ पुऱ्याउनको लागि मझौला तथा साना सिँचाइ प्रणालीको विकासले निरन्तरता पाउनु, साना सिँचाइ सम्बन्धी योजना बन्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

व्यवस्थित सिँचाइ, उन्नत कृषि : समृद्ध प्रदेश सुखी प्रदेशवासी ।

४. उद्देश्य

क. सिँचित क्षेत्रको विस्तार गर्नु ।

ख. विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको पूर्ण उपयोग गर्नु ।

ग. व्यवस्थित सिँचाइ प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्नु ।

५. रणनीति

क. तराईमा ठूला र मझौला तथा पहाड र उच्च भागमा मझौला र साना सिँचाइ प्रणालीको विकास गर्ने।

ख. सतह सिँचाइको पहुँच नपुग्ने स्थानमा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइ प्रणालीको विकास गर्ने ।

ग. विद्यमान सिँचाइ प्रणालीको नियमित मर्मत सम्भार र पुनर्स्थापना गर्ने ।

घ. संस्थागत सुदृढीकरण तथा अन्तर-सरकार र अन्तर निकाय समन्वय प्रभावकारी बनाउने ।

५.२.२ जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

जलउत्पन्न प्रकोपको क्षेत्रमा हिमशृङ्खलामा हुन सक्ने सम्भाव्य हिमपहिरोदेखि पहाडमा जाने पहिरो, नदी, खोलामा आउने बाढी, जग्गा कटान र बस्ती डुबानसम्मका विषय पर्दछन् । संविधानले "जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्दै प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण गर्ने" नीति अवलम्बन गरेको छ । यस प्रदेशमा जलउत्पन्न प्रकोपका दृष्टिले जोखिमयुक्त बिरिङ, कनकाई, रतुवा, मावा, कमल आदि नदी तथा ताप्लेजुङको हाङ्देवा लगायतका पहिरो, हिमाली श्रृंखलामा हिमताल विस्फोटको खतरामा छन् । जनताको तटबन्ध विशेष कार्यक्रम एवं नियमित नदी नियन्त्रण कार्यक्रम अन्तर्गत नदी नियन्त्रणतर्फ २,६५० कि.मि. मा कार्य गर्नु पर्ने लक्ष्य रहेकोमा २१२ कि.मि. मा ३० वटा मुख्य नदी समेटिएको छ र २३ वटा साना मझौला पहिरो रोकथाम तथा नियन्त्रण भएको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रदेशको अधिकार स्पष्ट नहुनु, जोखिम नक्साङ्कन नहुनु, विज्ञताको कमी हुनु, पहिरो रोकथाममा खासै पहल नहुनु, अवैज्ञानिक उत्खननका कारण नदि कटान रोकथामका लागि बनेका भौतिक संरचना जोखिममा पर्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रकोप सम्भाव्य क्षेत्रको नक्साङ्कन गर्नु, जोखिम सूचना प्रणालीको व्यवस्था गर्नु, अत्याधिक नदी नाला र पहिरोजन्य जोखिम नियन्त्रणका लागि आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु, जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्नु, नदी

दोहन र अतिक्रमण रोक्नु, वनक्षेत्रको विनाश हुँदै जानु, जोखिमयुक्त क्षेत्रमा बस्ती विकास हुनु, पूर्वाधार निर्माण पूर्व वातावरण र जोखिम पक्षको अध्ययन गर्ने परिपाटी स्थापित गर्नु, नदिजन्य पदार्थको अत्याधिक दोहन रोक्नु, प्रकोप जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

प्रकोप व्यवस्थापनको कार्य प्रदेश र स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्र र प्राथमिकतामा पर्नु, जनसहभागिताको सम्भावना रहनु, जनताको तटबन्ध जस्ता संघीय सरकारका कार्यक्रम प्रदेशमा रहनु, दिगो विकासका जलाधार तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी लक्ष्य स्थानीयकरण हुनु, वातावरण र प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना बढ्नु, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन केन्द्र स्थापनाको कार्य अगाडि बढ्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

जलउत्पन्न प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण, सुरक्षित जीवन ।

४. उद्देश्य

जलउत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण गर्दै नदी कटान तथा बाढी पहिरोजन्य क्षति कम गर्नु ।

५. रणनीति

क. जल उत्पन्न प्रकोपको जोखिम घटाउने ।

ख. संस्थागत सुदृढीकरण र अन्तर-सरकार समन्वय गर्ने ।

५.३ ऊर्जा

५.३.१ जलविद्युत

१. पृष्ठभूमि

जलस्रोत यस प्रदेशको प्रचुर आर्थिक विकासको सम्भावना भएको क्षेत्र हो । संविधानले जलस्रोतको बहुपयोगी विकास गर्ने, नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन तथा विकास गर्दै नागरिकका आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि सुपथ र सुलभ रूपमा भरपर्दो ऊर्जाको आपूर्ति गर्ने तथा ऊर्जाको समुचित प्रयोग गर्ने कुरा निर्देशित गरेको छ । प्रदेश स्तरको विद्युत, सिँचाइ र खानेपानी सेवा प्रदेश सरकारको अधिकार सूचीमा रहेको छ । प्रदेश सरकारले जलस्रोतको योजना तर्जुमा गर्दा खानेपानी, सिँचाइ, प्रकृति अनुकूलन पर्यटन तथा मत्स्यपालन र जलविद्युत गरी चार वर्गमा प्राथमिकता क्रम निर्धारण गरेको छ ।

यस प्रदेशमा नेपालको जलस्रोतको जलाधार क्षेत्रको २८ प्रतिशतभन्दा बढी क्षेत्र रहेको छ । नेपालबाट बग्ने वार्षिक औसत २२४ अर्ब घनमिटर जलमध्ये २२ प्रतिशत भन्दा बढी (४९.१३ अर्ब घनमिटर) पानी यसै प्रदेश भएर बग्दछ । यस प्रदेशमा करिब ३४,००० मेगावाट जलविद्युत उत्पादनको सम्भावना रहेको छ । हालसम्म यस प्रदेशमा स-साना प्लान्टबाट करिब १८८ मेगावाट विद्युत उत्पादन भई हाल १२९ मेगावाट विद्युत अपुग रहेको देखिन्छ । करिब १,१२० मेगावाट विद्युत शक्ति क्षमताका ४० वटा आयोजना उत्पादन अनुमति लिई निर्माणको चरणमा छन् भने ४,०६७ मेगावाट क्षमताका ८६ वटा आयोजनाले सर्वेक्षण अनुमति

पाएका छन् । यी दुबैलाई जोड्दा यस प्रदेशमा ढिलो चाँडो ५,१८७ मेगावाट विद्युत शक्ति उत्पादन हुन सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

विद्युतसँग सम्बन्धित प्रादेशिक संस्थागत संरचना तयार भई नसक्नु, पहिचान गरिएका ठूला आयोजनामा पहुँच मार्ग नहुनु, Power Purchase Agreement (PPA) सम्झौतामा विलम्ब हुनु, बढ्दो माग धान्न नसक्नु, धेरै ग्रामीण भेगमा विद्युतको पहुँच नहुनु, जग्गा अधिकरणमा विवाद भई विलम्ब हुनु, वातावरणीय अध्ययन स्वीकृतिमा अत्याधिक समय लाग्नु, विद्युत चुहावट हुनु, स-साना जलविद्युत आयोजनाको मर्मत सम्भार र पुनरुत्थान हुन नसक्नु, प्रसारण लाइनको अपर्याप्तता हुनु, विद्युत उत्पादन र प्रसारण आयोजनामा स्थानीय अवरोध हुनु, विद्युत अनुमति पत्र लिई ओगट्ने प्रवृत्ति रहनु, सेवा गुणस्तरीय नहुनु, महामारीका कारण भएको बन्दाबन्दीले तोकिएको समयावधिमा काम सम्पन्न नहुनु, प्राकृतिक विपदका कारण निर्माणाधीन संरचनामा हानी पुग्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

बढ्दो मागलाई परिपूर्ति गर्नु, अनुमति प्राप्त आयोजनाको निर्माण गराउनु, उच्च विद्युत आयोजना लागत अनुसारको स्रोत व्यवस्थापन गर्नु, निर्माणाधीन आयोजना समयमै सम्पन्न गर्नु, विद्युत चुहावट रोक्नु, विद्युत नपुगेका ग्रामीण क्षेत्रमा विद्युतीकरण गर्नु, जग्गा अधिकरण र वातावरणीय अध्ययन स्वीकृतिको प्रक्रियालाई द्रुत गतिमा सम्पन्न गर्नु, विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लागत साझेदारी सुनिश्चित गर्नु, निर्माण लागत पुँजी तथा ब्याज दरमा तरलता बढी हुनु, पहुँच सडकको निर्माण गर्नु, बन्दाबन्दीको समयमा पनि स्वास्थ्य मापदण्ड पालना गर्दै कामलाई निरन्तरता दिनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

हिमक्षेत्रबाट बग्ने नदी तथा अन्य स्थायी पानीको स्रोत भएका नदी नालाको प्राचुर्यता हुनु, माथिल्लो अरूण पिकिङ आर-ओ-आर, तमोर जलाशय, दुधकोशी जलाशय जस्ता क्षमताशील आयोजना रहनु, सरकारको प्राथमिकताको क्षेत्र हुनु, स्थानीयको लगानी आकर्षण हुनु, ५००० मे.वा. भन्दा बढी क्षमताको अनुमति लिई सकेको अवस्था हुनु, अन्तर्देशीय प्रसारण लाइनको निर्माण अगाडि बढ्नु, जलस्रोतको परिमाण र वार्षिक flow variation मा अनुकूलता रहनु, विद्युतको आन्तरिक बजार वृद्धि हुँदै जानु, देशका प्रमुख जलविद्युत आयोजनाहरू यसै प्रदेशमा रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

प्रदेशको समृद्धिको आधार : जलविद्युतको विकास ।

४. उद्देश्य

प्रदेशमा विद्युत उत्पादन, प्रसारण र वितरण क्षमता वृद्धि गर्नु ।

५. रणनीति

क. जलविद्युत क्षेत्रमा लगानी बढाई उत्पादन वृद्धि गर्ने ।

ख. विद्युत प्रसारण र वितरण व्यवस्था प्रभावकारी बनाउने ।

ग. अन्तर-सरकार समन्वय गरी विद्युत उत्पादक र वितरक सङ्घ संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

५.३.२ सौर्य तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जा

१. पृष्ठभूमि

नवीकरणीय ऊर्जा भन्नाले सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा, बायो ग्याँस आदिलाई प्रमुख रूपमा लिन सकिन्छ । नवीकरणीय ऊर्जा देशको ऊर्जाको आवश्यकता पूरा गर्न महत्त्वपूर्ण परिपूरकको भूमिका खेल्न सक्छ । संविधानले नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन तथा विकास गर्दै नागरिकको आवश्यकता परिपूर्तिका लागि सुपथ र सुलभ रूपमा भरपर्दो ऊर्जा आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने तथा ऊर्जाको समुचित प्रयोग गर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

नवीकरणीय ऊर्जाको सम्भाव्यता र विद्यमान आपूर्ति सम्बन्धी तथ्याङ्क नहुनु, नवीकरणीय ऊर्जालाई राष्ट्रिय प्रसारणमा आबद्ध गर्न नसक्नु, नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी स्पष्ट नीति तथा योजना तर्जुमा नहुनु, प्रविधि एवम् प्राविधिक ज्ञानको पहुँचमा कमी, नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी नीतिगत अस्पष्टता रहनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

नवीकरणीय ऊर्जाका सम्भावित क्षेत्र र क्षमताको अध्ययन गर्नु, सबल सङ्गठनात्मक व्यवस्था र जनशक्तिको व्यवस्था गर्नु, नवीकरणीय ऊर्जाका ठूला प्रकृति र व्यावसायिक उत्पादनलाई PPA गरी राष्ट्रिय प्रसारणमा आबद्ध गर्नु, नवीकरणीय ऊर्जाका सामग्रीको उत्पादन गर्नु, पेट्रोलियम पदार्थ र एलपी ग्याँसको प्रयोगलाई विस्थापित गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

नेपालमा सौर्य, वायु, बायोग्याँस आदिको प्रशस्त सम्भावना रहनु, वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादनको लागि नयाँ व्यवसायको थालनी गर्न सकिने, प्राकृतिक स्रोत माथिको अनियन्त्रित दोहन नियन्त्रण गरी वातावरण संरक्षण गर्नु, न्यून विद्युतीकरण भएका जिल्लामा नवीकरणीय ऊर्जा मार्फत विद्युतीय प्रणाली पहुँचमा विस्तार गर्नु, बायो ग्याँस र विद्युतीय चुलोको प्रयोग बढ्दो क्रममा रहनु, निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सौर्य शक्तिबाट २० मेगावाट सम्मको विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिइनु, प्रदेश ऊर्जा कार्यालय स्थापना गर्ने प्रक्रियामा रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

स्वच्छ ऊर्जा सरल जीवन : उत्पादन वृद्धि वातावरण अनुकूलन ।

४. उद्देश्य

विद्युत आपूर्तिमा अन्य नवीकरणीय ऊर्जा मार्फत विद्युत पहुँच पुऱ्याउनु ।

५. रणनीति

सौर्य तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन र वितरण बढाउने ।

५.४ यातायात पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

राज्यको नीतिमा वातावरण अनुकूल प्रविधिलाई प्राथमिकता दिँदै सार्वजनिक यातायातलाई प्रोत्साहन र निजी यातायातलाई नियमन गरी यातायात क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र अपाङ्गता भएका व्यक्ति अनुकूल बनाउने कुरा उल्लेख भएको छ । संविधानमा प्रदेश लोकमार्ग प्रदेशको कार्यक्षेत्र भित्र रहेको छ ।

सडक सञ्जालको हकमा यस प्रदेशमा रणनीतिक सडक २,३८९.०८ कि.मि., जिल्लास्तरीय सडक ५,७१५.४१ कि.मि., ग्रामीण सडक ६,१२१.६४ कि.मि. रहेको छ । यसरी प्रदेशमा कुल १४,२२६.१३ कि.मि. सडक सञ्जाल रहेको छ । उक्त सडकमध्ये कालोपत्रे १,५४४.६६ कि.मि., खण्डाश्मित २,९१७.६३ कि.मि. र कच्ची सडक ९,७६३.८४ कि.मि. रहेको छ। राष्ट्रिय झोलुङ्गे पुल अभिलेख अनुसार प्रदेश नं. १ मा १,५५३ वटा झोलुङ्गे पुलको निर्माण भएको छ । यो सङ्ख्या देशमा भएको पुलको कुल सङ्ख्याको लगभग २० प्रतिशत हो र गण्डकी प्रदेश पछिको दोस्रो उच्च झोलुङ्गे पुल घनत्व भएको प्रदेश हो । यस प्रदेशमा वार्षिक औसत ६८ वटा पुल निर्माण हुने गरेको छ । प्रदेशमा झण्डै ९०० वटा नदी/खोलानाला अवस्थित रहेका कारण झोलुङ्गे पुलको आवश्यकता तथा माग उच्चतम छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

प्रदेश सडक गुरुयोजना नहुनु, प्रदेशस्तरका सडकको पहिचान नहुनु, विस्तृत योजना अध्ययन विना नै सडक निर्माणमा जानु, सडक निर्माण लागत अत्याधिक हुनु, वातावरणीय र विपद् जोखिम पक्ष उपेक्षित हुनु, टुक्रे योजनाको सङ्ख्या अत्याधिक हुनु, योजना र विनियोजित बजेटको बिचमा तालमेल नहुनु, जग्गा प्राप्तिमा कठिनाइ हुनु, सडक मापदण्ड सुनिश्चित भई नसक्नु, सडक रेखाङ्कनमा मतैक्यता नहुनु, शहरीकरण र सडक विकास बिच तादात्म्य नहुनु, झोलुङ्गे पुल सम्बन्धमा तहगत जिम्मेवारी र कार्य विभाजन स्पष्ट नहुनु, महामारीका कारण आवश्यक कच्चा पदार्थ तथा जनशक्तिको अभावले समयमै कार्य सम्पन्न नहुनु, सबै पालिका केन्द्रको सडक मुख्य वा सहायक राजमार्गसँग जोडिन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

अन्तर-सरकार बिच सडकको अधिकारक्षेत्र स्पष्ट पार्नु, सबै पालिका केन्द्रसम्म सर्वयाम चल्ने सडक सुविधा पुऱ्याउनु, कठिन भौगोलिक धरातलमा बनाउनु पर्ने सडकमा हुने ठूलो लगानीलाई स्रोत व्यवस्थापन गर्नु, सडक सम्बन्धी सक्षम संस्थागत संरचनाको निर्माण र व्यवस्थापन गर्नु, सडक अतिक्रमण हटाउनु, सबै ग्रामीण सडकको स्तरोन्नति गरी सर्वयाम सडक सञ्चालन गर्नु, विद्यमान सडकको मर्मत सम्भार, पुनर्स्थापन र दिगो व्यवस्थापन

गर्नु, आवश्यकता अनुसार सडक पुलको निर्माण गर्नु, महामारीका समयमा स्वास्थ्य मापदण्ड पुरा गर्दै निर्माण कार्य सुचारु गर्नु, तोकिएको मापदण्ड अनुसार संरचना निर्माण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

तीनै तहका सरकारको प्राथमिकतामा पर्नु, जनसहभागिता जुट्ने अवसर हुनु, सबै राजनीतिक दल र जनप्रतिनिधिको प्राथमिकताको विषय रहनु, प्रायः सबै जिल्ला र साबिकका नगरपालिकाद्वारा यातायात गुरुयोजना निर्माण भएको हुनु, सडक निर्माण सम्बन्धी संस्थागत क्षमता र अनुभव हुनु, झोलुङ्गे पुल निर्माणमा जनसहभागिता उच्च हुनु, झोलुङ्गे पुल निर्माणका लागि चाहिने सफल प्रविधि तथा प्रक्रिया (norms/standard/modalities) उपलब्ध तथा प्रयोगमा रहनु, झोलुङ्गे पुल निर्माणबाट कम लगानीमा उच्चतम प्रतिफल पाइने अवस्था हुनु, बहुवर्षीय योजनाले स्रोतको सुनिश्चितताका साथ निरन्तरता पाउनु, प्रदेश गौरवको बिराटचोक-घिनाघाट सडक निर्माणको अन्तिम चरणमा रहनु, यातायात व्यवस्थाको कार्यलाई विद्युतीय प्रणालीमा आबद्ध गर्ने क्रममा रहनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

प्रदेश समृद्धिको आधार : सबै पालिकामा यातायात पूर्वाधार ।

४. उद्देश्य

क. सबै पालिकालाई गुणस्तरीय सर्वयाम सडकसँग आबद्ध गर्नु ।

ख. विद्यमान सडकलाई स्तरोन्नति गरी सर्वयाम चल्ने बनाउनु ।

ग. यातायात व्यवस्थापन प्रणाली प्रभावकारी बनाउनु ।

घ. वैकल्पिक यातायातको विकास गर्नु ।

५. रणनीति

क. सडक विकास योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

ख. गुणस्तरीय सडक तथा पुलको विकास गर्ने ।

ग. यातायात व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढीकरण गर्ने ।

घ. जलमार्ग, रज्जुमार्ग, पैदल मार्ग तथा अन्य वैकल्पिक यातायात सुविधाको विस्तार गर्ने ।

ङ. मल्टिमोडल यातायात प्रणाली सुव्यवस्थित गर्ने ।

५.५ विज्ञान तथा प्रविधि

१. पृष्ठभूमि

वर्तमान युग विज्ञान प्रविधिको युग हो । विज्ञान प्रविधिको विकास र उपयोग विना समृद्धिको परिकल्पना गर्न सकिन्न । संविधानले वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एवं विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकासमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने तथा वैज्ञानिक, प्राविधिक, बौद्धिक र विशिष्ट प्रतिभाको संरक्षण गर्ने नीति लिएको छ । नेपालमा विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी काम गर्ने धेरै सङ्घ संस्था रहे पनि अनुसन्धान र विकासमा खासै प्रगति हुन सकेको छैन । पारम्परिक ज्ञान र प्रविधिको संरक्षण एवं आधुनिकीकरण गरी त्यसको पहिचान स्थापित गराउने कार्यमा पनि खासै अनुसन्धान र प्रगति भएको देखिँदैन । परम्परागत प्रविधिको आधुनिकीकरण र नवीन प्रविधिको उपयोग गरी प्रदेश समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन प्रदेशले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नु पर्ने देखिन्छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी स्पष्ट नीतिगत व्यवस्थाको कमी, विज्ञान तथा प्राविधिक शिक्षाको कमी हुनु, परम्परागत ज्ञान सीप र पहिचान मासिँदै जानु, नविन अनुसन्धान र आविष्कारमा स्रोतको विनियोजन न्यून हुनु, उपलब्ध जनशक्तिको उपयोग हुन नसकि बौद्धिक पलायन हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

जीवन उपयोगी प्राविधिक शिक्षाको विस्तार गर्नु, वैज्ञानिक अनुसन्धानमा आधारित शिक्षा प्रणाली विकास गर्नु, विकासलाई नव प्रविधिमा आबद्ध गर्नु, परम्परागत ज्ञान सीप र प्रविधिको संरक्षण र आधुनिकीकरण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एवं विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार हुनु, उन्नयन र विकासमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने तथा वैज्ञानिक, प्राविधिक, बौद्धिक र विशिष्ट प्रतिभाको संरक्षण गर्ने संवैधानिक व्यवस्था हुनु, नवीन प्रविधिको विस्तार र पहुँच हुनु, सूचना सञ्चार पहुँच स्थापित हुनु, विज्ञान शिक्षा विद्यालयदेखि उच्च शिक्षासम्म हुनु, प्राविधिक शिक्षालयको विस्तार हुनु, विभिन्न सीप विकास संस्थाको उपलब्धता हुनु, विश्वमा आविष्कार भएका प्रविधिको स्थानीय आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरी उच्च लाभ लिने सम्भावना रहनु, विद्यार्थीलाई विज्ञान प्रविधिको ज्ञान दिन सङ्ग्रहालय, उद्यान, पुस्तकालय तथा प्लानेटोरियमको स्थापना गर्ने नीति लिइनु, परम्परागत ज्ञान र प्रविधिको अभिलेखीकरण, संरक्षण तथा बौद्धिक सम्पत्तिको रक्षा गर्ने अवधारणा बन्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

विज्ञान तथा प्रविधिको विकास : प्रदेशको समृद्धिमा योगदान ।

४. उद्देश्य

विज्ञान तथा प्रविधिको विकास, विस्तार र उपयोग क्षमता वृद्धि गर्नु ।

५. रणनीति

क. वैज्ञानिक अनुसन्धान, अन्वेषण र विकासलाई गतिशील बनाउन आवश्यक पर्ने पूर्वाधार र क्षमताको विकास गर्ने ।

ख. वैज्ञानिक खोज र अनुसन्धानबाट विकास गरिएका प्रविधिलाई प्रदेशको समृद्धिमा उपयोग गर्ने ।

ग. परम्परागत र स्थानीय प्रविधिको संरक्षण, संवर्द्धन र आधुनिकीकरण गर्ने ।

५.६ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

१. पृष्ठभूमि

सूचना सञ्चारले विश्वलाई नै एकै ठाउँमा ल्याई विश्वग्रामको रूपमा विकसित गरेको छ । सूचना सञ्चार विनाको जीवन कल्पना गर्न नसकिने अवस्था सृजना भएको छ । संविधानमा सूचनाको हक मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरी आधारभूत लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यताको संरक्षणको पहरेदारको रूपमा लिएको देखिन्छ । संविधान अनुसार सूचनाको मौलिक हकको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै आमसञ्चारलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, मर्यादित, जिम्मेवार र व्यावसायिक बनाउन आवश्यक व्यवस्था गर्ने नीति निर्देश गरेको छ ।

प्रदेश रेडियो, एफ.एम. र टेलिभिजन प्रसारण सम्बन्धी ऐन, २०७५ जारी भएको छ । यस प्रदेशमा १३२ वटा एफ.एम. रेडियो, ७ वटा टेलिभिजन प्रसारक, ७ वटा दूरसञ्चार सेवा प्रदायक, ७ वटा टेलिभिजन वितरक, ७ वटा इन्टरनेट सेवा प्रदायक र ७ वटा छापा सञ्चार माध्यम दर्ता भई सञ्चालनमा छन् । प्रदेश स्तरका सरकारी निकायमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था भएको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

सूचना तथा सञ्चारमा सर्वसुलभ पहुँच स्थापित हुन नसक्नु, सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग न्यून हुनु, सूचनामैत्री कार्य संस्कारको कमी हुनु, विद्यमान संघीय कानुनमा संघीयताको मर्म अनुरूप आवश्यक संशोधन हुन नसक्नु, विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित दक्ष जनशक्तिको कमी, जनतामा सूचना प्रविधि सम्बन्धी चेतनाको स्तर न्यून रहनु, आमसञ्चार क्षेत्रमा पेशागत र व्यावसायिक आचारसंहिताको अवलम्बन हुन नसक्नु, प्रदेश सरकार र अन्य सरोकारवाला बिच उचित समन्वयको कमी, अनलाइन मिडिया तथा सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगको कारण सामाजिक जीवनमा नकारात्मक असर पर्नु, आमसञ्चार माध्यमको आचारसंहिता तथा मापदण्ड पालना नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

सङ्घीय सरकारले बनाउनु पर्ने आवश्यक ऐन कानुन तर्जुमा गर्न समन्वय गर्नु, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच ग्रामीण इलाकासम्म विस्तार गर्नु, आमसञ्चार क्षेत्र विशेष गरी विद्युतीय सञ्चार माध्यमलाई मर्यादित र विश्वसनीय बनाउनु, सूचना सञ्चार क्षेत्रमा विकसित नवीन प्रविधिको समय सापेक्ष उपयोग गर्नु, सार्वजनिक

सञ्चारका क्षेत्रमा कार्यरत सञ्चारकर्मीको क्षमता विकास गर्नु, सूचनामैत्री कार्य संस्कारको विकास गर्नु, सरकारद्वारा निर्धारण गरेको न्यूनतम पारिश्रमिक पालना गराउनु, चलचित्र क्षेत्रको व्यावसायिक विकास गर्नु, आमसञ्चार माध्यमको आचारसंहिता तथा मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

सूचना तथा सञ्चारको माध्यमबाट प्रेस स्वतन्त्रता तथा जनताको सुसूचित हुन पाउने संवैधानिक हकको प्रत्याभूति हुनु, आधुनिक र नवीनतम प्रविधि भित्र्याउन सहज हुनु, इन्टरनेटको बढ्दो प्रयोगले विकास प्रक्रिया सहज हुनुको साथै सार्वजनिक निकायका काम कारबाहीबारे जनताले सहजै सूचना प्राप्त गर्न सक्ने अवस्थाको सृजना हुनु, शिक्षा क्षेत्रमा सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग र आकर्षण तीव्र रूपमा बढ्नु, सूचना क्षेत्रमा रोजगार विस्तारका साथै यस क्षेत्रमा श्रमको सम्मान बढ्दै जानु, सूचना प्रविधिको प्रयोगले सेवा प्रवाह सहज र लागतमा कमी आउनु, आम सञ्चारका क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढ्नु, सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६५ र नियमावली, २०६५, राष्ट्रिय चलचित्र नीति, २०७१ आमसञ्चार नीति, २०७३ चलचित्र (निर्माण, प्रदर्शन तथा वितरण) नियमावली, २०६९ अनलाइन सञ्चार माध्यम सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ आदि जस्ता कानुनी पूर्वाधारको विद्यमानता रहनु, जनतामा सूचना प्रविधि प्रतिको चेतनाको स्तर बढ्दै जानु, सेवामा प्रभावकारिता बढाउन शासन संयन्त्रलाई पारदर्शी, सहभागितामूलक र खुला बनाउन प्रदेश सरकारको प्राथमिकतामा पर्नु, प्रादेशिक सञ्चार प्रतिष्ठानको गठन हुनु, पत्रकार सुरक्षा कोषको व्यवस्था गर्ने नीति बन्नु, प्रविधिमैत्री प्रदेश (Digital Province) को अवधारणा आउनु, महामारीका कारण सूचना प्रविधिको उच्चतम प्रयोग हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

आम नागरिकमा गुणस्तरीय तथा विश्वसनीय सूचना प्रविधिको पहुँच समृद्ध प्रदेशको आधार ।

४. उद्देश्य

क. सबै नागरिकको सूचनामा पहुँच सहज बनाउनु ।

ख. आमसञ्चार माध्यमलाई विश्वसनीय, व्यावसायिक र प्रतिस्पर्धी बनाउनु ।

ग. सूचना प्रविधिको प्रयोगबाट सार्वजनिक सेवालाई सहज एवम् सर्वसुलभ बनाउनु ।

५. रणनीति

क. जनताको सुसूचित हुन पाउने सूचनाको हकको प्रत्याभूति गर्ने ।

ख. पत्रकारिता पेसालाई सम्मानित र मर्यादित पेशाको रूपमा विकास गर्ने ।

ग. चलचित्र क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

घ. प्रदेशलाई डिजिटल प्रदेशको रूपमा स्थापित गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	आधारभूत सेवा सुविधा (पाइप खानेपानी, शौचालय र बिजुली) मा पहुँच भएका घर-धुरी	प्रतिशत	६५.९४	७३.०८	८०.२१	८७.३५	९४.४९
२	कालोपत्रे सडकको सडक घनत्व	कि.मि./१०० वर्ग कि.मि.	७	८	९	१०	११
३	जम्मा नाला/ढलको पहुँच भएको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१५.४४	२१.५८	२७.७२	३३.८६	४०.००
४	जस्तापाता/आर.सि.सि. छानाको आवासमा पहुँच भएका घर-धुरी	प्रतिशत	४५.८४	४६.८८	४७.९२	४८.९६	५०.००
५	उत्पादनमूलक संस्थामा युवा जनसङ्ख्याको आबद्धता	प्रतिशत	२७.१६	२९.१२	३१.०८	३३.०४	३५.००
६	कृषि योग्य भूमिमा दिगो र भरपर्दो सिँचाइ सुविधा विस्तार	प्रतिशत	३९.९९	४१.४०	४२.६०	४३.८०	४५.००
७	सिँचित क्षेत्र विस्तार	हे. लाखमा	३.२२	३.२५	३.२८	३.३६	३.४५
८	विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग	प्रतिशत	७५	७७	७९	८१	८३
९	कृषक व्यवस्थित सिँचाइ प्रणाली सुदृढीकरण	हे. लाखमा	२.३१	२.३८	२.४५	२.५२	२.६०
१०	जल उत्पन्न प्रकोपबाट प्रभावित परिवारको पुनर्स्थापना	सङ्ख्या	११७५	१३००	१४२५	१५५०	१६७५
११	जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण (जमिन उकास)	हेक्टर	३००	६००	९००	१२००	१५००
१२	जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण (जमिन बचाउ)	हेक्टर	४३८०	८०००	१३०००	२००००	२७०००
१३	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	९३.४	९५.५	९८.०	९९.०	९९.०
१४	जलविद्युत उत्पादन जडित क्षमता	मेगावाट	१८७.३६	८९०	१२३५	१५००	१५००
१५	ऊर्जा उपभोगमा सौर्य तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	प्रतिशत	२.२	२.४	२.६	२.८	३.०
१६	ऊर्जा उपभोगमा नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	परिवार सङ्ख्या	९५००	१००००	१०५००	११०००	११५००

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१७	आधा घण्टाको दूरीमा यातायातको पहुँच भएको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	८२	८६	८९	९२	९५
१८	सडक घनत्व	(कि.मि./१०० वर्ग कि.मि.)	४८	५१	५४	५७	६०
१९	सर्वयाम सडकसँग आबद्ध स्थानीय तह	सङ्ख्या	११५	१२०	१२४	१३०	१३७
२०	विद्यमान सडकको सर्वयाममा स्तरोन्नति	कि.मि.	३०००	३६००	४१००	४५००	५०००
२१	वैकल्पिक यातायात सुविधाको विस्तार	कि.मि.	२००	३००	४००	५००	६००
२२	यातायात व्यवस्थापन प्रभावकारीता	स्थानीय तह सङ्ख्या	६०	७५	९५	१३०	१३७

७. क. विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	१२८४९०४८	९०८९९८	११९४००५०	१२८४९०४८	३७०९४७०	९१३९५७८
२०७९/८०	१४१३३९५३	९९९८९८	१३१३४०५५	१४१३३९५३	४०८०४१७	१००५३५३६
२०८०/८१	१५५४७३४८	१०९९८८८	१४४४७४६१	१५५४७३४८	४४८८४५९	११०५८८८९

ख. अन्तर क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

सिँचाइ क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	३३२४७	२५००	३०७४७	-	२०४५०	१२७९७	-
२०७९/८०	३६५७२	२७५०	३३८२२	-	२२४९५	१४०७७	-
२०८०/८१	४०२२९	३०२५	३७२०४	-	२४७४५	१५४८५	-

सडक तथा पुल क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	५९८४५	४५००	५५३४५	-	३६८१०	२३०३५	-
२०७९/८०	६५८३०	४९५०	६०८८०	-	४०४९१	२५३३९	-
२०८०/८१	७२४१३	५४४५	६६९६८	-	४४५४०	२७८७२	-

खानेपानी क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	१८६१८	१४००	१७२१८	-	११४५२	७१६६	-
२०७९/८०	१९४५६	१५४०	१७९१६	-	१२५९७	७८८३	-
२०८०/८१	२१४०२	१६९४	१९७०८	-	१३८५७	८६७१	-

आवास तथा भवन क्षेत्र

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	१५९५९	१२००	१४७५९	-	९८१६	६१४३	-
२०७९/८०	१७५५५	१३२०	१६२३५	-	१०७९८	६७५७	-
२०८०/८१	१९३१०	१४५२	१७८५८	-	११८७७	७४३३	-

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण				स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	वैदेशिक अनुदान तथा ऋण
२०७८/७९	५३२०	४००	४९२०	-	३२७२	२०४८	-
२०७९/८०	५८५२	४४०	५४१२	-	३५९९	२२५२	-
२०८०/८१	६४३७	४८४	५९५३	-	३९५९	२४७८	-

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्ट्याई	
३३७०३०१४४	सिँचाइ प्रणाली मर्मत सम्भार कार्यक्रम	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध गर्ने ।	सालबसाली	-	व्यवस्थित सिँचाइ	• विद्यमान सिँचाई आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
	नयाँ प्रविधिमा आधारित नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	• बाढी पहिरोबाट हुने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने ।	सालबसाली	०.४३	जग्गा उकास, पहिरो नियन्त्रण तथा विकास पूर्वाधार संरक्षण	• जलउत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण हुने ।
३३७०३०११४	नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	• बाढी पहिरोबाट हुने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने ।	सालबसाली	०.७६		• जलउत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण (जमिन बचाउ) भएको हुने ।
	राष्ट्रिय ग्रामीण नवीकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम	• ऊर्जा मार्फत विद्युत पहुँच पुऱ्याउने ।	सालबसाली	-	भरपर्दो व्यवस्थित ऊर्जा उपलब्धता	• आधुनिक ऊर्जाको पहुँच बढेको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्टयाई	
	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली	०.४५	व्यवस्थित सिँचाइ	• विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
	सिँचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फन्ड)	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली	०.१८	व्यवस्थित सिँचाइ	
	समृद्ध तराई मधेश सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली	०.०५	व्यवस्थित सिँचाइ	• विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
३३७०३०१२४	भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्युबेल सिँचाइ आयोजना	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली	०.०४	सिंचित क्षेत्र वृद्धि	• विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
	मझौला सिँचाइ आयोजना	• सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि तथा सिँचाइ सेवा उपलब्ध	सालबसाली	१.८०	व्यवस्थित सिँचाइ तथा सिंचित क्षेत्र वृद्धि	• विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
३३७०१०१३	विशेष प्राथमिकता प्राप्त सडक आयोजना र बहुवर्षीय सडक	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	३ वर्ष	३०.८२		

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्ट्याई	
	सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति उत्तर दक्षिण सडक	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	०.६४		
	सम्भावित रणनीतिक सडक	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			
	सम्भावित प्रादेशिक सडक	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली			
	झोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	०.२८		
	स्थानीयस्तरका सडक पुल तथा सामुदायिक पहुँच सुधार परियोजना/बहुवर्षीय सडक पुल प्रदेश तर्फ	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली /३ वर्ष			

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्टयाई	
	सडक मर्मत तथा स्तरोन्नति कार्यक्रम	• सडकको अवस्थामा सुधार भई यातायातको पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	०.१५		
	झोलुङ्गे पुल कार्यक्रम	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	०.१८		
	मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक योजना	• सुरक्षित, भरपर्दो, कम खर्चिलो यातायात सेवा मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार र पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	१		
३३७०४१०१	कोशी रिफ्रेसमेन्ट परियोजना	• पर्यटन आगमनमा वृद्धि गरी जनताको आय स्तरमा वृद्धि गर्ने ।	२०७५/७६ देखि २०८०/८१ सम्म	०.१५		• पर्यटन आगमनमा वृद्धि भएको हुने, • रोजगारी सृजना भएको हुने ।
	आवास व्यवस्था कार्यक्रम	• सुरक्षित, सुलभ र व्यवस्थित आवासको प्रवर्द्धन गर्नु ।	सालबसाली	१	एकीकृत बस्ती विकास तथा जनता आवास कार्यक्रम	
	गैर आवासीय भवन निर्माण योजना	• सुरक्षित, सुलभ र व्यवस्थित आवासको प्रवर्द्धन गर्नु ।	सालबसाली	०.५०	सामुदायिक, सांस्कृतिक भवन	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्टयाई	
	अन्य सार्वजनिक निर्माण कार्यक्रम	• सुरक्षित, सुलभ र व्यवस्थित आवासको प्रवर्द्धन गर्नु ।	सालबसाली	०.५	सडक, ढल, बसपार्क, भ्युटावर, रिफ्रेसमेन्ट सेन्टर आदि	
	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय	• सुरक्षित, सुलभ र व्यवस्थित आवासको प्रवर्द्धन गर्नु ।	सालबसाली	०.२५	व्यवस्थित सिँचाइ	• विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग भएको हुने ।
३३७०५०११	प्रदेश सरकारबाट सञ्चालित क्रमागत/बहुवर्षीय खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	• प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने, • प्रत्येक घर-धुरीमा धारा पाइपबाट सुरक्षित र पर्याप्त खानेपानी उपलब्ध गराउने ।	क्रमागत	२०७७/७८ मा ७ वटा डिभिजन कार्यालयलाई जम्मा बजेट रु. १,६३,१७,००,०००।- विनियोजन भएको	रातो किताब २०७७/७८, वार्षिक बजेट विनियोजन	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. अर्बमा)	पुस्टयाई	
३३७००१२०	संघ सशर्त अनुदानबाट सञ्चालित क्रमागत खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	• प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने, • प्रत्येक घर-धुरीमा धारा पाइपबाट सुरक्षित र पर्याप्त खानेपानी उपलब्ध गराउने ।		२०७७/७८ मा ७ वटा डिभिजन कार्यालयलाई जम्मा बजेट रु. ७७,६६,००,०००।- विनियोजन भएको	रातो किताब २०७७/७८, वार्षिक बजेट विनियोजन	

९. महत्त्वपूर्ण परियोजना/कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यक्रम/परियोजना	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि
विशेष प्राथमिकता प्राप्त सडक आयोजना र बहुवर्षीय सडक	-	७४७.९४१ कि.मि. कालोपत्रे सडक र १९६.३४ कि.मि. ग्राभेल सडक		आयोजनाबाट ७ वटा सडक मध्ये २ वटा सडकमा १९.५ कि.मि. को स्तरोन्नति हुँदै, १७६ कि.मि. को डीपीआर तयारी र ४०० कि.मि. को पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन भएको, ६२ वटा बहुवर्षीय सडक मध्ये ५१ वटाको सम्झौता भई कार्य हुँदै र २ वटा सम्पन्न भएको, ८.५ कि.मि. कालोपत्रे भएको ।
सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति उत्तर दक्षिण सडक	-			१३ कि.मि ग्राभेल कार्य भएको ।
सम्भावित रणनीतिक सडक	-			३४ वटा आयोजना मध्ये ११ वटा आयोजनाको स्तरोन्नति हुँदै ।
ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम	-			३१.२ कि.मि को स्तरोन्नति कार्य हुँदै ।
झोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	-			७ वटा मध्ये ४ वटा सम्पन्न भएको ।

कार्यक्रम/परियोजना	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि
स्थानीयस्तरका सडक पुल तथा सामुदायिक पहुँच सुधार परियोजना र बहुवर्षीय सडक पुल प्रदेश तर्फ	-			केन्द्रको २१ वटा मोटरेवल पुल सम्पन्न भएको र २१ वटाको सम्झौता भई निर्माण कार्य हुँदै, प्रदेश तर्फको १ वटा पुल सम्पन्न र ६१ वटामा निर्माण कार्य हुँदै ।
सडक मर्मत तथा स्तरोन्नति कार्यक्रम	-			६६२.५४ कि.मि. सडक मर्मत भएको ।
झोलुङ्गे पुल कार्यक्रम	-			४२ वटा सम्पन्न भएको ।
मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक योजना	-			१२.७२ कि.मि. कालोपत्रे, ५०.१८ कि.मि. ग्राभेल, १६५.४१ कि.मि. कच्ची सडक सम्पन्न भएको ।
प्रदेश तर्फका क्रमागत खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	-	प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने, प्रत्येक घर-धुरीमा धारा पाइपबाट सुरक्षित र पर्याप्त खानेपानी उपलब्ध गराउने ।	क्रमागत	हाल प्रदेशमा ७ वटा खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयबाट ८०१ वटा प्रदेशस्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना कार्यान्वयन भइरहेको ।
संघ सशर्त अनुदान तर्फका क्रमागत खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरू	-		क्रमागत	हाल प्रदेशमा ७ वटा खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयबाट ४६३ वटा संघ सशर्त खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना कार्यान्वयन भइरहेको ।

१०. स्रोत सुनिश्चितता भएका बहुवर्षीय आयोजना

(रु. हजारमा)

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
बहुवर्षीय सडक					
फिदिम फालोट सडक, पाँचथर		२०७६/०३/२९	२०७८/०३/२९	५२६७३१	३०६३०५
सरखण्डे यासोक सडक, पाँचथर		२०७६/०३/३१	२०७८/०३/३०	५३३३०६	१८१०१२
शिव दोभान लुम्फावुङ नवमीडाँडा सडक, पाँचथर		२०७६/०३/२९	२०७८/०३/२८	६७२२४६	३८९८१६

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
फुङलिङ न.पा.-नाईखोल्यङ-कामीडाँडा थेचम्बु-चाक्सीबोटे थुम्बेदीन हेलुम्बा खाम्देम्बे तेल्लोक ममंखे याम्फुदें कञ्चनजङ्घा बेस क्याम्प सडक, ताप्लेजुङ		२०७६/०३/३०	२०७८/०३/२९	५०००९३	१३९४८३
गुफाभुजे देउराली गोर्जा चाँगे दोभान जोडे सडक, ताप्लेजुङ		२०७६/०३/३०	२०७८/०३/३०	४०६७६४	११२८१४
भद्रपुर फडानीपुल इटाभट्टा बौध मोड सलकपुर इलाम सडक (कालोपत्रे सडक)					
अमरपथ सडक कनकाई नं.३ सुरुङ्गा देखि बोर्डर सम्म खण्ड क		२०७६/०५/१६	२०८०/०५/१६	४७०१२३	१६५९७१
अमरपथ सडक कनकाई नं.३ सुरुङ्गा देखि बोर्डर सम्म खण्ड ख		२०७६/०३/३०	२०८०/०३/२९	५७१८१६	
भद्रपुर ज्यामिरगढी धुलाबारी गुजा बस्ती मागुरमार्डी शान्तिनगर हुदै इरौटार (धुलाबरी इरौटार खण्ड)		२०७६/०७/२०	२०७९/०३/३१	४६२३८३	७८९८९
भद्रपुर ज्यामिरगढी धुलाबारी गुजा बस्ती मागुरमार्डी शान्तिनगर हुदै इरौटार सडक (भद्रपुर धुलाबारी खण्ड)		२०७६/०७/२०	२०७९/०३/३१	२५३२८५	८३९८३
सतासीधाम झिलझिले सडक		२०७६/०४/०६	२०७८/०४/०५	३५२६१४	१२५०९७
गौरादह स्कुल चौन गौरिया सडक		२०७६/०७/२०	२०७८/०७/२०	१५५२९३	५२५३३
फिक्कल जोगमाइ नया बजार दुधङ्ग इलाम सडक (४२ कि.मि.)		२०७६/०८/०६	२०७९/०७/१५	५३८९३८	१३०७६६
सुखानी दानाबारी चिसापानी राजदुवाली सडक		२०७६/०७/२०	२०७८/०७/२०	४५४७१६	१४१४४६
रक्से गाग्रे भन्जयाङ जितपुर बेलासे सोत्तिम सडक		२०७६/०७/१९	२०७९/०३/३१	३९८६११	११०८५८
देउराली फलाटे गजुरमुखी इभाङ्ग (राके गैडे सडक) खण्ड क		२०७६/०४/२६	२०७९/०४/२६	३३७०८१	२२०९०६
देउराली फलाटे गजुरमुखी इभाङ्ग (राके गैडे सडक) खण्ड ख		२०७६/०३/३१	२०७९/०३/३१	३३४८२५	
इलाम बजार सन्दकपुर पर्यटकीय सडक प्याकेज १					-
इलाम बजार सन्दकपुर पर्यटकीय सडक प्याकेज २		२०७६/०३/३१	२०८०/०३/३१	४४२६२१	१५६०२६
दुर्गापुर दानाबारी देखि इलाम जाने सडक					-
मेचीराजमार्ग बागाडागी देखि उत्तर सितागढी हुँदै बालुवाडी हल्दीवारी विर्तमोड सडक					-
सहिद मेम मगर मार्ग हल्दीबारी-2,झापा		२०७७/०६/२१	२०७९/०३/२०	१७४५४४	६७३१
दमक ५ बुद्ध चोक हि.मा.वि. ढुकुरपानी शान्तिचोक गोलाटार हुदै महेशचोक मोरङ्ग सडक		२०७७/०६/२०	२०७९/०३/२०	२०४६४५	२४५१७

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
कन्काइ न.पा.८ लक्ष्मीपुर चोकबाट घाघ्रा खोला सिमाना गोकुल मार्ग-हुलाकी मार्ग लक्डीगढी हुदै सितल चोक विरिङ पुल				-	-
किसान चौक टाँडी आइतबारे रवि सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२७	२०७८/०६/२७	५८५६६८	३४३१७९
बबियाबिर्ता रंजनी कजिमानचोक फर्सदंगी हुदै दोभानघाट गान्धिआश्रम दोबरिया हुदै सुनबर्सी सडक निर्माण (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१३	२०७८/०६/१३	५६११०३	१४४६१९
बेलबारी १ झोडा हुदै लेटाङ फडानी जोड्ने सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/१०/०९	२०७७/०४/१५	३७२६०	३७०३०
दरवेशा देखि धनपाल-५ फुटानीचोक-गडी घट्टी सम्म मोटरबाटो धनपाल गा.पा. ५ र ६ (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२७	२०७८/०६/२७	४११९१३	१६८६५२
राम लक्ष्मण मार्ग विराटनगर १८ देखि जहदा बोर्डर सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१३	२०७८/०६/१३	१९९३४०	५९७५१
शनिश्चरे बजार कुसेचौरी मंगलबारे सोमबारे सिरिसेडाँडा बितिग किरातिचौक हुदै विरेन्द्रनगर सम्म सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१५	२०७८/०६/१५	२७८२०१	१२०६५०
कटहरी गा.पा. ५ रिङरोड पश्चिमबाट खोरिया महेशपुर हुँदै कृषि बजार सम्म		२०७७/०३/१२	२०७९/०३/१२	४७१८३०	४००००
जी.पी मार्ग (झ्प्परताल,बरडंगा)७ बोर्डर देखि हुलाक मार्ग सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	२०६२७६	३१८४५
पथरी जाँते ज्यामीरे सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१२	२०७८/०६/१२	५४४८४५	११०८८९
विराटनगर वडा नं. ५,६,११,१२ हुँदै जोगबनी बोर्डर जोड्ने सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७७/०३/०४	२०७९/०३/०४	२९६३१०	२५०००
मोतीपुर शुक्रवारे हटिया देखि गिदनिया खोला सम्म सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	२७२६२७	६५१४९
धरान १५ निरज बस्ती हुँदै हर्दिया पेलपुर ढाडे कन्यापोखरी सडक ध.न १,५,४ सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१५	२०७८/०६/१४	३९२३४१	१२३३४९
शिवचोक देखि भारतीय सिमा बिरपुर सम्म सडक निर्माण कोशी गा.पा. सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	२३७९८३	४५२७७
भोक्राहा गा.पा. ढोप जाने बाटोमा पर्ने भोक्राहा बजार सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१६	२०७८/०६/१५	५५०२२	१०२९२
इट्हरी ५ मितेरीपुल देखि मदनमार्ग सडक निर्माण (कालोपत्रे सडक)		२०७७/०३/०९	२०७९/०३/०९	१९७९४४	२५६००
इनरुवा न. पा. वडा नं. ५ ६ हुदै रामधुनी न. पा. १ सैनिमैनी (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	३२८६०७	१४४५६६

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
इटहरी १४ ढोकापुल शुक्रबारे हाट हुँदै गढी गा.पा. १ धनपुरी दुहबी इनरुवा सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	२७८९६३	११६१३२
महेन्द्रनगरको बाँगेबाट हल्दिया कालाबंजर तिनकुने भलुवा चौरी हुदे धरान जाने सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०५/१२	२०७८/०५/१२	३७२३३०	१४१०३५
बर्जु ४ छरहदी दर्खि ५ हुदै ६ इलाका प्रहरी कार्यालय गढी गा.पा. इटहरी (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/२४	२०७८/०६/२३	३१६४७५	१४३११५
घिनाघाट देखि बिराटचौक सम्म (कालोपत्रे सडक)0+000 to 10+000		२०७६/०३/२९	२०७८/०३/२९	६८६६५०	२९७०४५
घिनाघाट देखि बिराटचौक सम्म (कालोपत्रे सडक)10+000 to 20+000		२०७६/०३/२९	२०७८/०३/२९	६९००१४	३९०६०२
घिनाघाट देखि बिराटचौक सम्म (कालोपत्रे सडक)20+000 to 22+195		२०७७/०३/२९	२०७९/०३/२९	३८३५६६	३३८००
बुढीगंगा १ पुष्पलाल चौक नवज्योति मार्ग खद्रा टोल पूर्व नहर दर्खि मनमोहन पोलिटेक्नीक सडक (कालोपत्रे सडक)		२०७७/०३/१२	२०७९/०३/११	१८४५०४	१६०००
डाम्राभिट्टा उल्लुघुट्ट सुबेदि चोक हुदै कट्नु झुनाबारी (कालोपत्रे सडक)		२०७६/०६/१३	२०७८/०६/१३	२०८७९५	४३५११
भोजपुर टक्सार एरपोर्ट सडक, भोजपुर		२०७५/१२/२९	२०७७/०६/२८	१६९१७७	१६६७७४
भोजपुर टक्सार माने भन्ज्यांग बैकुंठे बासिखोड़ा बलंखा रानीटार, भोजपुर		२०७६/१०/१५	२०७८/१०/१४	२८७०४९	१५०५१३
		२०७६/१०/१५	२०७८/१०/१४	२५६९३७	
षडानन्द -१२ तुर्के पुल झ्याउपोखरी साङपाङ हुदै फालिदोबाटो सडक, भोजपुर		२०७७/०१/३१	२०७९/०१/३०	५१६२०१	४५४००
गुठीटार बाघखोर छिदी सडक कालोपत्रे, धनकुटा		२०७६/०३/२९	२०७८/०३/२८	२१७३८९	८४७५०
धन पा (बिहिवारे हटिया) कर्मीटार बन्चरे तान्ग्खुवा तेलिया परेवादिन शुक्रबारे तेहथुम सडक, धनकुटा		२०७७/०३/१२	२०७९/०३/११	५६५२५४	२१०००
अमिनीखर्क हडिया ज्यामिरे सातधारे बेल्टार साउने धाप्लाङ्ग सडक		२०७६/०९/०७	२०७८/०८/०६	२६०७१८	८७७६६
देउरी श्रीपुर् दमौती बुर्जाकान्ला लालपत्ता पात्ले घनचक्रे सडक, उदयपुर					
बेतिनी ओख्ले रुपाटार बांसबोटे सडक, उदयपुर		२०७६/०८/३०	२०७८/०७/३०	३५७९०४	८६७०७
कोल्टे मैनाटार बाघखोर चुरुम्फा माझखर्क हुदै दिक्तेल हलेसी सडक, उदयपुर		२०७६/०९/०७	२०७८/०८/०६	२७२९९१	८९२००
दिक्तेल साप्सु खोला मात्तिम मानेभन्ज्यांग पाँचधारे सडक, खोटाङ		२०७६/०८/३०	२०७८/०७/३०	३२२७५३	१०२७७८
दिक्तेल जाल्पा ऐसेलु खर्क जोड्ने सडक, खोटाङ					

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
सिदुवा शुक्रबारे ओखे म्याङलुङ सडक कालोपत्रे, तेह्रथुम		२०७६/०५/०८	२०७९/०५/०७	७४५६७१	२९५२८३
शेर्मा जलजले भन्डारी डाडा इसिबु संक्रान्ति मेदाप आठराई सडक, तेह्रथुम		२०७६/०५/१३	२०७९/०५/१२	८१५८८८	२३१३९२
गुफापोखरी चैनपुर बार्हबिसे सडक, संखुवासभा		२०७६/०७/१५	२०७९/०७/१४	६२३७०२	२०४५०५
माने भंज्यांग चन्दनपुर हेलुवा बेसी सडक खादबारी न प ३,११, संखुवासभा		२०७७/०७/०५	२०७९/०७/०४	४४०७२४	३८८००
मानेमन्ज्याङ माधवपुर ठाडखोला सिस्नेरी बलखु सिन्धुली खान्गसाइग सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य					
निर्वाचन क्षेत्र नं.१ रिङरोड(रुम्जाटार-जन्तरखानी-रावादूलू-खिजिफलाटे-हर्कपूर-रातमाटे-माम्खा)-खण्ड क		२०७६/०९/२०	२०७८/०९/१९	१५६२७०	१२६२८१
निर्वाचन क्षेत्र नं.१ रिङरोड(रुम्जाटार-जन्तरखानी-रावादूलू-खिजिफलाटे-हर्कपूर-रातमाटे-माम्खा) खण्ड ख		२०७६/०९/०७	२०७८/०९/०६	१६६४६५	४९५८८
तामाखानी (सोलु दुधकुण्ड नपा ५ सल्लेरी) जस्माने भन्ज्याङ गुम्बा गोलु लिखु पिके काफ्लेचौर हुँदै भण्डार					
नेले तुम्से कागेलटार वाचिम जुभो खनियाखर्क हुँदै येसेलु खर्क जोडने सडक					
प्रादेशिक सडक					
मैनामैनी हसनपुर चुहार घोरेटार भोजपुर दिङ्गला सडक		२०७६/११/२६	२०७८/११/२५	५०४४७८	३१७४३
शिवालय रानीटार लुङ्गरुप्पा गोरुवाले सन्दकपुर सडक		२०७६/११/२६	२०७८/११/२५	२३०५७१	७८१०४
बहुवर्षिय पुल प्रदेश तर्फ					
कनकाइ नहर साइफन सतासी खोलामा पक्की पुल शिवसताक्षी न.पा.1		२०७७/०४/१२	२०७९/०३/२०	९६१९२	१४२४२
अदुवा खोला पुल निर्माण, बाह्रदशी गा.पा. १ साधुपर्ति		२०७७/०४/१२	२०७९/०३/२०	७७५३६	३५००
मिक्लु खोला पुल मिक्लाजुग २ र ३ सडक पुल		२०७६/०१/१०	२०७८।०१।१०	७२५५०	३४९०७
सिंघिया खोला पक्की पुल परोपकारघाट विराटनगर सडक पुल		२०७६/११/२२	२०७९।०५।२२	१०१८८०	१३३००
दुधकोशी नदी पुल, चुहार उदयपुर र भोजपुर सीमा		२०७७/०६/२१	२०७९/०६/२१	२१२३१२	१८७७६
तमोर नदी पुल, तेह्रथुम र पाँचथर		२०७६/०६/२७	२०७८/१२/२७	२२३७१८	३७७४३
दुधकोशी नदी पुल, वातिम जुजुबादे, सोलुखुम्बु		२०७६/०६/२७	२०७८/१२/२७	१५८०६६	२६०७५
तमोर नदी पुल, लिंग्खिम खिजेनिम, ताप्लेजुङ		२०७६/०६/२७	२०७७/१२/२७	९८१३२	१५८२५

परियोजना / ठेगाना	एकाइ	सम्झौता मिति	सम्पन्न हुने मिति	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
यारी खोला पुल, उदयपुर		२०७६/०६/२७	२०७७/१२/२७	८७३८६	४६२१७
चिसाङ्ग खोलाको विभिन्न स्थानमा तटबन्ध निर्माण कार्य	मोरङ		२०७६/०४/१९	२०७८/०४/१९	३४०७१३.०
लोहन्द्रा खोलाको विभिन्न स्थानमा निर्माण कार्य	मोरङ		२०७६/०४/२८	२०७८/०४/२८	२३३०५७.७
सर्दु नदी तटबन्ध तथा कोरिडर सडक निर्माण	सुनसरी				१२१०४४.६
लुम्फाबुङ्ग नवमीडाडा लिफ्टिङ खा.पा.आ.	पाँचथर		२०७६/०३/३०	२०७८/०३/२९	२४१७२५
सान्थाङ्खा खाम्लुङ वृहत् खानेपानी आयोजना	ताप्लेजुङ		२०७६/११/०५	२०७८/०३/२५	४५९३२
शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, प्रदेश नं.१, मोरङ					
यातायात व्यवस्थापन कार्यालयको सवारी चालक अनुमति पत्र भवन निर्माण	सुनसरी				७६३७२
यातायात व्यवस्थापन कार्यालयको भवन निर्माण	सुनसरी				७३२८८
शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, प्रदेश नं. १, धनकुटा					
भोजपुर न.पा. मा रङ्गशाला निर्माण, भोजपुर	भोजपुर				१४०५००
टयाम्के भ्यूटावर निर्माण भोजपुर	भोजपुर				१५५२१३
शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, प्रदेश नं.१, इलाम					
लक्ष्मीमार्ग, वालुवाटार मार्ग, चक्रपथ मार्ग, सडक तथा नाली निर्माण, दमक झापा	झापा				३५३९९
रवि बजार ढल निकास तथा बजार कालोपत्रे, पाँचथर	पाँचथर				६७८९३
एकीकृत पूर्वाधार विकास फाल्गुनन्द बसपार्क दमक २, झापा	झापा				१५६७६१
बहुतले पार्किङ्ग तथा सञ्चार केन्द्र निर्माण, इलाम ७	इलाम				१२७२३१
यासोक बजार ढल निकास र कालोपत्रे कुम्मायक १, पाँचथर	पाँचथर				१०५२४५

११. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

पर्याप्त प्राविधिक तथा प्रशासनिक कर्मचारी व्यवस्थापन भएमा आयोजना सञ्चालनमा सहजीकरण हुने र समपूरक र विशेष अनुदानको बाट प्राप्त हुने रकम बाँडफाँट भई समयमै प्राप्त भएमा, ठेक्का प्रक्रियामा हुने ढिला-सुस्तीको अन्त्य भएमा, जलविद्युत क्षेत्रमा लगानीको लागि पुँजी बजार अभिवृद्धि भएमा र प्रभावकारी करार व्यवस्थापन गर्न सकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने देखिन्छ ।

परिच्छेद ६ : सुशासन, शान्ति सुरक्षा, सुव्यवस्था र अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र

६.१ सुशासन तथा क्षमता विकास

१. पृष्ठभूमि

संविधानले सार्वजनिक प्रशासनमा सुशासनको प्रत्याभूति गर्ने, मानवअधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै विधिको शासन कायम राख्ने, राष्ट्रिय सुरक्षा प्रणालीको विकास गरी शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने, भ्रष्टाचार र अनियमितता नियन्त्रणका लागि प्रभावकारी उपाय अवलम्बन गर्ने नीति लिएको छ ।

प्रदेश सरकारको प्रशासनिक संरचना अन्तर्गत ७ वटा मन्त्रालय, १२ निर्देशनालय र १३८ कार्यालय गरी १५७ कार्यालय रहेका छन् । सो अन्तर्गत विभिन्न पदका ३,८८२ दरबन्दी रहेको छ । जसमध्ये ५५ प्रतिशत पदपूर्ति भएको छ । हालसम्म ४९ ऐन, २५ नियमावली, १० निर्देशिका र २८ कार्यविधि, १ मापदण्ड र १ गठन आदेश स्वीकृत भइसकेको छ ।

प्रदेशमा भ्रष्टाचार न्यूनता अनुभूति सूचकाङ्क ३४.८ रहेको छ । यसैगरी उत्तरदायी, पारदर्शी र भ्रष्टाचार न्यूनीकरण सूचकाङ्क (१ न्यूनतम - ६ अधिकतम) मा यस प्रदेशको सूचकाङ्क ३.२ रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

प्रदेश सरकारका लागि आवश्यक पर्ने सबै कानुन तर्जुमा भई नसकेको, कर्मचारीको न्यून पदपूर्ति हुनु, दक्ष जनशक्तिको कमी हुनु, अधिकारक्षेत्रको बाँडफाँटमा अन्योल हुनु, प्रदेश निजामती तथा स्थानीय सेवाको गठन भई नसक्नु, प्रशासनिक तथा आर्थिक अनुशासन कायम गर्ने प्रभावकारी प्रणाली विकास एवं कार्यान्वयन हुन नसक्नु, तालिम तथा अनुसन्धान केन्द्र हस्तान्तरण भई आइ नसक्नु, मानव संसाधनको यकिन प्रक्षेपण नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रदेशको कार्य जिम्मेवारी अनुसार आवश्यक प्रशासनिक संरचनाको निर्माण तथा सङ्गठनात्मक पुनर्संरचना गर्नु, साझा अधिकार सम्बन्धी कानुन निर्माणमा संघीय नीति, कानुन र मापदण्डको अभाव हुनु, प्रदेशलाई आवश्यक संघीय कानुनको अभाव हुनु, प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश प्रहरी, स्थानीय सेवा लगायतका सार्वजनिक प्रशासनका अवयवहरूको निर्माण गर्नु, अन्तर-निकाय समन्वय प्रभावकारी बनाउनु, कर्मचारीलाई क्षमतावान् एवं उत्प्रेरित बनाउनु, शासकीय प्रबन्धमा पारदर्शिता, उत्तरदायित्व एवं जबाफदेहीता प्रवर्द्धन गर्नु, प्रदेशको कार्यक्षेत्र सु-स्पष्ट गर्दै बुझाइमा एकरूपता निर्माण गर्नु, प्रदेश तथा स्थानीय तहको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु, प्रदेश प्रति उत्तरदायी प्रशासनिक प्रणालीको विकास गर्नु, गुणस्तरीय, भरपर्दो, विश्वसनीय एवं सेवाग्राहीमैत्री सार्वजनिक सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्दै प्रदेश सरकार प्रतिको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गर्नु, प्रदेशको प्रशासनिक सेवालाई विद्युतीय प्रणालीमा आबद्ध गरी व्यवस्थित गर्नु, प्रदेशमा क्षेत्रगत मानव संसाधनको प्रक्षेपण गरी व्यवस्थापन गर्नु, एकल तथा साझा अधिकारका विषयमा कानुन निर्माण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

संवैधानिक रूपमा सङ्घात्मक शासन प्रणालीद्वारा राज्यशक्तिको बाँडफाँट भएको हुनु, प्रादेशिक कानुन निर्माण गरी कानुनी शासन, मानवअधिकार तथा समावेशी अवधारणामा विकासलाई अगाडि बढाउने सम्भावना हुनु, विकास निर्माण एवं स्रोत साधनको बाँडफाँटमा अन्तर-सरकार सहकार्य र साझेदारीको सम्भावना रहनु, सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्न सकिने, भ्रष्टाचार विरुद्ध बढ्दो सचेतना हुनु, विश्वविद्यालय तथा आविष्कार संस्थासँग प्रदेश सुहाउँदो नवीन प्रविधि प्रवर्द्धनमा सहकार्य गर्न सकिने सम्भावना हुनु, प्रदेश सरकार कार्य विभाजन तथा कार्यसम्पादन नियमावली पुनरावलोकनको चरणमा रहनु, प्रदेशका गतिविधिलाई अद्यावधिक तथा सम्बोधन गर्न सूचना प्रणालीको विकासको नीति लिइनु, मानव संसाधन विकास योजना तर्जुमा गर्ने नीति लिइनु, प्रादेशिक तालिम केन्द्र प्रदेश मातहतमा आउनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सुशासनमा आधारित नतिजामुखी सार्वजनिक प्रशासन ।

४. उद्देश्य

सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई नतिजामूखी र प्रभावकारी बनाउँदै सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु ।

५. रणनीति

क. प्रदेशको अधिकार र कार्य-जिम्मेवारी अनुसार प्रशासनिक पुनर्संरचना गर्ने ।

ख. भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने विधि र प्रणालीको स्थापना गर्ने ।

ग. अन्तर-तह तथा अन्तर-निकाय समन्वय प्रभावकारी बनाउने ।

घ. विधिको शासन सुनिश्चित गर्दै सार्वजनिक सेवालाई जबाफदेही र पारदर्शी बनाउने ।

ङ. प्रदेश सरकारको सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढीकरण गरी स्रोत-साधनको महत्तम उपयोग गर्ने ।

च. सूचना प्रविधिको प्रयोगबाट सार्वजनिक सेवालाई सहज एवं सर्वसुलभ बनाउने ।

छ. संस्थागत तथा जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

६.२ मानवअधिकार, शान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था

१. पृष्ठभूमि

प्रदेशको अधिकार अन्तर्गत प्रदेश प्रहरी प्रशासन र शान्ति सुरक्षा संविधानको अनुसूचीमा व्यवस्थित गरेको छ भने कार्य विस्तृतीकरणका अनुसार आधारभूत मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन, प्रदेश भित्रको शान्ति सुरक्षाको व्यवस्थापन, कानुन कार्यान्वयनमा सहयोग, आवश्यकता अनुसार प्रहरी परिचालन, केन्द्रीय प्रहरी र अन्य सुरक्षा निकायलाई लोक मार्ग लगायत अन्तर्राष्ट्रिय सीमा सुरक्षामा सहयोग, नागरिक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग, प्रादेशिक कारागार सुरक्षा तथा हिरासत व्यवस्थापन प्रदेशको कार्यक्षेत्र भित्र राखिएको छ । प्रदेशको कार्य क्षेत्रभित्र प्रदेशस्तरीय सुरक्षा संयन्त्र स्थापना र हस्तान्तरण हुन बाँकी रहेको अवस्था छ । प्रदेशमा

नागरिक सन्तुष्टि अनुभूति सूचकाङ्क (१० अङ्कमा) ४.९ रहेको छ । आ.व. २०७६/७७ मा शान्ति सुरक्षाको लागि औसत बजेट प्रति व्यक्ति रु. १७६।- रहेको छ । यसैगरी मानवअधिकार उल्लङ्घन घटना ७६३ रहेको छ ।

संयुक्त राष्ट्र संघमा संपरीक्षणका लागि पेस गर्नु पर्ने ठूला ९ वटा महासन्धि मध्ये ७ महासन्धिको नेपाल पक्ष राष्ट्र भइसकेको छ । संवैधानिक दर्जा प्राप्त मानवअधिकार आयोगले सबै कुप्रथालाई फौजदारी अपराधको दायरामा राख्न कानुन र अपराधसंहिता जारी गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्यको १६ औं लक्ष्य मानवअधिकारसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

संघीय कानुनको अभावमा प्रदेशमा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था सम्बन्धी कानुन र सङ्गठनात्मक संरचना बन्न नसक्नु, प्रदेश सुरक्षा योजना तर्जुमा हुन नसक्नु, गरिब तथा असहायका लागि न्यायमा पहुँच कमजोर हुनु, पारिवारिक हिंसा एवं सामाजिक कुरीतिका कारण हुने हिंसाका घटना न्यायालय सम्म नपुग्नु, मौलिक हक सुनिश्चित गर्नका लागि प्रदेशस्तरीय कानुन एवं मापदण्ड तयार नहुनु, प्रदेशस्तरमा मानवअधिकारको विद्यमान अवस्था यकिन नहुनु, बन्दाबन्दीको समयमा मानवअधिकार उल्लङ्घनको घटना बढ्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रदेश सुरक्षा योजना तर्जुमा गरी भरपर्दो शान्ति सुरक्षाको प्रत्याभूति गराउनु, आपराधिक मनोवृत्तिमा सुधार ल्याउनु, सूचना संयन्त्र विकास गरी आपराधिक गतिविधि नियन्त्रण गर्नु, सूचना प्रविधिको दुरुपयोगबाट हुने अपराध नियन्त्रण गर्नु, अपराध अनुसन्धान क्षमता विकसित गर्नु, प्रदेश भित्रका कारागारको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरी सुधार गृहमा रूपान्तरण गर्नु, प्रदेश सरकारका सबै निकाय एवं नागरिकमा मानवअधिकार प्रतिको उच्च सम्मान गर्ने संस्कार विकास गर्नु, गरिब एवं असहायका लागि न्यायमा सहज पहुँच स्थापित गर्नु, प्रदेशको शान्ति सुरक्षा थप प्रभावकारी बनाउनु, बढ्दो मानवअधिकार उल्लङ्घनको घटना न्यूनीकरण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

मानवअधिकार प्रति सजगता बढ्दै जानु, हिंसा लगायतका घटनामा कानुनी उपचार खोज्ने प्रवृत्ति बढ्दै जानु, शान्ति सुरक्षा सम्बन्धी प्रदेश अनुकूल कानुन निर्माण गर्न पाउनु, मानवअधिकार तथा शान्ति सुरक्षा सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था हुनु, मानवअधिकार सम्बन्धी विश्वव्यापी कानुनमा नेपाल पक्ष राष्ट्र हुनु, प्रादेशिक सुरक्षा नीति तर्जुमाको क्रममा रहनु, प्रादेशिक अनुसन्धान ब्यूरो र प्रदेश प्रहरीको सङ्गठनात्मक संरचनाको निर्माणको क्रममा हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

सुरक्षित एवं मर्यादित जीवनका लागि मानवअधिकार ।

४. **उद्देश्य**

क. शान्ति सुरक्षाको प्रभावकारी व्यवस्था गरी कानुन परिपालनाको सुनिश्चितता गर्दै सामाजिक अपराधमुक्त नैतिकवान समाजको निर्माण गर्नु ।

ख. कानुन र अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार प्रतिको प्रतिबद्धताको परिपालना गर्दै मानवअधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु ।

५. रणनीति

क. जनतामा अनुभूत हुने गरी विश्वसनीय शान्ति सुरक्षा एवम् सुव्यवस्था कायम गर्ने ।

ख. अपराधरहित समाज निर्माण गर्न नैतिक शिक्षा एवम् नागरिक सचेतनाको विस्तार गर्ने ।

ग. सबैको मानवअधिकारको संरक्षण गर्दै समाजका कमजोर वर्गको हक हितको संवर्द्धन गर्ने ।

६.३ गरिबी निवारण

१. पृष्ठभूमि

संविधानले नेपालको सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागितामा आर्थिक वृद्धि सहित न्यायोचित वितरणको आर्थिक उद्देश्य लिएको छ । गरिबीको अवस्था भौगोलिक र क्षेत्रीय रूपमा मात्र नभई जातीय रूपमा समेत असमान रहेको देखिन्छ । आ.व. २०७६/७७ को तथ्याङ्क अनुसार यस प्रदेशको मानव विकास सूचकाङ्क ०.५८ तथा प्रति व्यक्ति आय १,०७१ अमेरिकी डलर रहेको छ । सम्पत्तिमा आर्थिक असमानता सूचकाङ्क (Palma) ०.९९, सम्पत्तिमा आर्थिक असमानता (Gini) ०.३४ र बहुआयामिक गरिबी १९.७ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसत २८.६ प्रतिशत) रहेको छ । गरिबीको गहनता दलित, जनजाति, पिछडिएको क्षेत्र र महिलामा बढी रहेको देखिन्छ । देशको मुख्य सामाजिक आर्थिक शक्तिको रूपमा रहेको श्रमशक्तिलाई दक्ष र व्यावसायिक बनाउने र स्वदेशमा नै रोजगारी अभिवृद्धि गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्नु आजको आवश्यकता हो ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

गरिबीको वितरण भौगोलिक र क्षेत्रीय रूपमा मात्र नभई जातीय र लैङ्गिक रूपमा समेत असमान रहनु, गरिबी निवारणका लागि गरिब घर-परिवारको पहिचान कार्य हुन नसक्नु, लक्षित घर-परिवारमा सामाजिक सुरक्षण कार्यक्रम केन्द्रित हुन नसक्नु, विभिन्न निकायबाट सञ्चालित गरिबी निवारण कार्यक्रम बिच समन्वयको अभाव रहनु, क्षमता विकासका कार्य पर्याप्त नहुनु, वास्तविक गरिबको अभिलेख नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

भौगोलिक, लैङ्गिक, जातीय र आय वर्ग बिच रहेको गरिबीको मार र असमानताको अन्तरलाई कम गर्नु, न्यून आर्थिक वृद्धि, प्राकृतिक प्रकोपबाट सिर्जित गरिबीको निराकरण गर्नु, स्वरोजगार प्रवर्द्धन गर्न सीप, पुँजी र प्रविधिमा पहुँच बढाउनु, नयाँ रोजगारीका अवसर सृजना गर्नु, स्थानीय सीप, पुँजी र प्रविधिमा पहुँच भएका स्वदेशी उद्यमीको निमित्त स्वरोजगार प्रवर्द्धन गर्नु, सबै क्षेत्र र समुदायलाई सन्तुलित रूपमा सम्बोधन गर्नु,

गरिबको वर्गीकरण गरी अभिलेख राख्नु, सरकारद्वारा सञ्चालित गरिबी निवारण कार्यक्रमको न्यायोचित वितरण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

प्रदेशमा नयाँ अवधारणाबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने अवसर हुनु, विभिन्न निकायबाट गरिबी निवारण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको अवस्था हुनु, संघीय र प्रदेश सरकारको प्राथमिकताको विषय हुनु, संविधान अनुसार विपन्न वर्गको उत्थानका लागि विशेष व्यवस्था गर्ने नीतिगत व्यवस्था हुनु, दिगो विकासका अधिकांश लक्ष्य यस तर्फ केन्द्रित हुनु, शिक्षा, स्वास्थ्य, महिला, बालबालिका, श्रम तथा रोजगारसँग सम्बन्धित सामाजिक संघसंस्थाका गरिबी न्यूनीकरण लक्षित कार्यक्रम सञ्चालित हुनु, प्रादेशिक तहमा गरिबी निवारण रणनीति तयारी अवस्थामा हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

न्यून गरिबी समृद्ध प्रदेश ।

४. उद्देश्य

बहुआयामिक गरिबी न्यूनीकरण गर्नु ।

५. रणनीति

क. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम गरिब घर-परिवारमा प्राथमिकताका साथ परिचालित गर्ने ।

ख. शिक्षा, स्वास्थ्यमा पहुँच बढाई मानव पुँजीको विकास गर्ने ।

ग. परम्परागत प्रविधि, ज्ञान सीपको प्रवर्द्धन गरी आय आर्जन र रोजगारीमा आबद्ध गर्ने ।

घ. व्यावसायिक कृषिका लागि सहकारी, सामुदायिक एवम् करार खेती तर्फ उन्मुख गर्ने ।

६.४ श्रम तथा रोजगारी

१. पृष्ठभूमि

संविधानले रोजगारीको हकको सुनिश्चितता प्रदान गर्नका साथै नीतिमा श्रम शक्तिलाई दक्ष र व्यावसायिक बनाउने र स्वदेशमा नै रोजगारीको अभिवृद्धि गर्ने, सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्ने, बालश्रम लगायत श्रम शोषणका सबै रूपको अन्त्य गर्ने, सुमधुर श्रम सम्बन्ध, वैदेशिक रोजगारीलाई शोषणरहित, सुरक्षित र व्यवस्थित गर्ने तथा वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जन भएको पुँजी, सीप, प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको छ ।

दिगो विकासका लक्ष्यले उत्पादनशील रोजगारी र सबैका लागि सम्मानजनक काम उपलब्ध गराउनु पर्ने लक्ष्य तोकेको छ । सन् २०३० सम्ममा बालश्रम उन्मूलन र अर्ध-बेरोजगारी दर १० प्रतिशतभन्दा तल झार्ने लक्ष्य लिएको छ ।

जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०१६ अनुसार यस प्रदेशमा १५ देखि ४९ वर्ष उमेरका ७५.८ प्रतिशत महिला कृषिमा संलग्न छन् जसमध्ये १७ प्रतिशत मात्र शिक्षित छन् । सोही उमेरका ३१.२ प्रतिशत पुरुष

मात्र कृषि पेसामा संलग्न छन् जसमध्ये ५८.२ प्रतिशत शिक्षित छन् । यस सर्वेक्षण अनुसार ३१ प्रतिशत महिला र १९.१ प्रतिशत पुरुष बेरोजगार छन् भने २७.८ प्रतिशत अर्ध बेरोजगार छन् जसमध्ये एक चौथाइ गरिबीको अवस्थामा छन् । यस प्रदेशमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने सङ्ख्याको अनुपात कूल वैदेशिक रोजगारीको २५.५१ प्रतिशत रहेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा जाने अधिक सङ्ख्याका १० जिल्ला मध्ये यस प्रदेशमा तीन जिल्ला (झापा, मोरङ र सुनसरी) पर्दछन् । वैदेशिक रोजगारीमा जाने महिलाको सङ्ख्या अधिकतम भएका १० जिल्ला मध्ये चार वटा (झापा, मोरङ, इलाम र सुनसरी) यस प्रदेशमा पर्दछन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

रोजगारी सम्बन्धी सूचना सहजरूपले उपलब्ध नहुनु, श्रम बजार औपचारिक र व्यवस्थित भई नसक्नु, श्रम बजारमा भइरहेको परिवर्तन र श्रम माग तथा आपूर्तिको सम्बन्धमा नियमित अध्ययन नहुनु, रोजगार केन्द्र प्रभावकारी हुन नसक्नु, श्रम बजारमा सीपयुक्त जनशक्ति न्यून रहनु, ज्यालामा लैङ्गिक असमानता र बाल श्रमको विद्यमानता रहनु, सीपको महत्त्व सम्बन्धी चेतनाको कमी हुनु, पर्याप्त मात्रामा आन्तरिक रोजगारी सृजना हुन नसक्नु, अधिकांश जनशक्ति अनौपचारिक क्षेत्रमा संलग्न रहनु, महामारीका कारण रोजगारबिहिन जनसङ्ख्या वृद्धि हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

श्रम बजारलाई व्यवस्थित र औपचारिक बनाउनु, रोजगारको क्षेत्र र मागको अद्यावधिक तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गर्नु, माग अनुसार रोजगारका निम्ति आवश्यक सीप र दक्षता अभिवृद्धि गर्ने संस्थागत व्यवस्था मिलाउनु, वैदेशिक रोजगारलाई सीपयुक्त र शोषण रहित बनाउनु, प्रदेश भित्रै रोजगारका अवसर सृजना एवं विस्तार गर्नु; वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवालाई उद्यम र रोजगारका अवसर प्रदान गरी बाध्यात्मक वैदेशिक रोजगारको अन्त्य गर्नु, वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका जनशक्तिलाई रोजगार तथा स्वरोजगारमा आबद्ध गर्नु, नेपाल सरकारबाट सञ्चालित कृषि तथा व्यवसायमा प्रदान गरिने सहुलियत कर्जाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु, परम्परागत श्रम, सीप, ज्ञान र प्रविधिको उपयोग गरी रोजगारी सृजना गर्नु, असङ्गठित क्षेत्रका श्रमिकहरूको हक-हित र अभिलेखको लागि श्रमिक पञ्जीकरणको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

युवा पिढी प्रविधिमैत्री हुँदै गएको, प्रविधिको विस्तार द्रुत गतिमा भइरहेको, वैदेशिक रोजगारबाट फर्केकालाई उद्यमशीलताको तालिम दिई रोजगारमूलक कार्यमा संलग्न गराउनु, विप्रेषणको सही उपयोगको लागि अनुकूल वातावरण सृजना भई रोजगारी र व्यवसायको विकास र विस्तारका अवसर हुनु, प्राविधिक शिक्षाको पहुँच विस्तार हुँदै जानु, बैकिङ लगायत आन्तरिक आर्थिक गतिविधि बिस्तार हुनु, श्रम बैंक स्थापनाको नीति लिइनु, 'मेक इन नेपाल' को अवधारणा अनुरूप सामाजिक विकास, श्रम तथा शिक्षा योजना तर्जुमाको नीति लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

श्रमको सम्मान, प्रदेशको पहिचान : पूर्ण रोजगारी, समुन्नतिको आधार ।

४. उद्देश्य

क. दक्ष, सीपयुक्त र उत्पादनशील मानव संशाधनको विकास गरी स्वरोजगारीका अवसर सृजना गर्नु ।

ख. श्रमिकको हक-हित संरक्षण गर्दै रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा वृद्धि गर्नु ।

ग. वैदेशिक रोजगारी बढी लाभदायक बनाउनु ।

५. रणनीति

क. मानव संसाधन विकास गरी रोजगारीका अवसर सृजना गर्ने ।

ख. सीप तथा व्यावसायिक तालिमका अवसरको विकास एवं विस्तार गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने श्रम शक्तिको उत्पादन गर्ने ।

ग. श्रमिकको हक अधिकारको संरक्षण तथा असल श्रम सम्बन्ध स्थापना गर्ने ।

घ. वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउँदै लाभलाई अधिकतम बनाउने ।

६.५ वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले पर्यावरणीय दिगो विकासको सिद्धान्त अवलम्बन गर्ने नीति अङ्गीकार गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्य १३ ले जलवायु परिवर्तन र यसका असरसँग जुध्न तत्काल कार्य गर्न आवश्यक रहेको कुरा निर्दिष्ट गरेको छ । विश्वव्यापी जलवायु परिवर्तनको असरले गर्दा अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी पहिरो लगायतका प्रकोपको बढ्दो असर भोग्नु परेको छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागको अध्ययनले गर्मी हुने दिनको सङ्ख्यामा वृद्धि, जाडो हुने दिनको सङ्ख्यामा कमी र तापको मात्रामा केही परिवर्तन आएको देखाएको छ । वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्न तथा जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण गर्दै अनुकूलन अभिवृद्धि गर्न हरित विकासको अवधारणालाई अवलम्बन गर्नु आवश्यक छ । यस प्रदेशको हरित गृह ग्याँस उत्सर्जनमा यातायात तथा उद्योग क्षेत्रको हिस्सा ११ प्रतिशत रहेको छ । ८० विद्यालयमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विषय समेत पठनपाठन हुने गरेको, वनले ढाकेको क्षेत्र ४३.५० प्रतिशत र वायु प्रदूषणको मात्रा (पि.एम. २.५) ५० $\mu g/m^3$ रहेको छ । ३१ वटा स्थानीय तहले जलवायु अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका छन् ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

जोखिमयुक्त भू-बनोट हुनु, अव्यवस्थित बस्ती विस्तार हुनु, जलवायु परिवर्तन, प्रकोप रोकथाम र नियन्त्रणको प्रभावकारी संयन्त्रको अभाव हुनु, नियमनको अभाव, विकास गतिविधिमा स्पष्ट मापदण्ड एवं मापदण्डको पालना हुने अभ्यासको अभाव हुनु, बढ्दो जलवायु परिवर्तनले मानव तथा जीवमा प्रतिकूल असर पार्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

जलाधार संरक्षण गर्नु, जलवायु परिवर्तनको असर बारे आम जनतामा सचेतना अभिवृद्धि गर्नु, जलवायु परिवर्तनको असरमा अनुकूलन कायम गर्नु, जलवायु परिवर्तनको असरको उच्च जोखिम क्षेत्र पहिचान गरी प्रतिरोधात्मक उपाय गर्नु तथा विकास तथा अन्य मानवीय क्रियाकलापबाट वातावरणमा पारेको नकारात्मक असर कम गर्नु, प्रदेशस्तरीय जलवायु अनुकूलन समन्वय समितिको कामलाई थप प्रभावकारी बनाउनु, दीर्घकालीन जलवायु अनुकूलन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

दिगो विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धतामा नेपालको साथ हुनु, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा प्राप्त हुने अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगलाई संघीय सरकारसँगको समन्वयमा बजेट प्रणालीमा आबद्ध गर्नु तथा प्रकृति संरक्षण अनुकूलनको क्षमता बढाउन छाता रणनीति तयार हुनु, प्रदेशस्तरीय जलवायु अनुकूलन समन्वय समिति गठन हुनु, जलाधार संरक्षण कार्यक्रमको नीति लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

वातावरणीय स्वच्छता सहितको दिगो विकास ।

४. उद्देश्य

क. विकास तथा अन्य मानवीय क्रियाकलापबाट वातावरणमा पर्ने प्रभाव न्यूनीकरण गर्दै वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु ।

ख. विकास प्रक्रिया तथा मानवीय क्रियाकलापलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलित बनाउनु ।

५. रणनीति

क. वातावरणीय संरक्षण तथा प्रदूषण नियन्त्रणलाई विकास कार्यक्रमको अभिन्न अङ्गको रूपमा स्थापित गर्ने ।

ख. फोहरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय तहलाई सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।

ग. खुला स्थान र उद्यानको स्थापना र विस्तार गर्ने ।

घ. संघसँगको सहकार्यमा जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा हुने लगानी बढाउने तथा यसलाई प्रादेशिक बजेट प्रणालीमा आबद्ध गर्ने ।

ङ. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र वातावरण संरक्षण गर्ने ।

६.६ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन

१. पृष्ठभूमि

भूकम्प, बाढी-पहिरो, आगलागी, सडक दुर्घटना, चट्याङ, सुक्खा, खडेरी लगायत विपद्जन्य घटनामा परी वार्षिक रूपमा मानवीय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय र भौतिक संरचनामा ठूलो क्षति हुँदै आएको छ । संविधानले प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने विषयलाई राज्यको निर्देशक सिद्धान्तमा उल्लेख गर्दै विपद् व्यवस्थापनलाई महत्त्वका साथ हेरी सरकारका तीनै तहका अधिकार सूचीमा सूचीकृत गरेको देखिन्छ ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापन गर्न प्रदेश सभाबाट प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन, २०७५ जारी भई प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन भएको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद्को सामना र समग्र व्यवस्थापन सम्बन्धमा १३७ वटै स्थानीय तह, जिल्ला प्रशासन तथा सरोकारवाला सरकारी एवं गैरसरकारी निकायका प्रतिनिधिलाई सचेतना तालिम दिइएको छ । यसका साथै विपद् खोज उद्धार तथा राहत कोष सञ्चालन कार्यविधि पनि निर्माण भएको छ । प्रदेशमा विपद्बाट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वार्षिक औसत ०.८१ प्रतिशत क्षति भएको देखिन्छ । विपद्बाट वार्षिक प्रति लाख तीन जनाले जीवन गुमाउने गरेका छन् भने ६२ करोड बराबरको सम्पत्ति क्षति हुने गरेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि संविधान, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय, सङ्घीय तथा प्रादेशिक कानुनले गरेको व्यवस्थाबारे सबैमा समान एवं पर्याप्त बुझाई नहुनु, विपद् जोखिम व्यवस्थापन रणनीति तथा कार्य योजना र प्रादेशिक आपत्कालिन प्रतिकार्य ढाँचा तर्जुमा भई नसक्नु, विकास क्रियाकलापमा सम्भावित विपद् जोखिम प्रभाव मूल्याङ्कन पद्धतिको आवश्यकता र औचित्य सम्बन्धी जनचेतनाको कमी हुनु, विपद् खोज, उद्धार तथा राहत सम्बन्धमा दक्ष जनशक्ति तथा आवश्यक स्वयंसेवकको अभाव हुनु, प्रादेशिक आकस्मिक कार्य सञ्चालन केन्द्र तथा स्थानीय आपत्कालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रको स्थापना नहुनु, जोखिममा रहेका बस्तीमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन चेतनाको अभाव हुनु, विपद् सम्बन्धमा नागरिक शिक्षाको कमी हुनु, समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन बारेमा जानकारीको कमी हुनु, जलवायु परिवर्तन तथा यसको असरका बारेमा जानकारीको कमी हुनु, भरपर्दो पूर्व सूचना प्रणालीको प्रयोग र अभ्यासको कमी हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

प्रकोप जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन सहित विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना बनाउनु, प्रकोप व्यवस्थापनमा अन्तर-सरकार र सरोकारवाला बिच समन्वय गर्नु, विपद्का समयमा उद्धार, राहत तथा जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्रोत व्यवस्थापन गर्नु, जोखिम प्रतिरोधी पूर्वाधार निर्माण र बस्ती विकास गर्नु, जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक प्रकोपका कारण बढ्दो विपदको दीर्घकालीन व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

विपद् व्यवस्थापन तीनै तहका सरकारको अधिकार सूचीमा रहनु, जनप्रतिनिधिमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण बारे सजगता रहनु, विपद् व्यवस्थापन ऐन, २०७५ कार्यान्वयनमा हुनु, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन हुनु, विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा सबै स्थानीय तह र सरोकारवालालाई तालिम प्रदान गरिनु, विपद् जोखिम कोष सञ्चालन कार्यविधि निर्माण भएको हुनु, प्रदेशस्तरीय विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था हुनु, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन केन्द्र स्थापनाको अवधारणा लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

प्रभावकारी प्रकोप व्यवस्थापन र क्षति न्यूनीकरण ।

४. उद्देश्य

विपद्बाट हुने सबै प्रकारका क्षतिको न्यूनीकरण गर्दै विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनु ।

५. रणनीति

क. प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने ।

ख. जोखिम न्यूनीकरण र विकास गतिविधि एकीकृत गर्न तीनै तह बिच समन्वय गर्ने ।

ग. विपद् व्यवस्थापनको संस्थागत संरचनाको विकास र सुदृढीकरण गर्ने ।

घ. विपद् व्यवस्थापनमा अन्तर-सरकार र सरोकारवाला बिच प्रभावकारी समन्वय गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	सुशासनमा आधारित नतिजामुखी प्रशासन	सूचकाङ्क (-२.५ देखि २.५ सम्म)	-०.४०	०.००	०.४०	०.८०	१.२५
२	भ्रष्टाचार न्यूनता अनुभूति	सूचकाङ्क (० देखि १०० सम्म)	३४.८	३८.६	४२.४	४६.२	५०.००
३	उत्तरदायित्व, पारदर्शीता र भ्रष्टाचार न्यूनीकरण	सूचकाङ्क (१ देखि ६ सम्म)	३.२	३.४	३.६	३.८	४.०
४	नागरिक सन्तुष्टि अनुभूति	सूचकाङ्क	४.९	५.०	५.२	५.३	५.५
५	मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना	सङ्ख्या	७६३	६७८	५९३	५०८	४२४
६	मानव बेचबिखन नियन्त्रण स्थानीय तहसँग सहकार्य	स्थानीय तह	६७	८४	१०१	११९	१३७
७	शान्ति सुरक्षाका लागि प्रति व्यक्ति बजेट	रु.	१७६	१८१	१८६	१९५	२००
८	दर्ता भएका अपराध उजुरीको फछ्र्यौट	प्रतिशत	७२	७७	८१	८६	९०
९	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	९.२	८.३	७.३	६.४	५.४
१०	श्रम सहभागिता दर	प्रतिशत	४२.२	४६.७	५१.१	५५.६	६०.०
११	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३८.९	४१.२३	४३.७	४६.३३	५०.००
१२	वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त विप्रेषण	रु. (अर्ब)	२२२	२२९	२३६	२४३	३५०
१३	हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन (यातायात तथा उद्योग क्षेत्र)	प्रतिशत	११	१०	९	८	८
१४	जलवायु सम्बन्धी पठनपाठन हुने विद्यालय	प्रतिशत	८५	९०	९५	९५	१००
१५	जलवायु अनुकूलन तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	स्थानीय तह सङ्ख्या	४०	५०	६०	७०	७५
१६	जलवायुमैत्री दिगो विकास सञ्चालनमा स्थानीय तहसँग सहकार्य	सङ्ख्या	२७	५४	८१	११०	१३७
१७	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा विपदबाट भएको क्षतिको अनुपात (disaster loss as percent of GDP)	प्रतिशत	०.७	०.६	०.५	०.३५	०.२०

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१८	विपदबाट मृत्यु	प्रति लाख	२.५	२	१.८	१.७	१.६
१९	विपदबाट सम्पत्तिमा क्षति	रु. करोड	५०	४०	३०	२५	२०
२०	स्थानीय तहसँग विपद् व्यवस्थापनका लागि सहकार्य	सङ्ख्या	५०	८०	१००	१२०	१३७
२१	बहुआयामिक गरिबीमुनि रहको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१८.६	१७.४	१६.३	१५.१	१४.०
२२	प्रति व्यक्ति आय वृद्धि (प्रचलित मूल्यमा)	अमेरिकी डलर	१०७१	१२०८	१३४५	१४८३	१६२०
२३	तल्लो पञ्चांस का गरिब उपभोग अंश	प्रतिशत	८.९	९.७	१०.४	११.२	१२.०
२४	बत्ती बाल्न बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९०.२	९२.४	९४.६	९६.८	९९.०
२५	प्रदेश गार्हस्थ्य उत्पादनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१.९२	१.९४	१.९६	१.९८	२.००
२६	आमसञ्चारमा नागरिकको पहुँच	प्रतिशत	६०.६	६२.७	६४.७	६६.८	६८.८
२७	चलचित्र, पत्रकारिता तथा सञ्चार क्षेत्रमा बजेट विनियोजन	प्रति व्यक्ति रु.	६.३	६.३	६.४	६.५	६.६

*वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित नतिजा सूचक उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा समावेश गरिएको छ ।

७. मन्त्रालय तथा निकायगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	१०२३३०२	९५६७६२	६६५४०	१६६४३	१६६४३	०
२०७९/८०	११२५६३२	१०५२४३८	७३१९४	१८३०७	१८३०७	०
२०८०/८१	१२३८१९५	११५७६८२	८०५१३	२०१३८	२०१३८	०

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	६३९१९७	२६१०४७	३७८१५०	६३९१९७	४९८८४७	१४०३५०
२०७९/८०	७०३११७	२८७१५२	४१५९६५	७०३११७	५४८७३२	१५४३८५
२०८०/८१	७७३४२८	३१५८६७	४५७५६२	७७३४२८	६०३६०५	१६९८२४

*वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित वार्षिक बजेट उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा समावेश गरिएको छ ।

*गरिबी निवारणसँग सम्बन्धित यकिन बजेट प्राप्त नभएको ।

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत	पुस्टयाई	
३०१०००११	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	• प्रदेशभित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने, • प्रदेशको नीति तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, • मन्त्रालयहरूको कार्यको समन्वय, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियन्त्रण गर्ने, • मन्त्रिपरिषद्को निर्णय कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने, • मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने, • सुशासन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र प्रशासन सुधार गर्ने, • विभिन्न संघीय तथा प्रादेशिक निकाय तथा आयोगसँग सम्पर्क र समन्वय गर्ने, • प्रदेश प्रमुखको निर्देशन कार्यान्वयन र प्रतिवेदन तयार गर्ने,	सालबसाली			• मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटना उल्लेखनीय प्रतिशतले घटेको हुने, • सुशासन तथा भ्रष्टाचारका सूचकमा सुधार भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टचाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत	पुस्टचाई	
		• अन्तर-प्रदेश परिषद् र संघ तथा अन्य प्रदेश र स्थानीय तहसँग समन्वय र अन्तरसम्बन्ध राख्ने • निर्वाचन सम्बन्धी कार्यमा सहयोग र समन्वय गर्ने, • प्रदेश निजामती सेवा र अन्य प्रदेश सरकारी सेवा सञ्चालन सम्बन्धी कार्य गर्ने, • प्रदेशस्तरका सरकारी निकायको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्ने, • प्रदेशस्तरीय तालिम नीति तथा मापदण्ड र राष्ट्रिय तथा प्रदेशस्तरका तालिम केन्द्रसँग सम्पर्क एवं समन्वय गर्ने, • प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक सेवा वितरणको न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण र सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण तथा सेवा प्रवाहको अनुगमन गर्ने ।				
	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (सशर्त अनुदानमा) र प्रदेश सहयोग	• सुशासन, विकास, क्षमता अभिवृद्धि, जबाफदेही प्रशासनिक प्रक्रिया,	सालबसाली			• सुशासन, विकास, क्षमता अभिवृद्धि, जबाफदेही प्रशासनिक प्रक्रिया, विद्युतीय प्रशासन र

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टचाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत	पुस्टचाई	
	कार्यक्रम (एसडिसिको सहयोगमा) सञ्चालन गरिने कार्यक्रम	विद्युतीय प्रशासन र नागरिक अनुगमन प्रणाली व्यवस्थित गर्ने ।				नागरिक अनुगमन प्रणाली व्यवस्थित भएको हुने ।
	निजामती आवासीय विद्यालय, धनकुटा	• निजामती सेवा तथा अन्य प्रादेशिक सरकारी सेवाका कर्मचारीका बालबालिकाहरुलाई गुणस्तरीय शिक्षण सेवा उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली			• विद्यार्थीले गुणस्तरीय शिक्षा पाएको हुने ।
	प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्र	• जनप्रतिनिधि एवं निजामती सेवा तथा अन्य प्रादेशिक सरकारी सेवाका कर्मचारीहरुलाई आवश्यक विभिन्न तालिम एवं सेवाकालीन तालिम र पुर्नताजगी तालिम उपलब्ध गराउने ।	सालबसाली			• जनप्रतिनिधि एवं निजामती सेवा तथा अन्य प्रादेशिक सरकारी सेवाका कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने ।
३१४०००११	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	• प्रदेश कानुनको तर्जुमा गर्ने, • न्याय क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने ।	सालबसाली			• गुणस्तरीय कानुन मस्यौदा तर्जुमा हुने, • न्यायालय र प्रदेश सरकार बिचको समन्वय मजबुत हुने ।
		• सुरक्षा निकायको सुदृढीकरणका लागि प्रहरी चौकी निर्माण तथा स्तरोन्नति र मर्मत सम्भार साथै सवारीसाधनको व्यवस्था गर्ने,	सालबसाली			• प्रदेश भित्र शान्ति सुरक्षा कायम गर्न उपयुक्त भवन निर्माण, भवनको मर्मत सम्भार, घटनास्थलमा सहज पहुँच र विपद् खोज उद्धारमा सहजता

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत	पुस्टयाई	
						प्रदान गरी सुरक्षा व्यवस्था मजबुत हुने ।
		• विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद् गोदामघर व्यवस्थापन तथा सचेतना कार्यक्रम गर्ने, • मुख्यमन्त्री अत्यावश्यक सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्ने ।	सालबसाली			• विपद् खोज, उद्धार तथा राहत वितरणका साथै पुनर्स्थापना कार्यलाई व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक प्रकोपको सामना गर्ने।
		• सडक सुशासनका लागि सि.सि.टि.भि जडान, यन्त्र उपकरणको व्यवस्था, सीमा सुरक्षाका लागि BOP निर्माण तथा सुदृढीकरण तथा सचेतना कार्यक्रम गर्ने ।	सालबसाली			• सडक सुरक्षा प्रभावकारी भई दुर्घटनामा कमी आउने, सीमा सुरक्षा प्रभावकारी हुने ।
		• एफ.एम. रेडियो लगायत सञ्चार माध्यमको तथ्याङ्क सङ्कलन, विकास, क्षमता अभिवृद्धि तथा नियमन, पत्रकारिता क्षेत्रको क्षमता विकास, चलचित्र नगरीको निर्माण र नियमन गर्ने ।				• पत्रकारिता क्षेत्रको विकास एवं संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि हुने, • भाषा, कला, संस्कृतिको जगेर्ना र विकास हुने ।
		"म अघि बढ्छु" कार्यक्रम सञ्चालन गरी किशोर-किशोरीलाई दुर्व्यसन मुक्त, नैतिक, चरित्रवान, विपद् स्वयंसेवक समेतको कार्य गर्ने असल				• प्रदेशका करिब २००० सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा अध्ययनरत ९ देखि १२ कक्षाका किशोर-किशोरी

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टचाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत	पुस्टचाई	
		नागरिक बनाउन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।				लागुपदार्थमुक्त, नैतिकवान बनाई आदर्श समाज र राष्ट्र निर्माणमा योगदान हुने ।

*वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा समावेश गरिएको छ ।

*गरिबी निवारणसँग सम्बन्धित कुनै पनि कार्यक्रम उपलब्ध नभएको ।

९. महत्त्वपूर्ण परियोजना/कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यक्रमपरियोजना/	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवाती र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि
प्रदेश नं. १ प्रहरी हेडक्वाटर निर्माण	सङ्ख्या	१	२०७५/७६-२०७८/७९	९९% (भौतिक)
इलाका/ प्रहरी कार्यालय तथा चौकी भवनहरू निर्माण	सङ्ख्या	२१	२०७५/७६-२०७८/७९	९६% (भौतिक)
शहरी विकास कार्यालयहरू मार्फत प्रहरी चौकी भवनहरू निर्माण	सङ्ख्या	२८	२०७५/७६-२०७८/७९	९३.३९% (भौतिक)
मुख्यमन्त्री अत्यावश्यक सेवा केन्द्र स्थापना	सङ्ख्या	१४	२०७६/७७-२०७७/७८	९०% (भौतिक)
"म अघि बढ्छु" कार्यक्रम	सङ्ख्या	२०००	२०७५/७६ देखि निरन्तर	-

१०. स्रोत सुनिश्चितता भएका बहुवर्षीय आयोजना

परियोजना र ठेगाना	एकाइ	सुरुवाती र सम्पन्न हुने वर्ष	कुल लागत रकम	हाल सम्म भुक्तानी भएको रकम
प्रदेश नं. १ प्रहरी हेडक्वाटर निर्माण	१	२०७५/७६-२०७८/७९	१९८३८१८५०.०१	१७९९३८६८९.२४
इलाका/ प्रहरी कार्यालय तथा चौकी भवन निर्माण	२१	२०७५/७६-२०७८/७९	४५५१७९६२८.९७	३४१६२४९७६.४४

११. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

संसदीय गतिविधिको खर्च पूर्वानुमान योग्य बनाउने, संसदीय अध्ययन र निगरानीका कार्यक्रम परिस्थितिमा आधारित हुनु, विधायीकी प्रक्रियालाई निश्चित समय तालिकामा आबद्ध गर्ने, आधुनिक प्रविधिको उपयोग मार्फत पहुँच योग्य सभा सञ्चालन गर्ने, दरबन्दीको परिपूर्ति जस्ता कार्य हुन सकेमा, प्रादेशिक संरचना अनुसार स्थापित भएका निकायमा अनुभवी नेतृत्व तथा पर्याप्त मानव संसाधनको व्यवस्थापन र शासकीय व्यवस्थाका आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्न साधन स्रोत तथा क्षमता एवं प्रविधिको उपयोग समयानुकूल हुन सकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने देखिन्छ ।

परिच्छेद ७ : प्रदेशका आयोग तथा निकाय

७.१ प्रदेश सभा

१. पृष्ठभूमि

संविधानमा नै प्रदेश व्यवस्थापिका सम्बन्धी व्यवस्था छ । प्रदेशलाई निर्वाचन प्रयोजनको लागि प्रतिनिधि सभातर्फ २८ क्षेत्रमा तथा प्रदेश सभातर्फ ५६ क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ । प्रदेश सभामा प्रदेशबाट प्रतिनिधि सभामा पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणाली बमोजिम निर्वाचित हुने सदस्य सङ्ख्याको दोबर सङ्ख्यामा हुन आउने सदस्य र त्यो सदस्य सङ्ख्यालाई ६० प्रतिशत मानी बाँकी ४० प्रतिशतमा समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित हुने सदस्य सहित एक सदन रहने व्यवस्था संविधानले गरेको छ । प्रदेश सभामा प्रत्यक्ष तथा समानुपातिक तर्फबाट गरी जम्मा ९३ जना सदस्य रहने व्यवस्था छ । प्रदेश व्यवस्थापिका मातहत न्याय, प्रशासन तथा विधायन समिति, सुशासन तथा योजना समिति, अर्थ समिति, सार्वजनिक लेखा समिति, सामाजिक विकास समिति, उद्योग, पर्यटन तथा वातावरण समिति र प्राकृतिक स्रोत तथा पूर्वाधार विकास समिति रहेका छन् ।

प्रदेश व्यवस्थापिकाले प्रदेशको अधिकार क्षेत्रमा पर्ने आवश्यकता अनुसारको कानुन निर्माण गर्ने, कानुनको समायोचित संशोधन गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी प्राप्त गरेको छ भने संसदीय समितिले सरकारका काममा संसदीय निगरानी समेत निरन्तर गरी रहने व्यवस्था छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती र अवसर

प्रमुख समस्या

कोभिड-१९ का कारणले नियमित बैठक बस्न नसक्नु, विधि निर्माण प्रक्रिया र संसदीय निगरानीलाई अनुसन्धानमुखी बनाउन नसक्नु, समितिहरूका बिचमा कार्यक्षेत्र र गतिविधिमा स्पष्टता नहुनु, संसदीय दल कार्यालयमा पूर्वाधारको अभाव हुनु, संसदीय गतिविधिमा सूचना प्रविधिको पर्याप्त उपयोग नहुनु, संसदमा उठाइने विषयवस्तु तथा विधेयकमा पर्याप्त अध्ययन तथा खोज अनुसन्धान हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

मापदण्ड बमोजिम सुरक्षा संयन्त्रको व्यवस्था गर्नु, संस्थागत समन्वयको स्थापना गर्नु, संसदीय समितिको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा समीक्षामा भूमिका बढाउनु, सदस्यहरूलाई आधुनिक सूचना प्रविधिको सहज उपयोग गर्न सक्षम बनाउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

शक्ति पृथक्करणको सिद्धान्तलाई पूर्ण पालना गर्नु, समय सापेक्ष कानुनको निर्माण गर्नु, प्रदेश सभा सचिवालय चुस्त र प्रभावकारी बनाउनु, सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने नीति लिइनु, प्रदेश सभाका गतिविधि सूचना प्रविधि मार्फत सम्प्रेषण हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

जनमुखी र जबाफदेही प्रदेश सभा ।

४. उद्देश्य

क. संविधानको मर्म र भावना अनुरूप प्रदेशको आवश्यकता तथा जनसरोकारका विषय सम्बन्धी कानुन निर्माण र संशोधन गर्नु ।

ख. सरकारलाई पूर्णतः पारदर्शी जबाफदेही र उत्तरदायी बनाउने कार्यमा सहयोग गर्नु ।

ग. व्यापक अनुसन्धान र बहसमा आधारित तथा दिगो विकासमा सहयोगी हुने गरी विधि निर्माण गर्नु ।

५. रणनीति

क. संविधानको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यकता अनुसारको कानुन निर्माण गर्ने ।

ख. संसद र नागरिक बिचको सम्बन्धलाई सुमधुर बनाउने क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने ।

ग. आर्थिक विकासलाई सहयोग पुग्ने गरी संसदीय निगरानी राख्ने ।

घ. विषयगत समितिलाई अनुसन्धान गर्ने र विकासका एजेन्डामा व्यापक छलफल हुने मञ्चको रूपमा विकास गर्ने ।

ङ. स्थानीय तहका विधायीकी कार्यमा सहजीकरण गर्ने, ज्ञानको हस्तान्तरण गर्ने ।

च. प्रदेश सभा सदस्य र कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

छ. प्रदेश सभाको लागि आधुनिक र सुविधायुक्त पूर्वाधार विकास गर्ने ।

६. विषयक्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	संविधान कार्यान्वयनका लागि कानुन निर्माण तथा संशोधन	सङ्ख्या (C.F.)	४४	६४	७५	८१	८६
२	प्रदेश सरकारका आयोजनाको अनुगमन	सङ्ख्या	६५	१४	३५	४०	४०
३	प्रदेश सरकारका विषयगत मन्त्रालयसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया	सङ्ख्या	२८	२७	५०	५०	५५

७. विषय क्षेत्रगत खर्च र स्रोतको विवरण

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	२२१९८४	२१०५३४	११४५०	२२१९८४	२२१९८४	०
२०७९/८०	२४४१८२	२३१५८७	१२५९५	२४४१८२	२४४१८२	०
२०८०/८१	२६८६०१	२५४७४६	१३८५५	२६८६०१	२६८६०१	०

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
२०२०००११	कानुन निर्माण तथा संशोधन					• प्रदेश सरकारलाई आवश्यक पर्ने कानुन निर्माण भइसकेको हुने ।
	प्रदेश सरकारका आयोजनाको अनुगमन, विषयगत समितिको बैठक					• अनुगमन तथा बैठकबाट प्रदेश सरकारले सञ्चालन गरेका आयोजनाको कार्य चुस्त, पारदर्शी र मितव्ययी रूपमा सम्पन्न भएको हुने ।
	प्रदेश सरकारको विषयगत मन्त्रालय लगायत अन्य निकायसँग छलफल, अन्तरक्रिया तथा गोष्ठी					• गहन र व्यापक छलफलबाट कानुन निर्माणमा परिपक्वता आएको हुने र प्रदेश सरकारबाट सञ्चालित आयोजनाको काममा सहजीकरण हुने ।
	विषयगत समितिको अनुभव आदान प्रदान गर्न अन्तर-प्रदेश भ्रमण					• अन्य प्रदेशका समितिसँग अनुभव आदान प्रदानले सभाको कामकाजमा सहजता भएको हुने ।
	प्रदेश सभाका संसदीय दलको कार्यक्रम					• संसदीय दलभित्र गहन छलफल भई सभाको कामकाजमा सहजता भएको हुने ।
	संघीय व्यवस्थापिकासँग समन्वय र सहकार्य					• प्रदेश सभाको कामकाजमा चुस्तता तथा सहजता आएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्ट्याई	
	स्थानीय तहसँग कानुन निर्माणमा समन्वय र सहकार्य					• स्थानीय तहको विधायीकी कार्यमा सहजीकरण भएको हुने ।
	दक्षता अभिवृद्धि (माननीय सदस्य र कर्मचारी)					• माननीय सदस्य तथा कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि हुने।
	संसदीय पत्रकार मञ्चको कार्यक्रम					• सञ्चारकर्मीसँग छलफल, अन्तरक्रिया आदिबाट सभाका गतिविधिको सही सूचना सर्वसाधारणसम्म प्रवाह भई संघीयता कार्यान्वयनमा सघाउ पुगेको हुने ।

९. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

विधिको शासन लागू भएको हुने, व्यवहारिक तथा कार्यान्वयनयोग्य ऐन कानुन निर्माण भएको हुने, संसदीय समितिको अनुगमन तथा समीक्षा प्रभावकारी भएको हुने, विषयगत समिति अनुसन्धान र विकासका एजेन्डामा छलफल हुने मञ्चको रूपमा विकसित भएको हुने आदि अनुमान गरिएको छ ।

७.२ प्रदेश योजना आयोग

१. पृष्ठभूमि

प्रदेश सरकार मिति २०७५ साल कार्तिक १४ गतेको निर्णयानुसार प्रदेश योजना आयोग गठन भएको हो । मुख्यमन्त्री आयोगको अध्यक्ष रहने व्यवस्था रहेको छ । यसैगरी एक जना उपाध्यक्ष तथा चार जना सदस्य गरी ५ जना पदाधिकारी रहने व्यवस्था गठन आदेशमा रहेको छ । साथै एक जना नेपाल सरकारको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी सदस्य-सचिव रहने व्यवस्था छ । प्रदेश योजना आयोग गठन तथा कार्य सञ्चालन आदेश, २०७५ अनुसार प्रदेश योजना आयोगको कर्तव्य/जिम्मेवारी प्रदेशको समृद्धिका लागि दूरगामी सोच सहितको दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गर्नु रहेको छ । प्रदेशमा सञ्चालित योजनाको अनुगमन-मूल्याङ्कन गर्ने, योजनाका विभिन्न पक्षको विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण गर्ने, प्रदेश र स्थानीय तहको विकाससम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने कार्य यस आयोगको मुख्य जिम्मेवारी हो । साथै आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा ऊर्जा, अन्य प्राकृतिक स्रोत, मानव स्रोत व्यवस्थापन, सुशासन र व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा रणनीति नीति तथा योजना तयार गर्ने पनि यस आयोगको प्रमुख जिम्मेवारी रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

आवधिक योजना बमोजिम वार्षिक योजना/कार्यक्रम तय हुन नसक्नु; अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रदेशस्तरीय तथ्याङ्कको अभाव हुनु, निकायमा कार्य जिम्मेवारीको दोहोरोपन, अन्तर-तह योजनाको वर्गीकरण स्पष्ट भई नसक्नु, महामारीका कारण तोकिए बमोजिम कामकारबाही हुनु नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

योजना बैंकको स्थापना गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनमा ल्याउनु, तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्नु, योजना प्रणालीलाई संस्थागत गर्नु, प्राथमिकताका आधारमा आयोजना छनौट गर्नु, विकास योजनामा तहगत दोहोरोपन हटाउनु, प्रदेशको परिवर्तनकारी र प्राथमिकता प्राप्त योजनामा स्रोतको सुनिश्चितता कायम गर्नु, तीनै तहका सरकारका दीर्घकालीन तथा आवधिक विकास योजना बीच तादात्म्यता ल्याउनु, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई संस्थागत गर्नु, दिगो विकास लक्ष्यलाई प्रदेश सुहाउँदो स्थानीयकरण गर्नु, महामारीको समयमा स्वास्थ्य मापदण्ड पालना गरी तोकिएका कामकारबाहीलाई निरन्तरता दिनु, आवधिक योजनासँग वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको तादात्म्यता गराउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

अधिकांश स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयार भएको अवस्था हुनु, तथ्याङ्क प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश सरकारको प्राथमिकता हुनु, पहिलो प्रदेश योजनाको रूपमा नवीन सोच र अवधारणाको आरम्भ गर्ने अवसर हुनु, आवश्यकता अनुसार संस्थागत संरचनाको निर्माण गरी विकास कार्यलाई गति प्रदान गर्न सकिने अवस्था रहनु, प्रदेश विकासमा परिवर्तनकारी योजनाको पहिचान तथा संघीय सरकारसँग साझेदारी गर्ने अनुकूलता रहनु, योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रविधि समेतको प्रयोग गरी समयबद्ध र नतिजामूलक बनाउने, प्रदेश पार्श्वचित्र तयार हुनु, प्रदेशको मध्यावधि समीक्षा हुनु, वार्षिक विकास कार्यक्रमले निरन्तरता पाउनु, प्रादेशिक दिगो विकास लक्ष्य पुस्तिका प्रकाशन हुनु, बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको प्रादेशिक संयोजन गर्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

यथार्थपरक र नतिजामुखी योजना प्रणालीको विकास ।

४. उद्देश्य

क. वैज्ञानिक तथ्याङ्क प्रणाली स्थापना गरी आधारभूत तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु ।

ख. सुविचारित, नतिजामुखी तथा सामाजिक न्यायोन्मुख योजना प्रणाली संस्थागत गर्नु ।

ग. दीर्घकालीन राष्ट्रिय लक्ष्य तथा दिगो विकास लक्ष्यलाई योजना प्रक्रियामा आबद्ध गर्नु ।

घ. व्यवस्थित र नतिजामुखी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्नु ।

५. रणनीति

क. गुणस्तरीय तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र नियमित परिमार्जनको व्यवस्था गर्ने ।

ख. व्यवस्थित योजना तर्जुमा प्रणालीको विकास गर्ने ।

ग. योजना प्रक्रियामा दीर्घकालीन राष्ट्रिय लक्ष्य तथा दिगो विकास लक्ष्यका सूचक तथा प्रक्षेपणहरूलाई आत्मसात् गर्ने ।

घ. नतिजामुखी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गरी नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।

६. विषयक्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	प्रदेश तथ्याङ्क सङ्कलन, सङ्ग्रह र प्रकाशनका लागि सूचना प्रणालीको स्थापना	अवधि	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक
२	प्रदेशको वार्षिक खण्डीकृत तथ्याङ्क प्रतिवेदन तयारी (विषय क्षेत्र)	वटा	-	-	१०	१०	१०
३	स्थानीय तहसँग तथ्याङ्कको विद्युतीय सञ्जालीकरण	सङ्ख्या	-	-	५०	१००	१२५
४	स्वच्छ, सुखी र समुन्नत सम्बन्धी सुरुवाती (baseline) सर्वेक्षण	सङ्ख्या	-	-	१	-	-
५	तथ्याङ्क व्यवस्थापन क्षमता विकास तालिम	जना	-	-	५०	६०	७०
६	प्रदेश योजनाको विस्तृत दस्तावेज तयारी	वटा	१	-	-	-	-
७	योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन क्षमता विकास तालिम	जना	-	-	१०	६०	८०
८	स्थानीय तहहरूसँग योजनामा सहजीकरण	सङ्ख्या	-	-	५०	१३७	१३७
९	परियोजना बैंक स्थापना र सञ्चालन	प्रतिशत	-	-	१	१	१
१०	प्रथम आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन	सङ्ख्या	-	-	१	-	-
११	मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी	वार्षिक सङ्ख्या	१	१	१	१	१
१२	बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रम सहजीकरण	वार्षिक सङ्ख्या	१	१	१	१	१
१३	दीर्घकालीन योजना तर्जुमा	सङ्ख्या	-	-	-	१	१
१४	दिगो विकास लक्ष्यको प्रदेश योजनामा आन्तरिकरण	प्रतिशत	-	-	१००	१००	१००
१५	दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम	जना	-	२०	४०	६०	८०

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१६	दिगो विकासको स्थानीयकरणमा सहकार्य	स्थानीय तह सङ्ख्या	-	५०	७५	१३७	१३७
१७	पहिलो प्राथमिकताका प्रादेशिक आयोजनाहरूको अनुगमन	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०
१८	प्रादेशिक विकास समस्या समाधान समिति (PDAC) को बैठक	वार्षिक सङ्ख्या	३		३	३	३
१९	विषयगत अनुसन्धान	सङ्ख्या	-	१	२	३	४
२०	मन्त्रालयगत मासिक प्रगति समीक्षा	सङ्ख्या	-	-	१२	१२	१२
२१	प्रदेश सरकारको मध्यावधि समीक्षा	सङ्ख्या	-	१	१	१	१

७. विषय क्षेत्रगत खर्च र स्रोतको विवरण

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	३९१२४	३७१२४	२०००	३९१२४	३९१२४	०
२०७९/८०	४३०३६	४०८३६	२२००	४३०३६	४३०३६	०
२०८०/८१	४७३४०	४४९२०	२४२०	४७३४०	४७३४०	०

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्ट्याई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्ट्याई	
२२५२२	विभिन्न विज्ञ तथा व्यक्तित्वसँग छलफल	• आवश्यकता अनुसार विभिन्न विषय विज्ञ तथा निकायसँग छलफल अन्तरक्रिया आयोजना गर्ने ।	सालबसाली	६००		• विभिन्न विषयमा विज्ञ तथा निकायसँग छलफल अन्तरक्रिया आयोजना गरिएको हुने ।
२२५२२	परियोजना बैंक	• प्रदेश सरकारका महत्त्वपूर्ण योजनालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन ।	सालबसाली	३००	योजनाको व्यवस्थापन तथा प्राथमिकीकरण गर्न	• परियोजना बैंक तर्जुमा भई कार्यान्वयन हुने ।
२२५२२	आवधिक योजना परिमार्जन	• कोभिड-१९ को असर र प्रभाव साथै अन्य विषयलाई मध्यनजर गरी आवश्यकता अनुसार आवधिक योजनाको परिमार्जन गर्ने ।	सालबसाली	३००	आवधिक योजनालाई वस्तुपरक बनाउन	• कोभिड-१९ को असर र प्रभावलाई मध्यनजर गरी आवश्यकता अनुसार आवधिक योजनाको परिमार्जन हुने।
२२५२२	प्रदेश विकास परिषदको बैठक	• आवधिक योजनाको परिमार्जनका लागि प्रदेश विकास परिषदको बैठक आयोजना गर्ने ।	सालबसाली	८००	आवधिक योजनालाई परिमार्जन गर्न	• आवधिक योजना आवश्यकता अनुसार परिमार्जन हुने ।
२२५२२	मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माण	• प्रदेश सरकारको आवधिक योजना, बजेट बिच तादात्म्यता कायम गर्न ।	सालबसाली	१००	योजना र MTEF सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्न	• मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा भएको हुने ।
२२५२२	बहुक्षेत्रीय पोषण सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया	• बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यान्वयनको अवस्था बारे जानकारी लिने र आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।	सालबसाली	३००	आवश्यक बैठक तथा अन्तरक्रिया गर्न	• प्रदेश नं. १ मा बहुक्षेत्रीय पोषण सम्बन्धी कार्यक्रमको कार्यान्वयन अवस्था बुझिएको र आवश्यक सहजीकरण गरिएको हुने ।
२२५२२	अति विपन्न समुदायको तथ्याङ्क खोज तथा अनुसन्धान	• अति विपन्न समुदायको प्रदेशस्तरीय तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने ।	सालबसाली	२००	तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न	• अति विपन्न समुदायको प्रदेशस्तरीय तथ्याङ्क भएको हुने ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
२२५२२	मानव विकास प्रतिवेदन (HDI) प्रादेशिक वस्तुस्थितिको तयारी	• मानव विकास प्रतिवेदन (HDI) प्रादेशिक वस्तुस्थितिको तयारी गर्ने।	सालबसाली	२५०	मानव विकास प्रतिवेदन तयार गर्न	• प्रदेशको मानव विकास प्रतिवेदन तयार भएको हुने ।
२२५२२	प्रदेश सम्बद्ध निर्यातयोग्य उत्पादनको अध्ययन तथा बजारीकरणको प्रतिवेदन तयारी	• निर्यातयोग्य उत्पादन तथा बजारीकरणको अध्ययन गर्ने ।	सालबसाली	२००	निर्यातयोग्य उत्पादनको अध्ययन तथा बजारीकरण सम्बन्धी अध्ययन गर्न	• निर्यातयोग्य उत्पादनको अध्ययन तथा बजारीकरणको प्रतिवेदन तयार भएको हुने ।

९. जोखिम तथा अनुमान पक्ष

आवधिक योजना परिमार्जन भएको हुने, मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार भएको हुने, वार्षिक कार्यक्रम तयार भई कार्यान्वयन भएको हुने, योजना बैंक तर्जुमा भएको हुने, अति विपन्न समुदायको प्रदेशस्तरीय तथ्याङ्क भएको हुने, निर्यातयोग्य उत्पादनको अध्ययन तथा बजारीकरणको प्रतिवेदन तयार भएको हुने अनुमान गरिएको छ ।

७.३ प्रदेश लोक सेवा आयोग

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान, २०७२ को भाग २३ को दफा २४४ मा प्रदेश लोक सेवा आयोगको व्यवस्था भए बमोजिम २०७६/१०/०९ गते प्रदेश लोक सेवा आयोगको स्थापना भएको छ । प्रदेश निजामती सेवाको पदका साथसाथै स्थानीय सरकारी सेवा, प्रदेश अन्य सरकारी सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा र सङ्गठित संस्थाका लागि योग्य र दक्ष उम्मेदवार छनौट गरी विभिन्न पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्ने प्रदेशको महत्त्वपूर्ण अङ्गको रूपमा प्रदेश लोक सेवा आयोग कार्यरत रहेको छ । संविधानमा उल्लिखित समानताको हकलाई व्यवहारमा उतार्न उत्कृष्टता र निष्पक्षता प्रति समर्पित रही योग्यता प्रणालीलाई आफ्नो मूल आदर्श मान्दै यसको संरक्षण गर्ने अभिभारा समेत लिएको छ । आयोगको मुख्य उद्देश्य जनमुखी एवं निष्पक्ष सार्वजनिक सेवाका निमित्त आवश्यक सक्षम र दक्ष उम्मेदवार छनौट गरी सिफारिस गर्नु रहेको छ । यसका साथै लोक सेवा आयोग (संघीय) ले पालना गरेका सिद्धान्त कार्यविधि र मापदण्डको अवलम्बन गर्दै आफ्नो कार्यसम्पादन गर्दै आएको छ । प्रदेश लोक सेवा आयोग नियमावली, २०७७ सहित ५ वटा नियमावली निर्माण तथा प्रदेश निजामती तर्फ २५ र स्थानीय तह तर्फ ३० गरी विभिन्न तहका पदको पाठ्यक्रम तयार गरेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

सङ्गठनको उद्देश्य अनुरूप कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आवश्यक पर्ने पर्याप्त बजेट उपलब्ध नहुनु, आयोगको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण नहुनु, सङ्घीय निजामती सेवा ऐन, प्रदेश निजामती सेवा ऐन र स्थानीय सरकारी सेवा सम्बन्धी कानुन समयमा जारी नहुनु, आवश्यक पूर्वाधारको अभाव हुनु, आयोगको जिम्मेवारी तथा कार्य प्रकृतिका आधारमा हाल स्वीकृत अस्थायी सङ्गठन संरचना अपर्याप्त हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

वस्तुगत तथा व्यवहारिक साङ्गठनिक संरचना तयार गर्नु, सङ्घीय लोक सेवा आयोगसँग तादात्म्यता कायम गर्नु, नयाँ संरचना भएको हुनाले कार्यालय व्यवस्थापनलाई चुस्त बनाउनु, विश्वव्यापी कोरोना महामारीको समयमा आफ्ना क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिई संस्थागत उद्देश्य प्राप्त गर्नु, स्थानीय तहले हाल गरिरहेको कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई संविधानको भावना अनुरूप तुल्याई कर्मचारी प्रशासन व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित, नियमित र विधिसम्मत बनाउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

नवीन परिप्रेक्ष्यमा समयानुकूल पाठ्यक्रम तयार गरी सक्षम र दक्ष जनशक्तिको छनौट गर्नु, संघीयतालाई समावेशीताको सिद्धान्तसँग तादात्म्यता कायम गर्नु, योग्य, दक्ष र कर्तव्यनिष्ठ जनशक्ति उपलब्ध हुने वातावरण निर्माण गर्नु, पदपूर्ति व्यवस्थापन प्रणालीलाई सूचना प्रविधिमा आबद्ध गर्ने नीति लिइनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. सोच

सुशासनका लागि सक्षम सार्वजनिक सेवा ।

४. उद्देश्य

क. प्रदेश एवं स्थानीय तह, सुरक्षा निकाय तथा सङ्गठित संस्थाको सार्वजनिक प्रशासनलाई सुदृढ, विश्वसनीय, प्रतिस्पर्धात्मक, उत्तरदायी तथा समावेशी बनाउनु ।

ख. प्रदेश निजामती सेवा, स्थानीय सरकारी सेवा, अन्य सरकारी सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा तथा सङ्गठित संस्थामा आवश्यक योग्य र दक्ष जनशक्ति उपलब्ध गराउनु ।

ग. प्रदेश एवं स्थानीय तह, सुरक्षा निकाय तथा सङ्गठित संस्थाका कर्मचारीको सेवा शर्त सम्बन्धी कानुन निर्माण, नियुक्ति, सरुवा, बढुवा एवं विभागीय सजाय उपर परामर्श उपलब्ध गराउनु ।

५. रणनीति

क. निष्पक्ष तथा स्वतन्त्र रूपमा कार्य सम्पादन गर्ने ।

ख. समान अवसरको सिद्धान्तमा आधारित रही परीक्षा सञ्चालन गर्ने ।

ग. कानुन बमोजिम समावेशीताको सिद्धान्त अवलम्बन गर्ने ।

घ. प्रदेश एवं स्थानीय तह, सुरक्षा निकाय तथा सङ्गठित संस्थामा योग्य र सक्षम कर्मचारीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्दै सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि गरी सुशासन प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
पदपूर्तिका लागि विज्ञापन प्रकाशन	सङ्ख्या	०	३०	३०	२०	१५
नियुक्ति तथा सिफारिस	सङ्ख्या	०	०	१०००	११००	१०००
कानुन बमोजिम परामर्श तथा अन्य क्रियाकलाप	सङ्ख्या	३	५	१५	२५	३५
जग्गा प्राप्ति तथा विकास (फेन्सिङ समेत)	सङ्ख्या	०	०	१	०	०
भवन निर्माण	सङ्ख्या	०	०	०	१	०
कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	०	१	३	३	२
पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन	सङ्ख्या	०	५५	२५	२५	२०
आयोगको कार्यलाई विद्युतीय प्रणालीसँग आबद्ध गर्ने	प्रतिशत	५०	७०	९०	१००	१००
पुस्तकालय निर्माण तथा सञ्चालन	सङ्ख्या	०	०	१	१	१
अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा गोष्ठी	सङ्ख्या	१	१	५	५	५

७. विषय क्षेत्रगत खर्च र स्रोतको विवरण

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	९८८०३	७९५८०	१९२२३	९८८०३	९८८०३	०
२०७९/८०	१०८६८३	८७५३८	२११४५	१०८६८३	१०८६८३	०
२०८०/८१	११९५५२	९६२९२	२३२६०	११९५५२	११९५५२	०

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
२१००००१३	प्रदेश लोक सेवा आयोग	• प्रदेश संवैधानिक निकायको हैसियतले कार्य सम्पादन गर्ने ।	सालबसाली			• नीति निर्माण, परामर्श प्रदान भएको हुने, • आयोगबाट लिइने विभिन्न पदको परीक्षा सञ्चालन गरी उम्मेदवारको सिफारिस भएको हुने, • बाँकी पाठ्यक्रम निर्माण भएको हुने, • संस्थागत सुधार, सेवा आयोगको न्यूजलेटर, वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन भएको हुने,
२१०००११३	प्रदेश लोक सेवा आयोग (प्रशासनिक खर्च समेत)	• स्वीकृत वार्षिक कार्यतालिका अनुसार प्रदेश निजामती सेवा, स्थानीय सरकारी सेवा तथा प्रदेश अन्य सरकारी सेवाका विभिन्न पदको परीक्षा सञ्चालन देखि सिफारिस सम्मका कार्य सम्पन्न गर्ने ।	सालबसाली			

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
२१०००११३	अनलाइन पदपूर्ति व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना तथा मर्मत	• आयोगको कामलाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउने ।	सालबसाली	५००		• आयोगको आफ्नै कार्यालय भवन निर्माण भएको हुने, • दक्ष जनशक्ति उत्पादन तथा जनशक्तिको क्षमता विकास भएको हुने ।
२१०००११४	लजिस्टिक पूर्वाधारको व्यवस्थापन	• आयोगको कामलाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउने ।	२०७८ श्रावण-आश्विन	११८००		
२१०००११३	संस्थागत सुदृढीकरण	• परीक्षा सञ्चालन देखि सिफारिस सम्मका कार्य सम्पादन गर्न संस्थागत क्षमता तथा भौतिक अवस्थाको व्यवस्थापन तथा सुधार गर्ने ।	सालबसाली			
२१०००११३	पुस्तकालय निर्माण	• विभिन्न विषयका दक्ष वा विज्ञ र आयोगका पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई पाठ्यक्रम निर्माण, प्रश्नपत्र निर्माण लगायतका कार्य गर्न सहयोग प्रदान गर्ने ।	२०७८/७९	५००		
२१०००११३	प्रदेश लोक सेवा आयोगको पदपूर्ति सम्बन्धी कानुनी तथा अन्य विषयमा स्थानीय तहसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	• स्थानीय तहका कर्मचारीको पदपूर्तिका सम्बन्धमा जानकारी गराई आयोगको कार्यमा सहजता ल्याउने ।	२०७८/७९	१७५०		

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
				लागत (रु. हजारमा)	पुस्टयाई	
२१०००११३	दोस्रो अन्तर-प्रदेश लोक सेवा आयोग कार्यशाला गोष्ठी	• प्रदेश लोक सेवा आयोग बिच कार्यगत एकरूपता ल्याउने तथा अनुभव आदान-प्रदान गर्ने ।	२०७८/७९	१०००		
२१०००११३	पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन	• आयोगको क्षेत्राधिकार भित्र योग्य, सक्षम र प्रतिस्पर्धी कर्मचारी छनौट गर्ने।	२०७८/७९	१५००		

९. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

संघीय तथा प्रदेश निजामती सेवा ऐन, स्थानीय सरकारी सेवा ऐन तथा अन्य कानुन तयार भएको हुने, पदपूर्तिका लागि लिइने परीक्षा समयमै सञ्चालन गरिएको हुने आदि अपेक्षा गरिएको छ ।

७.४ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

१. पृष्ठभूमि

संविधानको धारा १६० मा मुख्य न्यायाधिवक्ता सम्बन्धी व्यवस्था छ । प्रदेश सरकारको मुख्य कानुनी सल्लाहकार हुने र संवैधानिक एवं कानुनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकी दिएका अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु निजको कर्तव्य हुने संवैधानिक व्यवस्था छ । प्रदेश सभाबाट मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन पारित भए पश्चात् प्रदेशको मुख्य न्यायाधिवक्ताको संरचनालाई व्यवस्थित रूप दिन सकिएको हो । प्रदेश सरकारको हक-हित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दामा मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजले तोकेको अन्य न्यायाधिवक्ताबाट प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व गरिन्छ ।

मुख्य न्यायाधिवक्ताले आफ्नो कर्तव्य पालना गर्दा प्रदेश सरकार पक्ष/विपक्ष भई दायर भएका मुद्दा मामिलाका रोहमा प्रदेश सरकार र मातहतका निकायका नाममा अदालतबाट भएका आदेश वा फैसलाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए वा नभएको अनुगमन गर्दछ । फौजदारी कसुर सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐन, २०७४ अनुसार प्रत्येक प्रदेशमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको अध्यक्षतामा प्रोबेशन तथा पेरोल बोर्ड रहने जसको नियन्त्रण निर्देशन र सुपरिवेक्षण मुख्य न्यायाधिवक्ताबाट हुने व्यवस्था गरिएको छ । मुख्य न्यायाधिवक्ताले महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयसँग आपसी समन्वय गरी आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

कानुनी शासनको प्रत्याभूति र सरोकारवालाको भूमिका प्रभावकारी नहुनु, फौजदारी कसुर सम्बन्धी प्रादेशिक कानुनी अधिकारको स्पष्टता हुन नसेकेको हुँदा कार्यमा द्विविधा हुनु, अदालती प्रक्रियामा आवश्यक समन्वयको अभाव हुनु, स्पष्ट सङ्गठन खाका तयार नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

नयाँ संविधान लागू भएपछि तदनुरूपका संरचना र तिनको प्रभावकारी सञ्चालन गर्नु, संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानको कार्यान्वयन गर्नु, नयाँ प्रयोग मार्फत न्यायको सहज पहुँच कायम गर्नु, कार्य बोझका आधारमा सङ्गठन विस्तार र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

प्रदेश सरकारले निर्णय गर्दा कानुनी जटिलता भएका विषयमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको सल्लाह लिनु पर्ने परिपाटीको विकास गर्नु, समय सापेक्ष कानुनी अनुसन्धानको थालनी गर्नु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

विधिको शासन, न्यायपूर्ण प्रदेश ।

४. उद्देश्य

क. संवैधानिक एवं कानुनी विषयमा प्रदेश सरकार वा तोकिएको निकायलाई कानुनी राय सल्लाह दिने ।

ख. प्रदेश सरकारको आवश्यक कानुन निर्माण तथा संशोधन वा अन्य विषयमा प्रदेश सरकार समक्ष राय सुझाव पेस गर्ने ।

ग. प्रदेश सरकारको तर्फबाट अदालत वा न्यायिक निकायको प्रतिनिधित्व गरी प्रतिरक्षा गर्ने गराउने ।

घ. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय, सहकार्य, सहअस्तित्वको सम्बन्धलाई व्यवहारमा उतार्न तदनुरूपको कार्य सञ्चालन गर्ने ।

५. रणनीति

क. सरकारवादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने ।

ख. सरकारवादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने ।

ग. कानुनी राय प्रदान गर्न संस्थागत क्षमता विकास गर्ने ।

घ. संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बिचको सहकार्य, समन्वय र सहअस्तित्वको सम्बन्धको व्यवस्थालाई व्यावहारीकरण गर्ने तरीका अवलम्बन गर्ने ।

ङ. अदालतबाट भएका फैसला कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने, कार्यान्वयनका लागि पत्राचार, अनुगमन गर्ने गराउने ।

च. प्रदेश भित्रका हिरासत, थुनुवा कक्ष अनुगमन निरीक्षण गर्ने गराउने ।

छ. मानवअधिकार संरक्षण संवर्द्धन र कानुनी शासनको सुनिश्चितताका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	प्रदेश सरकारको प्रतिरक्षा	प्रतिशत	६७	८०	९०	९५	९७
२	कानुनी परामर्श तथा सल्लाह	सङ्ख्या	४	२	६	८	१०
३	कानुन सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम (भौतिक तथा अन्य वैकल्पिक प्रविधि प्रयोग गरी सम्पन्न)	सङ्ख्या	५	६	९	१३	१५

७. विषय क्षेत्रगत खर्च र स्रोतको विवरण

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९	१६६४३	१५८४३	८००	१६६४३	१६६४३	०
२०७९/८०	१८३०७	१७४२७	८८०	१८३०७	१८३०७	०
२०८०/८१	२०१३८	१९१७०	९६८	२०१३८	२०१३८	०

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको उपलब्धि
				लागत	पुस्टयाई	
२१६३००१	गाउँपालिका/नगरपालिकाका न्यायिक समितिहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	• पालिकाका न्यायिक समितिसँग व्यापक अन्तरक्रिया हुने ।	सालबसाली			• पालिकाका न्यायिक समिति कानुन तथा न्यायको प्रक्रियाबारे जानकार भएको हुने ।
२१६३००१३०	उच्च अदालत, सरकारी वकिल, प्रहरी एवं बार एसोसिएसनसँग कानुन सम्बन्धी अन्तरक्रिया/गोष्ठी/सेमिनार	• सम्बद्ध निकायसँग व्यापक रूपमा कानुन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा छलफल सम्पन्न हुने ।	सालबसाली			• कानुनी द्विविधाको बारेमा थप स्पष्ट भएको हुने । • मौजुदा कानुनलाई व्यवहारिक तथा कार्यान्वयनयोग्य बनाउनका लागि व्यापक छलफल मार्फत अध्ययन अनुसन्धान भएको हुने ।

९. जोखिम तथा अनुमान पक्ष

प्रदेश सरकार वादी/प्रतिवादी भएको मुद्दा मामिलामा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह भएको हुने, प्रदेश सरकारलाई निरन्तर रूपमा कानुनी सल्लाह सुझाव प्रदान गरेको हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

७.५ प्रदेश लगानी प्राधिकरण

१. पृष्ठभूमि

राष्ट्रको आर्थिक रूपान्तरणका लागि ठूला आयोजनामा लगानी आकर्षण गर्न लगानी बोर्ड ऐन, २०६९ अनुसार लगानी बोर्ड नेपालको स्थापना भएको हो । यसैगरी प्रदेशमा स्वदेशी तथा विदेशी लगानी भित्र्याउनका लागि २०७६ असोज ७ गतेबाट प्रदेश लगानी प्राधिकरणले कार्य प्रारम्भ गरेको छ । त्यस्तै लगानी मैत्री वातावरणको सिर्जना, स्वदेशी र विदेशी लगानीलाई परिचालन र व्यवस्थापन गरेर आर्थिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने कार्य जिम्मेवारी समेत रहेको छ ।

२. प्रमुख समस्या, चुनौती तथा अवसर

प्रमुख समस्या

लगानीको क्षेत्रमा कानुनी स्पष्टता र मापदण्ड तयार नहुनु, लगानीमैत्री नीतिको अभाव हुनु, सूचीकृत भएका योजनाको स्पष्ट खाका तयार नहुनु, महामारीका कारण लक्ष्य अनुरूप कार्य सम्पादन नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती

व्यवस्थित बजारको विकास गर्नु, एक द्वार प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु, मौजुदा नियम कानुनको व्यवहारिक परिपालन गर्नु, लगानीको प्रतिस्पर्धात्मक लाभका क्षेत्र पहिचान गर्नु, छिमेकी मुलुकको तुलनामा पारवहन लागत खर्च कम गर्नु, महामारीको समयमा स्वास्थ्य मापदण्ड पालना गर्दै कार्य सम्पादनलाई निरन्तरता दिनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

भू-राजनीतिक अवस्थिति लगानीका निमित्त अनुकूल हुनु, प्रदेश सरकारले लगानीलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्नु, पर्यटन क्षेत्रको विश्वस्तरीय लगानीमैत्री प्राकृतिक सम्पदा हुनु, कृषिजन्य कच्चा पदार्थको यथेष्ट उपलब्धता हुनु, खानी, खनिज तथा जलसम्पदाको स्रोत प्रचुर मात्रामा हुनु, त्रि-देशीय व्यापार तथा पारवहन क्षेत्रमा नेपाल प्रवेशको मूल द्वार बन्ने सम्भावना हुनु, गैरआवासीय लगानीकर्ता आकर्षित हुनु आदि प्रमुख अवसर हुन् ।

३. क्षेत्रगत सोच

लगानीमा अभिवृद्धि, प्रदेशको समुन्नति ।

४. उद्देश्य

क. स्वदेशी तथा विदेशी प्रतिफलमुखी लगानी तथा प्रविधि भित्र्याउन समन्वय गर्ने ।
ख. औद्योगिक क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गरी रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने ।
ग. प्रदेशमा उपलब्ध साधन स्रोतलाई दिगो विकासका लागि समुचित उपयोग गर्ने ।

५. रणनीति

क. प्रतिस्पर्धात्मक लाभका क्षेत्रका आयोजनाको पहिचान गरी लगानी आकर्षण गर्ने ।
ख. उत्पादित वस्तु तथा सेवाको प्रवर्द्धन तथा बजारीकरणको लागि सहजीकरण गर्ने ।
ग. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्यमशीलताको विकास गर्ने ।
घ. स्थानीय स्तरमा जनशक्तिको व्यावसायिक सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि गरी रोजगारीमा टेवा पुऱ्याउने ।

६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	२०७६/७७ सम्मको उपलब्धि	२०७७/७८ को संशोधित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	सार्वजनिक निजी सहकारी साझेदारी तथा लगानी प्राधिकरण नियमावली, २०७७	१	१				
२	वित्तीय प्रबन्ध निर्देशिकाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार	१					
३	O &M मस्यौदा प्रतिवेदन तयार	१					
४	निफ्रा बैकसँग लगानी सहजीकरणका लागि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर सम्पन्न	१		१			
५	Investment Opportunity Mapping (Development of District Investment Profile)	१४		आ.व. २०७८/०७९ को पहिलो चौमासिकमा सम्पन्न गर्ने ।			
६	परियोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी RFP माग गर्ने ।	२०					
७	गेम चेन्जर परियोजनाको पहिचान तथा अवधारणा पत्र निर्माण	५					
८	आगामी असोज/कार्तिकमा देशव्यापी लगानी सम्मेलन	१			१	१	१
९	ऐन कानुनको निर्माण तथा संशोधन				२		
१०	भेडेटार स्काईवाक परियोजना	१			५० %	५० %	

७. विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार
२०७८/७९						
२०७९/८०						
२०८०/८१						

८. कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
	भेडेटार स्काईवाक परियोजना	• निजी क्षेत्रको लगानीबाट समग्र प्रदेशको आर्थिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको विकास हुने ।	२५ वर्ष	२००००		• सार्वजनिक निजी साझेदारी अनुरूप निजी क्षेत्रबाट लगानी भई निर्माण हुने ।
	असोज /कार्तिकमा देशव्यापी लगानी सम्मेलन	• प्रदेश भित्र निजी लगानी भित्र्याउने ।		५०००		• यस कार्यालयबाट पहिचान भएका लगानी सम्भाव्य परियोजनाको बारेमा लगानीकर्तालाई जानकारी गराई लगानी गर्न आकर्षित हुने ।
	कम्तीमा २० वटा परियोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी RFP माग			३००००		• आ.व. २०७७/७८ मा यस कार्यालयले सुरु गरेको १४ जिल्लामा लगानी सम्भाव्य परियोजनाको प्रारम्भिक सम्भाव्यता अध्ययनबाट प्राप्त भएका परियोजनामध्ये निर्माण तथा सञ्चालन गर्न सकिने बढी सम्भाव्य परियोजनाको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन हुने ।

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि	आयोजनाको लागत र पुस्टयाई		आगामी तीन वर्षको लागि उपलब्धि सूचक
				लागत (रु हजारमा)	पुस्टयाई	
	कम्तीमा ५ वटा गेम चेन्जर परियोजनाको पहिचान तथा अवधारणा पत्र निर्माण			१००००		• समग्र देश तथा यस प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रमा दूरगामी सकारात्मक प्रभाव पर्ने ।

९. महत्त्वपूर्ण परियोजना/कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यक्रम/परियोजना	एकाइ	लक्ष्य	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	हाल सम्मको उपलब्धि
भेडेटार स्काईवाक परियोजना	१	१	मिति २०७७/०९/१३ गते देखि २ (दुई) वर्ष भित्र सम्पन्न अवधि ।	परियोजना विकास सम्झौता (PDA) भई जग्गा प्राप्तिको प्रक्रियामा रहेको ।
सगरमाथा केवलकार परियोजना	१	१		विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर सम्पन्न गरी अध्ययन प्रक्रिया रहेको ।
कोशी नदीतन्त्रमा ड्रेजिङ, कोर्स करेक्सन तथा जलपरिवहन सञ्चालन गर्ने परियोजना	१	१		बिस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि अध्ययन समिति गठन प्रक्रिया रहेको ।
Investment Opportunity Mapping (Development of District Investment Profile)	१४	१४	आ.व.२०७८/७९ को पहिलो चौमासिक भित्र सम्पन्न गर्ने ।	चौध जिल्लामा लगानी सम्भाव्य परियोजनाको प्रारम्भिक सम्भाव्यता अध्ययन प्रक्रिया आरम्भ ।
उदयपुर सिमेन्टको क्लिङ्कर उत्पादन परियोजना	१	१		सम्भाव्यता अध्ययनको प्रक्रियामा रहेको ।
विराटनगर ग्याँस पाइपलाइन परियोजना तथा विराटनगर MSW परियोजना	१	१		यस कार्यालयको सहकार्यमा निजी क्षेत्रबाट प्रारम्भिक अध्ययनको काम भएको ।
समुदायमा आधारित बास खेती तथा वायोरिफ़ाइनरी परियोजना	१	१		विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि अध्ययन समिति गठन प्रक्रियामा रहेको ।

स्मार्टसिटी परियोजना	१	१		विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि अध्ययन समिति गठन प्रक्रियामा रहेको ।
समूहगत कफी उत्पादन	१	१		विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि अध्ययन समिति गठन प्रक्रियामा रहेको ।
रानी-धरान विद्युतीय बस सेवा सञ्चालन गर्ने परियोजना	१	१		विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनको लागि अध्ययन समिति गठन प्रक्रियामा रहेको ।

१०. स्रोत सुनिश्चितता भएका बहु-वर्षीय आयोजना

(रु. हजारमा)

परियोजना	एकाइ	सुरुवात र सम्पन्न हुने वर्ष	कुल लागत रकम	हालसम्म भुक्तानी भएको रकम
भेडेटार स्काईवाक परियोजना, साँगुरीगढी-६, धनकुटा र धरान उप.म.न.पा.-४, सुनसरीको सिमाना भेडेटार		मिति २०७७/०९/१३ गते देखि दुई वर्षभित्र	२०००००	निजी क्षेत्रबाट लगानी भई निर्माण हुने ।

११. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

लगानीका लागि लाभका प्रतिस्पर्धात्मक क्षेत्रको पहिचान भएको हुने, लगानी क्षेत्रका योजनाको स्पष्ट खाका तयार भएको हुने, स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्यमशीलताको विकास भएको हुने, लगानी वृद्धि भई रोजगारी सृजना भएको हुने आदि अनुमान गरिएको छ ।

अनुसूची

अनुसूची १

मन्त्रालयगत खर्चको त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	PLMBIS- शिर्षक	निकाय	आ.व. २०७८।७९					आ.व. २०७९/८०					आ.व. २०८०।८१				
			चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण	जम्मा
१	२०२	प्रदेश व्यवस्थापिका	२१०५३४	११४५०	०	०	२२१९८४	२३१५८७	१२५९५	०	०	२४४१८२	२५४७४६	१३८५५	०	०	२६८६०१
२	२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	७९५८०	१९२२३	०	०	९८८०३	८७५३८	२११४५	०	०	१०८६८३	९६२९२	२३२६०	०	०	११९५५२
३	२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५८४३	८००	०	०	१६६४३	१७४२७	८८०	०	०	१८३०७	१९१७०	९६८	०	०	२०१३८
४	३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	९५६७६२	६६५४०	०	०	१०२३३०२	१०५२४३८	७३१९४	०	०	११२५६३२	११५७६८२	८०५१३	०	०	१२३८१९५
५	३०५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२५३२९६	१४४३०	०	०	२६७७२६	२७८६२६	१५८७३	०	०	२९४४९९	३०६४८८	१७४६०	०	०	३२३९४८
६	३०७	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१३१९३४७	१४९८३५६	०	०	२८१७७०३	१४५१२८२	१६४८१९२	०	०	३०९९४७३	१५९६४१०	१८१३०११	०	०	३४०९४२१
७	३१२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२४५१६१०	१८७९९०	०	०	२६३९६००	२६९६७७१	२०६७८९	०	०	२९०३५६०	२९६६४४८	२२७४६८	०	०	३१९३९१६
८	३१४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	२६१०४७	३७८१५०	०	०	६३९१९७	२८७१५२	४१५९६५	०	०	७०३११७	३१५८६७	४५७५६२	०	०	७७३४२८
९	३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	९०८९९८	११९४००५०	०	०	१२८४९०४८	९९९८९८	१३१३४०५५	०	०	१४१३३९५३	१०९९८८८	१४४४७४६१	०	०	१५५४७३४८
१०	३५०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३८९७२८६	९३४५५३	०	०	४८३१८३९	४२८७०१५	१०२८००८	०	०	५३१५०२३	४७१५७१६	११३०८०९	०	०	५८४६५२५
११	३९१	प्रदेश योजना आयोग	३७१२४	२०००	०	०	३९१२४	४०८३६	२२००	०	०	४३०३६	४४९२०	२४२०	०	०	४७३४०
१२	५०१	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	०	०	२००००	०	२००००	०	०	२२०००	०	२२०००	०	०	२४२००	०	२४२००
१३	५०२	अर्थ - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	१००००	०	१००००	०	०	११०००	०	११०००	०	०	१२१००	०	१२१००
१४	६०१	कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	५००००	०	०	०	५००००	५५०००	०	०	०	५५०००	६०५००	०	०	०	६०५००
१५	६०२	अर्थ - विविध	३७२००५७	०	०	०	३७२००५७	४०९२०६३	०	०	०	४०९२०६३	४५०१२६९	०	०	०	४५०१२६९
१६	८०१	स्थानीय तह	०	०	०	३२२४१७४	३२२४१७४	०	०	०	३५४६५९१	३५४६५९१	०	०	०	३९०१२५१	३९०१२५१
जम्मा			१४१६१४८४	१५०५३५४२	३००००	३२२४१७४	**३२४६९२००**	१५५७७६३२	१६५५८८९६	३३०००	३५४६५९१	**३५७१६१२०**	१७१३५३९६	१८२१४७८६	३६३००	३९०१२५१	**३९२८७७३२**

अनुसूची २

मन्त्रालयगत स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	PLMBIS-शीर्षक	निकाय	आ.व. २०७८।७९			आ.व. २०७९/८०			आ.व. २०८०।८१		
			प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	जम्मा	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	जम्मा	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार	जम्मा
१	२०२	प्रदेश व्यवस्थापिका	२२१९८४	०	२२१९८४	२४४१८२	०	२४४१८२	२६८६०१	०	२६८६०१
२	२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९८८०३	०	९८८०३	१०८६८३	०	१०८६८३	११९५५२	०	११९५५२
३	२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१६६४३	०	१६६४३	१८३०७	०	१८३०७	२०१३८	०	२०१३८
४	३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	११६७८४	९०६५१८	१०२३३०२	१२८४६२	९९७१७०	११२५६३२	१४१३०९	१०९६८८७	१२३८१९५
५	३०५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१५९२२६	१०८५००	२६७७२६	१७५१४९	११९३५०	२९४४९९	१९२६६३	१३१२८५	३२३९४८
६	३०७	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२२५११६३	५६६५४०	२८१७७०३	२४७६२७९	६२३१९४	३०९९४७३	२७२३९०७	६८५५१३	३४०९४२१
७	३१२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	८६०४०५	१७७९१९५	२६३९६००	९४६४४६	१९५७११५	२९०३५६०	१०४१०९०	२१५२८२६	३१९३९१६
८	३१४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	४९८८४७	१४०३५०	६३९१९७	५४८७३२	१५४३८५	७०३११७	६०३६०५	१६९८२४	७७३४२८
९	३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	३७०९४७०	९१३९५७८	१२८४९०४८	४०८०४१७	१००५३५३६	१४१३३९५३	४४८८४५९	११०५८८८९	१५५४७३४८
१०	३५०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१६७४५००	३१५७३३९	४८३१८३९	१८४१९५०	३४७३०७३	५३१५०२३	२०२६१४५	३८२०३८०	५८४६५२५
११	३९१	प्रदेश योजना आयोग	३९१२४	०	३९१२४	४३०३६	०	४३०३६	४७३४०	०	४७३४०
१२	५०१	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	२००००	०	२००००	२२०००	०	२२०००	२४२००	०	२४२००
१३	५०२	अर्थ-आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१००००	०	१००००	११०००	०	११०००	१२१००	०	१२१००
१४	६०१	अर्थ-कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	५००००	०	५००००	५५०००	०	५५०००	६०५००	०	६०५००
१५	६०२	अर्थ-विविध	३००४४०७	७१५६५०	३७२००५७	३३०४८४८	७८७२१५	४०९२०६३	३६३५३३२	८६५९३७	४५०१२६९
१६	८०१	स्थानीय तह	३१८२९३६	४१२३८	३२२४१७४	३५०१२३०	४५३६२	३५४६५९१	३८५१३५३	४९८९८	३९०१२५१
जम्मा			१५९१४२९२	१६५५४९०८	३२४६९२००	१७५०५७२१	१८२१०३९९	३५७१६१२०	१९२५६२९३	२००३१४३९	३९२८७७३२

अनुसूची ३

विषय क्षेत्रगत बजेट (२०७८/७९) विनियोजन सारांश

(रु. हजारमा)

शीर्षक		जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	जम्मा प्रतिशत
सामान्य सार्वजनिक सेवा		८८८३१३७	५६५८९६३	३२२४१७४	**२७.४**
	कार्यकारी र विधायिकाको निकाय, वित्तिय र वैदेशिक मामिला	१०४६५३२	१०४६५३२	०	३.२
	सामान्य सेवा	३६६३८५	३६६३८५	०	१.१
	सामान्य आधारभूत सेवा	२५१९६२	२५१९६२	०	०.८
	सामान्य अनुसन्धान तथा विकास सेवा	३७५०००	३७५०००	०	१.२
	अन्य सामान्य सेवा	३५९९०८४	३५९९०८४	०	११.१
	सार्वजनिक ऋण कारोवार	१००००	१००००	०	०.०
	विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	३२३४१७४	१००००	३२२४१७४	१०.०
सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा		६३९१९७	६३९१९७	०	**२.०**
	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	६३९१९७	६३९१९७	०	२.०
आर्थिक मामिला		१०६७८६५४	१०६७८६५४	०	**३२.९**
	सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम	१२४२४९६	१२४२४९६	०	३.८
	कृषि, वन , मत्स्यपालन तथा शिकार	२४६९५३३	२४६९५३३	०	७.६
	इन्धन तथा उर्जा	६५००	६५००	०	०.०
	खानी , उत्पादन तथा निर्माण	२०४०००	२०४०००	०	०.६
	यातायात	६११८७३०	६११८७३०	०	१८.८
	अन्य उद्योगहरु	१७०९३९	१७०९३९	०	०.५
	अनुसन्धान तथा विकास - आर्थिक मामिला	१४०९४२	१४०९४२	०	०.४
	आर्थिक मामीला - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	३२५५१४	३२५५१४	०	१.०

शीर्षक		जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	जम्मा प्रतिशत
वातावरण संरक्षण		१३६५८९०	१३६५८९०	०	४.२
	जैविक विविधता र भू-संरक्षण	३०२९९९	३०२९९९	०	०.९
	अनुसन्धान तथा विकास पर्यावरण संरक्षण	२५८१२	२५८१२	०	०.१
	वातावरण संरक्षण - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१०३७०७९	१०३७०७९	०	३.२
आवास तथा सामुदायिक सुविधा		६२९३६१८	६२९३६१८	०	१९.४
	आवास विकास	४०००००	४०००००	०	१.२
	सामुदायिक विकास	९०४६००	९०४६००	०	२.८
	खानेपानी	१८०४३७०	१८०४३७०	०	५.६
	आवास तथा सामुदायिक सुविधा	८६५६००	८६५६००	०	२.७
	आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	२३१९०४८	२३१९०४८	०	७.१
स्वास्थ्य		३०५९०२५	३०५९०२५	०	९.४
	औषधी उत्पादन,उपकरण तथा औजार	५९९८९	५९९८९	०	०.२
	वहिरंङ्ग सेवा	९५०००	९५०००	०	०.३
	अस्पताल सेवा	१७६४७५१	१७६४७५१	०	५.४
	सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	९४१४७८	९४१४७८	०	२.९
	अनुसन्धान सेवा	१३२००	१३२००	०	०.०
	स्वास्थ्य - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१८४६०७	१८४६०७	०	०.६
मनोरंजन,संस्कृति तथा धर्म		२२६०८४	२२६०८४	०	०.७
	मनोरंजनात्मक र खेलकुद सेवाहरु	१८७३००	१८७३००	०	०.६
	अनुसन्धान तथा विकास ,संस्कृतिक र धार्मिक	१३१००	१३१००	०	०.०
	मनोरंजन, संस्कृती र धर्म - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	२५६८४	२५६८४	०	०.१

शीर्षक		जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	जम्मा प्रतिशत
शिक्षा		११९०८६५	११९०८६५	०	३.७
	स्नातक तहको शिक्षा	७०८००	७०८००	०	०.२
	तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	७२३६७०	७२३६७०	०	२.२
	शिक्षाको लागि सहायक सेवाहरु	२३४९९६	२३४९९६	०	०.७
	शिक्षा अनुसन्धान विकास	३२९००	३२९००	०	०.१
	शिक्षा अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१२८४९९	१२८४९९	०	०.४
सामाजिक सुरक्षा		१३२७३०	१३२७३०	०	०.४
	वृद्ध	१८५००	१८५००	०	०.१
	परिवार र शिशु कल्याण	२०७००	२०७००	०	०.१
	सामाजिक असमावेशी	३९८६२	३९८६२	०	०.१
	सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	५३६६८	५३६६८	०	०.२
	जम्मा	३२४६९२००	२९२४५०२६	३२२४१७४	१००.००

अनुसूची ४

समष्टिगत तथा विषयक्षेत्र सम्बद्ध खर्चको त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
२०२००००१	प्रदेश सभा	६६००	६६००	०	०	७२६०	७२६०	०	०	७९८६	७९८६	०	०	०	१.१	२	२	३	७	
२०२०००११	प्रदेश सभा	१६९८९३	१६०५९३	९३००	०	१८६८८२	१७६६५२	१०२३०	०	२०५५७१	१९४३१८	११२५३	०	१६	१.१	२	२	३	७	
२०२०००१२	प्रदेश सभा सचिवालय	४५४९१	४३३४१	२१५०	०	५००४०	४७६७५	२३६५	०	५५०४४	५२४४३	२६०२	०	१६	१.१	२	२	३	७	
२१००००००१	प्रदेश लोक सेवा आयोग	४२५०	४२५०	०	०	४६७५	४६७५	०	०	५१४३	५१४३	०	०	०	१.३	२	३	३	७	
२१०००११	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९४५५३	७५३३०	१९२२३	०	१०४००८	८२८६३	२११४५	०	११४४०९	९११४९	२३२६०	०	१६	१.३	२	१	३	७	
२१६०००११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१६६४३	१५८४३	८००	०	१८३०७	१७४२७	८८०	०	२०१३८	१९१७०	९६८	०	१६	१.६	२	२	३	८	
३०१०००११	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	६४५१०२	६१६५६२	२८५४०	०	७०९६१२	६७८२१८	३१३९४	०	७८०५७३	७४६०४०	३४५३३	०	१६	१.१	२	३	३	७	
३०१९१११२०	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	३७५०००	३३७०००	३८०००	०	४१२५००	३७०७००	४१८००	०	४५३७५०	४०७७७०	४५९८०	०	१०	१.५	२	१	३	२	
३०१९१११२१	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान(संघ शसर्त अनुदान)	३२००	३२००	०	०	३५२०	३५२०	०	०	३८७२	३८७२	०	०	१०	१.६	१	२	३	७	
३०५०००११	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१७००१	२०५६९६	११३०५	०	२३८७०१	२२६२६६	१२४३६	०	२६२५७१	२४८८९२	१३६७९	०	१७	४.९	२	२	३	८	
३०५०१०११	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	२२५५२	२१२२७	१३२५	०	२४८०७	२३३५०	१४५८	०	२७२८८	२५६८५	१६०३	०	०	१.३	२	२	३	८	
३०५०१०१२	प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू	२८१७३	२६३७३	१८००	०	३०९९०	२९०१०	१९८०	०	३४०८९	३१९११	२१७८	०	०	१.३	२	२	३	८	
३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	८८५१३	७२१७३	१६३४०	०	९७३६४	७९३९०	१७९७४	०	१०७१०१	८७३२९	१९७७१	०	८	४.९	१	२	१	५	
३०७०००१२	पर्यटन विकास कार्यालयहरू	१४८२७	१३२२७	१६००	०	१६३१०	१४५५०	१७६०	०	१७९४१	१६००५	१९३६	०	८	८.६	१	२	२	५	
३०७००१०२	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकास आयोजना	८३३८००	४८८००	७८५०००	०	९१७१८०	५३६८०	८६३५००	०	१००८८९८	५९०४८	९४९८५०	०	०	६.२	१	३	३	२	
३०७००१०३	विज्ञान प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	९३९०	९३९०	०	०	१०३२९	१०३२९	०	०	११३६२	११३६२	०	०	९	४.८	१	३	२	१	
३०७००१०४	वातावरण संरक्षण कर्यक्रम	५७५०	४५१०	१२४०	०	६३२५	४९६१	१३६४	०	६९५८	५४५७	१५००	०	१३	५.६	२	२	१	५	
३०७०१०११	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	२७००७	१३८०७	१३२००	०	२९७०८	१५१८८	१४५२०	०	३२६७८	१६७०६	१५९७२	०	१	४.१	१	१	२	१	
३०७०११०१	प्रदेश उद्योग, वाणिज्य तथा आपूति कार्यक्रम	१६६८९५	१२९१४५	३७७५०	०	१८३५८५	१४२०६०	४१५२५	०	२०१९४३	१५६२६५	४५६७८	०	१	४.१	१	१	२	१	
३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	७९३८०	२५०००	५४३८०	०	८७३१८	२७५००	५९८१८	०	९६०५०	३०२५०	६५८००	०	१३	५.६	१	३	१	५	
३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरु	७३४६०१	६२७८७५	१०६७२६	०	८०८०६१	६९०६६३	११७३९९	०	८८८८६७	७५९७२९	१२९१३८	०	१३	५.६	१	२	१	५	
३०७०२०१३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु	२६५६२	२४९२२	१६४०	०	२९२१८	२७४१४	१८०४	०	३२१४०	३०१५६	१९८४	०	११	५.४	२	३	१	५	
३०७०२१०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८१०००	२३००	१७८७००	०	१९९१००	२५३०	१९६५७०	०	२१९०१०	२७८३	२१६२२७	०	११	५.४	२	३	१	५	
३०७०२१०२	वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम	२६०००	२६०००	०	०	२८६००	२८६००	०	०	३१४६०	३१४६०	०	०	१३	५.६	२	३	१	५	
३०७०२१०३	प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१५२३४८	१३६४४३	१५९०५	०	१६७५८३	१५००८७	१७४९६	०	१८४३४१	१६५०९६	१९२४५	०	१५	५.६	१	२	१	५	
३०७०२१०४	प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम	९५४३७	१९७३७	७५७००	०	१०४९८१	२१७११	८३२७०	०	११५४७९	२३८८२	९१५९७	०	१३	५.४	२	२	१	५	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	२५८१२	९८१२	१६०००	०	२८३९३	१०७९३	१७६००	०	३१२३३	११८७३	१९३६०	०	१३	५.५	२	३	२	५	
३०७८१०११	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरु	१५५२८१	९२८०६	६२४७५	०	१७०८०९	१०२०८७	६८७२३	०	१८७८९०	११२२९५	७५५९५	०	१	४.७	१	१	३	१	
३०७९११२०	वन तथा भू-संरक्षण (संघ शसर्त अनुदान)	४२९००	४२९००	०	०	४७१९०	४७१९०	०	०	५१९०९	५१९०९	०	०	१३	४.२	२	२	२	५	
३०७९११२१	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५८७००	१०००	५७७००	०	६४५७०	११००	६३४७०	०	७१०२७	१२१०	६९८१७	०	१३	४.२	१	१	१	५	
३०७९११२२	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२६५००	०	२६५००	०	२९१५०	०	२९१५०	०	३२०६५	०	३२०६५	०	१३	४.२	१	२	१	६	
३०७९११२३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२८०००	१९५००	८५००	०	३०८००	२१४५०	९३५०	०	३३८८०	२३५९५	१०२८५	०	१५	४.२	२	२	२	५	
३०७९११२४	वातावरण (संघ शसर्त अनुदान)	३९०००	०	३९०००	०	४२९००	०	४२९००	०	४७१९०	०	४७१९०	०	१३	५.६	२	३	१	७	
३१२००००२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (कार्यक्रम खर्च)	२९६६७८	२९६६७८	०	०	३२६३४६	३२६३४६	०	०	३५८९८०	३५८९८०	०	०	२	४.२	१	१	१	१	
३१२०००११	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१४०३२२	११३२३२	२७०९०	०	१५४३५४	१२४५५५	२९७९९	०	१६९७९०	१३७०११	३२७७९	०	०	१.१	२	२	२	८	
३१२००१३०	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (संघ विशेष अनुदान)	३००१००	३००१००	०	०	३३०११०	३३०११०	०	०	३६३१२१	३६३१२१	०	०	२	४.२	१	१	१	१	
३१२०१०११	कृषि विकास निर्देशनालय	१३९४०२	११९४०२	२००००	०	१५३३४२	१३१३४२	२२०००	०	१६८६७६	१४४४७६	२४२००	०	२	४.२	१	२	२	१	
३१२०१०१२	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	३५४००	३१४००	४०००	०	३८९४०	३४५४०	४४००	०	४२८३४	३७९९४	४८४०	०	२	४.८	१	१	२	१	
३१२०१०१३	बागवानी केन्द्रहरू	४८९००	३१९००	१७०००	०	५३७९०	३५०९०	१८७००	०	५९१६९	३८५९९	२०५७०	०	२	४.२	१	१	१	१	
३१२०१०१४	माटो तथा मल परिक्षण केन्द्रहरू	२९१५६	२६९५६	२२००	०	३२०७२	२९६५२	२४२०	०	३५२७९	३२६१७	२६६२	०	१५	४.८	१	१	१	१	
३१२०१०१५	बिउ विजन प्रयोगशाला	१३१५९	१२६५९	५००	०	१४४७५	१३९२५	५५०	०	१५९२२	१५३१७	६०५	०	२	४.८	१	१	१	१	
३१२०१०१६	बाली संरक्षण प्रयोगशाला	१६२२२	१५०९७	११२५	०	१७८४४	१६६०७	१२३८	०	१९६२९	१८२६७	१३६१	०	२	४.८	१	१	१	१	
३१२०१०१७	कृषि ज्ञान केन्द्रहरु	५९८३०९	५७८९२९	१९३८०	०	६५८१४०	६३६८२२	२१३१८	०	७२३९५४	७००५०४	२३४५०	०	१	४.१	१	१	१	१	
३१२०१०१८	रेशम प्रशोधन केन्द्र	१५६५८	१३१५८	२५००	०	१७२२४	१४४७४	२७५०	०	१८९४६	१५९२१	३०२५	०	१३	४.७	१	१	१	१	
३१२०११०१	रेशम विकास कार्यक्रम	१०६१५	१०३१५	३००	०	११६७७	११३४७	३३०	०	१२८४४	१२४८१	३६३	०	१	४.१	१	२	१	१	
३१२०२०११	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय	८६४५३	७९७२८	६७२५	०	९५०९८	८७७०१	७३९८	०	१०४६०८	९६४७१	८१३७	०	२	४.२	१	३	२	१	
३१२०२०१२	पशु सेवा तालिम केन्द्र	३७६१५	३०६१५	७०००	०	४१३७७	३३६७७	७७००	०	४५५१४	३७०४४	८४७०	०	१	४.८	१	१	२	१	
३१२०२०१३	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रहरु	४१००१८	३४५६१२	६४४०६	०	४५१०२०	३८०१७३	७०८४७	०	४९६१२२	४१८१९१	७७९३१	०	२	४.१	१	२	२	१	
३१२०३०११	सहकारी प्रशिक्षालय	२८६५२	२२६८८	५९६४	०	३१५१७	२४९५७	६५६०	०	३४६६९	२७४५२	७२१६	०	१	४.१	१	१	२	१	
३१२०४००१	प्रदेश सहकारी रजिष्टार कार्यालय	२७७४१	२२४४१	५३००	०	३०५१५	२४६८५	५८३०	०	३३५६७	२७१५४	६४१३	०	१	१.६	१	१	२	१	
३१२९११२०	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६०००	६०००	०	०	६६००	६६००	०	०	७२६०	७२६०	०	०	०	४.२	१	२	३	४	
३१२९११२१	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३३९९००	३३९९००	०	०	३७३८९०	३७३८९०	०	०	४११२७९	४११२७९	०	०	२	४.२	१	१	२	१	
३१२९११२२	कृषि (संघ शसर्त अनुदान)	४०७००	३६२००	४५००	०	४४७७०	३९८२०	४९५०	०	४९२४७	४३८०२	५४४५	०	२	४.२	१	२	३	१	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास संकेत	कार्यगत संकेत	गरिबी संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	प्रदेश रणनीति संकेत	प्रदेश सोच स्तम्भ संकेत
		जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
३१२९११२३	पशु सेवा (संघ शसर्त अनुदान)	१८६००	१८६००	०	०	२०४६०	२०४६०	०	०	२२५०६	२२५०६	०	०	२	४.२	२	१	३	१	
३१४०००११	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	६३९१९७	२६१०४७	३७८१५०	०	७०३११७	२८७१५२	४१५९६५	०	७७३४२८	३१५८६७	४५७५६२	०	०	३.६	२	३	३	७	
३३७०००११	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	५३७०५४	१२८९०४	४०८१५०	०	५९०७५९	१४१७९४	४४८९६५	०	६४९८३५	१५५९७४	४९३८६२	०	०	६.६	२	३	३	२	
३३७००१४०	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय (संघ समपूरक अनुदान)	११२८२००	०	११२८२००	०	१२४१०२०	०	१२४१०२०	०	१३६५१२२	०	१३६५१२२	०	९	४.५	१	२	३	४	
३३७०१०११	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय	२६५९००	२३९००	२४२०००	०	२९२४९०	२६२९०	२६६२००	०	३२१७३९	२८९१९	२९२८२०	०	११	४.५	२	२	२	४	
३३७०१०१२	पूर्वाधार विकास कार्यालयहरु	३६७३६३०	११०२००	३५६३४३०	०	४०४०९९३	१२१२२०	३९१९७७३	०	४४४५०९२	१३३३४२	४३११७५०	०	९	४.५	१	२	२	४	
३३७०१०१३	विशेष प्राथमिकता प्राप्त सडक आयोजना	१६६८००	१६८००	१५००००	०	१८३४८०	१८४८०	१६५०००	०	२०१८२८	२०३२८	१८१५००	०	१०	४.५	१	२	२	४	
३३७०२०११	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरु	१३१३००	१११३००	२००००	०	१४४४३०	१२२४३०	२२०००	०	१५८८७३	१३४६७३	२४२००	०	१०	४.५	२	३	३	७	
३३७०२०१२	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरु	४६९००	३८९००	८०००	०	५१५९०	४२७९०	८८००	०	५६७४९	४७०६९	९६८०	०	१०	४.५	२	३	३	४	
३३७०२०१३	यातायात व्यवस्था निर्देशनालय	१३३००	११३००	२०००	०	१४६३०	१२४३०	२२००	०	१६०९३	१३६७३	२४२०	०	०	१.३	२	३	३	८	
३३७०३०११	जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरु	१४२८४९४	१८४९९४	१२४३५००	०	१५७१३४३	२०३४९३	१३६७८५०	०	१७२८४७८	२२३८४३	१५०४६३५	०	१०	६.६	१	२	१	१	
३३७०३०१२	भूमिगत जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरू	७०८००	१५८००	५५०००	०	७७८८०	१७३८०	६०५००	०	८५६६८	१९११८	६६५५०	०	१०	६.२	१	२	१	१	
३३७०३०१३	चन्दा मोहना सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	५००००	१५०००	३५०००	०	५५०००	१६५००	३८५००	०	६०५००	१८१५०	४२३५०	०	११	६.६	१	२	२	१	
३३७०३०१४	कन्काई सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	७००००	१५०००	५५०००	०	७७०००	१६५००	६०५००	०	८४७००	१८१५०	६६५५०	०	०	६.६	१	२	१	१	
३३७०४०११	शहरी विकास तथा भवन कार्यालयहरु	८६५६००	७३०००	७९२६००	०	९५२१६०	८०३००	८७१८६०	०	१०४७३७६	८८३३०	९५९०४६	०	११	६.५	२	२	३	२	
३३७०४१०१	कोशी रिफ्रेशमेन्ट परियोजना	११०५००	१०५००	१०००००	०	१२१५५०	११५५०	११००००	०	१३३७०५	१२७०५	१२१०००	०	११	६.६	२	३	३	४	
३३७०५०११	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयहरु	११०२७७०	१५३४००	९४९३७०	०	१२१३०४७	१६८७४०	१०४४३०७	०	१३३४३५२	१८५६१४	११४८७३८	०	६	६.३	१	१	२	२	
३३७९११२०	सह-लगानी(संघ शसर्त अनुदान)	१००००	०	१००००	०	११०००	०	११०००	०	१२१००	०	१२१००	०	११	१.८	२	२	३	२	
३३७९११२१	राष्ट्रिय ग्रामीण तथा नवीकरणीय उर्जा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६५००	०	६५००	०	७१५०	०	७१५०	०	७८६५	०	७८६५	०	७	४.३	१	१	१	४	
३३७९११२२	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	१२०४००	०	१२०४००	०	१३२४४०	०	१३२४४०	०	१४५६८४	०	१४५६८४	०	१५	४.२	१	१	१	४	
३३७९११२३	नदी नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	३१०००	०	३१०००	०	३४१००	०	३४१००	०	३७५१०	०	३७५१०	०	१५	४.२	१	२	१	६	
३३७९११२४	मर्मत संभार आयोजनाहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१२३०००	०	१२३०००	०	१३५३००	०	१३५३००	०	१४८८३०	०	१४८८३०	०	१५	६.६	१	१	१	४	
३३७९११२५	सिंचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)(संघ शसर्त अनुदान)	५३९६००	०	५३९६००	०	५९३५६०	०	५९३५६०	०	६५२९१६	०	६५२९१६	०	१५	४.२	२	१	२	४	
३३७९११२६	सम्बृद्ध तराई मधेस सिंचाइ विशेष कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६८००	०	१६८००	०	१८४८०	०	१८४८०	०	२०३२८	०	२०३२८	०	१५	४.२	१	१	१	४	
३३७९११२७	भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्युबबेल सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	२००००	०	२२०००	०	२२०००	०	२४२००	०	२४२००	०	१५	४.२	१	१	१	१	
३३७९११२८	मझौला सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३०८९००	०	३०८९००	०	३३९७९०	०	३३९७९०	०	३७३७६९	०	३७३७६९	०	१५	४.२	१	१	१	१	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास संकेत	कार्यगत संकेत	गरिबी संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	प्रदेश रणनीति संकेत	प्रदेश सोच स्तम्भ संकेत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
३३७९११२९	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१३१००	०	१३१००	०	१४४१०	०	१४४१०	०	१५८५१	०	१५८५१	०	६	६.३	१	१	१	४	
३३७९११३०	जलवायु अनुकिलित वृहत खानेपानी आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	५१५८००	०	५१५८००	०	५६७३८०	०	५६७३८०	०	६२४११८	०	६२४११८	०	६	६.३	२	१	१	४	
३३७९११३१	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)(संघ शसर्त अनुदान)	५९००	०	५९००	०	६४९०	०	६४९०	०	७१३९	०	७१३९	०	६	६.३	१	२	१	४	
३३७९११३२	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६६८००	०	१६६८००	०	१८३४८०	०	१८३४८०	०	२०१८२८	०	२०१८२८	०	६	६.३	२	१	२	४	
३३७९११३३	दमक-चिसापानी सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	२०००	०	२२००	०	२२००	०	२४२०	०	२४२०	०	११	४.४	१	२	३	४	
३३७९११३४	फिक्कल श्री अन्तु डांडा सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	२०००	०	२२००	०	२२००	०	२४२०	०	२४२०	०	११	४.४	१	१	३	४	
३३७९११३५	अन्य उत्तर दक्षिण सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१५०००	०	१५०००	०	१६५००	०	१६५००	०	१८१५०	०	१८१५०	०	११	४.५	१	१	३	४	
३३७९११३६	संभावित रणनीतिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१३३०००	०	१३३०००	०	१४६३००	०	१४६३००	०	१६०९३०	०	१६०९३०	०	११	४.५	१	२	२	४	
३३७९११३७	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	५३८०००	०	५३८०००	०	५९१८००	०	५९१८००	०	६५०९८०	०	६५०९८०	०	११	४.५	२	१	३	४	
३३७९११३८	आवास व्यवस्था कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४०००००	०	४०००००	०	४४००००	०	४४००००	०	४८४०००	०	४८४०००	०	११	६.१	२	१	२	३	
३३७९११३९	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	२००००	०	२२०००	०	२२०००	०	२४२००	०	२४२००	०	११	४.५	१	२	३	३	
३३७९११४०	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२०००००	०	२०००००	०	२२००००	०	२२००००	०	२४२०००	०	२४२०००	०	११	४.४	१	२	३	३	
३५०००११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१२५१६३	११८१६३	७०००	०	१३७६७९	१२९९७९	७७००	०	१५१४४७	१४२९७७	८४७०	०	१६	७.६	२	३	३	३	
३५०००१२	व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	२९७६३	२८६२३	११४०	०	३२७३९	३१४८५	१२५४	०	३६०१३	३४६३४	१३७९	०	४	९.८	१	२	३	३	
३५०००१३	प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	११४३४	११४३४	०	०	१२५७७	१२५७७	०	०	१३८३५	१३८३५	०	०	३	७.६	१	२	२	३	
३५०००१४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र	१७२८९	१७०८९	२००	०	१९०१८	१८७९८	२२०	०	२०९२०	२०६७८	२४२	०	३	७.१	१	२	२	३	
३५०००१५	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	१८४९६	१८४९६	०	०	२०३४६	२०३४६	०	०	२२३८०	२२३८०	०	०	३	७.६	१	२	२	३	
३५०००१६	रोजगार सुचना केन्द्रहरू	६३८७	४६०७	१७८०	०	७०२६	५०६८	१९५८	०	७७२८	५५७४	२१५४	०	८	१०.९	१	३	३	१	
३५०००१८	कोभिड-१९ संक्रमण तथा अन्य महामारी उपचार व्यवस्थापन	२४०६६५	१९०६४८	५००१७	०	२६४७३२	२०९७१३	५५०१९	०	२९१२०५	२३०६८४	६०५२१	०	३	७.४	१	१	२	३	
३५०००१०१	भाषा, कला, संस्कृति तथा पुरातत्व संरक्षण एवं पुस्तकालय विकास कार्यक्रम	१३१००	१३१००	०	०	१४४१०	१४४१०	०	०	१५८५१	१५८५१	०	०	१०	८.५	२	२	३	२	
३५०००१०२	वाल अधिकार तथा सामाजिक न्याय कार्यक्रम	२०७००	२०७००	०	०	२२७७०	२२७७०	०	०	२५०४७	२५०४७	०	०	१०	१०.४	२	२	३	२	
३५०००१०३	लैङिक सशक्तीकरण तथा मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम	३३४००	३२९००	५००	०	३६७४०	३६१९०	५५०	०	४०४१४	३९८०९	६०५	०	५	१०.७	१	१	३	२	
३५०००१०४	अपाङ्गता व्यवस्थापन तथा शसक्तीकरण कार्यक्रम	६४६२	५९६२	५००	०	७१०८	६५५८	५५०	०	७८१९	७२१४	६०५	०	१०	१०.७	१	२	३	२	
३५०००१०५	जेष्ठ नागरिक प्रवर्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम	१८५००	१८५००	०	०	२०३५०	२०३५०	०	०	२२३८५	२२३८५	०	०	१६	१०.२	२	२	३	२	
३५०००१०६	युवा तथा खेलकुद कार्यक्रम	११२२००	५४७००	५७५००	०	१२३४२०	६०१७०	६३२५०	०	१३५७६२	६६१८७	६९५७५	०	३	८.१	२	२	३	३	
३५०००१०७	श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८२००	१८२००	०	०	२००२०	२००२०	०	०	२२०२२	२२०२२	०	०	८	१०.९	१	२	३	१	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
३५०००१०८	दीर्घकालिन पुनर्स्थापना गृह संचालन सेवा कार्यक्रम	१४०८१	१३४०६	६७५	०	१५४८९	१४७४७	७४३	०	१७०३८	१६२२१	८१७	०	५	१०.९	१	१	३	२	
३५०००१३०	सामाजिक विकास मन्त्रालय (संघ, विशेष अनुदान)	२५१९६२	१५६०८२	९५८८०	०	२७७१५८	१७१६९०	१०५४६८	०	३०४८७४	१८८८५९	११६०१५	०	३	१.४	१	१	३	३	
३५००१०११	शिक्षा विकास निर्देशनालय	४७९३६	४७९३६	०	०	५२७३०	५२७३०	०	०	५८००३	५८००३	०	०	४	९.८	१	२	२	३	
३५००२०११	शिक्षा तालिम केन्द्र	३२९००	२३५००	९४००	०	३६१९०	२५८५०	१०३४०	०	३९८०९	२८४३५	११३७४	०	४	९.७	२	२	३	३	
३५००३१०१	उच्च शिक्षा कार्यक्रम	७०८००	७०८००	०	०	७७८८०	७७८८०	०	०	८५६६८	८५६६८	०	०	४	९.४	१	१	२	३	
३५००३१०२	अनौपचारिक तथा साक्षरता र विशेष शिक्षा कार्यक्रम	३४७०	३४७०	०	०	३८१७	३८१७	०	०	४१९९	४१९९	०	०	४	९.५	१	२	२	३	
३५००३१०३	प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र सिप विकास कार्यक्रम	५०८००	२५८००	२५०००	०	५५८८०	२८३८०	२७५००	०	६१४६८	३१२१८	३०२५०	०	४	९.८	१	१	३	३	
३५००३१३५	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	२३४९९६	२३४९९६	०	०	२५८४९६	२५८४९६	०	०	२८४३४५	२८४३४५	०	०	४	९.६	२	२	२	३	
३५००४०११	स्वास्थ्य निर्देशनालय	२९५१४	२९५१४	०	०	३२४६५	३२४६५	०	०	३५७१२	३५७१२	०	०	३	७.६	२	२	३	३	
३५००४०१२	स्वास्थ्य कार्यालयहरू	१६३०५९	१६२९८४	७५	०	१७९३६५	१७९२८२	८३	०	१९७३०१	१९७२११	९१	०	३	७.४	१	२	३	३	
३५००४०१३	अस्पतालहरू	५१४८४५	५११३४५	३५००	०	५६६३३०	५६२४८०	३८५०	०	६२२९६२	६१८७२७	४२३५	०	३	७.३	१	२	३	३	
३५००४०१४	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	९२६२१	८७३९६	५२२५	०	१०१८८३	९६१३६	५७४८	०	११२०७१	१०५७४९	६३२२	०	३	७.४	२	२	३	३	
३५००४०१५	आयुर्वेद औषधालयहरू	२४१०६	२२८३१	१२७५	०	२६५१७	२५११४	१४०३	०	२९१६८	२७६२६	१५४३	०	३	७.३	२	२	३	३	
३५००४०१८	जनस्वास्थ्य सेवा सवलिकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	३०९८३३	१४५३९७	१६४४३६	०	३४०८१६	१५९९३७	१८०८८०	०	३७४८९८	१७५९३०	१९८९६८	०	३	७.४	१	१	२	३	
३५००५०११	प्रदेश संग्रहालय	१०८५७	१०२०७	६५०	०	११९४३	११२२८	७१५	०	१३१३७	१२३५०	७८७	०	१०	८.६	२	३	३	३	
३५००६०११	अस्पताल सेवा सुदृढीकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	५०६९००	२३८२००	२६८७००	०	५५७५९०	२६२०२०	२९५५७०	०	६१३३४९	२८८२२२	३२५१२७	०	३	७.३	१	१	३	३	
३५०९११२०	राष्ट्रिय युवा परिचालन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४५५००	४५५००	०	०	५००५०	५००५०	०	०	५५०५५	५५०५५	०	०	१६	८.१	२	२	३	३	
३५०९११२१	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	२७७००	८७००	१९०००	०	३०४७०	९५७०	२०९००	०	३३५१७	१०५२७	२२९९०	०	०	८.१	२	२	३	६	
३५०९११२२	राष्ट्रिय युवा परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	१९००	१९००	०	०	२०९०	२०९०	०	०	२२९९	२२९९	०	०	०	८.१	२	३	३	६	
३५०९११२३	सबैका लागि शिक्षा- शिशु विकास कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००	२००	०	०	२२०	२२०	०	०	२४२	२४२	०	०	४	९.५	१	१	३	२	
३५०९११२४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- जिल्ला स्तर(संघ शसर्त अनुदान)	१०९६००	८९६००	२००००	०	१२०५६०	९८५६०	२२०००	०	१३२६१६	१०८४१६	२४२००	०	४	९.५	१	१	३	३	
३५०९११२५	राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड(संघ शसर्त अनुदान)	४४६००	४४६००	०	०	४९०६०	४९०६०	०	०	५३९६६	५३९६६	०	०	४	९.५	१	१	३	२	
३५०९११२६	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद् (विशेष कार्यक्रम समेत)(संघ शसर्त अनुदान)	५६५८००	३६८७००	१९७१००	०	६२२३८०	४०५५७०	२१६८१०	०	६८४६१८	४४६१२७	२३८४९१	०	४	९.५	१	१	३	२	
३५०९११२७	क्षयरोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१९७००	१९७००	०	०	२१६७०	२१६७०	०	०	२३८३७	२३८३७	०	०	३	७.२	१	२	३	२	
३५०९११२८	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१८५००	१८५००	०	०	२०३५०	२०३५०	०	०	२२३८५	२२३८५	०	०	३	७.२	१	१	३	२	
३५०९११२९	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६३९७००	६३४७००	५०००	०	७०३६७०	६९८१७०	५५००	०	७७४०३७	७६७९८७	६०५०	०	३	७.३	१	१	३	२	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश स्रोत स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
३५०९११३०	इपिडेमियोलोजी, औलो, कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन(संघ शसर्त अनुदान)	५६८००	५६८००	०	०	६२४८०	६२४८०	०	०	६८७२८	६८७२८	०	०	३	७.२	१	२	३	२	
३५०९११३१	स्वास्थ्य ब्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४२७००	४२७००	०	०	४६९७०	४६९७०	०	०	५१६६७	५१६६७	०	०	३	७.१	१	२	३	२	
३५०९११३२	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र(संघ शसर्त अनुदान)	७५००	७५००	०	०	८२५०	८२५०	०	०	९०७५	९०७५	०	०	३	७.५	१	१	३	२	
३५०९११३३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५७००	५७००	०	०	६२७०	६२७०	०	०	६८९७	६८९७	०	०	३	७.५	१	२	३	२	
३५०९११३४	उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५३४००	५३४००	०	०	५८७४०	५८७४०	०	०	६४६१४	६४६१४	०	०	३	७.४	२	१	३	२	
३५०९११३५	नर्सिङ तथा सामाजकि सुरक्षा सेवा कयिक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	८१९००	८१९००	०	०	९००९०	९००९०	०	०	९९०९९	९९०९९	०	०	३	७.४	२	१	३	२	
३५०९११३६	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा (संघ शसर्त अनुदान)	७९२००	७९२००	०	०	८७१२०	८७१२०	०	०	९५८३२	९५८३२	०	०	३	७.३	१	२	३	२	
३५०९११३७	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१०००	१०००	०	०	११००	११००	०	०	१२१०	१२१०	०	०	१	४.१	१	२	३	१	
३९१०००११	प्रदेश योजना आयोग	३९१२४	३७१२४	२०००	०	४३०३६	४०८३६	२२००	०	४७३४०	४४९२०	२४२०	०	१७	१.१	१	१	३	२	
५०१००००१	अर्थ- वित्तिय व्यवस्था	२००००	०	०	२००००	२२०००	०	०	२२०००	२४२००	०	०	२४२००	०	४.९	२	३	३	८	
५०२०१००१	अर्थ-आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१००००	०	०	१००००	११०००	०	०	११०००	१२१००	०	०	१२१००	०	१.७	२	३	३	१	
६०१०००११	निवृत्तभरण	१००००	१००००	०	०	११०००	११०००	०	०	१२१००	१२१००	०	०	०	१.६	२	३	३	७	
६०१०००१२	उपदान	५०००	५०००	०	०	५५००	५५००	०	०	६०५०	६०५०	०	०	०	१.६	२	३	३	७	
६०१०००१३	संचित बिदा	१००००	१००००	०	०	११०००	११०००	०	०	१२१००	१२१००	०	०	०	१.६	२	३	३	७	
६०१०००१४	मृत कर्मचारी सहायता	५०००	५०००	०	०	५५००	५५००	०	०	६०५०	६०५०	०	०	०	१०.९	१	२	३	३	
६०१०००१५	कर्मचारी सुविधा	१००००	१००००	०	०	११०००	११०००	०	०	१२१००	१२१००	०	०	०	१.६	१	२	३	७	
६०१०००१६	औषधी उपचार	१००००	१००००	०	०	११०००	११०००	०	०	१२१००	१२१००	०	०	०	१०.९	१	२	३	३	
६०२००००१	अनुदान तथा राजस्व फिर्ता	२००२५००	२००२५००	०	०	२२०२७५०	२२०२७५०	०	०	२४२३०२५	२४२३०२५	०	०	०	१.६	२	३	३	७	
६०२००००२	दण्ड, जरिवाना तथा न्यायिक फिर्ता	७०००	७०००	०	०	७७००	७७००	०	०	८४७०	८४७०	०	०	०	१.६	२	३	३	८	
६०२०००११	भैपरी आउने - साधारण प्रशासन	२०३५५७	२०३५५७	०	०	२२३९१३	२२३९१३	०	०	२४६३०४	२४६३०४	०	०	०	१.३	२	३	३	७	
६०२०००१२	भैपरी आउने खर्च तथा विकास कार्यक्रम	१५०७०००	१५०७०००	०	०	१६५७७००	१६५७७००	०	०	१८२३४७०	१८२३४७०	०	०	०	१.६	२	३	३	२	
८०१०१०११	विराटनगर महानगरपालिका	४९०१५	४९०१५	०	०	५३९१७	५३९१७	०	०	५९३०८	५९३०८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१०३१	इटहरी उप-महानगरपालिका	४६६७३	४६६७३	०	०	५१३४०	५१३४०	०	०	५६४७४	५६४७४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१०३२	धरान उप-महानगरपालिका	४२८५२	४२८५२	०	०	४७१३७	४७१३७	०	०	५१८५१	५१८५१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०१	फुङलिङ नगरपालिका	२०३०२	२०३०२	०	०	२२३३२	२२३३२	०	०	२४५६५	२४५६५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०२	फिदिम नगरपालिका	२७४६२	२७४६२	०	०	३०२०८	३०२०८	०	०	३३२२९	३३२२९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०३	ईलाम नगरपालिका	३४९९७	३४९९७	०	०	३८४९७	३८४९७	०	०	४२३४६	४२३४६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०४	देउमाई नगरपालिका	४६५६१	४६५६१	०	०	५१२१७	५१२१७	०	०	५६३३९	५६३३९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०५	माई नगरपालिका	३२९६०	३२९६०	०	०	३६२५६	३६२५६	०	०	३९८८२	३९८८२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
८०१०११०६	सूर्योदय नगरपालिका	८९९००	८९९००	०	०	९८८९०	९८८९०	०	०	१०८७७९	१०८७७९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०७	अर्जुनधारा नगरपालिका	३५७२५	३५७२५	०	०	३९२९८	३९२९८	०	०	४३२२७	४३२२७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०८	कन्काई नगरपालिका	३१३४९	३१३४९	०	०	३४४८४	३४४८४	०	०	३७९३२	३७९३२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११०९	गौरादह नगरपालिका	१९८२४	१९८२४	०	०	२१८०६	२१८०६	०	०	२३९८७	२३९८७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११०	दमक नगरपालिका	२२३८५	२२३८५	०	०	२४६२४	२४६२४	०	०	२७०८६	२७०८६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११११	विर्तामोड नगरपालिका	२३४२२	२३४२२	०	०	२५७६४	२५७६४	०	०	२८३४१	२८३४१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११२	भद्रपुर नगरपालिका	२१४३५	२१४३५	०	०	२३५७९	२३५७९	०	०	२५९३६	२५९३६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११३	मेचीनगर नगरपालिका	३६०८७	३६०८७	०	०	३९६९६	३९६९६	०	०	४३६६५	४३६६५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११४	शिवसताक्षी नगरपालिका	२३५७०	२३५७०	०	०	२५९२७	२५९२७	०	०	२८५२०	२८५२०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११५	खाँदवारी नगरपालिका	२४२६१	२४२६१	०	०	२६६८७	२६६८७	०	०	२९३५६	२९३५६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११६	चैनपुर नगरपालिका	२२९०६	२२९०६	०	०	२५१९७	२५१९७	०	०	२७७१६	२७७१६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११७	धर्मदेवी नगरपालिका	२०३७९	२०३७९	०	०	२२४१७	२२४१७	०	०	२४६५९	२४६५९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११८	पाँचखपन नगरपालिका	१९७८७	१९७८७	०	०	२१७६६	२१७६६	०	०	२३९४२	२३९४२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१११९	मादी नगरपालिका	१८९२४	१८९२४	०	०	२०८१६	२०८१६	०	०	२२८९८	२२८९८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२०	म्याङलुङ नगरपालिका	३१०९९	३१०९९	०	०	३४२०९	३४२०९	०	०	३७६३०	३७६३०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२१	लालीगुराँस नगरपालिका	२६६९०	२६६९०	०	०	२९३५९	२९३५९	०	०	३२२९५	३२२९५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२२	भोजपुर नगरपालिका	२९७९७	२९७९७	०	०	३२७७७	३२७७७	०	०	३६०५४	३६०५४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२३	षडानन्द नगरपालिका	२४४०१	२४४०१	०	०	२६८४१	२६८४१	०	०	२९५२५	२९५२५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२४	धनकुटा नगरपालिका	३४२११	३४२११	०	०	३७६३२	३७६३२	०	०	४१३९५	४१३९५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२५	पाख्रिवास नगरपालिका	३६४९०	३६४९०	०	०	४०१३९	४०१३९	०	०	४४१५३	४४१५३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२६	महालक्ष्मी नगरपालिका	२९११७	२९११७	०	०	३२०२९	३२०२९	०	०	३५२३२	३५२३२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२७	इनरुवा नगरपालिका	२४२३०	२४२३०	०	०	२६६५३	२६६५३	०	०	२९३१८	२९३१८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२८	दुहवी नगरपालिका	३२७६०	३२७६०	०	०	३६०३६	३६०३६	०	०	३९६४०	३९६४०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११२९	बराह नगरपालिका	२३६०३	२३६०३	०	०	२५९६३	२५९६३	०	०	२८५६०	२८५६०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३०	रामधुनी नगरपालिका	२४६४३	२४६४३	०	०	२७१०७	२७१०७	०	०	२९८१८	२९८१८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३१	उर्लाबारी नगरपालिका	२१७७५	२१७७५	०	०	२३९५३	२३९५३	०	०	२६३४८	२६३४८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३२	पथरी शनिश्चरे नगरपालिका	२३३३७	२३३३७	०	०	२५६७१	२५६७१	०	०	२८२३८	२८२३८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३३	बेलवारी नगरपालिका	२३५१८	२३५१८	०	०	२५८७०	२५८७०	०	०	२८४५७	२८४५७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३४	रंगेली नगरपालिका	७१९८५	७१९८५	०	०	७९१८४	७९१८४	०	०	८७१०२	८७१०२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३५	रतुवामाई नगरपालिका	२४८५८	२४८५८	०	०	२७३४४	२७३४४	०	०	३००७८	३००७८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३६	लेटाङ नगरपालिका	२७२६१	२७२६१	०	०	२९९८७	२९९८७	०	०	३२९८६	३२९८६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३७	सुनवर्षी नगरपालिका	३१७१०	३१७१०	०	०	३४८८१	३४८८१	०	०	३८३६९	३८३६९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११३८	सुन्दरहरैचा नगरपालिका	२५५१२	२५५१२	०	०	२८०६३	२८०६३	०	०	३०८७०	३०८७०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
८०१०११३९	सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका	१८११५	१८११५	०	०	१९९२७	१९९२७	०	०	२१९१९	२१९१९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४०	दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका	४१०४०	४१०४०	०	०	४५१४४	४५१४४	०	०	४९६५८	४९६५८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४१	हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका	१९४२८	१९४२८	०	०	२१३७१	२१३७१	०	०	२३५०८	२३५०८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४२	कटारी नगरपालिका	३६९१७	३६९१७	०	०	४०६०९	४०६०९	०	०	४४६७०	४४६७०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४३	चौदण्डीगढी नगरपालिका	२४१८३	२४१८३	०	०	२६६०१	२६६०१	०	०	२९२६१	२९२६१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४४	त्रियुगा नगरपालिका	३०७६३	३०७६३	०	०	३३८३९	३३८३९	०	०	३७२२३	३७२२३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४५	बेलका नगरपालिका	२४२९१	२४२९१	०	०	२६७२०	२६७२०	०	०	२९३९२	२९३९२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०११४६	सिद्धिचरण नगरपालिका	२०६४७	२०६४७	०	०	२२७१२	२२७१२	०	०	२४९८३	२४९८३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०१	आठराई त्रिवेणी गाउँपालिका	१६९७३	१६९७३	०	०	१८६७०	१८६७०	०	०	२०५३७	२०५३७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०२	फक्ताङलुङ गाउँपालिका	१६४८५	१६४८५	०	०	१८१३४	१८१३४	०	०	१९९४७	१९९४७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०३	मिक्वाखोला गाउँपालिका	१५४७१	१५४७१	०	०	१७०१८	१७०१८	०	०	१८७२०	१८७२०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०४	मेरिङदेन गाउँपालिका	१६७८१	१६७८१	०	०	१८४५९	१८४५९	०	०	२०३०५	२०३०५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०५	मैवाखोला गाउँपालिका	१६०८५	१६०८५	०	०	१७६९४	१७६९४	०	०	१९४६३	१९४६३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०६	पाथिभरा याङ्वरक गाउँपालिका	१६९८०	१६९८०	०	०	१८६७८	१८६७८	०	०	२०५४६	२०५४६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०७	सिदिङ्वा गाउँपालिका	१६५२९	१६५२९	०	०	१८१८२	१८१८२	०	०	२००००	२००००	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०८	सिरीजङ्घा गाउँपालिका	२२७०१	२२७०१	०	०	२४९७१	२४९७१	०	०	२७४६८	२७४६८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३०९	कुम्मायक गाउँपालिका	१५९८८	१५९८८	०	०	१७५८७	१७५८७	०	०	१९३४५	१९३४५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१०	तुम्वेवा गाउँपालिका	१६०९३	१६०९३	०	०	१७७०२	१७७०२	०	०	१९४७३	१९४७३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३११	फालेलुङ गाउँपालिका	३६५०१	३६५०१	०	०	४०१५१	४०१५१	०	०	४४१६६	४४१६६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१२	फाल्गुनन्द गाउँपालिका	२६५१३	२६५१३	०	०	२९१६४	२९१६४	०	०	३२०८१	३२०८१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१३	मिक्लाजुङ गाउँपालिका	३००९२	३००९२	०	०	३३१०१	३३१०१	०	०	३६४११	३६४११	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१४	याङवरक गाउँपालिका	२५२५१	२५२५१	०	०	२७७७६	२७७७६	०	०	३०५५४	३०५५४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१५	हिलिहाङ गाउँपालिका	१७५०५	१७५०५	०	०	१९२५६	१९२५६	०	०	२११८१	२११८१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१६	चुलाचुली गाउँपालिका	१६२९२	१६२९२	०	०	१७९२१	१७९२१	०	०	१९७१३	१९७१३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१७	फाकफोकथुम गाउँपालिका	१६३६६	१६३६६	०	०	१८००३	१८००३	०	०	१९८०३	१९८०३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१८	माईजोगमाई गाउँपालिका	२१०९२	२१०९२	०	०	२३२०१	२३२०१	०	०	२५५२१	२५५२१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३१९	माङसेबुङ गाउँपालिका	२३७४२	२३७४२	०	०	२६११६	२६११६	०	०	२८७२८	२८७२८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२०	रोङ गाउँपालिका	२०१४५	२०१४५	०	०	२२१६०	२२१६०	०	०	२४३७५	२४३७५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२१	सन्दकपुर गाउँपालिका	३००३०	३००३०	०	०	३३०३३	३३०३३	०	०	३६३३६	३६३३६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२२	कचनकवल गाउँपालिका	१७९७४	१७९७४	०	०	१९७७१	१९७७१	०	०	२१७४९	२१७४९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२३	कमल गाउँपालिका	२४०७५	२४०७५	०	०	२६४८३	२६४८३	०	०	२९१३१	२९१३१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२४	गौरिगंज गाउँपालिका	१७२७४	१७२७४	०	०	१९००१	१९००१	०	०	२०९०२	२०९०२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२५	झापा गाउँपालिका	१७३९६	१७३९६	०	०	१९१३६	१९१३६	०	०	२१०४९	२१०४९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
८०१०१३२६	बाह्रदशी गाउँपालिका	१७४११	१७४११	०	०	१९१५२	१९१५२	०	०	२१०६७	२१०६७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२७	बुद्धशान्ति गाउँपालिका	१८७३८	१८७३८	०	०	२०६१२	२०६१२	०	०	२२६७३	२२६७३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२८	हल्दिबारी गाउँपालिका	१६८२१	१६८२१	०	०	१८५०३	१८५०३	०	०	२०३५३	२०३५३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३२९	चिचिला गाउँपालिका	१६१६२	१६१६२	०	०	१७७७८	१७७७८	०	०	१९५५६	१९५५६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३०	भोटखोला गाउँपालिका	१५८१२	१५८१२	०	०	१७३९३	१७३९३	०	०	१९१३३	१९१३३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३१	मकालु गाउँपालिका	१८७५६	१८७५६	०	०	२०६३२	२०६३२	०	०	२२६९५	२२६९५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३२	सभापोखरी गाउँपालिका	१७४०८	१७४०८	०	०	१९१४९	१९१४९	०	०	२१०६४	२१०६४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३३	सिलीचोङ गाउँपालिका	१७८५२	१७८५२	०	०	१९६३७	१९६३७	०	०	२१६०१	२१६०१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३४	आठराई गाउँपालिका	१५९०६	१५९०६	०	०	१७४९७	१७४९७	०	०	१९२४६	१९२४६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३५	छथर गाउँपालिका	१७६१५	१७६१५	०	०	१९३७७	१९३७७	०	०	२१३१४	२१३१४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३६	फेदाप गाउँपालिका	१९६७५	१९६७५	०	०	२१६४३	२१६४३	०	०	२३८०७	२३८०७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३७	मेन्छयायेम गाउँपालिका	१९७२९	१९७२९	०	०	२१७०२	२१७०२	०	०	२३८७२	२३८७२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३८	अरुण गाउँपालिका	१८८१३	१८८१३	०	०	२०६९४	२०६९४	०	०	२२७६४	२२७६४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३३९	आमचोक गाउँपालिका	२००४१	२००४१	०	०	२२०४५	२२०४५	०	०	२४२५०	२४२५०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४०	टयाम्केमैयुङ गाउँपालिका	२४३७३	२४३७३	०	०	२६८१०	२६८१०	०	०	२९४९१	२९४९१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४१	पौवादुङ्मा गाउँपालिका	१८९९५	१८९९५	०	०	२०८९५	२०८९५	०	०	२२९८४	२२९८४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४२	रामप्रसाद राई गाउँपालिका	१७५७६	१७५७६	०	०	१९३३४	१९३३४	०	०	२१२६७	२१२६७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४३	साल्पासिलिछो गाउँपालिका	१६२०७	१६२०७	०	०	१७८२८	१७८२८	०	०	१९६१०	१९६१०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४४	हतुवागढी गाउँपालिका	२८८००	२८८००	०	०	३१६८०	३१६८०	०	०	३४८४८	३४८४८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४५	शहिदभूमि गाउँपालिका	१८०७५	१८०७५	०	०	१९८८३	१९८८३	०	०	२१८७१	२१८७१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४६	चौबिसे गाउँपालिका	२२८८८	२२८८८	०	०	२५१७७	२५१७७	०	०	२७६९४	२७६९४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४७	छथर जोरपाटी गाउँपालिका	२७२४८	२७२४८	०	०	२९९७३	२९९७३	०	०	३२९७०	३२९७०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४८	साँगुरीगढी गाउँपालिका	१८२३३	१८२३३	०	०	२००५६	२००५६	०	०	२२०६२	२२०६२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३४९	कोशी गाउँपालिका	२०५७८	२०५७८	०	०	२२६३६	२२६३६	०	०	२४८९९	२४८९९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५०	गढी गाउँपालिका	१९६७९	१९६७९	०	०	२१६४७	२१६४७	०	०	२३८१२	२३८१२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५१	देवानगञ्ज गाउँपालिका	३५०६०	३५०६०	०	०	३८५६६	३८५६६	०	०	४२४२३	४२४२३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५२	बर्जु गाउँपालिका	१९४५३	१९४५३	०	०	२१३९८	२१३९८	०	०	२३५३८	२३५३८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५३	भोक्राहा नरसिंह गाउँपालिका	२०२५४	२०२५४	०	०	२२२७९	२२२७९	०	०	२४५०७	२४५०७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५४	हरिनगर गाउँपालिका	२०३९५	२०३९५	०	०	२२४३५	२२४३५	०	०	२४६७८	२४६७८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५५	कटहरी गाउँपालिका	१९८५७	१९८५७	०	०	२१८४३	२१८४३	०	०	२४०२७	२४०२७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५६	कानेपोखरी गाउँपालिका	१८०६५	१८०६५	०	०	१९८७२	१९८७२	०	०	२१८५९	२१८५९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५७	केराबारी गाउँपालिका	१९०१९	१९०१९	०	०	२०९२१	२०९२१	०	०	२३०१३	२३०१३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३५८	ग्रामथान गाउँपालिका	१७३४९	१७३४९	०	०	१९०८४	१९०८४	०	०	२०९९२	२०९९२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास संकेत	कार्यगत संकेत	गरिबी संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	प्रदेश रणनीति संकेत	प्रदेश सोच स्तम्भ संकेत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
८०१०१३५९	जहदा गाउँपालिका	२०२६९	२०२६९	०	०	२२२९६	२२२९६	०	०	२४५२५	२४५२५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६०	धनपालथान गाउँपालिका	१९५७७	१९५७७	०	०	२१५३५	२१५३५	०	०	२३६८८	२३६८८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६१	बुढीगंगा गाउँपालिका	२०५४०	२०५४०	०	०	२२५९४	२२५९४	०	०	२४८५३	२४८५३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६२	मिक्लाजुङ गाउँपालिका	१८५४६	१८५४६	०	०	२०४०१	२०४०१	०	०	२२४४१	२२४४१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६३	खुम्वु पासाङल्हामु गाउँपालिका	१५१७७	१५१७७	०	०	१६६९५	१६६९५	०	०	१८३६४	१८३६४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६४	माप्य दुधकोशी गाउँपालिका	१६२६१	१६२६१	०	०	१७८८७	१७८८७	०	०	१९६७६	१९६७६	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६५	थुलुङ दुधकोशी गाउँपालिका	१७८६६	१७८६६	०	०	१९६५३	१९६५३	०	०	२१६१८	२१६१८	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६६	नेचासल्यान गाउँपालिका	१७२२६	१७२२६	०	०	१८९४९	१८९४९	०	०	२०८४३	२०८४३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६७	महाकुलुङ गाउँपालिका	१५६८२	१५६८२	०	०	१७२५०	१७२५०	०	०	१८९७५	१८९७५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६८	लिखुपिके गाउँपालिका	१३९०४	१३९०४	०	०	१५२९४	१५२९४	०	०	१६८२४	१६८२४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३६९	सोताङ गाउँपालिका	१५०३२	१५०३२	०	०	१६५३५	१६५३५	०	०	१८१८९	१८१८९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७०	ऐसेलुखर्क गाउँपालिका	१९१२४	१९१२४	०	०	२१०३६	२१०३६	०	०	२३१४०	२३१४०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७१	केपिलासगढी गाउँपालिका	१८३५३	१८३५३	०	०	२०१८८	२०१८८	०	०	२२२०७	२२२०७	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७२	खोटेहाङ गाउँपालिका	२५५७९	२५५७९	०	०	२८१३७	२८१३७	०	०	३०९५१	३०९५१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७३	जन्तेढुंगा गाउँपालिका	१८५४६	१८५४६	०	०	२०४०१	२०४०१	०	०	२२४४१	२२४४१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७४	दिप्रुङ चुइचुम्मा गाउँपालिका	२७४५०	२७४५०	०	०	३०१९५	३०१९५	०	०	३३२१५	३३२१५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७५	रावा वेसी गाउँपालिका	२१४६६	२१४६६	०	०	२३६१३	२३६१३	०	०	२५९७४	२५९७४	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७६	वराहपोखरी गाउँपालिका	१८९५१	१८९५१	०	०	२०८४६	२०८४६	०	०	२२९३१	२२९३१	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७७	साकेला गाउँपालिका	२४०६५	२४०६५	०	०	२६४७२	२६४७२	०	०	२९११९	२९११९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७८	उदयपुरगढी गाउँपालिका	२२९२५	२२९२५	०	०	२५२१८	२५२१८	०	०	२७७३९	२७७३९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३७९	ताप्ली गाउँपालिका	१६१८९	१६१८९	०	०	१७८०८	१७८०८	०	०	१९५८९	१९५८९	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८०	रौताहामाई गाउँपालिका	१९१६७	१९१६७	०	०	२१०८४	२१०८४	०	०	२३१९२	२३१९२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८१	लिम्चुङबुङ गाउँपालिका	१५९५३	१५९५३	०	०	१७५४८	१७५४८	०	०	१९३०३	१९३०३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८२	खिजीदेम्वा गाउँपालिका	१६१६५	१६१६५	०	०	१७७८२	१७७८२	०	०	१९५६०	१९५६०	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८३	चम्पादेवी गाउँपालिका	२११९३	२११९३	०	०	२३३१२	२३३१२	०	०	२५६४४	२५६४४	०	०	०	१.८	१	२	३	९	
८०१०१३८४	चिशंखुगढी गाउँपालिका	१७२५२	१७२५२	०	०	१८९७७	१८९७७	०	०	२०८७५	२०८७५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८५	मानेभञ्याङ गाउँपालिका	१७३४९	१७३४९	०	०	१९०८४	१९०८४	०	०	२०९९२	२०९९२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८६	मोलुङ गाउँपालिका	१७८२८	१७८२८	०	०	१९६११	१९६११	०	०	२१५७२	२१५७२	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८७	लिखु गाउँपालिका	१९९२८	१९९२८	०	०	२१९२१	२१९२१	०	०	२४११३	२४११३	०	०	०	१.८	१	२	२	९	
८०१०१३८८	सुनकोशी गाउँपालिका	२०२७७	२०२७७	०	०	२२३०५	२२३०५	०	०	२४५३५	२४५३५	०	०	०	१.८	१	२	२	९	

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन				आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण				आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				दिगो विकास सङ्केत	कार्यगत सङ्केत	गरिबी सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	प्रदेश रणनीति सङ्केत	प्रदेश सोच स्तम्भ सङ्केत
		जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन	जम्मा	चालु	पूंजीगत	वित्तीय व्यवस्थापन							
जम्मा		३२४६९२००	१७३८५६५८	१५०५३५४२	३००००	३५७१६१२०	१९१२४२२४	१६५५८८९६	३३०००	३९२८७७३२	२१०३६६४६	१८२१४७८६	३६३००							

अनुसूची ५.१

प्रदेश व्यवस्थापिकाको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समृि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राि ट्य सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२०२००००१	प्रदेश सभा	२२१९८४	२१०५३४	११४५०	२४४१८२	२३१५८७	१२५९५	२६८६०१	२५४७४६	१३८५५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
जम्मा			२२१९८४	२१०५३४	११४५०	२४४१८२	२३१५८७	१२५९५	२६८६०१	२५४७४६	१३८५५								

अनुसूची ५.२

प्रदेश व्यवस्थापिकाको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२०२००००१	प्रदेश सभा	२२१९८४	२२१९८४	०	२४४१८२	२४४१८२	०	२६८६०१	२६८६०१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
जम्मा			२२१९८४	२२१९८४	०	२४४१८२	२४४१८२	०	२६८६०१	२६८६०१	०								

अनुसूची ५.३

प्रदेश व्यवस्थापिकाको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि ट्गात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रि ट्य सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	९६८०	१०६४८	११७१२.८	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	२४	२६.४	२९.०४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	६००	६६०	७२६	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
४	अन्य सेवा शुल्क	२५०	२७५	३०२.५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
५	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१०००	११००	१२१०	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
६	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१५७२	१७२९.२	१९०२.१२	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
७	इन्धन (पदाधिकारी)	२१९६	२४१५.६	२६५७.१६	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
८	औषधी खरिद खर्च	७००	७७०	८४७	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
९	करार सेवा शुल्क	७९००	८६९०	९५५९	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१०	कर्मचारी तालिम खर्च	१२५०	१३७५	१५१२.५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
११	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	५	५.५	६.०५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१२	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१३	कार्यक्रम खर्च	१०७५०	११८२५	१३००७.५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१४	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	४५००	४९५०	५४४५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१५	घर भाडा	१५६०	१७१६	१८८७.६	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१६	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०००	२२००	२४२०	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१७	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	८००	८८०	९६८	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१८	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२२००	२४२०	२६६२	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
१९	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२७३३६	३००६९.६	३३०७६.५६	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२०	पदाधिकारी बैठक भत्ता	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२१	पानी तथा बिजुली	१२००	१३२०	१४५२	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२२	पारिश्रमिक कर्मचारी	१९७३३	२१७०६.३	२३८७६.९३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२३	पारिश्रमिक पदाधिकारी	९९६५९	१०९६२४.९	१२०५८७.३९	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२४	पूंजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५००	५५०	६०५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२५	पोशाक	८८०	९६८	१०६४.८	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२६	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१५००	१६५०	१८१५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२७	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१३००	१४३०	१५७३	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२८	भ्रमण खर्च	४२२०	४६४२	५१०६.२	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
२९	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	४०५०	४४५५	४९००.५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
३०	महंगी भत्ता	८६४	९५०.४	१०४५.४४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३१	मेशिनरी तथा औजार	१८००	१९८०	२१७८	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
३२	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	८००	८८०	९६८	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
३३	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१२	१३.२	१४.५२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३४	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१७३	१९०.३	२०९.३३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३५	वन तथा वातावरण संरक्षण	४००	४४०	४८४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३६	विविध खर्च	१४००	१५४०	१६९४	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
३७	संचार महसुल	१२२०	१३४२	१४७६.२	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
३८	सवारी साधन	७५०	८२५	९०७.५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३९	सवारी साधन मर्मत खर्च	५५००	६०५०	६६५५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
४०	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	८००	८८०	९६८	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
४१	सेवा र परामर्श खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.३	२.४,२.५	१६	२	३	३	३
जम्मा		२२१९८४	२४४१८२.४	२६८६००.६४								

अनुसूची ५.४

प्रदेश व्यवस्थापिकाको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	९६८०	९६८०	०	०	०	१०६४८	१०६४८	०	११७१३	११७१३	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	२४	२४	०	०	०	२६	२६	०	२९	२९	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	६००	६००	०	०	०	६६०	६६०	०	७२६	७२६	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
४	अन्य सेवा शुल्क	२५०	२५०	०	०	०	२७५	२७५	०	३०३	३०३	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
५	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१०००	१०००	०	०	०	११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
६	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१५७२	१५७२	०	०	०	१७२९	१७२९	०	१९०२	१९०२	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
७	इन्धन (पदाधिकारी)	२१९६	२१९६	०	०	०	२४१६	२४१६	०	२६५७	२६५७	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
८	औषधी खरिद खर्च	७००	७००	०	०	०	७७०	७७०	०	८४७	८४७	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
९	करार सेवा शुल्क	७९००	७९००	०	०	०	८६९०	८६९०	०	९५५९	९५५९	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१०	कर्मचारी तालिम खर्च	१२५०	१२५०	०	०	०	१३७५	१३७५	०	१५१३	१५१३	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
११	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	५	५	०	०	०	६	६	०	६	६	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१२	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१३	कार्यक्रम खर्च	१०७५०	१०७५०	०	०	०	११८२५	११८२५	०	१३००८	१३००८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१४	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	४५००	४५००	०	०	०	४९५०	४९५०	०	५४४५	५४४५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१५	घर भाडा	१५६०	१५६०	०	०	०	१७१६	१७१६	०	१८८८	१८८८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१६	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१७	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	८००	८००	०	०	०	८८०	८८०	०	९६८	९६८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१८	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२२००	२२००	०	०	०	२४२०	२४२०	०	२६६२	२६६२	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
१९	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२७३३६	२७३३६	०	०	०	३००७०	३००७०	०	३३०७७	३३०७७	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२०	पदाधिकारी बैठक भत्ता	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२१	पानी तथा बिजुली	१२००	१२००	०	०	०	१३२०	१३२०	०	१४५२	१४५२	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२२	पारिश्रमिक कर्मचारी	१९७३३	१९७३३	०	०	०	२१७०६	२१७०६	०	२३८७७	२३८७७	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२३	पारिश्रमिक पदाधिकारी	९९६५९	९९६५९	०	०	०	१०९६२५	१०९६२५	०	१२०५८७	१२०५८७	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२४	पूंजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२५	पोशाक	८८०	८८०	०	०	०	९६८	९६८	०	१०६५	१०६५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२६	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१५००	१५००	०	०	०	१६५०	१६५०	०	१८१५	१८१५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२७	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१३००	१३००	०	०	०	१४३०	१४३०	०	१५७३	१५७३	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
२८	भ्रमण खर्च	४२२०	४२२०	०	०	०	४६४२	४६४२	०	५१०६	५१०६	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्रय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२९	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	४०५०	४०५०	०	०	०	४४५५	४४५५	०	४९०१	४९०१	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३०	महंगी भत्ता	८६४	८६४	०	०	०	९५०	९५०	०	१०४५	१०४५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३१	मेशिनरी तथा औजार	१८००	१८००	०	०	०	१९८०	१९८०	०	२१७८	२१७८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३२	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	८००	८००	०	०	०	८८०	८८०	०	९६८	९६८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३३	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१२	१२	०	०	०	१३	१३	०	१५	१५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३४	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१७३	१७३	०	०	०	१९०	१९०	०	२०९	२०९	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३६	वन तथा वातावरण संरक्षण	४००	४००	०	०	०	४४०	४४०	०	४८४	४८४	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३७	विविध खर्च	१४००	१४००	०	०	०	१५४०	१५४०	०	१६९४	१६९४	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३८	संचार महसुल	१२२०	१२२०	०	०	०	१३४२	१३४२	०	१४७६	१४७६	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
३९	सवारी साधन	७५०	७५०	०	०	०	८२५	८२५	०	९०८	९०८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
४०	सवारी साधन मर्मत खर्च	५५००	५५००	०	०	०	६०५०	६०५०	०	६६५५	६६५५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
४१	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	८००	८००	०	०	०	८८०	८८०	०	९६८	९६८	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
४२	सेवा र परामर्श खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.३०	२.४०	१६	२	३	३	३
जम्मा		२२१९८४	२२१९८४	०	०	०	२४४१८२	२४४१८२	०	२६८६०१	२६८६०१	०								

अनुसूची ६.१

प्रदेश लोक सेवा आयोगको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२१०००००१	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९८८०३	७९५८०	१९२२३	१०८६८३.३	८७५३८	२११४५.३	११९५५१.६३	९६२९१.८	२३२५९.८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
जम्मा			९८८०३	७९५८०	१९२२३	१०८६८३	८७५३८	२११४५	११९५५२	९६२९२	२३२६०								

अनुसूची ६.२

प्रदेश लोक सेवा आयोगको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२१०००००१	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९८८०३	९८८०३	०	१०८६८३	१०८६८३	०	११९५५२	११९५५२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
जम्मा			९८८०३	९८८०३	०	१०८६८३	१०८६८३	०	११९५५२	११९५५२	०								

अनुसूची ६.३

प्रदेश लोक सेवा आयोगको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समर्ि दगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन गर्ि ट्य सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१,४००	१,५४०	१,६९४	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	१३५	१४९	१६३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३	अन्य भाडा	१५०	१६५	१८२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
४	अन्य सार्वजनिक निर्माण	५००	५५०	६०५	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
५	अन्य सेवा शुल्क	४२०	४६२	५०८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
६	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२३३	२५६	२८२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
७	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१,०९२	१,२०१	१,३२१	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
८	करार सेवा शुल्क	३,३४७	३,६८२	४,०५०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
९	कर्मचारी तालिम खर्च	६५०	७१५	७८७	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१०	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१५०	१६५	१८२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
११	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३६०	३९६	४३६	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१२	कार्यक्रम खर्च	६००	६६०	७२६	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१३	घर भाडा	२,२८०	२,५०८	२,७५९	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१४	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	४५०	४९५	५४५	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१५	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	४,३००	४,७३०	५,२०३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१६	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२,०५२	२,२५७	२,४८३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१७	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१५०	१६५	१८२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१८	पानी तथा बिजुली	५४६	६०१	६६१	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१९	पारिश्रमिक कर्मचारी	१०९२०	१२,०१२	१३,२१३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२०	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२०४८	२,२५३	२,४७८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२१	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००	११०	१२१	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२२	पोशाक	२५०	२७५	३०३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२२३३	२,४५६	२,७०२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	३७५	४१३	४५४	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२५	भ्रमण खर्च	७६०	८३६	९२०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२६	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१६८०	१,८४८	२,०३३	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२७	महंगी भत्ता	५५२	६०७	६६८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२८	मेशिनरी तथा औजार	४९९०	५,४८९	६,०३८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२९	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४२०	४६२	५०८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३०	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१५०	१६५	१८२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३१	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१२०	१३२	१४५	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३२	विविध खर्च	३७८३४	४१,६१७	४५,७७९	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३३	संचार महसुल	५१६	५६८	६२४	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३४	सवारी साधन	११५००	१२,६५०	१३,९१५	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३५	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	६००	६६०	७२६	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३६	सवारी साधन मर्मत खर्च	११८०	१,२९८	१,४२८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३७	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	२७५०	३,०२५	३,३२८	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३८	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५७०	६२७	६९०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३९	सेवा र परामर्श खर्च	४४०	४८४	५३२	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
जम्मा		९८,८०३	१०८,६८३	११९५५१.६३								

अनुसूची ६.४

लोक सेवा आयोग कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१४००	१४००	०	०	०	१५४०	१५४०	०	१६९४	१६९४	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	१३५	१३५	०	०	०	१४९	१४९	०	१६३	१६३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३	अन्य भाडा	१५०	१५०	०	०	०	१६५	१६५	०	१८२	१८२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
४	अन्य सार्वजनिक निर्माण	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
५	अन्य सेवा शुल्क	४२०	४२०	०	०	०	४६२	४६२	०	५०८	५०८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
६	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२३३	२३३	०	०	०	२५६	२५६	०	२८२	२८२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
७	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१०९२	१०९२	०	०	०	१२०१	१२०१	०	१३२१	१३२१	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
८	करार सेवा शुल्क	३३४७	३३४७	०	०	०	३६८२	३६८२	०	४०५०	४०५०	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
९	कर्मचारी तालिम खर्च	६५०	६५०	०	०	०	७१५	७१५	०	७८७	७८७	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१०	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१५०	१५०	०	०	०	१६५	१६५	०	१८२	१८२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
११	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३६०	३६०	०	०	०	३९६	३९६	०	४३६	४३६	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१२	कार्यक्रम खर्च	६००	६००	०	०	०	६६०	६६०	०	७२६	७२६	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१३	घर भाडा	२२८०	२२८०	०	०	०	२५०८	२५०८	०	२७५९	२७५९	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१४	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	४५०	४५०	०	०	०	४९५	४९५	०	५४५	५४५	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१५	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	४३००	४३००	०	०	०	४७३०	४७३०	०	५२०३	५२०३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१६	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२०५२	२०५२	०	०	०	२२५७	२२५७	०	२४८३	२४८३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१७	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१५०	१५०	०	०	०	१६५	१६५	०	१८२	१८२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१८	पानी तथा बिजुली	५४६	५४६	०	०	०	६०१	६०१	०	६६१	६६१	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
१९	पारिश्रमिक कर्मचारी	१०९२०	१०९२०	०	०	०	१२०१२	१२०१२	०	१३२१३	१३२१३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२०	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२०४८	२०४८	०	०	०	२२५३	२२५३	०	२४७८	२४७८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२१	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२२	पोशाक	२५०	२५०	०	०	०	२७५	२७५	०	३०३	३०३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२२३३	२२३३	०	०	०	२४५६	२४५६	०	२७०२	२७०२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	३७५	३७५	०	०	०	४१३	४१३	०	४५४	४५४	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२५	भ्रमण खर्च	७६०	७६०	०	०	०	८३६	८३६	०	९२०	९२०	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२६	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१६८०	१६८०	०	०	०	१८४८	१८४८	०	२०३३	२०३३	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२७	महंगी भत्ता	५५२	५५२	०	०	०	६०७	६०७	०	६६८	६६८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
२८	मेशिनरी तथा औजार	४९९०	४९९०	०	०	०	५४८९	५४८९	०	६०३८	६०३८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२९	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४२०	४२०	०	०	०	४६२	४६२	०	५०८	५०८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३०	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१५०	१५०	०	०	०	१६५	१६५	०	१८२	१८२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३१	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१२०	१२०	०	०	०	१३२	१३२	०	१४५	१४५	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३२	विविध खर्च	३७८३४	३७८३४	०	०	०	४१६१७	४१६१७	०	४५७७९	४५७७९	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३३	संचार महसुल	५१६	५१६	०	०	०	५६८	५६८	०	६२४	६२४	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३४	सवारी साधन	११५००	११५००	०	०	०	१२६५०	१२६५०	०	१३९१५	१३९१५	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३६	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	६००	६००	०	०	०	६६०	६६०	०	७२६	७२६	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३७	सवारी साधन मर्मत खर्च	११८०	११८०	०	०	०	१२९८	१२९८	०	१४२८	१४२८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	२७५०	२७५०	०	०	०	३०२५	३०२५	०	३३२८	३३२८	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
३९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५७०	५७०	०	०	०	६२७	६२७	०	६९०	६९०	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
४०	सेवा र परामर्श खर्च	४४०	४४०	०	०	०	४८४	४८४	०	५३२	५३२	०	५	१.२	१.२	१६	२	३	३	३
जम्मा		९८८०३	९८८०३	०	०	०	१०८६८३	१०८६८३	०	११९५५२	११९५५२	०								

अनुसूची ७.१

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२१६०००११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१६६४३	१५८४३	८००	१८३०७.३	१७४२७.३	८८०	२०१३८.०३	१९१७०.०३	९६८	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
जम्मा			१६६४३	१५८४३	८००	१८३०७	१७४२७	८८०	२०१३८	१९१७०	९६८								

अनुसूची ७.२

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	२१६०००११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१६६४३	१६६४३	०	१८३०७	१८३०७	०	२०१३८	२०१३८	०	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
जम्मा			१६६४३	१६६४३	०	१८३०७	१८३०७	०	२०१३८	२०१३८	०								

अनुसूची ७.३

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२	अन्य भत्ता	७२	७९.२	८७.१२	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	५०	५५	६०.५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५३	५८.३	६४.१३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
५	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३९८	४३७.८	४८१.५८	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
६	इन्धन (पदाधिकारी)	२२६	२४८.६	२७३.४६	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
७	करार सेवा शुल्क	१५४०	१६९४	१८६३.४	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
८	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
९	कार्यक्रम खर्च	१६५०	१८१५	१९९६.५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१०	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	१००	११०	१२१	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
११	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	३५०	३८५	४२३.५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१२	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१५४	१६९.४	१८६.३४	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१३	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१४	पानी तथा बिजुली	२९५	३२४.५	३५६.९५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१५	पारिश्रमिक कर्मचारी	५१६९	५६८५.९	६२५४.४९	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि दिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१६	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२३००	२५३०	२७८३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१७	पोशाक	८०	८८	९६.८	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१८	फर्निचर तथा फिक्चर्स	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
१९	बिमा तथा नवीकरण खर्च	२१०	२३१	२५४.१	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२०	भ्रमण खर्च	२४०	२६४	२९०.४	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२१	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	५००	५५०	६०५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२२	महंगी भत्ता	१९२	२११.२	२३२.३२	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२३	मेशिनरी तथा औजार	२००	२२०	२४२	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२४	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	१७०	१८७	२०५.७	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२५	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	३८	४१.८	४५.९८	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२६	विविध खर्च	५५०	६०५	६६५.५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२७	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२००	२२०	२४२	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२८	संचार महसुल	१५६	१७१.६	१८८.७६	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
२९	सवारी साधन	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
३०	सवारी साधन मर्मत खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
३१	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५०	५५	६०.५	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
३२	सेवा र परामर्श खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२	१६	२	२	३	३
जम्मा		१६६४३	१८३०७	२०१३८								

अनुसूची ७.४

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२	अन्य भत्ता	७२	७२	०	०	०	७९	७९	०	८७	८७	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	५०	५०	०	०	०	५५	५५	०	६१	६१	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५३	५३	०	०	०	५८	५८	०	६४	६४	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
५	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३९८	३९८	०	०	०	४३८	४३८	०	४८२	४८२	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
६	इन्धन (पदाधिकारी)	२२६	२२६	०	०	०	२४९	२४९	०	२७३	२७३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
७	करार सेवा शुल्क	१५४०	१५४०	०	०	०	१६९४	१६९४	०	१८६३	१८६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
८	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
९	कार्यक्रम खर्च	१६५०	१६५०	०	०	०	१८१५	१८१५	०	१९९७	१९९७	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१०	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
११	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	३५०	३५०	०	०	०	३८५	३८५	०	४२४	४२४	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१२	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१५४	१५४	०	०	०	१६९	१६९	०	१८६	१८६	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१३	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१४	पानी तथा बिजुली	२९५	२९५	०	०	०	३२५	३२५	०	३५७	३५७	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१५	पारिश्रमिक कर्मचारी	५१६९	५१६९	०	०	०	५६८६	५६८६	०	६२५४	६२५४	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१६	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२३००	२३००	०	०	०	२५३०	२५३०	०	२७८३	२७८३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१७	पोशाक	८०	८०	०	०	०	८८	८८	०	९७	९७	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१८	फर्निचर तथा फिक्चर्स	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
१९	बिमा तथा नवीकरण खर्च	२१०	२१०	०	०	०	२३१	२३१	०	२५४	२५४	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२०	भ्रमण खर्च	२४०	२४०	०	०	०	२६४	२६४	०	२९०	२९०	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२१	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२२	महंगी भत्ता	१९२	१९२	०	०	०	२११	२११	०	२३२	२३२	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२३	मेशिनरी तथा औजार	२००	२००	०	०	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२४	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	१७०	१७०	०	०	०	१८७	१८७	०	२०६	२०६	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२५	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	३८	३८	०	०	०	४२	४२	०	४६	४६	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२६	विविध खर्च	५५०	५५०	०	०	०	६०५	६०५	०	६६६	६६६	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२७	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२००	२००	०	०	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	५	२	२	१६	२	२	३	३

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२८	संचार महसुल	१५६	१५६	०	०	०	१७२	१७२	०	१८९	१८९	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
२९	सवारी साधन	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
३०	सवारी साधन मर्मत खर्च	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
३१	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५०	५०	०	०	०	५५	५५	०	६१	६१	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
३२	सेवा र परामर्श खर्च	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२	२	१६	२	२	३	३
जम्मा		१६६४३	१६६४३	०	०	०	१८३०७	१८३०७	०	२०१३८	२०१३८	०								

अनुसूची ८.१

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३०१९११२०	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	३७५०००	३३७०००	३८०००	४१२५००	३७०७००	४१८००	४५३७५०	४०७७७०	४५९८०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२	३०१०००११	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	६४५१०२	६१६५६२	२८५४०	७०९६१२.२	६७८२१८.२	३१३९४	७८०५७३.४२	७४६०४०.०२	३४५३३.४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३	३०१९११२१	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान(संघ शसर्त अनुदान)	३२००	३२००	०	३५२०	३५२०	०	३८७२	३८७२	०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
जम्मा			१०२३३०२	९५६७६२	६६५४०	११२५६३२.२	१०५२४३८.२	७३१९४	१२३८१९५.४२	११५७६८२.०२	८०५१३.४								

अनुसूची ८.२

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान						आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण						आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण						लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	गरिबी संकेत
१	३०१०००११	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	६४८३०२	११६७८४	२६७०१०	३२००	२६१३०८	३७५०००	११२५६३२	१२८४६२	२९३७११	३५२०	२८७४३९	४१२५००	१२३८१९५	१४१३०९	३२३०८२	३८७२	३१६१८३	४५३७५०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
जम्मा			६४८३०२	११६७८४	२६७०१०	३२००	२६१३०८	३७५०००	११२५६३२	१२८४६२	२९३७११	३५२०	२८७४३९	४१२५००	१२३८१९५	१४१३०९	३२३०८२	३८७२	३१६१८३	४५३७५०								

अनुसूची ८.३

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	५५१५	६०६६.५	६६७३.१५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	२९७	३२६.७	३५९.३७	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	५६०	६१६	६७७.६	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
४	अन्य भ्रमण खर्च	१००	११०	१२१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
५	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	२१००००	२३१०००	२५४१००	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
६	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	७००	७७०	८४७	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
७	अन्य सेवा शुल्क	४१०	४५१	४९६.१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
८	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१४०	१५४	१६९.४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
९	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३६९६	४०६५.६	४४७२.१६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१०	इन्धन (पदाधिकारी)	१६६८	१८३४.८	२०१८.२८	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
११	उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१२	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	२०००	२२००	२४२०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१३	करार सेवा शुल्क	७९२९	८७२१.९	९५९४.०९	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१४	कर्मचारी तालिम खर्च	१६००	१७६०	१९३६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१५	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	२०००	२२००	२४२०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१६	कर्मचारीको बैठक भत्ता	७००	७७०	८४७	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१७	कार्यक्रम खर्च	२६९६६८	२९६६३४.८	३२६२९८.२८	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
१८	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१००००	११०००	१२१००	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१९	घर भाडा	५७२४	६२९६.४	६९२६.०४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२०	जग्गाको भाडा	२२०	२४२	२६६.२	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२१	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	३८०००	४१८००	४५९८०	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२२	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	९००	९९०	१०८९	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२३	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२३००	२५३०	२७८३	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२४	पदाधिकारी अन्य भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२५	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२२०	२४२	२६६.२	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२६	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२७	पानी तथा बिजुली	२२१०	२४३१	२६७४.१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२८	पारिश्रमिक कर्मचारी	५३६४०	५९००४	६४९०४.४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
२९	पारिश्रमिक पदाधिकारी	७१०९	७८१९.९	८६०१.८९	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३०	पोशाक	१५५०	१७०५	१८७५.५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२९००	३१९०	३५०९	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३२	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१११०	१२२१	१३४३.१	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३३	भ्रमण खर्च	१०२००	११२२०	१२३४२	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	५६००	६१६०	६७७६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३५	महंगी भत्ता	२०८८	२२९६.८	२५२६.४८	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३६	मेशिनरी तथा औजार	५०४०	५५४४	६०९८.४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३७	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	२९६	३२५.६	३५८.१६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३८	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२९८	३२७.८	३६०.५८	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
३९	विविध कार्यक्रम खर्च	३२४३००	३५६७३०	३९२४०३	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४०	विविध खर्च	४२६६	४६९२.६	५१६१.८६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४१	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१४०	१५४	१६९.४	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४२	संचार महसुल	१८००	१९८०	२१७८	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४३	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	७५००	८२५०	९०७५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४४	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुंजीगत निःशर्त अनुदान	७५००	८२५०	९०७५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४५	सवारी साधन	८६००	९४६०	१०४०६	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४६	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	३२५	३५७.५	३९३.२५	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	४२७०	४६९७	५१६६.७	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	५४८३	६०३१.३	६६३४.४३	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
५०	सेवा र परामर्श खर्च	७२०	७९२	८७१.२	५	२.३	२.४,२.५	१६,१७	२	३	३	३
५१	स्थिर सम्पत्तिमा ह्रास कट्टी	१०१०	११११	१२२२.१	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
जम्मा		१०२३३०२	११२५६३२	१२३८१९५								

अनुसूची ८.४

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	प्रदेशको समृद्धि तथा उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	५५१५	४५१५	०	०	०	०	१०००	६०६७	४९६७	११००	६६७३	५४६३	१२१०	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
२	अन्य भत्ता	२९७	२९७	०	०	०	०	०	३२७	३२७	०	३५९	३५९	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	५६०	०	०	०	०	०	५६०	६१६	०	६१६	६७८	०	६७८	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
४	अन्य भ्रमण खर्च	१००	१००	०	०	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
५	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	२१००००	०	२१००००	०	०	०	०	२३१०००	०	२३१०००	२५४१००	०	२५४१००	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
६	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	७००	२००	०	०	०	०	५००	७७०	२२०	५५०	८४७	२४२	६०५	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
७	अन्य सेवा शुल्क	४१०	३६०	०	०	०	०	५०	४५१	३९६	५५	४९६	४३६	६१	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
८	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१४०	९०	०	०	०	०	५०	१५४	९९	५५	१६९	१०९	६१	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
९	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३६९६	३०९६	०	०	०	०	६००	४०६६	३४०६	६६०	४४७२	३७४६	७२६	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१०	इन्धन (पदाधिकारी)	१६६८	१६६८	०	०	०	०	०	१८३५	१८३५	०	२०१८	२०१८	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
११	उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	५००	५००	०	०	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१२	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	२०००	०	२०००	०	०	०	०	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१३	करार सेवा शुल्क	७९२९	४८३३	०	२०६९	०	०	१०२७	८७२२	५३१६	३४०६	९५९४	५८४८	३७४६	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१४	कर्मचारी तालिम खर्च	१६००	२००	०	०	०	०	१४००	१७६०	२२०	१५४०	१९३६	२४२	१६९४	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
१५	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	२०००		२०००	०	०	०	०	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१६	कर्मचारीको बैठक भत्ता	७००	२००	०	०	०	०	५००	७७०	२२०	५५०	८४७	२४२	६०५	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१७	कार्यक्रम खर्च	२६९६६८	०	७८६०	०	०	०	२६१८०८	२९६६३५	०	२९६६३५	३२६२९८	०	३२६२९८	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१८	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१००००	१००००	०	०	०	०	०	११०००	११०००	०	१२१००	१२१००	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
१९	घर भाडा	५७२४	५१६०	०	०	०	०	५६४	६२९६	५६७६	६२०	६९२६	६२४४	६८२	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२०	जग्गाको भाडा	२२०	२२०	०	०	०	०	०	२४२	२४२	०	२६६	२६६	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२१	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	३८०००	०	३०००	०	०	०	३५०००	४१८००	०	४१८००	४५९८०	०	४५९८०	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
२२	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	९००	९००	०	०	०	०	०	९९०	९९०	०	१०८९	१०८९	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२३	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२३००	१६००	०	०	०	०	७००	२५३०	१७६०	७७०	२७८३	१९३६	८४७	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२४	पदाधिकारी अन्य भत्ता	१००	१००	०	०	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२५	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	२२०	२२०	०	०	०	०	०	२४२	२४२	०	२६६	२६६	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२६	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१००	१००	०	०	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२७	पानी तथा बिजुली	२२१०	१९४६	०	०	०	०	२६४	२४३१	२१४१	२९०	२६७४	२३५५	३१९	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२८	पारिश्रमिक कर्मचारी	५३६४०	५२५५९	०	१०८१	०	०	०	५९००४	५७८१५	११८९	६४९०४	६३५९६	१३०८	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
२९	पारिश्रमिक पदाधिकारी	७१०९	७१०९	०	०	०	०	०	७८२०	७८२०	०	८६०२	८६०२	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३०	पोशाक	१५५०	८७०	०	५०	०	०	६३०	१७०५	९५७	७४८	१८७६	१०५३	८२३	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२९००	७००	१५००	०	०	०	७००	३१९०	७७०	२४२०	३५०९	८४७	२६६२	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३२	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१११०	१११०	०	०	०	०	०	१२२१	१२२१	०	१३४३	१३४३	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३३	भ्रमण खर्च	१०२००	१०२००	०	०	०	०	०	११२२०	११२२०	०	१२३४२	१२३४२	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	प्रदेशको समष्टि टगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्रय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	५६००	४६००	०	०	०	०	१०००	६१६०	५०६०	११००	६७७६	५५६६	१२१०	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
३५	महंगी भत्ता	२०८८	२०८८	०	०	०	०	०	२२९७	२२९७	०	२५२६	२५२६	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३६	मेशिनरी तथा औजार	५०४०	२४०	२५००	०	०	०	२३००	५५४४	२६४	५२८०	६०९८	२९०	५८०८	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३७	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	२९६	१४०	०	०	०	०	१५६	३२६	१५४	१७२	३५८	१६९	१८९	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३८	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२९८	२९८	०	०	०	०	०	३२८	३२८	०	३६१	३६१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
३९	विविध कार्यक्रम खर्च	३२४३००	२००	०	०	०	०	३२४१००	३५६७३०	२२०	३५६५१०	३९२४०३	२४२	३९२१६१	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४०	विविध खर्च	४२६६	३४००	०	०	०	०	८६६	४६९३	३७४०	९५३	५१६२	४११४	१०४८	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४१	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१४०	१४०	०	०	०	०	०	१५४	१५४	०	१६९	१६९	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४२	संचार महसुल	१८००	१११०	०	०	०	०	६९०	१९८०	१२२१	७५९	२१७८	१३४३	८३५	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४३	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	७५००	०	७५००	०	०	०	०	८२५०	०	८२५०	९०७५	०	९०७५	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४४	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुंजीगत निःशर्त अनुदान	७५००	०	७५००	०	०	०	०	८२५०	०	८२५०	९०७५	०	९०७५	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४५	सवारी साधन	८६००	६००	०	०	०	०	८०००	९४६०	६६०	८८००	१०४०६	७२६	९६८०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४६	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	३२५	१२५	०	०	०	०	२००	३५८	१३८	२२०	३९३	१५१	२४२	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	४२७०	३९७०	०	०	०	०	३००	४६९७	४३६७	३३०	५१६७	४८०४	३६३	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	५४८३	०	५१५०	०	०	०	३३३	६०३१	०	६०३१	६६३४	०	६६३४	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३००	३००	०	०	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
५०	सेवा र परामर्श खर्च	७२०	७२०	०	०	०	०	०	७९२	७९२	०	८७१	८७१	०	५	२.३	२.४, २.५	१६, १७	२	३	३	३
५१	स्थिर सम्पत्तिमा ह्रास कट्टी	१०१०	०	०	०	०	०	१०१०	११११	०	११११	१२२२	०	१२२२	५	२.३	२.४	१७	२	२	३	३
जम्मा		१०२३३०२	१२६७८४	२४९०१०	३२००	०	०	६४४३०८	११२५६३२	१३९४६२	९८६१७०	१२३८१९५	१५३४०९	१०८४७८७								

अनुसूची ९.१

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३०५०००११	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१७००१	२०५६९६	११३०५	२३८७०१.१	२२६२६५.६	१२४३५.५	२६२५७१	२४८८९२.१६	१३६७९	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२	३०५०१०११	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	२२५५२	२१२२७	१३२५	२४८०७.२	२३३४९.७	१४५७.५	२७२८८	२५६८४.६७	१६०३	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
३	३०५०१०१२	प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू	२८१७३	२६३७३	१८००	३०९९०.३	२९०१०.३	१९८०	३४०८९	३१९११.३३	२१७८	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
जम्मा			२६७७२६	२५३२९६	१४४३०	२९४४९९	२७८६२६	१५८७३	३२३९४८	३०६४८८	१७४६०								

अनुसूची ९.२

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टि दिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्य सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३०५०००११	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१७००१	१०८५०१	१०८५००	२२७८५१	११९३५१	१०८५००	२५०६३६	१३१२८६	११९३५०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२	३०५०१०११	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	२२५५२	२२५५२	०	२४८०७	२४८०७	०	२७२८८	२७२८८	०	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
३	३०५०१०१२	प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू	२८१७३	२८१७३	०	३०९९०	३०९९०	०	३४०८९	३४०८९	०	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
जम्मा			२१७००१	१०८५०१	१०८५००	२२७८५१	११९३५१	१०८५००	२५०६३६	१३१२८६	११९३५०								

अनुसूची ९.३

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२३८४	२६२२.४	२८८४.६४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२	अन्य भत्ता	८१८४	९००२.४	९९०२.६४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	३००००	३३०००	३६३००	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४	अन्य सार्वजनिक निर्माण	१०००	११००	१२१०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
५	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५६०	६१६	६७७.६	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
६	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३४२६	३७६८.६	४१४५.४६	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
७	इन्धन (पदाधिकारी)	४३०	४७३	५२०.३	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
८	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५५०	६०५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
९	करार सेवा शुल्क	८१९४	९०१३.४	९९१४.७४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१०	कर्मचारी तालिम खर्च	३०५०	३३५५	३६९०.५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
११	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१७	१८.७	२०.५७	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
१२	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३१७	३४८.७	३८३.५७	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
१३	कार्यक्रम खर्च	४००	४४०	४८४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१४	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	५०००	५५००	६०५०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१५	घर भाडा	६०९१	६७००.१	७३७०.११	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२०००	२२००	२४२०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१७	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२८५०	३१३५	३४४८.५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१८	पदाधिकारी अन्य भत्ता	१००	११०	१२१	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१९	पदाधिकारी अन्य सुविधा	१५६	१७१.६	१८८.७६	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२०	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२००	२२०	२४२	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२१	पानी तथा बिजुली	२४९८	२७४७.८	३०२२.५८	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२२	पारिश्रमिक कर्मचारी	५०७२९	५५८०१.९	६१३८२.०९	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२३	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२८६७	३१५३.७	३४६९.०७	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२४	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२००	२२०	२४२	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२५	पोशाक	८१०	८९१	९८०.१	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२६	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१६२५	१७८७.५	१९६६.२५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२७	बिमा तथा नवीकरण खर्च	९३०	१०२३	११२५.३	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२८	भ्रमण खर्च	२२०४	२४२४.४	२६६६.८४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२९	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	७३००	८०३०	८८३३	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३०	महंगी भत्ता	१९४४	२१३८.४	२३५२.२४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३१	मेशिनरी तथा औजार	४१३५	४५४८.५	५००३.३५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३२	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	११८०	१२९८	१४२७.८	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३३	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	२३०	२५३	२७८.३	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३४	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	३९५	४३४.५	४७७.९५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३५	विविध खर्च	२३०५	२५३५.५	२७८९.०५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३६	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२००	२२०	२४२	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३७	संचार महसुल	३२१६	३५३७.६	३८९१.३६	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३८	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	१०००००	११००००	१२१०००	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३९	सवारी साधन	२१७०	२३८७	२६२५.७	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टि दगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४०	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	१६०	१७६	१९३.६	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४१	सवारी साधन मर्मत खर्च	२६४५	२९०९.५	३२००.४५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	३५००	३८५०	४२३५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४३	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	८४०	९२४	१०१६.४	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४४	सेवा र परामर्श खर्च	५००	५५०	६०५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४५	स्थानीय भत्ता	२८४	३१२.४	३४३.६४	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
जम्मा		२६७७२६	२९४४९९	३२३९४८								

अनुसूची ९.४

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्रय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२३८४	२,३८४	०	०	०	२६२२	२६२२	०	२८८५	२८८५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२	अन्य भत्ता	८१८४	८१८४	०	०	०	९००२	९००२	०	९९०३	९९०३	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	३००००	३००००	०	०	०	३३०००	३३०००	०	३६३००	३६३००	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४	अन्य सार्वजनिक निर्माण	१०००	१०००	०	०	०	११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
५	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५६०	५६०	०	०	०	६१६	६१६	०	६७८	६७८	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
६	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३४२६	३४२६	०	०	०	३७६९	३७६९	०	४१४५	४१४५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
७	इन्धन (पदाधिकारी)	४३०	४३०	०	०	०	४७३	४७३	०	५२०	५२०	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
८	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
९	करार सेवा शुल्क	८१९४	८१९४	०	०	०	९०१३	९०१३	०	९९१५	९९१५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१०	कर्मचारी तालिम खर्च	३०५०	३०५०	०	०	०	३३५५	३३५५	०	३६९१	३६९१	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
११	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१७	१७	०	०	०	१९	१९	०	२१	२१	०	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
१२	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३१७	३१७	०	०	०	३४९	३४९	०	३८४	३८४	०	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
१३	कार्यक्रम खर्च	४००	४००	०	०	०	४४०	४४०	०	४८४	४८४	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१४	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	५०००	०	५०००	०	०	५५००	०	५५००	६०५०	०	६०५०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१५	घर भाडा	६०९१	६०९१	०	०	०	६७००	६७००	०	७३७०	७३७०	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१७	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२८५०	२८५०	०	०	०	३१३५	३१३५	०	३४४९	३४४९	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१८	पदाधिकारी अन्य भत्ता	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
१९	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१५६	१५६	०	०	०	१७२	१७२	०	१८९	१८९	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२०	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२००	२००	०	०	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२१	पानी तथा बिजुली	२४९८	२४९८	०	०	०	२७४८	२७४८	०	३०२३	३०२३	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२२	पारिश्रमिक कर्मचारी	५०७२९	५०७२९	०	०	०	५५८०२	५५८०२	०	६१३८२	६१३८२	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२३	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२८६७	२८६७	०	०	०	३१५४	३१५४	०	३४६९	३४६९	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२४	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२००	२००	०	०	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२५	पोशाक	८१०	८१०	०	०	०	८९१	८९१	०	९८०	९८०	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२६	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१६२५	१६२५	०	०	०	१७८८	१७८८	०	१९६६	१९६६	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२७	बिमा तथा नवीकरण खर्च	९३०	९३०	०	०	०	१०२३	१०२३	०	११२५	११२५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२८	भ्रमण खर्च	२२०४	२२०४	०	०	०	२४२४	२४२४	०	२६६७	२६६७	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
२९	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	७३००	७३००	०	०	०	८०३०	८०३०	०	८८३३	८८३३	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३०	महंगी भत्ता	१९४४	१९४४	०	०	०	२१३८	२१३८	०	२३५२	२३५२	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समृद्धि टपात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३१	मेशिनरी तथा औजार	४१३५	४१३५	०	०	०	४५४९	४५४९	०	५००३	५००३	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३२	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	११८०	११८०	०	०	०	१२९८	१२९८	०	१४२८	१४२८	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३३	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	२३०	२३०	०	०	०	२५३	२५३	०	२७८	२७८	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३४	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	३९५	३९५	०	०	०	४३५	४३५	०	४७८	४७८	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३५	विविध खर्च	२३०५	२३०५	०	०	०	२५३६	२५३६	०	२७८९	२७८९	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३६	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२००	२००	०	०	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३७	संचार महसुल	३२१६	३२१६	०	०	०	३५३८	३५३८	०	३८९१	३८९१	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३८	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	१०००००		१०००००	०	०	११००००	०	११००००	१२१०००	०	१२१०००	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
३९	सवारी साधन	२१७०	२१७०	०	०	०	२३८७	२३८७	०	२६२६	२६२६	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४०	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	१६०	१६०	०	०	०	१७६	१७६	०	१९४	१९४	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४१	सवारी साधन मर्मत खर्च	२६४५	२६४५	०	०	०	२९१०	२९१०	०	३२००	३२००	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	३५००	०	३५००	०	०	३८५०	०	३८५०	४२३५	०	४२३५	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४३	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	८४०	८४०	०	०	०	९२४	९२४	०	१०१६	१०१६	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४४	सेवा र परामर्श खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	१	१.१	१.४	८	३	२	३	२
४५	स्थानीय भत्ता	२८४	२८४	०	०	०	३१२	३१२	०	३४४	३४४	०	१	२.३	२.४	१६	३	३	३	३
जम्मा		२६७७२६	१५९२२६	१०८५००	०	०	२९४४९९	१७५१४९	११९३५०	३२३९४८	१९२६६३	१३१२८५								

अनुसूची १०.१

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	प्रदेशको समृद्धि टगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	८८५१३	७२१७३	१६३४०	९७३६४.३	७९३९०.३	१७९७४	१०७१००.७३	८७३२९.३३	१९७७१.४	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
२	३०७०१०११	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	२७००७	१३८०७	१३२००	२९७०७.७	१५१८७.७	१४५२०	३२६७८.४७	१६७०६.४७	१५९७२	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
३	३०७८१०११	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरु	१५५२८१	९२८०६	६२४७५	१७०८०९.१	१०२०८६.६	६८७२२.५	१८७८९०.०१	११२२९५.२६	७५५९४.७५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
४	३०७९११२३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२८०००	१९५००	८५००	३०८००	२१४५०	९३५०	३३८८०	२३५९५	१०२८५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
५	३०७९११२२	जलाधार संरक्षण तथा ब्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२६५००	०	२६५००	२९१५०	०	२९१५०	३२०६५	०	३२०६५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
६	३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरु	७३४६०१	६२७८७५	१०६७२६	८०८०६१.१	६९०६६२.५	११७३९८.६	८८८८६७.२१	७५९७२८.७५	१२९१३८.४६	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
७	३०७००१०२	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकास आयोजना	८३३८००	४८८००	७८५०००	९१७१८०	५३६८०	८६३५००	१००८८९८	५९०४८	९४९८५०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
८	३०७०००१२	पर्यटन विकास कार्यालयहरू	१४८२७	१३२२७	१६००	१६३०९.७	१४५४९.७	१७६०	१७९४०.६७	१६००४.६७	१९३६	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
९	३०७०११०१	प्रदेश उद्योग, वाणिज्य तथा आपूति कार्यक्रम	१६६८९५	१२९१४५	३७७५०	१८३५८४.५	१४२०५९.५	४१५२५	२०१९४२.९५	१५६२६५.४५	४५६७७.५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१०	३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	७९३८०	२५०००	५४३८०	८७३१८	२७५००	५९८१८	९६०४९.८	३०२५०	६५७९९.८	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
११	३०७०२१०३	प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१५२३४८	१३६४४३	१५९०५	१६७५८२.८	१५००८७.३	१७४९५.५	१८४३४१.०८	१६५०९६.०३	१९२४५.०५	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१२	३०७०२१०४	प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम	९५४३७	१९७३७	७५७००	१०४९८०.७	२१७१०.७	८३२७०	११५४७८.७७	२३८८१.७७	९१५९७	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१३	३०७०२१०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८१०००	२३००	१७८७००	१९९१००	२५३०	१९६५७०	२१९०१०	२७८३	२१६२२७	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१४	३०७०२०१३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु	२६५६२	२४९२२	१६४०	२९२१८.२	२७४१४.२	१८०४	३२१४०.०२	३०१५५.६२	१९८४.४	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१५	३०७९११२१	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५८७००	१०००	५७७००	६४५७०	११००	६३४७०	७१०२७	१२१०	६९८१७	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१६	३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	२५८१२	९८१२	१६०००	२८३९३.२	१०७९३.२	१७६००	३१२३२.५२	११८७२.५२	१९३६०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१७	३०७९१११२०	वन तथा भू-संरक्षण (संघ शसर्त अनुदान)	४२९००	४२९००	०	४७१९०	४७१९०	०	५१९०९	५१९०९	०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१८	३०७०२१०२	वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम	२६०००	२६०००	०	२८६००	२८६००	०	३१४६०	३१४६०	०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
१९	३०७९११२४	वातावरण (संघ शसर्त अनुदान)	३९०००	०	३९०००	४२९००	०	४२९००	४७१९०	०	४७१९०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
२०	३०७००१०४	वातावरण संरक्षण कार्यक्रम	५७५०	४५१०	१२४०	६३२५	४९६१	१३६४	६९५७.५	५४५७.१	१५००.४	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
२१	३०७००१०३	विज्ञान प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	९३९०	९३९०	०	१०३२९	१०३२९	०	११३६१.९	११३६१.९	०	५	२.३	२.४, २.५	१६	२	३	३	३
जम्मा			२८१७७०३	१३१९३४७	१४९८३५६	३०९९४७३	१४५१२८२	१६४८१९२	३४०९४२१	१५९६४१०	१८१३०११								

अनुसूची १०.२

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र. सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को अनुमान					आ.व. २०८०/८१ को अनुमान					लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	८८५१३	७२७७३	१५७४०	०	०	९७३६४	८००५०	१७३१४	०	०	१०७१०१	८८०५५	१९०४५	०	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२	३०७०१०११	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	२७००७	२७००७	०	०	०	२९७०८	२९७०८	०	०	०	३२६७८	३२६७८	०	०	०	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
३	३०७८१०११	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरु	१५५२८१	१५५२८१	०	०	०	१७०८०९	१७०८०९	०	०	०	१८७८९०	१८७८९०	०	०	०	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
४	३०७९११२३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	२८०००	०	०	०	२८०००	३०८००	०	०	०	३०८००	३३८८०	०	०	०	३३८८०	१	१.१	१.४	९	३	३	१	३
५	३०७९११२२	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	२६५००	०	०	०	२६५००	२९१५०	०	०	०	२९१५०	३२०६५	०	०	०	३२०६५	४	३.१	२.३	१३	१, ३	३	१	३
६	३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरु	७३४६०१	७३४६०१	०	०	०	८०८०६१	८०८०६१	०	०	०	८८८८६७	८८८८६७	०	०	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
७	३०७००१०२	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकास आयोजना	८३३८००	६७२७००	१२४५००	३६६००	०	९१७१८०	७३९९७०	१३६९५०	४०२६०	०	१००८८९८	८१३९६७	१५०६४५	४४२८६	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	३	१	३
८	३०७०००१२	पर्यटन विकास कार्यालयहरू	१४८२७	१४८२७	०	०	०	१६३१०	१६३१०	०	०	०	१७९४१	१७९४१	०	०	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	२	१	३
९	३०७०११०१	प्रदेश उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति कार्यक्रम	१६६८९५	१६६८९५		०	०	१८३५८५	१८३५८५	०	०	०	२०१९४३	२०१९४३	०	०	०	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
१०	३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	७९३८०	७९३८०		०	०	८७३१८	८७३१८	०	०	०	९६०५०	९६०५०	०	०	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
११	३०७०२१०३	प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१५२३४८	१५२३४८		०	०	१६७५८३	१६७५८३	०	०	०	१८४३४१	१८४३४१	०	०	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
१२	३०७०२१०४	प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम	९५४३७	९५४३७		०	०	१०४९८१	१०४९८१	०	०	०	११५४७९	११५४७९	०	०	०	४	३.१	२.३	१३	१	३	१	३
१३	३०७०२१०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८१०००	१५००	१७९५००	०	०	१९९१००	१६५०	१९७४५०	०	०	२१९०१०	१८१५	२१७१९५	०	०	४	३.१	२.३	१३, १५	३	३	१	३
१४	३०७०२०१३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु	२६५६२	२६५६२	०	०	०	२९२१८	२९२१८	०	०	०	३२१४०	३२१४०	०	०	०	४	३.१	२.३	१३, १५	३	३	१	३
१५	३०७९११२१	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	५८७००	०	०	०	५८७००	६४५७०	०	०	०	६४५७०	७१०२७	०	०	०	७१०२७	४	३.१	२.३	१३	१, ३	३	१	३
१६	३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	२५८१२	१०८१२	१५०००	०	०	२८३९३	११८९३	१६५००	०	०	३१२३३	१३०८३	१८१५०	०	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
१७	३०७९११२०	वन तथा भू-संरक्षण (संघ शसर्त अनुदान)	४२९००	०	०	०	४२९००	४७१९०	०	०	०	४७१९०	५१९०९	०	०	०	५१९०९	४	३.१	२.३	१३	१, ३	३	१	३
१८	३०७०२१०२	वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम	२६०००	२६०००	०	०	०	२८६००	२८६००	०	०	०	३१४६०	३१४६०	०	०	०	४	३.१	२.३	१३, १५	३	३	१	३
१९	३०७९११२४	वातावरण (संघ शसर्त अनुदान)	३९०००	०	०	०	३९०००	४२९००	०	०	०	४२९००	४७१९०	०	०	०	४७१९०	४	३.१	२.३	१३	१	३	१	३
२०	३०७००१०४	वातावरण संरक्षण कार्यक्रम	५७५०	५६५०	१००	०	०	६३२५	६२१५	११०	०	०	६९५८	६८३७	१२१	०	०	४	३.१	२.३	१३	१	३	१	३
२१	३०७००१०३	विज्ञान प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	९३९०	९३९०	०	०	०	१०३२९	१०३२९	०	०	०	११३६२	११३६२	०	०	०	१	१.१	१.४	९	१, ३	३	३	३
जम्मा			२८१७७०३	२२५११६३	३३४८४०	३६६००	१९५१००	३०९९४७३	२४७६२७९	३६८३२४	४०२६०	२१४६१०	३४०९४२१	२७२३९०७	४०५१५६	४४२८६	२३६०७१								

अनुसूची १०.३

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि दृगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२१६७३	२३८४०.३	२६२२४.३३	१,४	१.१, २.४, ३.१	१.४, २.३	९, १३, १५	३	२	१	२
२	अन्य भत्ता	३९३६	४३२९.६	४७६२.५६	१,४	१.१, २.४, ३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	२९७	३२६.७	३५९.३७	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
४	अन्य भाडा	१२०	१३२	१४५.२	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
५	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	३५००	३८५०	४२३५	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
६	अन्य संस्थालाई सःशर्त पुंजीगत अनुदान	११५००	१२६५०	१३९१५	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
७	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	१०४५	११४९.५	१२६४.४५	१,४	१.१, २.४, ३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
८	अन्य सार्वजनिक निर्माण	८०४०००	८८४४००	९७२८४०	१,४	१.१, ३.१	१.४	९,१३,१५	३	३	१	३
९	अन्य सेवा शुल्क	१२७४	१४०१.४	१५४१.५४	१,४	१.१, २.४, ३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१०	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१६५३	१८१८.३	२०००.१३	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
११	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१४६७२	१६१३९.२	१७७५३.१२	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१२	इन्धन (पदाधिकारी)	७८०	८५८	९४३.८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१३	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	१०३००	११३३०	१२४६३	१,४	१.१,,३.१	१.४	९,१३,१५	३	२	१	३
१४	करार सेवा शुल्क	३१९७६	३५१७३.६	३८६९०.९६	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१५	कर्मचारी तालिम खर्च	५५३५	६०८८.५	६६९७.३५	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१६	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	३३	३६.३	३९.९३	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
१७	कर्मचारीको बैठक भत्ता	२३२८	२५६०.८	२८१६.८८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१८	कार्यक्रम खर्च	२२८४७४	२५१३२१.४	२७६४५३.५४	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
१९	खाद्यान्न	६४२५५	७०६८०.५	७७७४८.५५	१,४	१.१,,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	३	१	३

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२०	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१६०२००	१७६२२०	१९३८४२	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२१	घर भाडा	१४४३७	१५८८०.७	१७४६८.७७	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२२	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०३३०	२२३६३	२४५९९.३	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२३	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	३०५९०	३३६४९	३७०१३.९	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२४	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	९५९१	१०५५०.१	११६०५.११	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२५	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१२०	१३२	१४५.२	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२६	पानी तथा बिजुली	१०७८३	११८६१.३	१३०४७.४३	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	६०५३०८	६६५८३८.८	७३२४२२.६८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	५५३८	६०९१.८	६७००.९८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
२९	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	१००००	११०००	१२१००	१,४	१.१, ३.१	१.४	९,१३,१५	३	३	१	३
३०	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	६६६५०	७३३१५	८०६४६.५	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
३१	पोशाक	१२२५०	१३४७५	१४८२२.५	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३२	फर्निचर तथा फिक्चर्स	९७४६	१०७२०.६	११७९२.६६	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३३	बिमा तथा नवीकरण खर्च	४१४६	४५६०.६	५०१६.६६	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३४	भ्रमण खर्च	१५८४३	१७४२७.३	१९१७०.०३	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३५	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१८०९१	१९९००.१	२१८९०.११	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३६	महंगी भत्ता	२७६४८	३०४१२.८	३३४५४.०८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३७	मेशिनरी तथा औजार	४८७८५	५३६६३.५	५९०२९.८५	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३८	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४३९६	४८३५.६	५३१९.१६	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
३९	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	९७	१०६.७	११७.३७	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
४०	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४०३७	४४४०.७	४८८४.७७	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
४१	वन तथा वातावरण संरक्षण	३३२००५	३६५२०५.५	४०१७२६.०५	४	३.१	२.३	१३, १५	३	३	१	३

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि दृष्टान्त उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४२	विविध कार्यक्रम खर्च	९८०	१०७८	११८५.८	४	३.१	२.३	१३	१	३	१	३
४३	विविध खर्च	८०८८	८८९६.८	९७८६.४८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
४४	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	५८८	६४६.८	७११.४८	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
४५	संचार महसुल	८२३४	९०५७.४	९९६३.१४	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
४६	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	२५००	२७५०	३०२५	१,४	१.१,,३.१	१.४	९,१३,१५	३	३	१	३
४७	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	१०००	११००	१२१०	१,४	१.१,,३.१	१.४	९,१३,१५	३	३	१	३
४८	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुजिगत सःशर्त अनुदान	४८७००	५३५७०	५८९२७	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
४९	सवारी साधन	३६३४०	३९९७४	४३९७१.४	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
५०	सवारी साधन मर्मत खर्च	१४०३३	१५४३६.३	१६९७९.९३	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
५१	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	७१०९०	७८१९९	८६०१८.९	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
५२	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३३०	३६३	३९९.३	१,४	१.१,,३.१	१.४	९,१३,१५	३	२	१	३
५३	सेवा र परामर्श खर्च	१७९२	१९७१.२	२१६८.३२	१,४	१.१, २.४,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	२	१	२
५४	स्थानीय भत्ता	६०८६	६६९४.६	७३६४.०६	१,४	१.१,,३.१	१.४,२.३	९,१३,१५	३	३	१	३
जम्मा		२८१७७०३	३०९९४७३.३	३४०९४२०.६३								

अनुसूची १०.४

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२१६७३	२०,२७३	१४००	०	०	२३८४०	२२३००	१५४०	२६२२४	२४५३०	१६९४	१, ४	१.१, २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२	अन्य भत्ता	३९३६	३९३६	०	०	०	४३३०	४३३०	०	४७६३	४७६३	०	१, ४	१.१, २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	२९७	२९७	०	०	०	३२७	३२७	०	३५९	३५९	०	१, ४	१.१, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
४	अन्य भाडा	१२०	१२०	०	०	०	१३२	१३२	०	१४५	१४५	०	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
५	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	३५००	३५००	०	०	०	३८५०	३८५०	०	४२३५	४२३५	०	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
६	अन्य संस्थालाई सःशर्त पुँजीगत अनुदान	११५००	११५००	०	०	०	१२६५०	१२६५०	०	१३९१५	१३९१५	०	१	१.१	१.४	९	३	३	३	३
७	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	१०४५	१०४५	०	०	०	११५०	११५०	०	१२६४	१२६४	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
८	अन्य सार्वजनिक निर्माण	८०४०००	६४७९००	११९५००	०	३६६००	८८४४००	७१२६९०	१७१७१०	९७२८४०	७८३९५९	१८८८८१	१, ४	१.१ , ३.१	१.४	९,१३, १५	३	३	१	३
९	अन्य सेवा शुल्क	१२७४	१२७४	०	०	०	१४०१	१४०१	०	१५४२	१५४२	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१०	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१६५३	१६५३	०	०	०	१८१८	१८१८	०	२०००	२०००	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
११	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१४६७२	१४६७२	०	०	०	१६१३९	१६१३९	०	१७७५३	१७७५३	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१२	इन्धन (पदाधिकारी)	७८०	७८०	०	०	०	८५८	८५८	०	९४४	९४४	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१३	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	१०३००	१०३००	०	०	०	११३३०	११३३०	०	१२४६३	१२४६३	०	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	२	१	३
१४	करार सेवा शुल्क	३१९७६	३१९७६	०	०	०	३५१७४	३५१७४	०	३८६९१	३८६९१	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१५	कर्मचारी तालिम खर्च	५५३५	५५३५	०	०	०	६०८९	६०८९	०	६६९७	६६९७	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१६	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	३३	३३	०	०	०	३६	३६	०	४०	४०	०	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
१७	कर्मचारीको बैठक भत्ता	२३२८	२३२८	०	०	०	२५६१	२५६१	०	२८१७	२८१७	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१८	कार्यक्रम खर्च	२२८४७४	२२८३७४	१००	०	०	२५१३२१	२५१२११	११०	२७६४५४	२७६३३३	१२१	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
१९	खाद्यान्न	६४२५५	५९१८२	०	५०७३	०	७०६८१	६५१००	५५८०	७७७४९	७१६१०	६१३८	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
२०	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१६०२००	१४२२००	१८०००	०	०	१७६२२०	१५६४२०	१९८००	१९३८४२	१७२०६२	२१७८०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२१	घर भाडा	१४४३७	१४४३७	०	०	०	१५८८१	१५८८१	०	१७४६९	१७४६९	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२२	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०३३०	१८३३०	२०००	०	०	२२३६३	२०१६३	२२००	२४५९९	२२१७९	२४२०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२३	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	३०५९०	१००९०	०	२०५००	०	३३६४९	११०९९	२२५५०	३७०१४	१२२०९	२४८०५	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२४	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	९५९१	८६९१	९००	०	०	१०५५०	९५६०	९९०	११६०५	१०५१६	१०८९	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२५	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१२०	१२०	०	०	०	१३२	१३२	०	१४५	१४५	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२६	पानी तथा बिजुली	१०७८३	१०७८३	०	०	०	११८६१	११८६१	०	१३०४७	१३०४७	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	६०५३०८	५७०४५१	०	३४८५७	०	६६५८३९	६२७४९६	३८३४३	७३२४२३	६९०२४६	४२१७७	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	५५३८	५५३८	०	०	०	६०९२	६०९२	०	६७०१	६७०१	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
२९	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	१००००	१००००	०	०	०	११०००	११०००	०	१२१००	१२१००	०	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	३	१	३
३०	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	६६६५०	४५०	०	६६२००	०	७३३१५	४९५	७२८२०	८०६४७	५४५	८०१०२	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
३१	पोशाक	१२२५०	११४६०	०	७९०	०	१३४७५	१२६०६	८६९	१४८२३	१३८६७	९५६	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३२	फर्निचर तथा फिक्चर्स	९७४६	७९४६	१८००	०	०	१०७२१	८७४१	१९८०	११७९३	९६१५	२१७८	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३३	बिमा तथा नवीकरण खर्च	४१४६	४१४६	०	०	०	४५६१	४५६१	०	५०१७	५०१७	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३४	भ्रमण खर्च	१५८४३	१५८४३	०	०	०	१७४२७	१७४२७	०	१९१७०	१९१७०	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३५	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१८०९१	१८०९१	०	०	०	१९९००	१९९००	०	२१८९०	२१८९०	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३६	महंगी भत्ता	२७६४८	२५७५२	०	१८९६	०	३०४१३	२८३२७	२०८६	३३४५४	३११६०	२२९४	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३७	मेशिनरी तथा औजार	४८७८५	४८७८५	०	०	०	५३६६४	५३६६४	०	५९०३०	५९०३०	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३८	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४३९६	४३९६	०	०	०	४८३६	४८३६	०	५३१९	५३१९	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
३९	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	९७	९७	०	०	०	१०७	१०७	०	११७	११७	०	१	१.१	१.४	९	३	१	३	२
४०	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४०३७	४०३७	०	०	०	४४४१	४४४१	०	४८८५	४८८५	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
४१	वन तथा वातावरण संरक्षण	३३२००५	८९३०५	१७७२००	६५५००	०	३६५२०६	९८२३६	२६६९७०	४०१७२६	१०८०५९	२९३६६७	४	३.१	२.३	१३, १५	३	३	१	३
४२	विविध कार्यक्रम खर्च	९८०	९८०	०	०	०	१०७८	१०७८	०	११८६	११८६	०	३.१	२.३	१३	१	३	१	३	
४३	विविध खर्च	८०८८	८०८८	०	०	०	८८९७	८८९७	०	९७८६	९७८६	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
४४	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	५८८	५८८	०	०	०	६४७	६४७	०	७११	७११	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
४५	संचार महसुल	८२३४	८२३४	०	०	०	९०५७	९०५७	०	९९६३	९९६३	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
४६	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	२५००	२५००	०	०	०	२७५०	२७५०	०	३०२५	३०२५	०	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	३	१	३
४७	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	१०००	१०००	०	०	०	११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	३	१	३
४८	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुजिगत सःशर्त अनुदान	४८७००	४३७००	५०००	०	०	५३५७०	४८०७०	५५००	५८९२७	५२८७७	६०५०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
४९	सवारी साधन	३६३४०	२७४००	८९४०	०	०	३९९७४	३०१४०	९८३४	४३९७१	३३१५४	१०८१७	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
५०	सवारी साधन मर्मत खर्च	१४०३३	१४०३३	०	०	०	१५४३६	१५४३६	०	१६९८०	१६९८०	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
५१	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	७१०९०	७१०९०	०	०	०	७८१९९	७८१९९	०	८६०१९	८६०१९	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
५२	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३३०	३३०	०	०	०	३६३	३६३	०	३९९	३९९	०	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४	९,१३, १५	३	२	१	३
५३	सेवा र परामर्श खर्च	१७९२	१७९२	०	०	०	१९७१	१९७१	०	२१६८	२१६८	०	१, ४	१.१ , २.४, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	२	१	२
५४	स्थानीय भत्ता	६०८६	५८०२	०	२८४	०	६६९५	६३८२	३१२	७३६४	७०२०	३४४	१, ४	१.१ ,, ३.१	१.४, २.३	९,१३, १५	३	३	१	३
जम्मा		२८१७७०३	२२५११६३	३३४८४०	१९५१००	३६६००	३०९९४७३	२४७६२७९	६२३१९४	३४०९४२१	२७२३९०७	६८५५१३								

अनुसूची ११.१

भूमि व्यवस्था , कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३१२९११२०	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६०००	६०००	०	६६००	६६००	०	७२६०	७२६०	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
२	३१२९११२२	कृषि (संघ शसर्त अनुदान)	४०७००	३६२००	४५००	४४७७०	३९८२०	४९५०	४९२४७	४३८०२	५४४५	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
३	३१२०१०१७	कृषि ज्ञान केन्द्रहरु	५९८३०९	५७८९२९	१९३८०	६५८१३९.९	६३६८२१.९	२१३१८	७२३९५४	७००५०४.०९	२३४५०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
४	३१२०१०११	कृषि विकास निर्देशनालय	१३९४०२	११९४०२	२००००	१५३३४२.२	१३१३४२.२	२२०००	१६८६७६	१४४४७६.४२	२४२००	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
५	३१२०१०१२	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	३५४००	३१४००	४०००	३८९४०	३४५४०	४४००	४२८३४	३७९९४	४८४०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
६	३१२९११२३	पशु सेवा (संघ शसर्त अनुदान)	१८६००	१८६००	०	२०४६०	२०४६०	०	२२५०६	२२५०६	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
७	३१२०२०१२	पशु सेवा तालिम केन्द्र	३७६१५	३०६१५	७०००	४१३७६.५	३३६७६.५	७७००	४५५१४	३७०४४.१५	८४७०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
८	३१२०२०११	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय	८६४५३	७९७२८	६७२५	९५०९८.३	८७७००.८	७३९७.५	१०४६०८	९६४७०.८८	८१३७	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
९	३१२०४००१	प्रदेश सहकारी रजिष्टार कार्यालय	२७७४१	२२४४१	५३००	३०५१५.१	२४६८५.१	५८३०	३३५६७	२७१५३.६१	६४१३	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१०	३१२९११२१	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३३९९००	३३९९००	०	३७३८९०	३७३८९०	०	४११२७९	४११२७९	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
११	३१२०१०१३	बागवानी केन्द्रहरू	४८९००	३१९००	१७०००	५३७९०	३५०९०	१८७००	५९१६९	३८५९९	२०५७०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१२	३१२०१०१६	बाली संरक्षण प्रयोगशाला	१६२२२	१५०९७	११२५	१७८४४.२	१६६०६.७	१२३७.५	१९६२९	१८२६७.३७	१३६१	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१३	३१२०१०१५	बिउ विजन प्रयोगशाला	१३१५९	१२६५९	५००	१४४७४.९	१३९२४.९	५५०	१५९२२	१५३१७.३९	६०५	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१४	३१२००००२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (कार्यक्रम खर्च)	२९६६७८	२९६६७८	०	३२६३४५.८	३२६३४५.८	०	३५८९८०	३५८९८०.३८	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१५	३१२००१३०	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (संघ विशेष अनुदान)	३००१००	३००१००	०	३३०११०	३३०११०	०	३६३१२१	३६३१२१	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१६	३१२०००११	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१४०३२२	११३२३२	२७०९०	१५४३५४.२	१२४५५५.२	२९७९९	१६९७९०	१३७०१०.७२	३२७७९	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१७	३१२०२०१३	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रहरु	४१००१८	३४५६१२	६४४०६	४५१०१९.८	३८०१७३.२	७०८४६.६	४९६१२२	४१८१९०.५२	७७९३१	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१८	३१२०१०१४	माटो तथा मल परिक्षण केन्द्रहरू	२९१५६	२६९५६	२२००	३२०७१.६	२९६५१.६	२४२०	३५२७९	३२६१६.७६	२६६२	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
१९	३१२०१०१८	रेशम प्रशोधन केन्द्र	१५६५८	१३१५८	२५००	१७२२३.८	१४४७३.८	२७५०	१८९४६	१५९२१.१८	३०२५	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
२०	३१२०११०१	रेशम विकास कार्यक्रम	१०६१५	१०३१५	३००	११६७६.५	११३४६.५	३३०	१२८४४	१२४८१.१५	३६३	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
२१	३१२०३०११	सहकारी प्रशिक्षालय	२८६५२	२२६८८	५९६४	३१५१७.२	२४९५६.८	६५६०.४	३४६६९	२७४५२.४८	७२१६	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
जम्मा			२६३९६००	२४५१६१०	१८७९९०	२९०३५६०	२६९६७७१	२०६७८९	३१९३९१६	२९६६४४८	२२७४६८								

अनुसूची ११.२

भूमि व्यवस्था , कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को अनुमान					आ.व. २०८०/८१ को अनुमान					लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३१२९११२०	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६०००	०	०	०	६०००	६६००	०	०	०	६६००	७२६०	०	०	०	७२६०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	२	२	२
२	३१२९११२२	कृषि (संघ शसर्त अनुदान)	४०७००	०	०	०	४०७००	४४७७०	०	०	०	४४७७०	४९२४७	०	०	०	४९२४७	१	१.४, ३.४	१.३	१२	२	३	२	२
३	३१२०१०१७	कृषि ज्ञान केन्द्रहरु	५९८३०९	२३५८६०	३६२४४९	०	०	६५८१४०	२५९४४६	३९८६९४	०	०	७२३९५४	२८५३९१	४३८५६३	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	३
४	३१२०१०११	कृषि विकास निर्देशनालय	१३९४०२	४७५००	९१९०२	०	०	१५३३४२	५२२५०	१०१०९२	०	०	१६८६७६	५७४७५	१११२०१	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
५	३१२०१०१२	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	३५४००	२५०००	१०४००	०	०	३८९४०	२७५००	११४४०	०	०	४२८३४	३०२५०	१२५८४	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	२	२	२
६	३१२९११२३	पशु सेवा (संघ शसर्त अनुदान)	१८६००	०	०	०	१८६००	२०४६०	०	०	०	२०४६०	२२५०६	०	०	०	२२५०६	१	१.४, ३.४	१.३	१२	२	३	२	२
७	३१२०२०१२	पशु सेवा तालिम केन्द्र	३७६१५	२२०५०	१५५६५	०	०	४१३७७	२४२५५	१७१२२	०	०	४५५१४	२६६८१	१८८३४	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	३
८	३१२०२०११	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय	८६४५३	३६३५९	५००९४	०	०	९५०९८	३९९९५	५५१०३	०	०	१०४६०८	४३९९४	६०६१४	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	३
९	३१२०४००१	प्रदेश सहकारी रजिष्टार कार्यालय	२७७४१	२५०००	२७४१	०	०	३०५१५	२७५००	३०१५	०	०	३३५६७	३०२५०	३३१७	०	०	१	१.४	१.३	१२	३	३	३	३
१०	३१२९११२१	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३३९९००	०	०	०	३३९९००	३७३८९०	०	०	०	३७३८९०	४११२७९	०	०	०	४११२७९	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	३
११	३१२०१०१३	बागवानी केन्द्रहरू	४८९००	४३७४४	५१५६	०	०	५३७९०	४८११८	५६७२	०	०	५९१६९	५२९३०	६२३९	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	१	३
१२	३१२०१०१६	बाली संरक्षण प्रयोगशाला	१६२२२	१२७२५	३४९७	०	०	१७८४४	१३९९८	३८४७	०	०	१९६२९	१५३९७	४२३१	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	३
१३	३१२०१०१५	बिउ बिजन प्रयोगशाला	१३१५९	११८८२	१२७७	०	०	१४४७५	१३०७०	१४०५	०	०	१५९२२	१४३७७	१५४५	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	३
१४	३१२००००२	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (कार्यक्रम खर्च)	२९६६७८	२३४२५	२७३२५३	०	०	३२६३४६	२५७६८	३००५७८	०	०	३५८९८०	२८३४४	३३०६३६	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१५	३१२००१३०	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय (संघ विशेष अनुदान)	३००१००	०	०	३००१००	०	३३०११०	०	०	३३०११०	०	३६३१२१	०	०	३६३१२१	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१६	३१२०००११	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१४०३२२	१३३३२२	७०००	०	०	१५४३५४	१४६६५४	७७००	०	०	१६९७९०	१६१३२०	८४७०	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१७	३१२०२०१३	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रहरु	४१००१८	१८२९३८	२२७०८०	०	०	४५१०२०	२०१२३२	२४९७८८	०	०	४९६१२२	२२१३५५	२७४७६७	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	३
१८	३१२०१०१४	माटो तथा मल परिक्षण केन्द्रहरू	२९१५६	२२२००	६९५६	०	०	३२०७२	२४४२०	७६५२	०	०	३५२७९	२६८६२	८४१७	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	३
१९	३१२०१०१८	रेशम प्रशोधन केन्द्र	१५६५८	१४५००	११५८	०	०	१७२२४	१५९५०	१२७४	०	०	१८९४६	१७५४५	१४०१	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	३
२०	३१२०११०१	रेशम विकास कार्यक्रम	१०६१५	९८००	८१५	०	०	११६७७	१०७८०	८९७	०	०	१२८४४	११८५८	९८६	०	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	३
२१	३१२०३०११	सहकारी प्रशिक्षालय	२८६५२	१४१००	१४५५२	०	०	३१५१७	१५५१०	१६००७	०	०	३४६६९	१७०६१	१७६०८	०	०	१	१.४	१.३	१२	३	२	३	३
जम्मा			२६३९६००	८६०४०५	१०७३८९५	३००१००	४०५२००	२९०३५६०	९४६४४६	११८१२८५	३३०११०	४४५७२०	३१९३९१६	१०४१०९०	१२९९४१३	३६३१२१	४९०२९२								

अनुसूची ११.३

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२९९५७	३२९५२.७	३६२४७.९७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२	अन्य भत्ता	५०१८	५५१९.८	६०७१.७८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	१०३०६५२	११३३७१७.२	१२४७०८८.९२	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४	अन्य संस्थालाई सःशर्त पुँजीगत अनुदान	४२९४२७	४७२३६९.७	५१९६०६.६७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
५	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	७७३०	८५०३	९३५३.३	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
६	अन्य सार्वजनिक निर्माण	५३००	५८३०	६४१३	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	२	३
७	अन्य सेवा शुल्क	७३८	८११.८	८९२.९८	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	३	३
८	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१७०४	१८७४.४	२०६१.८४	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
९	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१८८५१	२०७३६.१	२२८०९.७१	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१०	इन्धन (पदाधिकारी)	७००	७७०	८४७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
११	उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	१४८०५	१६२८५.५	१७९१४.०५	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	१	३
१२	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५५०	६०५	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	३	३
१३	करार सेवा शुल्क	६०३६५	६६४०१.५	७३०४१.६५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१४	कर्मचारी तालिम खर्च	१०५४०	११५९४	१२७५३.४	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१५	कर्मचारीको बैठक भत्ता	२६०७	२८६७.७	३१५४.४७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१६	कार्यक्रम खर्च	३३२४८२	३६५७३०.२	४०२३०३.२२	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१७	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	११६६२५	१२८२८७.५	१४१११६.२५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
१८	घर भाडा	३५५०	३९०५	४२९५.५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१९	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८०२०	८८२२	९७०४.२	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२०	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	८७११	९५८२.१	१०५४०.३१	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२१	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	८६१९	९४८०.९	१०४२८.९९	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२२	पदाधिकारी अन्य भत्ता	९०	९९	१०८.९	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	१	३
२३	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१०००	११००	१२१०	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२४	पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	४५००	४९५०	५४४५	१	१.४,३.४	१.३	१२	२	३	२	२
२५	पशुपंक्षीहरूको आहार	७९	८६.९	९५.५९	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	१	३
२६	पानी तथा बिजुली	१०६५८	११७२३.८	१२८९६.१८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	३०८६९५	३३९५६४.५	३७३५२०.९५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	४६८८	५१५६.८	५६७२.४८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
२९	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२८	३०.८	३३.८८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३०	पोशाक	५४४०	५९८४	६५८२.४	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१०३४५	११३७९.५	१२५१७.४५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३२	बिमा तथा नवीकरण खर्च	४६४८	५११२.८	५६२४.०८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३३	भ्रमण खर्च	१०३७७	११४१४.७	१२५५६.१७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१५२८१	१६८०९.१	१८४९०.०१	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३५	महंगी भत्ता	१२५७६	१३८३३.६	१५२१६.९६	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३६	मेशिनरी तथा औजार	१७३३०	१९०६३	२०९६९.३	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३७	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	६६२८	७२९०.८	८०१९.८८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
३८	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	५०	५५	६०.५	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	३	३
३९	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२५५७	२८१२.७	३०९३.९७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४०	विविध खर्च	८०९५	८९०४.५	९७९४.९५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४१	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१५००	१६५०	१८१५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४२	संचार महसुल	८१७०	८९८७	९८८५.७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४३	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	७०००	७७००	८४७०	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४४	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	५०००	५५००	६०५०	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४५	सरसफाई संरचना निर्माण	११००	१२१०	१३३१	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	२	२	२
४६	सवारी साधन	२४२७०	२६६९७	२९३६६.७	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	१८९८६	२०८८४.६	२२९७३.०६	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धी खर्च	४५३६५	४९९०१.५	५४८९१.६५	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	११००	१२१०	१३३१	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
५०	सेवा र परामर्श खर्च	१५८०	१७३८	१९११.८	१	१.४,३.४	१.३	२,१२	३	२	२	२
५१	स्थानीय भत्ता	५५६३	६११९.३	६७३१.२३	१	१.४,३.४	१.३	१२	३	३	१	३
जम्मा		२६३९६००	२९०३५६०	३१९३९१६								

अनुसूची ११.४

भुमि व्यवस्था , कृषि तथा सहकारी विकास मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान						आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	२९९५७	१९९५७	०	१००००	०	०	३२९५३	२१९५३	११०००	३६२४८	२४१४८	१२१००	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२	अन्य भत्ता	५०१८	५०१०	८		०	०	५५२०	५५११	९	६०७२	६०६२	१०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	१०३०६५२	१३४०३	५१९६६९	३६४९८०	०	१३२६००	११३३७१७	१४७४३	१११८९७४	१२४७०८९	१६२१८	१२३०८७१	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४	अन्य संस्थालाई सःशर्त पुंजीगत अनुदान	४२९४२७	१३४४०	३२००८७	२१००	०	९३८००	४७२३७०	१४७८४	४५७५८६	५१९६०७	१६२६२	५०३३४४	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
५	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	७७३०	७७३०		०	०	०	८५०३	८५०३	०	९३५३	९३५३	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
६	अन्य सार्वजनिक निर्माण	५३००	५३००		०	०	०	५८३०	५८३०	०	६४१३	६४१३	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	२	२
७	अन्य सेवा शुल्क	७३८	७३८		०	०	०	८१२	८१२	०	८९३	८९३	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	२
८	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१७०४	१७०४		०	०	०	१८७४	१८७४	०	२०६२	२०६२	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
९	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१८८५१	१८८५१		०	०	०	२०७३६	२०७३६	०	२२८१०	२२८१०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१०	इन्धन (पदाधिकारी)	७००	७००		०	०	०	७७०	७७०	०	८४७	८४७	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
११	उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	१४८०५	७३७६	७४२९	०	०	०	१६२८६	८११४	८१७२	१७९१४	८९२५	८९८९	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	१	२
१२	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५००		०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	२
१३	करार सेवा शुल्क	६०३६५	५८८४३	८०२	७२०	०	०	६६४०२	६४७२७	१६७४	७३०४२	७१२००	१८४२	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१४	कर्मचारी तालिम खर्च	१०५४०	३७५०	६७९०	०	०	०	११५९४	४१२५	७४६९	१२७५३	४५३८	८२१६	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१५	कर्मचारीको बैठक भत्ता	२६०७	२६०७	०	०	०	०	२८६८	२८६८	०	३१५४	३१५४	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१६	कार्यक्रम खर्च	३३२४८२	७९९५४	१५८५२८	२०३००	०	७३७००	३६५७३०	८७९४९	२७७७८१	४०२३०३	९६७४४	३०५५५९	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१७	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	११६६२५	१०४१२५	१२५००	०	०	०	१२८२८८	११४५३८	१३७५०	१४१११६	१२५९९१	१५१२५	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१८	घर भाडा	३५५०	३५५०	०	०	०	०	३९०५	३९०५	०	४२९६	४२९६	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
१९	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८०२०	८०२०	०	०	०	०	८८२२	८८२२	०	९७०४	९७०४	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२०	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	८७११	८७११	०	०	०	०	९५८२	९५८२	०	१०५४०	१०५४०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२१	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	८६१९	८५१९	१००	०	०	०	९४८१	९३७१	११०	१०४२९	१०३०८	१२१	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२२	पदाधिकारी अन्य भत्ता	९०	९०	०	०	०	०	९९	९९	०	१०९	१०९	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	१	२
२३	पदाधिकारी अन्य सुविधा	१०००	१०००	०	०	०	०	११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२४	पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	४५००	०	०	४५००	०	०	४९५०	०	४९५०	५४४५	०	५४४५	१	१.४, ३.४	१.३	१२	२	३	२	२
२५	पशुपंक्षीहरूको आहार	७९	७९	०	०	०	०	८७	८७	०	९६	९६	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	१	२
२६	पानी तथा बिजुली	१०६५८	१०६५८	०	०	०	०	११७२४	११७२४	०	१२८९६	१२८९६	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	३०८६९५	३०८६९५	०	०	०	०	३३९५६५	३३९५६५	०	३७३५२१	३७३५२१	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	४६८८	४६८८	०	०	०	०	५१५७	५१५७	०	५६७२	५६७२	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
२९	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२८	२८	०	०	०	०	३१	३१	०	३४	३४	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३०	पोशाक	५४४०	५४४०	०	०	०	०	५९८४	५९८४	०	६५८२	६५८२	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१०३४५	१०३४५	०	०	०	०	११३८०	११३८०	०	१२५१७	१२५१७	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३२	बिमा तथा नवीकरण खर्च	४६४८	४६४८	०	०	०	०	५११३	५११३	०	५६२४	५६२४	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३३	भ्रमण खर्च	१०३७७	१०३७७	०	०	०	०	११४१५	११४१५	०	१२५५६	१२५५६	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१५२८१	१५२८१	०	०	०	०	१६८०९	१६८०९	०	१८४९०	१८४९०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान						आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टि दिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३५	महंगी भत्ता	१२५७६	१२५७६	०	०	०	०	१३८३४	१३८३४	०	१५२१७	१५२१७	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३६	मेशिनरी तथा औजार	१७३३०	१७३३०	०	०	०	०	१९०६३	१९०६३	०	२०९६९	२०९६९	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३७	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	६६२८	६६२८	०	०	०	०	७२९१	७२९१	०	८०२०	८०२०	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
३८	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	५०	५०	०	०	०	०	५५	५५	०	६१	६१	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	३	२
३९	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२५५७	२५५७	०	०	०	०	२८१३	२८१३	०	३०९४	३०९४	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४०	विविध खर्च	८०९५	५९९५	०	२१००	०	०	८९०५	६५९५	२३१०	९७९५	७२५४	२५४१	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४१	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१५००	१५००	०	०	०	०	१६५०	१६५०	०	१८१५	१८१५	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४२	संचार महसुल	८१७०	८१७०	०	०	०	०	८९८७	८९८७	०	९८८६	९८८६	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४३	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	७०००	०	७०००	०	०	०	७७००	०	७७००	८४७०	०	८४७०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४४	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	५०००	०	५०००	०	०	०	५५००	०	५५००	६०५०	०	६०५०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४५	सरसफाई संरचना निर्माण	११००	११००	०	०	०	०	१२१०	१२१०	०	१३३१	१३३१	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	२	२	२
४६	सवारी साधन	२४२७०	२४२७०	०	०	०	०	२६६९७	२६६९७	०	२९३६७	२९३६७	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	१८९८६	१८९८६	०	०	०	०	२०८८५	२०८८५	०	२२९७३	२२९७३	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	४५३६५	८८८३	३५९८२	५००	०	०	४९९०२	९७७१	४०१३०	५४८९२	१०७४८	४४१४३	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	११००	११००	०	०	०	०	१२१०	१२१०	०	१३३१	१३३१	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
५०	सेवा र परामर्श खर्च	१५८०	१५८०	०	०	०	०	१७३८	१७३८	०	१९१२	१९१२	०	१	१.४, ३.४	१.३	२, १२	३	२	२	२
५१	स्थानीय भत्ता	५५६३	५५६३	०	०	०	०	६११९	६११९	०	६७३१	६७३१	०	१	१.४, ३.४	१.३	१२	३	३	१	२
जम्मा		२६३९६००	८६०४०५	१०७३८९५	४०५२००	०	३००१००	२९०३५६०	९४६४४६	१९५७११५	३१९३९१६	१०४१०९०	२१५२८२६								

अनुसूची १२.१

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टि टगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्रय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३१४०००११	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	६३९१९७	२६१०४७	३७८१५०	७०३११६.७	२८७१५१.७	४१५९६५	७७३४२८	३१५८६६.८७	४५७५६२	५	२.२	२.२ र २.६	१६	२	३	१	३
जम्मा			६३९१९७	२६१०४७	३७८१५०	७०३११७	२८७१५२	४१५९६५	७७३४२८	३१५८६७	४५७५६२								

अनुसूची १२.२

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान				आ.व. २०७९/८० को अनुमान				आ.व. २०८०/८१ को अनुमान				लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३१४०००११	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	६३९१९७	४९८८४७	१४०३५०	०	७०३११७	५४८७३२	१५४३८५	०	७७३४२८	६०३६०५	१६९८२४	०	५	२.२	.२ र २	१६	२	३	१	३
जम्मा			६३९१९७	४९८८४७	१४०३५०	०	७०३११७	५४८७३२	१५४३८५	०	७७३४२८	६०३६०५	१६९८२४	०								

अनुसूची १२.३

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३८०८	४,१८९	४,६०८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२	अन्य भत्ता	२७८	३०६	३३६	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	६०९००	६६,९९०	७३,६८९	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
५	अन्य सामाजिक सहायता	७७००	८,४७०	९,३१७	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
६	अन्य सामाजिक सुरक्षा	५०००	५,५००	६,०५०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
७	अन्य सार्वजनिक निर्माण	२८००	३,०८०	३,३८८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
८	अन्य सेवा शुल्क	३२४	३५६	३९२	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
९	इन्धन - अन्य प्रयोजन	९५०	१,०४५	१,१५०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१०	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३८६०	४,२४६	४,६७१	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
११	इन्धन (पदाधिकारी)	८००	८८०	९६८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१२	उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	५०००	५,५००	६,०५०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१३	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१४	करार सेवा शुल्क	३९५३	४,३४८	४,७८३	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१५	कर्मचारी तालिम खर्च	८००	८८०	९६८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१६	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१००	११०	१२१	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१७	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३३४०	३,६७४	४,०४१	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
१८	कार्यक्रम खर्च	७३२५६	८०,५८२	८८,६४०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१९	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१४८३५०	१६३,१८५	१७९,५०४	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२०	घर भाडा	२०००	२,२००	२,४२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२१	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८१०००	८९,१००	९८,०१०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२२	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२०००	२,२००	२,४२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२३	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२६००	२,८६०	३,१४६	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२४	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	८४	९२	१०२	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२५	पदाधिकारी बैठक भत्ता	३००	३३०	३६३	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२६	पानी तथा बिजुली	१२३०	१,३५३	१,४८८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	२४२१४	२६,६३५	२९,२९९	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२६४८	२,९१३	३,२०४	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
२९	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२०००	२,२००	२,४२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३०	पूंजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	४०००	४,४००	४,८४०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३१	पूंजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१००००	११,०००	१२,१००	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३२	पोशाक	३८०	४१८	४६०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	५५००	६,०५०	६,६५५	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१०००	१,१००	१,२१०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३५	भ्रमण खर्च	१०८८	१,१९७	१,३१६	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३६	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	४५५०	५,००५	५,५०६	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३७	महंगी भत्ता	९१२	१,००३	१,१०४	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३८	मेशिनरी तथा औजार	४४०००	४८,४००	५३,२४०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
३९	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	३७५०	४,१२५	४,५३८	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४०	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१०८	११९	१३१	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४१	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१८२	२००	२२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४२	विविध खर्च	४४१०	४,८५१	५,३३६	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४३	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१०५०	१,१५५	१,२७१	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४४	संचार महसुल	८७६	९६४	१,०६०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४५	सवारी साधन	८२०००	९०,२००	९९,२२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४६	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	२०००	२,२००	२,४२०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	९०००	९,९००	१०,८९०	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१०७००	११,७७०	१२,९४७	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
५०	सेवा र परामर्श खर्च	१२८९६	१४,१८६	१५,६०४	५	२.२	२.२,२.६	१६	२	३	१	३
जम्मा		६३९१९७	७०३११६.७	७७३४२८.३७								

अनुसूची १२.४

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३८०८	३,८०८	०	०	०	४१८९	४१८९	०	४६०८	४६०८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२	अन्य भत्ता	२७८	२७८	०	०	०	३०६	३०६	०	३३६	३३६	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	६०९००	६०९००	०	०	०	६६९९०	६६९९०	०	७३६८९	७३६८९	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
५	अन्य सामाजिक सहायता	७७००	७७००	०	०	०	८४७०	८४७०	०	९३१७	९३१७	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
६	अन्य सामाजिक सुरक्षा	५०००	५०००	०	०	०	५५००	५५००	०	६०५०	६०५०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
७	अन्य सार्वजनिक निर्माण	२८००	२८००	०	०	०	३०८०	३०८०	०	३३८८	३३८८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
८	अन्य सेवा शुल्क	३२४	३२४	०	०	०	३५६	३५६	०	३९२	३९२	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
९	इन्धन - अन्य प्रयोजन	९५०	९५०	०	०	०	१०४५	१०४५	०	११५०	११५०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१०	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३८६०	३८६०	०	०	०	४२४६	४२४६	०	४६७१	४६७१	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
११	इन्धन (पदाधिकारी)	८००	८००	०	०	०	८८०	८८०	०	९६८	९६८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१२	उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	५०००	५०००	०	०	०	५५००	५५००	०	६०५०	६०५०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१३	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१४	करार सेवा शुल्क	३९५३	३९५३	०	०	०	४३४८	४३४८	०	४७८३	४७८३	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१५	कर्मचारी तालिम खर्च	८००	८००	०	०	०	८८०	८८०	०	९६८	९६८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१६	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१००	१००	०	०	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१७	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३३४०	३३४०	०	०	०	३६७४	३६७४	०	४०४१	४०४१	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१८	कार्यक्रम खर्च	७३२५६	५१२५६	२२०००	०	०	८०५८२	५६३८२	२४२००	८८६४०	६२०२०	२६६२०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
१९	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१४८३५०	५४०००	९४३५०	०	०	१६३१८५	५९४००	१०३७८५	१७९५०४	६५३४०	११४१६४	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२०	घर भाडा	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२१	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८१०००	८१०००	०	०	०	८९१००	८९१००	०	९८०१०	९८०१०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२२	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२३	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२६००	२६००	०	०	०	२८६०	२८६०	०	३१४६	३१४६	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२४	पदाधिकारी अन्य सुविधा	८४	८४	०	०	०	९२	९२	०	१०२	१०२	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२५	पदाधिकारी बैठक भत्ता	३००	३००	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२६	पानी तथा बिजुली	१२३०	१२३०	०	०	०	१३५३	१३५३	०	१४८८	१४८८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२७	पारिश्रमिक कर्मचारी	२४२१४	२४२१४	०	०	०	२६६३५	२६६३५	०	२९२९९	२९२९९	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२८	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२६४८	२६४८	०	०	०	२९१३	२९१३	०	३२०४	३२०४	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
२९	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३०	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	४०००	४०००	०	०	०	४४००	४४००	०	४८४०	४८४०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३१	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१००००	१००००	०	०	०	११०००	११०००	०	१२१००	१२१००	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३२	पोशाक	३८०	३८०	०	०	०	४१८	४१८	०	४६०	४६०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान					आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त र समपूरक)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	५५००	५५००	०	०	०	६०५०	६०५०	०	६६५५	६६५५	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	१०००	१०००	०	०	०	११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३५	भ्रमण खर्च	१०८८	१०८८	०	०	०	११९७	११९७	०	१३१६	१३१६	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३६	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	४५५०	४५५०	०	०	०	५००५	५००५	०	५५०६	५५०६	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३७	महंगी भत्ता	९१२	९१२	०	०	०	१००३	१००३	०	११०४	११०४	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३८	मेशिनरी तथा औजार	४४०००	४४०००	०	०	०	४८४००	४८४००	०	५३२४०	५३२४०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
३९	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	३७५०	३७५०	०	०	०	४१२५	४१२५	०	४५३८	४५३८	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४०	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१०८	१०८	०	०	०	११९	११९	०	१३१	१३१	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४१	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१८२	१८२	०	०	०	२००	२००	०	२२०	२२०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४२	विविध खर्च	४४१०	४४१०	०	०	०	४८५१	४८५१	०	५३३६	५३३६	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४३	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१०५०	१०५०	०	०	०	११५५	११५५	०	१२७१	१२७१	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४४	संचार महसुल	८७६	८७६	०	०	०	९६४	९६४	०	१०६०	१०६०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४५	सवारी साधन	८२०००	५८०००	२४०००	०	०	९०२००	६३८००	२६४००	९९२२०	७०१८०	२९०४०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४६	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	२०००	२०००	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४७	सवारी साधन मर्मत खर्च	९०००	९०००	०	०	०	९९००	९९००	०	१०८९०	१०८९०	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१०७००	१०७००	०	०	०	११७७०	११७७०	०	१२९४७	१२९४७	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
४९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	५००	५००	०	०	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
५०	सेवा र परामर्श खर्च	१२८९६	१२८९६	०	०	०	१४१८६	१४१८६	०	१५६०४	१५६०४	०	५	२.२	२.२, २.६	१६	२	३	१	३
जम्मा		६३९१९७	४९८८४७	१४०३५०	०	०	७०३११७	५४८७३२	१५४३८५	७७३४२८	६०३६०५	१६९८२४								

अनुसूची १३.१

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३३७९११३५	अन्य उत्तर दक्षिण सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१५०००	०	१५०००	१६५००	०	१६५००	१८१५०	०	१८१५०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२	३३७९११३८	आवास व्यवस्था कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४०००००	०	४०००००	४४००००	०	४४००००	४८४०००	०	४८४०००	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
३	३३७०३०१४	कन्काई सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	७००००	१५०००	५५०००	७७०००	१६५००	६०५००	८४७००	१८१५०	६६५५०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
४	३३७०४१०१	कोशी रिफ्रेशमेन्ट परियोजना	११०५००	१०५००	१०००००	१२१५५०	११५५०	११००००	१३३७०५	१२७०५	१२१०००	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
५	३३७९११२९	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१३१००	०	१३१००	१४४१०	०	१४४१०	१५८५१	०	१५८५१	२, ३	१.३,३.२	१.१	६	१	२	२	३
६	३३७०५०११	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयहरु	११०२७७०	१५३४००	९४९३७०	१२१३०४७	१६८७४०	१०४४३०७	१३३४३५२	१८५६१४	११४८७३८	३	१.३,३.२	१.१	६	१	२	२	३
७	३३७०३०१३	चन्दा मोहना सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	५००००	१५०००	३५०००	५५०००	१६५००	३८५००	६०५००	१८१५०	४२३५०	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
८	३३७९११३०	जलवायु अनुकिलित वृहत खानेपानी आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	५१५८००	०	५१५८००	५६७३८०	०	५६७३८०	६२४११८	०	६२४११८	३,४	१.३,३.२	१.१	६	१	२	२	३
९	३३७०३०११	जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरु	१४२८४९४	१८४९९४	१२४३५००	१५७१३४३.४	२०३४९३.४	१३६७८५०	१७२८४७८	२२३८४२.७४	१५०४६३५	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
१०	३३७९११३९	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	२००००	२२०००	०	२२०००	२४२००	०	२४२००	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
११	३३७९११३१	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)(संघ शसर्त अनुदान)	५९००	०	५९००	६४९०	०	६४९०	७१३९	०	७१३९	३	१.३,३.२	१.१	६	१	२	२	३
१२	३३७९११३२	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६६८००	०	१६६८००	१८३४८०	०	१८३४८०	२०१८२८	०	२०१८२८	३	१.३,३.२	१.१	६	१	२	२	३
१३	३३७९११३३	दमक-चिसापानी सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	२०००	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१४	३३७९११२३	नदी नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	३१०००	०	३१०००	३४१००	०	३४१००	३७५१०	०	३७५१०	४	२.१	२.१	११,१३	३	३	१	३
१५	३३७०१०१२	पूर्वाधार विकास कार्यालयहरु	३६७३६३०	११०२००	३५६३४३०	४०४०९९३	१२१२२०	३९१९७७३	४४४५०९२	१३३३४२	४३११७५०	३	१.३,३.२	१.१	९	३	२	२	२
१६	३३७९११३४	फिक्कल श्री अन्तु डांडा सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	२०००	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१७	३३७०३०१२	भूमिगत जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरू	७०८००	१५८००	५५०००	७७८८०	१७३८०	६०५००	८५६६८	१९११८	६६५५०	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
१८	३३७९११२७	भूमिगत स्यालो तथा डिप टयुबवेल सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	२००००	२२०००	०	२२०००	२४२००	०	२४२००	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
१९	३३७०००११	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	५३७०५४	१२८९०४	४०८१५०	५९०७५९.४	१४१७९४.४	४४८९६५	६४९८३५	१५५९७३.८४	४९३८६२	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२०	३३७००१४०	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय (संघ समपूरक अनुदान)	११२८२००	०	११२८२००	१२४१०२०	०	१२४१०२०	१३६५१२२	०	१३६५१२२	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२१	३३७९११२८	मझौला सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३०८९००	०	३०८९००	३३९७९०	०	३३९७९०	३७३७६९	०	३७३७६९	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
२२	३३७९११२४	मर्मत संभार आयोजनाहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१२३०००	०	१२३०००	१३५३००	०	१३५३००	१४८८३०	०	१४८८३०	३	१.३	१.४	९	३	३	३	३
२३	३३७०१०११	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय	२६५९००	२३९००	२४२०००	२९२४९०	२६२९०	२६६२००	३२१७३९	२८९१९	२९२८२०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२४	३३७०२०११	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरु	१३१३००	१११३००	२००००	१४४४३०	१२२४३०	२२०००	१५८८७३	१३४६७३	२४२००	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२५	३३७०२०१३	यातायात व्यवस्था निर्देशनालय	१३३००	११३००	२०००	१४६३०	१२४३०	२२००	१६०९३	१३६७३	२४२०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२६	३३७०२०१२	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरु	४६९००	३८९००	८०००	५१५९०	४२७९०	८८००	५६७४९	४७०६९	९६८०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२७	३३७९११२१	राष्ट्रिय ग्रामीण तथा नवीकरणीय उर्जा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६५००	०	६५००	७१५०	०	७१५०	७८६५	०	७८६५	३	१.३,३.२	१.३	७	३	२	२	२
२८	३३७०१०१३	विशेष प्राथमिकता प्राप्त सडक आयोजना	१६६८००	१६८००	१५००००	१८३४८०	१८४८०	१६५०००	२०१८२८	२०३२८	१८१५००	३	१.३	१.१	९	३	२	२	२
२९	३३७०४०११	शहरी विकास तथा भवन कार्यालयहरु	८६५६००	७३०००	७९२६००	९५२१६०	८०३००	८७१८६०	१०४७३७६	८८३३०	९५९०४६	३	१.३	१.१	११	३	३	३	१
३०	३३७९११३६	संभावित रणनीतिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१३३०००	०	१३३०००	१४६३००	०	१४६३००	१६०९३०	०	१६०९३०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३

क.सं.	व.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समष्टि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३१	३३७९११२२	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	१२०४००	०	१२०४००	१३२४४०	०	१३२४४०	१४५६८४	०	१४५६८४	१	१.३,१.४	१.३,१.४	१२	३	२	२	२
३२	३३७९११२६	सम्बृद्ध तराई मधेस सिंचाइ विशेष कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६८००	०	१६८००	१८४८०	०	१८४८०	२०३२८	०	२०३२८	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
३३	३३७९११३७	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	५३८०००	०	५३८०००	५९१८००	०	५९१८००	६५०९८०	०	६५०९८०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
३४	३३७९११२०	सह-लगानी(संघ शसर्त अनुदान)	१००००	०	१००००	११०००	०	११०००	१२१००	०	१२१००	१,३	१.३,१.४	१.३,१.४	९ ,११, ८	३	३	२	३
३५	३३७९११२५	सिंचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)(संघ शसर्त अनुदान)	५३९६००	०	५३९६००	५९३५६०	०	५९३५६०	६५२९१६	०	६५२९१६	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
३६	३३७९११४०	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२०००००	०	२०००००	२२००००	०	२२००००	२४२०००	०	२४२०००	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
जम्मा			१२८४९०४८	९०८९९८	११९४००५०	१४१३३९५३	९९९८९८	१३१३४०५५	१५५४७३४८	१०९९८८८	१४४४७४६१								

अनुसूची १३.२

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान						आ.व. २०७९/८० को अनुमान						आ.व. २०८०/८१ को अनुमान						लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	प्रदेशको समष्टि उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३३७९११३५	अन्य उत्तर दक्षिण सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१५०००	०	०	०	१५०००	०	१६५००	०	०	०	१६५००	०	१८१५०	०	०	०	१८१५०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२	३३७९११३८	आवास व्यवस्था कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४०००००	०	०	०	४०००००	०	४४००००	०	०	०	४४००००	०	४८४०००	०	०	०	४८४०००	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
३	३३७०३०१४	कन्काई सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	७००००	१५०००	५५०००	०	०	०	७७०००	१६५००	६०५००	०	०	०	८४७००	१८१५०	६६५५०	०	०	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
४	३३७०४१०१	कोशी रिफ्रेशमेन्ट परियोजना	११०५००	१०५००	१०००००	०	०	०	१२१५५०	११५५०	११००००	०	०	०	१३३७०५	१२७०५	१२१०००	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
५	३३७९११२९	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१३१००	०	०	०	१३१००	०	१४४१०	०	०	०	१४४१०	०	१५८५१	०	०	०	१५८५१	०	२, ३	१.३, ३.२	१.१	६	१	२	२	३
६	३३७०५०११	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयहरु	११०२७७०	११०२७७०	०	०	०	०	१२१३०४७	१२१३०४७	०	०	०	०	१३३४३५२	१३३४३५२	०	०	०	०	३	१.३, ३.२	१.१	६	१	२	२	३
७	३३७०३०१३	चन्दा मोहना सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालय	५००००	१५०००	३५०००	०	०	०	५५०००	१६५००	३८५००	०	०	०	६०५००	१८१५०	४२३५०	०	०	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
८	३३७९११३०	जलवायु अनुकिलित वृहत खानेपानी आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	५१५८००	०	०	०	५१५८००	०	५६७३८०	०	०	०	५६७३८०	०	६२४११८	०	०	०	६२४११८	०	३, ४	१.३, ३.२	१.१	६	१	२	२	३
९	३३७०३०११	जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरु	१४२८४९४	१४२३४९४	५०००	०	०	०	१५७१३४३	१५६५८४३	५५००	०	०	०	१७२८४७८	१७२२४२८	६०५०	०	०	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
१०	३३७९११३९	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	०	०	२००००	०	२२०००	०	०	०	२२०००	०	२४२००	०	०	०	२४२००	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
११	३३७९११३१	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)(संघ शसर्त अनुदान)	५९००	०	०	०	५९००	०	६४९०	०	०	०	६४९०	०	७१३९	०	०	०	७१३९	०	३	१.३, ३.२	१.१	६	१	२	२	३
१२	३३७९११३२	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६६८००	०	०	०	१६६८००	०	१८३४८०	०	०	०	१८३४८०	०	२०१८२८	०	०	०	२०१८२८	०	३	१.३, ३.२	१.१	६	१	२	२	३
१३	३३७९११३३	दमक-चिसापानी सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	०	०	२०००	०	२२००	०	०	०	२२००	०	२४२०	०	०	०	२४२०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१४	३३७९११२३	नदी नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	३१०००	०	०	०	३१०००	०	३४१००	०	०	०	३४१००	०	३७५१०	०	०	०	३७५१०	०	४	२.१	२.१	११,१३	३	३	१	३
१५	३३७०१०१२	पूर्वाधार विकास कार्यालयहरु	३६७३६३०	४७६२००	३१९७४३०	०	०	०	४०४०९९३	५२३८२०	३५१७१७३	०	०	०	४४४५०९२	५७६२०२	३८६८८९०	०	०	०	३	१.३, ३.२	१.१	९	३	२	२	२
१६	३३७९११३४	फिक्कल श्री अन्तु डांडा सडक(संघ शसर्त अनुदान)	२०००	०	०	०	२०००	०	२२००	०	०	०	२२००	०	२४२०	०	०	०	२४२०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१७	३३७०३०१२	भूमिगत जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरू	७०८००	१५८००	५५०००	०	०	०	७७८८०	१७३८०	६०५००	०	०	०	८५६६८	१९११८	६६५५०	०	०	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
१८	३३७९११२७	भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्युबबेल सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२००००	०	०	०	२००००	०	२२०००	०	०	०	२२०००	०	२४२००	०	०	०	२४२००	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
१९	३३७०००११	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	५३७०५४	२३२६०६	३०४४४८	०	०	०	५९०७५९	२५५८६७	३३४८९३	०	०	०	६४९८३५	२८१४५३	३६८३८२	०	०	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२०	३३७००१४०	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय (संघ समपूरक अनुदान)	११२८२००	०	०	११२८२००	०	०	१२४१०२०	०	०	१२४१०२०	०	०	१३६५१२२	०	०	१३६५१२२	०	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२१	३३७९११२८	मझौला सिंचाइ आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३०८९००	०	०	०	३०८९००	०	३३९७९०	०	०	०	३३९७९०	०	३७३७६९	०	०	०	३७३७६९	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
२२	३३७९११२४	मर्मत संभार आयोजनाहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१२३०००	०	०	०	१२३०००	०	१३५३००	०	०	०	१३५३००	०	१४८८३०	०	०	०	१४८८३०	०	३	१.३	१.४	९	३	३	३	३
२३	३३७०१०११	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय	२६५९००	२३९००	२४२०००	०	०	०	२९२४९०	२६२९०	२६६२००	०	०	०	३२१७३९	२८९१९	२९२८२०	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२४	३३७०२०११	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरु	१३१३००	१११३००	२००००	०	०	०	१४४४३०	१२२४३०	२२०००	०	०	०	१५८८७३	१३४६७३	२४२००	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२५	३३७०२०१३	यातायात व्यवस्था निर्देशनालय	१३३००	११३००	२०००	०	०	०	१४६३०	१२४३०	२२००	०	०	०	१६०९३	१३६७३	२४२०	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२६	३३७०२०१२	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरु	४६९००	३८९००	८०००	०	०	०	५१५९०	४२७९०	८८००	०	०	०	५६७४९	४७०६९	९६८०	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२७	३३७९११२१	राष्ट्रिय ग्रामीण तथा नवीकरणीय उर्जा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६५००	०	०	०	६५००	०	७१५०	०	०	०	७१५०	०	७८६५	०	०	०	७८६५	०	३	१.३, ३.२	१.३	७	३	२	२	२
२८	३३७०१०१३	विशेष प्राथमिकता प्राप्त सडक आयोजना	१६६८००	१६८००	१५००००	०	०	०	१८३४८०	१८४८०	१६५०००	०	०	०	२०१८२८	२०३२८	१८१५००	०	०	०	३	१.३	१.१	९	३	२	२	२
२९	३३७०४०११	शहरी विकास तथा भवन कार्यालयहरु	८६५६००	२१५९००	६४९७००	०	०	०	९५२१६०	२३७४९०	७१४६७०	०	०	०	१०४७३७६	२६१२३९	७८६१३७	०	०	०	३	१.३	१.१	११	३	३	३	१
३०	३३७९११३६	संभावित रणनीतिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	१३३०००	०	०	०	१३३०००	०	१४६३००	०	०	०	१४६३००	०	१६०९३०	०	०	०	१६०९३०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान						आ.व. २०७९/८० को अनुमान						आ.व. २०८०/८१ को अनुमान						लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	प्रदेशको समृद्धि उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	गरिबी संकेत
३१	३३७९११२२	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	१२०४००	०	०	०	२१४००	९९०००	१३२४४०	०	०	०	२३५४०	१०८९००	१४५६८४	०	०	०	२५८९४	११९७९०	१	१.३, १.४	१.३, १.४	१२	३	२	२	२
३२	३३७९११२६	सम्बृद्ध तराई मधेस सिंचाइ विशेष कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१६८००	०	०	०	१६८००	०	१८४८०	०	०	०	१८४८०	०	२०३२८	०	०	०	२०३२८	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
३३	३३७९११३७	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरु(संघ शसर्त अनुदान)	५३८०००	०	०	०	५३८०००	०	५९१८००	०	०	०	५९१८००	०	६५०९८०	०	०	०	६५०९८०	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
३४	३३७९११२०	सह-लगानी(संघ शसर्त अनुदान)	१००००	०	०	०	१००००	०	११०००	०	०	०	११०००	०	१२१००	०	०	०	१२१००	०	१, ३	१.३, १.४	१.३, १.४	९ ,११, ८	३	३	२	३
३५	३३७९११२५	सिंचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)(संघ शसर्त अनुदान)	५३९६००	०	०	०	१७४९००	३६४७००	५९३५६०	०	०	०	१९२३९०	४०११७०	६५२९१६	०	०	०	२११६२९	४४१२८७	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
३६	३३७९११४०	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना(संघ शसर्त अनुदान)	२०००००	०	०	०	२०००००	०	२२००००	०	०	०	२२००००	०	२४२०००	०	०	०	२४२०००	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
जम्मा			१२८४९०४८	३७०९४७०	४८२३५७८	११२८२००	२७२४१००	४६३७००	१४१३३९५३	४०८०४१७	५३०५९३६	१२४१०२०	२९९६५१०	५१००७०	१५५४७३४८	४४८८४५९	५८३६५२९	१३६५१२२	३२९६१६१	५६१०७७								

अनुसूची १३.३

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टि दगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१९३४७	२१२८१.७	२३४०९.८७	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२	अन्य भत्ता	७५६४	८३२०.४	९१५२.४४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	४६८०	५१४८	५६६२.८	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	८९२	९८१.२	१०७९.३२	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
५	अन्य सार्वजनिक निर्माण	३९०१११	४२९१२२.१	४७२०३४.३१	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
६	अन्य सेवा शुल्क	१८६०८	२०४६८.८	२२५१५.६८	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
७	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७९७	३०७६.७	३३८४.३७	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
८	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३१००९	३४१०९.९	३७५२०.८९	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
९	इन्धन (पदाधिकारी)	३६६९	४०३५.९	४४३९.४९	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१०	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	३००	३३०	३६३	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
११	करार सेवा शुल्क	८९८०८	९८७८८.८	१०८६६७.६८	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१२	कर्मचारी तालिम खर्च	१८८७	२०७५.७	२२८३.२७	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१३	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१३५	१४८.५	१६३.३५	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१४	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१३२८	१४६०.८	१६०६.८८	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१५	कार्यक्रम खर्च	३०७४	३३८१.४	३७१९.५४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१६	खानेपानी संरचना निर्माण	१६७९६६५	१८४७६३१.५	२०३२३९४.६५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१७	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	८८५९९४	९७४५९३.४	१०७२०५२.७४	३	१.३,३.२	१.१	९	३	२	२	२
१८	घर भाडा	२३९४९	२६३४३.९	२८९७८.२९	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१९	जग्गा प्राप्ति	३५५०	३९०५	४२९५.५	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
२०	जग्गाको भाडा	१८०	१९८	२१७.८	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि दृगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२१	तटबन्ध तथा बाँध निर्माण	४५२६४६	४९७९१०.६	५४७७०१.६६	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
२२	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०७००	२२७७०	२५०४७	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२३	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२२३१५	२४५४६.५	२७००१.१५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२४	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२९२१२	३२१३३.२	३५३४६.५२	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२५	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१४४०	१५८४	१७४२.४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२६	पदाधिकारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	८४०	९२४	१०१६.४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२७	पानी तथा बिजुली	१४१२१	१५५३३.१	१७०८६.४१	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२८	पारिश्रमिक कर्मचारी	४४२६०५	४८६८६५.५	५३५५५२.०५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२९	पारिश्रमिक पदाधिकारी	७८००	८५८०	९४३८	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३०	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१४	१५.४	१६.९४	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
३१	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	४४५००	४८९५०	५३८४५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३२	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१४१५९००	१५५७४९०	१७१३२३९	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३३	पोशाक	७८९०	८६७९	९५४६.९	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३४	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१२०८२	१३२९०.२	१४६१९.२२	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३५	फिल्ड भत्ता	१६८	१८४.८	२०३.२८	३	१.३,३.२	१.१	९	३	२	२	२
३६	बिमा तथा नवीकरण खर्च	६४९१	७१४०.१	७८५४.११	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३७	भ्रमण खर्च	१९८७३	२१८६०.३	२४०४६.३३	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३८	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	३८१३०	४१९४३	४६१३७.३	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३९	महंगी भत्ता	१८१९७	२००१६.७	२२०१८.३७	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४०	मेशिनरी तथा औजार	२५५२४	२८०७६.४	३०८८४.०४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४१	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	७०३२	७७३५.२	८५०८.७२	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४२	योगदानमा आधारित निवृत्तभरण तथा उपदान कोष खर्च	२३६०	२५९६	२८५५.६	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४३	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४०८६	४४९४.६	४९४४.०६	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि दिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४४	वन तथा वातावरण संरक्षण	५०	५५	६०.५	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
४५	विद्युत संरचना निर्माण	९८५००	१०८३५०	११९१८५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४६	विविध कार्यक्रम खर्च	१९५०	२१४५	२३५९.५	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
४७	विविध खर्च	१४१७१	१५५८८.१	१७१४६.९१	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४८	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२०००	२२००	२४२०	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४९	संचार महसुल	११५५५	१२७१०.५	१३९८१.५५	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५०	सडक तथा पूल निर्माण	५०२३६००	५५२५९६०	६०७८५५६	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५१	सवारी साधन	३२९२४	३६२१६.४	३९८३८.०४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५२	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	१७७१	१९४८.१	२१४२.९१	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५३	सवारी साधन मर्मत खर्च	३१२०४	३४३२४.४	३७७५६.८४	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५४	सिंचाई संरचना निर्माण	१८५४००४	२०३९४०४.४	२२४३३४४.८४	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
५५	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	२५४६	२८००.६	३०८०.६६	३	१.३	१.१	९,१२	३	३	२	३
५६	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	१०३६	११३९.६	१२५३.५६	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५७	सेवा र परामर्श खर्च	२४२६	२६६८.६	२९३५.४६	३	१.३,३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५८	स्थानीय भत्ता	८८३८	९७२१.८	१०६९३.९८	३	१.३,३.२	१.१	९	३	२	२	२
जम्मा		१२८४९०४८	१४१३३९५२.८	१५५४७३४८.०८								

अनुसूची १३.४

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	गरिबी संकेत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३३२६५८	१९३४७	३१३३११	०	०	०	०	३६५९२४	२१२८२	३४४६४२	४०२५१६	२३४१०	३७९१०६	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२	अन्य भत्ता	७५६४	७५६४	०	०	०	०	०	८३२०	८३२०	०	९१५२	९१५२	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	४६८०	४६८०	०	०	०	०	०	५१४८	५१४८	०	५६६३	५६६३	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	८९२	८९२	०	०	०	०	०	९८१	९८१	०	१०७९	१०७९	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
५	अन्य सार्वजनिक निर्माण	७६८००	६०३००	०	१६५००	०	०	०	८४४८०	६६३३०	१८१५०	९२९२८	७२९६३	१९९६५	३	१.३	१.१	११	३	३	३	१
६	अन्य सेवा शुल्क	१८६०८	१८६०८	०	०	०	०	०	२०४६९	२०४६९	०	२२५१६	२२५१६	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
७	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७९७	२७९७	०	०	०	०	०	३०७७	३०७७	०	३३८४	३३८४	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
८	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	३१००९	३१००९	०	०	०	०	०	३४११०	३४११०	०	३७५२१	३७५२१	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
९	इन्धन (पदाधिकारी)	३६६९	३६६९	०	०	०	०	०	४०३६	४०३६	०	४४३९	४४३९	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१०	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	३००	३००	०	०	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
११	करार सेवा शुल्क	८९८०८	८९८०८	०	०	०	०	०	९८७८९	९८७८९	०	१०८६६८	१०८६६८	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१२	कर्मचारी तालिम खर्च	१८८७	१८८७	०	०	०	०	०	२०७६	२०७६	०	२२८३	२२८३	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१३	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	१३५	१३५	०	०	०	०	०	१४९	१४९	०	१६३	१६३	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
१४	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१३२८	१३२८	०	०	०	०	०	१४६१	१४६१	०	१६०७	१६०७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१५	कार्यक्रम खर्च	३०७४	१८६	२८८८	०	०	०	०	३३८१	२०५	३१७७	३७२०	२२५	३४९४	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१६	खानेपानी संरचना निर्माण	१६७९६६५	९४८०६५	३००००	७०१६००	०	०	०	१८४७६३२	१०४२८७२	८०४७६०	२०३२३९५	११४७१५९	८८५२३६	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१७	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	८८५९९४	८११००	४०४८९४	४०००००	०	०	०	९७४५९३	८९२१०	८८५३८३	१०७२०५३	९८१३१	९७३९२२	३	१.३, ३.२	१.१	९	३	२	२	२
१८	घर भाडा	२३९४९	२३९४९	०	०	०	०	०	२६३४४	२६३४४	०	२८९७८	२८९७८	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
१९	जग्गा प्राप्ति	३५५०		३५५०	०	०	०	०	३९०५	०	३९०५	४२९६	०	४२९६	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
२०	जग्गाको भाडा	१८०	१८०	०	०	०	०	०	१९८	१९८	०	२१८	२१८	०	३	१.३	१.१	९	३	३	२	३
२१	तटबन्ध तथा बाँध निर्माण	४५२६४६	४२१६४६	०	३१०००	०	०	०	४९७९११	४६३८११	३४१००	५४७७०२	५१०१९२	३७५१०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
२२	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२०७००	१०००	७०००	७८००	०	०	४९००	२२७७०	११००	२१६७०	२५०४७	१२१०	२३८३७	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२३	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२२३१५	२२३१५	०	०	०	०	०	२४५४७	२४५४७	०	२७००१	२७००१	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२४	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२९२१२	२९२१२	०	०	०	०	०	३२१३३	३२१३३	०	३५३४७	३५३४७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२५	पदाधिकारी अन्य सुविधा	१४४०	१४४०	०	०	०	०	०	१५८४	१५८४	०	१७४२	१७४२	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२६	पदाधिकारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	८४०	८४०	०	०	०	०	०	९२४	९२४	०	१०१६	१०१६	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२७	पानी तथा बिजुली	१४१२१	१४१२१	०	०	०	०	०	१५५३३	१५५३३	०	१७०८६	१७०८६	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२८	पारिश्रमिक कर्मचारी	४४२६०५	४४२६०५	०	०	०	०	०	४८६८६६	४८६८६६	०	५३५५५२	५३५५५२	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
२९	पारिश्रमिक पदाधिकारी	७८००	७८००	०	०	०	०	०	८५८०	८५८०	०	९४३८	९४३८	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३०	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१४	१४	०	०	०	०	०	१५	१५	०	१७	१७	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
३१	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	४४५००	१३५००	३१०००	०	०	०	०	४८९५०	१४८५०	३४१००	५३८४५	१६३३५	३७५१०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३२	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१४१५९००	३७५००	४४०१००	७९२७०८	१३८४००	०	७१९२	१५५७४९०	४१२५०	१५१६२४०	१७१३२३९	४५३७५	१६६७८६४	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३३	पोशाक	७८९०	७८९०	०	०	०	०	०	८६७९	८६७९	०	९५४७	९५४७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३४	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१२०८२	१३००	१०७८२	०	०	०	०	१३२९०	१४३०	११८६०	१४६१९	१५७३	१३०४६	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३५	फिल्ड भत्ता	१६८	१६८	०	०	०	०	०	१८५	१८५	०	२०३	२०३	०	३	१.३, ३.२	१.१	९	३	२	२	२
३६	बिमा तथा नवीकरण खर्च	६४९१	६४९१	०	०	०	०	०	७१४०	७१४०	०	७८५४	७८५४	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३७	भ्रमण खर्च	१९८७३	१९८७३	०	०	०	०	०	२१८६०	२१८६०	०	२४०४६	२४०४६	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
३८	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	३८१३०	३८१३०	०	०	०	०	०	४१९४३	४१९४३	०	४६१३७	४६१३७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपुर र बिषेष)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३९	महंगी भत्ता	१८१९७	१८१९७	०	०	०	०	०	२००१७	२००१७	०	२२०१८	२२०१८	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४०	मेशिनरी तथा औजार	२५५२४	५५१	२४९७३	०	०	०	०	२८०७६	६०६	२७४७०	३०८८४	६६७	३०२१७	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४१	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	७०३२	७०३२	०	०	०	०	०	७७३५	७७३५	०	८५०९	८५०९	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४२	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	२३६०	२३६०	०	०	०	०	०	२५९६	२५९६	०	२८५६	२८५६	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४३	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४०८६	४०८६	०	०	०	०	०	४४९५	४४९५	०	४९४४	४९४४	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४४	वन तथा वातावरण संरक्षण	५०	०	५०	०	०	०	०	५५	०	५५	६१	०	६१	३	१.३	१.१	९	३	३	३	३
४५	विद्युत संरचना निर्माण	९८५००	२५००	९६०००	०	०	०	०	१०८३५०	२७५०	१०५६००	११९१८५	३०२५	११६१६०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४६	विविध कार्यक्रम खर्च	१९५०	१९५०	०	०	०	०	०	२१४५	२१४५	०	२३६०	२३६०	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
४७	विविध खर्च	१४१७१	१४१७१	०	०	०	०	०	१५५८८	१५५८८	०	१७१४७	१७१४७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४८	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२०००	२०००	०	०	०	०	०	२२००	२२००	०	२४२०	२४२०	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
४९	संचार महसुल	११५५५	११५५५	०	०	०	०	०	१२७११	१२७११	०	१३९८२	१३९८२	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५०	सडक तथा पूल निर्माण	५०२३६००	४३६५९०	३३७७२१०	२२००००	९८९८००	०	०	५५२५९६०	४८०२४९	५०४५७११	६०७८५५६	५२८२७४	५५५०२८२	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५१	सवारी साधन	३२९२४	६१०४	२६८२०	०	०	०	०	३६२१६	६७१४	२९५०२	३९८३८	७३८६	३२४५२	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५२	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	१७७१	१७७१	०	०	०	०	०	१९४८	१९४८	०	२१४३	२१४३	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५३	सवारी साधन मर्मत खर्च	३१२०४	३१२०४	०	०	०	०	०	३४३२४	३४३२४	०	३७७५७	३७७५७	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५४	सिंचाई संरचना निर्माण	१८५४००४	७९२९०४	५५०००	५५४४९२	०	०	४५१६०८	२०३९४०४	८७२१९४	११६७२१०	२२४३३४५	९५९४१४	१२८३९३१	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
५५	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	२५४६	२५४६	०	०	०	०	०	२८०१	२८०१	०	३०८१	३०८१	०	३	१.३	१.१	९, १२	३	३	२	३
५६	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	१०३६	१०३६	०	०	०	०	०	११४०	११४०	०	१२५४	१२५४	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५७	सेवा र परामर्श खर्च	२४२६	२४२६	०	०	०	०	०	२६६९	२६६९	०	२९३५	२९३५	०	३	१.३, ३.२	१.१	६,७,९,११	३	२	२	२
५८	स्थानीय भत्ता	८८३८	८८३८	०	०	०	०	०	९७२२	९७२२	०	१०६९४	१०६९४	०	३	१.३, ३.२	१.१	९	३	२	२	२
जम्मा		१२८४९०४८	३७०९४७०	४८२३५७८	२७२४१००	११२८२००	०	४६३७००	१४१३३९५३	४०८०४१७	१००५३५३६	१५५४७३४८	४४८८४५९	११०५८८८९								

अनुसूची १४.१

सामाजिक विकास मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	प्रदेशको समष्टि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३५००३१०२	अनौपचारिक तथा साक्षरता र विशेष शिक्षा कार्यक्रम	३४७०	३४७०	०	३८१७	३८१७	०	४१९९	४१९८.७	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
२	३५०००१०४	अपाङ्गता व्यवस्थापन तथा शसक्तीकरण कार्यक्रम	६४६२	५९६२	५००	७१०८.२	६५५८.२	५५०	७८१९	७२१४.०२	६०५	२	२.१,२.४	२.१	१०	३	२	३	२
३	३५००६०११	अस्पताल सेवा सुदृढीकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	५०६९००	२३८२००	२६८७००	५५७५९०	२६२०२०	२९५५७०	६१३३४९	२८८२२२	३२५१२७	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
४	३५००४०१३	अस्पतालहरू	५१४८४५	५११३४५	३५००	५६६३२९.५	५६२४७९.५	३८५०	६२२९६२	६१८७२७.४५	४२३५	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
५	३५००४०१५	आयुर्वेद औषधालयहरू	२४१०६	२२८३१	१२७५	२६५१६.६	२५११४.१	१४०२.५	२९१६८	२७६२५.५१	१५४३	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
६	३५०९११३६	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा (संघ शसर्त अनुदान)	७९२००	७९२००	०	८७१२०	८७१२०	०	९५८३२	९५८३२	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
७	३५०९११३०	इपिडेमियोलोजी, औलो, कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन(संघ शसर्त अनुदान)	५६८००	५६८००	०	६२४८०	६२४८०	०	६८७२८	६८७२८	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	३
८	३५००३१०१	उच्च शिक्षा कार्यक्रम	७०८००	७०८००	०	७७८८०	७७८८०	०	८५६६८	८५६६८	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
९	३५०९११३४	उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५३४००	५३४००	०	५८७४०	५८७४०	०	६४६१४	६४६१४	०	२	२.१,२.४	१.२	४	२	३	३	३
१०	३५०९११२९	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६३९७००	६३४७००	५०००	७०३६७०	६९८१७०	५५००	७७४०३७	७६७९८७	६०५०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
११	३५०९११२८	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१८५००	१८५००	०	२०३५०	२०३५०	०	२२३८५	२२३८५	०	२	२.१,२.४	२.१	३	२	२	३	२
१२	३५०००१८	कोभिड-१९ संक्रमण तथा अन्य महामारी उपचार व्यवस्थापन	२४०६६५	१९०६४८	५००१७	२६४७३१.५	२०९७१२.८	५५०१८.७	२९१२०५	२३०६८४.०८	६०५२१	२	२.१,२.४	२.१	३	३	३	३	३
१३	३५०९११२७	क्षयरोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१९७००	१९७००	०	२१६७०	२१६७०	०	२३८३७	२३८३७	०	२	२.१,२.४	२.१	३	२	२	३	२
१४	३५००४०१८	जनस्वास्थ्य सेवा सवलिकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	३०९८३३	१४५३९७	१६४४३६	३४०८१६.३	१५९९३६.७	१८०८७९.६	३७४८९८	१७५९३०.३७	१९८९६८	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
१५	३५००४०१४	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	९२६२१	८७३९६	५२२५	१०१८८३.१	९६१३५.६	५७४७.५	११२०७१	१०५७४९.१६	६३२२	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
१६	३५०००१०५	जेष्ठ नागरिक प्रवर्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम	१८५००	१८५००	०	२०३५०	२०३५०	०	२२३८५	२२३८५	०	२	२.१,२.४	२.१	१०	३	२	३	२
१७	३५०००१०८	दीर्घकालिन पुनर्स्थापना गृह संचालन सेवा कार्यक्रम	१४०८१	१३४०६	६७५	१५४८९.१	१४७४६.६	७४२.५	१७०३८	१६२२१.२६	८१७	२	२.१,२.४	२.१	५	३	१	३	३
१८	३५०९११३५	नर्सिङ तथा सामाजकि सुरक्षा सेवा कयिक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	८१९००	८१९००	०	९००९०	९००९०	०	९९०९९	९९०९९	०	२	२.१,२.४	१.२	४	३	३	३	३
१९	३५००००१५	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	१८४९६	१८४९६	०	२०३४५.६	२०३४५.६	०	२२३८०	२२३८०.१६	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
२०	३५००५०११	प्रदेश संग्रहालय	१०८५७	१०२०७	६५०	११९४२.७	११२२७.७	७१५	१३१३७	१२३५०.४७	७८७	२	२.१,२.४	२.१	४	१	२	३	२
२१	३५००००१४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र	१७२८९	१७०८९	२००	१९०१७.९	१८७९७.९	२२०	२०९२०	२०६७७.६९	२४२	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
२२	३५००००१३	प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	११४३४	११४३४	०	१२५७७.४	१२५७७.४	०	१३८३५	१३८३५.१४	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
२३	३५००३१०३	प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र सिप विकास कार्यक्रम	५०८००	२५८००	२५०००	५५८८०	२८३८०	२७५००	६१४६८	३१२१८	३०२५०	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
२४	३५०९११२६	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद् (विशेष कार्यक्रम समेत)(संघ शसर्त अनुदान)	५६५८००	३६८७००	१९७१००	६२२३८०	४०५५७०	२१६८१०	६८४६१८	४४६१२७	२३८४९१	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
२५	३५०००१०१	भाषा, कला, संस्कृति तथा पुरातत्व संरक्षण एवं पुस्तकालय विकास कार्यक्रम	१३१००	१३१००	०	१४४१०	१४४१०	०	१५८५१	१५८५१	०	२	२.१,२.४	२.१	४	३	३	३	३
२६	३५००३१३५	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	२३४९९६	२३४९९६	०	२५८४९५.६	२५८४९५.६	०	२८४३४५	२८४३४५.१६	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
२७	३५०००१०६	युवा तथा खेलकुद कार्यक्रम	११२२००	५४७००	५७५००	१२३४२०	६०१७०	६३२५०	१३५७६२	६६१८७	६९५७५	२	२.१,२.४	२.१	३	१,३	३	३	३
२८	३५०९११२१	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	२७७००	८७००	१९०००	३०४७०	९५७०	२०९००	३३५१७	१०५२७	२२९९०	२	२.१,२.४	२.१	३	१,३	३	३	३
२९	३५०९११३३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५७००	५७००	०	६२७०	६२७०	०	६८९७	६८९७	०	२	१.२	१.२	३	२	३	३	३

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	प्रदेशको समष्टि टगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्टि ट्य सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३०	३५०९११२५	राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड(संघ शसर्त अनुदान)	४४६००	४४६००	०	४९०६०	४९०६०	०	५३९६६	५३९६६	०	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३१	३५०९११२०	राष्ट्रिय युवा परिचालन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४५५००	४५५००	०	५००५०	५००५०	०	५५०५५	५५०५५	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१,३	३	३	३
३२	३५०९११२२	राष्ट्रिय युवा परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	१९००	१९००	०	२०९०	२०९०	०	२२९९	२२९९	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१,३	३	३	३
३३	३५०९११३२	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र(संघ शसर्त अनुदान)	७५००	७५००	०	८२५०	८२५०	०	९०७५	९०७५	०	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३४	३५०९११३७	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१०००	१०००		११००	११००	०	१२१०	१२१०	०	२	२.१,२.४	२.१	८	३	३	३	३
३५	३५००००१६	रोजगार सुचना केन्द्रहरू	६३८७	४६०७	१७८०	७०२५.७	५०६७.७	१९५८	७७२८	५५७४.४७	२१५४	२	२.१,२.४	२.१	८	३	३	३	३
३६	३५०००१०३	लैङिंक सशक्तीकरण तथा मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम	३३४००	३२९००	५००	३६७४०	३६१९०	५५०	४०४१४	३९८०९	६०५	२	२.१,२.४	२.१	५	३	१	३	३
३७	३५०००१०२	वाल अधिकार तथा सामाजिक न्याय कार्यक्रम	२०७००	२०७००	०	२२७७०	२२७७०	०	२५०४७	२५०४७	०	२	२.१,२.४	२.१	१०	२	२	३	२
३८	३५०९११२४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- जिल्ला स्तर(संघ शसर्त अनुदान)	१०९६००	८९६००	२००००	१२०५६०	९८५६०	२२०००	१३२६१६	१०८४१६	२४२००	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३९	३५००००१२	व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	२९७६३	२८६२३	११४०	३२७३९.३	३१४८५.३	१२५४	३६०१३	३४६३३.८३	१३७९	२	१.२,२.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
४०	३५००२०११	शिक्षा तालिम केन्द्र	३२९००	२३५००	९४००	३६१९०	२५८५०	१०३४०	३९८०९	२८४३५	११३७४	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
४१	३५००१०११	शिक्षा विकास निर्देशनालय	४७९३६	४७९३६	०	५२७२९.६	५२७२९.६	०	५८००३	५८००२.५६	०	२	१.२	१.२	४	२	१	३	१
४२	३५०००१०७	श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८२००	१८२००	०	२००२०	२००२०	०	२२०२२	२२०२२	०	२	२.१,२.४	२.१	८	३	३	३	३
४३	३५०९११२३	सबैका लागि शिक्षा- शिशु विकास कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००	२००	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	१
४४	३५००००११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१२५१६३	११८१६३	७०००	१३७६७९.३	१२९९७९.३	७७००	१५१४४७	१४२९७७.२३	८४७०	२	१.२,३.२, २.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४ ,५,१०	१,२,३	१	३	१
४५	३५०००१३०	सामाजिक विकास मन्त्रालय (संघ, विशेष अनुदान)	२५१९६२	१५६०८२	९५८८०	२७७१५८.२	१७१६९०.२	१०५४६८	३०४८७४	१८८८५९.२२	११६०१५	२	१.२,३.२, २.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४ ,५,१०	१,२,३	१	३	१
४६	३५००४०१२	स्वास्थ्य कार्यालयहरू	१६३०५९	१६२९८४	७५	१७९३६४.९	१७९२८२.४	८२.५	१९७३०१	१९७२१०.६४	९१	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
४७	३५००४०११	स्वास्थ्य निर्देशनालय	२९५१४	२९५१४	०	३२४६५.४	३२४६५.४	०	३५७१२	३५७११.९४	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
४८	३५०९११३१	स्वास्थ्य व्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४२७००	४२७००	०	४६९७०	४६९७०	०	५१६६७	५१६६७	०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
जम्मा			४८३१८३९	३८९७२८६	९३४५५३	५३१५०२३	४२८७०१५	१०२८००८	५८४६५२५	४७१५७१६	११३०८०९								

अनुसूची १४.२

सामाजिक विकास मन्त्रालयको निकायगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान								आ.व. २०७९/८० को अनुमान								आ.व. २०८०/८१ को अनुमान								लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	गरिबी संकेत
१	३५००३१०२	अनौपचारिक तथा साक्षरता र विशेष शिक्षा कार्यक्र	३४७०	३४७०	०	०	०	०	०	०	३८१७	३८१७	०	०	०	०	०	०	४१९९	४१९९	०	०	०	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
२	३५०००१०४	अपाङ्गता व्यवस्थापन तथा शसक्तीकरण कार्यक्रम	६४६२	६४६२	०	०	०	०	०	०	७१०८	७१०८	०	०	०	०	०	०	७८१९	७८१९	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	१०	३	२	३	२
३	३५००६०११	अस्पताल सेवा सुदृढीकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	५०६९००	५०६९००	०	०	०	०	०	०	५५७५९०	५५७५९०	०	०	०	०	०	०	६१३३४९	६१३३४९	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
४	३५००४०१३	अस्पतालहरू	५१४८४५	५१३५८१	१२६४	०	०	०	०	०	५६६३३०	५६४९३९	१३९०	०	०	०	०	०	६२२९६२	६२१४३३	१५२९	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
५	३५००४०१५	आयुर्वेद औषधालयहरू	२४१०६	२११३१	२९७५	०	०	०	०	०	२६५१७	२३२४४	३२७३	०	०	०	०	०	२९१६८	२५५६९	३६००	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
६	३५०९११३६	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा (संघ शसर्त अनुदान)	७९२००	०	०	०	७९२००	०	०	०	८७१२०	०	०	०	८७१२०	०	०	०	९५८३२	०	०	०	९५८३२	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
७	३५०९११३०	इपिडेमियोलोजी, औलो, कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन(संघ शसर्त अनुदान)	५६८००	०	०	०	५६८००	०	०	०	६२४८०	०	०	०	६२४८०	०	०	०	६८७२८	०	०	०	६८७२८	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	३
८	३५००३१०१	उच्च शिक्षा कार्यक्रम	७०८००	७००००	८००	०	०	०	०	०	७७८८०	७७०००	८८०	०	०	०	०	०	८५६६८	८४७००	९६८	०	०	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
९	३५०९११३४	उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५३४००	०	०	०	५३४००	०	०	०	५८७४०	०	०	०	५८७४०	०	०	०	६४६१४	०	०	०	६४६१४	०	०	०	२	२.१, २.४	१.२	४	२	३	३	३
१०	३५०९११२९	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	६३९७००	०	०	०	५०२९००	९७१००	३९५००	२००	७०३६७०	०	०	०	५५३१९०	१०६८१०	४३४५०	२२०	७७४०३७	०	०	०	६०८५०९	११७४९१	४७७९५	२४२	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
११	३५०९११२८	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१८५००	०	०	०	१२२००	२८००	३५००	०	२०३५०	०	०	०	१३४२०	३०८०	३८५०	०	२२३८५	०	०	०	१४७६२	३३८८	४२३५	०	२	२.१, २.४	२.१	३	२	२	३	२
१२	३५०००१८	कोभिड-१९ संक्रमण तथा अन्य महामारी उपचार व्यवस्थापन	२४०६६५	०	२४०६६५	०	०	०	०	०	२६४७३२	०	२६४७३२	०	०	०	०	०	२९१२०५	०	२९१२०५	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	३	३	३	३
१३	३५०९११२७	क्षयरोग नियन्त्रण(संघ शसर्त अनुदान)	१९७००	०	०	०	१९७००	०	०	०	२१६७०	०	०	०	२१६७०	०	०	०	२३८३७	०	०	०	२३८३७	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	२	२	३	२
१४	३५००४०१८	जनस्वास्थ्य सेवा सवलिकरण तथा विस्तार कार्यक्र	३०९८३३	५८००	३०४०३३	०	०	०	०	०	३४०८१६	६३८०	३३४४३६	०	०	०	०	०	३७४८९८	७०१८	३६७८८०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
१५	३५००४०१४	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	९२६२१	७०५८१	२२०४०	०	०	०	०	०	१०१८८३	७७६३९	२४२४४	०	०	०	०	०	११२०७१	८५४०३	२६६६८	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
१६	३५०००१०५	जेष्ठ नागरिक प्रवर्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम	१८५००	०	१८५००	०	०	०	०	०	२०३५०	०	२०३५०	०	०	०	०	०	२२३८५	०	२२३८५	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	१०	३	२	३	२
१७	३५०००१०८	दीर्घकालिन पुनर्स्थापना गृह संचालन सेवा कार्यक्रम	१४०८१	६०	१४०२१	०	०	०	०	०	१५४८९	६६	१५४२३	०	०	०	०	०	१७०३८	७३	१६९६५	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	५	३	१	३	३
१८	३५०९११३५	नर्सिङ तथा सामाजकि सुरक्षा सेवा कयिक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	८१९००	०	०	०	८१९००	०	०	०	९००९०	०	०	०	९००९०	०	०	०	९९०९९	०	०	०	९९०९९	०	०	०	२	२.१, २.४	१.२	४	३	३	३	३
१९	३५०००१५	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	१८४९६	१७३५३	११४३	०	०	०	०	०	२०३४६	१९०८८	१२५७	०	०	०	०	०	२२३८०	२०९९७	१३८३	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
२०	३५००५०११	प्रदेश संग्रहालय	१०८५७	१०८५७	०	०	०	०	०	०	११९४३	११९४३	०	०	०	०	०	०	१३१३७	१३१३७	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	४	१	२	३	२
२१	३५०००१४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र	१७२८९	१७२८९	०	०	०	०	०	०	१९०१८	१९०१८	०	०	०	०	०	०	२०९२०	२०९२०	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
२२	३५०००१३	प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	११४३४	११४३४	०	०	०	०	०	०	१२५७७	१२५७७	०	०	०	०	०	०	१३८३५	१३८३५	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
२३	३५००३१०३	प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र सिप विकास कार्यक्रम	६१६६००	०	५०८००	०	५६५८००	०	०	०	६७८२६०	०	५५८८०	०	६२२३८०	०	०	०	७४६०८६	०	६१४६८	०	६८४६१८	०	०	०	२	१.२ , २.१	१.२ , २.१	४	२	२	३	२
२४	३५०९११२६	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद् (विशेष कार्यक्रम समेत)(संघ शसर्त अनुदान)	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	१.२ , २.१	१.२ , २.१	४	२	२	३	२
२५	३५०००१०१	भाषा, कला, संस्कृति तथा पुरातत्व संरक्षण एवं पुस्तकालय विकास कार्यक्रम	१३१००	३८००	९३००	०	०	०	०	०	१४४१०	४१८०	१०२३०	०	०	०	०	०	१५८५१	४५९८	११२५३	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	४	३	३	३	३
२६	३५००३१३५	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	२३४९९६	०	२३४९९६	०	०	०	०	०	२५८४९६	०	२५८४९६	०	०	०	०	०	२८४३४५	०	२८४३४५	०	०	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
२७	३५०००१०६	युवा तथा खेलकुद कार्यक्रम	११२२००	७५००	१०४७००	०	०	०	०	०	१२३४२०	८२५०	११५१७०	०	०	०	०	०	१३५७६२	९०७५	१२६६८७	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१, ३	३	३	३
२८	३५०९११२१	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	२७७००	०	०	०	२७७००	०	०	०	३०४७०	०	०	०	३०४७०	०	०	०	३३५१७	०	०	०	३३५१७	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१, ३	३	३	३
२९	३५०९११३३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	५७००	०	०	०	५७००	०	०	०	६२७०	०	०	०	६२७०	०	०	०	६८९७	०	०	०	६८९७	०	०	०	२	१.२	१.२	३	२	३	३	३
३०	३५०९११२५	राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड(संघ शसर्त अनुदान)	४४६००	०	०	०	४४६००	०	०	०	४९०६०	०	०	०	४९०६०	०	०	०	५३९६६	०	०	०	५३९६६	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३१	३५०९११२०	राष्ट्रिय युवा परिचालन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान	४५५००	०	०	०	४५५००	०	०	०	५००५०	०	०	०	५००५०	०	०	०	५५०५५	०	०	०	५५०५५	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१, ३	३	३	३
३२	३५०९११२२	राष्ट्रिय युवा परिषद्(संघ शसर्त अनुदान)	१९००	०	०	०	१९००	०	०	०	२०९०	०	०	०	२०९०	०	०	०	२२९९	०	०	०	२२९९	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१, ३	३	३	३
३३	३५०९११३२	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र(संघ शसर्त अनुदान)	७५००	०	०	०	७५००	०	०	०	८२५०	०	०	०	८२५०	०	०	०	९०७५	०	०	०	९०७५	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३४	३५०९११३७	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१०००	०	०	०	०	१०००	०	०	११००	०	०	०	०	११००	०	०	१२१०	०	०	०	०	१२१०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	८	३	३	३	३
३५	३५०००१६	रोजगार सुचना केन्द्रहरू	६३८७	५३८७	१०००	०	०	०	०	०	७०२६	५९२६	११००	०	०	०	०	०	७७२८	६५१८	१२१०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	८	३	३	३	३
३६	३५०००१०३	लैङिक सशक्तीकरण तथा मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम	३३४००	०	३३४००	०	०	०	०	०	३६७४०	०	३६७४०	०	०	०	०	०	४०४१४	०	४०४१४	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	५	३	१	३	३
३७	३५०००१०२	वाल अधिकार तथा सामाजिक न्याय कार्यक्रम	२०७००	०	२०७००	०	०	०	०	०	२२७७०	०	२२७७०	०	०	०	०	०	२५०४७	०	२५०४७	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	१०	२	२	३	२
३८	३५०९११२४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- जिल्ला स्तर(संघ शसर्त अनुदान)	१०९६००	०	०	०	९४७००	०	१४९००	०	१२०५६०	०	०	०	१०४१७०	०	१६३९०	०	१३२६१६	०	०	०	११४५८७	०	१८०२९	०	२	१.२	१.२	४	२	३	३	३
३९	३५०००१२	व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	२९७६३	२९६८३	८०	०	०	०	०	०	३२७३९	३२६५१	८८	०	०	०	०	०	३६०१३	३५९१६	९७	०	०	०	०	०	२	१.२, २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
४०	३५००२०११	शिक्षा तालिम केन्द्र	३२९००	२६९००	६०००	०	०	०	०	०	३६१९०	२९५९०	६६००	०	०	०	०	०	३९८०९	३२५४९	७२६०	०	०	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
४१	३५००१०११	शिक्षा विकास निर्देशनालय	४७९३६	४७९३६	०	०	०	०	०	०	५२७३०	५२७३०	०	०	०	०	०	०	५८००३	५८००३	०	०	०	०	०	०	२	१.२	१.२	४	२	१	३	१
४२	३५०००१०७	श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८२००	७००	१७५००	०	०	०	०	०	२००२०	७७०	१९२५०	०	०	०	०	०	२२०२२	८४७	२११७५	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	८	३	३	३	३
४३	३५०९११२३	सबैका लागि शिक्षा- शिशु विकास कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२००	०	०	०	०	२००	०	०	२२०	०	०	०	०	२२०	०	०	२४२	०	०	०	०	२४२	०	०	२	१.२	१.२	४	२	२	३	१
४४	३५०००११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१२५१६३	१०५२०३	१९९६०	०	०	०	०	०	१३७६७९	११५७२३	२१९५६	०	०	०	०	०	१५१४४७	१२७२९६	२४१५२	०	०	०	०	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२, २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४५	३५०००१३०	सामाजिक विकास मन्त्रालय (संघ, विशेष अनुदान)	२५१९६२	०	०	२५१९६२	०	०	०	०	२७७१५८	०	०	२७७१५८	०	०	०	०	३०४८७४	०	०	३०४८७४	०	०	०	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२, २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४६	३५००४०१२	स्वास्थ्य कार्यालयहरू	१६३०५९	१६३०५९	०	०	०	०	०	०	१७९३६५	१७९३६५	०	०	०	०	०	०	१९७३०१	१९७३०१	०	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
४७	३५००४०११	स्वास्थ्य निर्देशनालय	२९५१४	२९४१४	१००	०	०	०	०	०	३२४६५	३२३५५	११०	०	०	०	०	०	३५७१२	३५५९१	१२१	०	०	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२
४८	३५०९११३१	स्वास्थ्य व्यवस्थापन कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	४२७००	०	०	०	४२७००	०	०	०	४६९७०	०	०	०	४६९७०	०	०	०	५१६६७	०	०	०	५१६६७	०	०	०	२	२.१, २.४	२.१	३	१	२	३	२

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान: कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान
जम्मा			४८३१८३९	१६७४५००	११०३९७७	२५१९६२	१६४२२००	१०११००	५७९००	२००
			४८३१८३९	१६७४५००	११०३९७७	२५१९६२	१६४२२००	१०११००	५७९००	२००

मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७९/८० को अनुमान: कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान
जम्मा	५३१५०२३	१८४१९५०	१२१४३७५	२७७१५८	१८०६४२०	१११२१०	६३६९०	२२०
	५३१५०२३	१८४१९५०	१२१४३७५	२७७१५८	१८०६४२०	१११२१०	६३६९०	२२०

मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०८०/८१ को अनुमान: कुल	प्रदेश सरकार	वित्तीय समानीकरण अनुदान	विशेष अनुदान	सशर्त अनुदान	नगद अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	सोझै भुक्तानी अनुदान	लक्ष्य तथा विकासका सूचक: प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
जम्मा	५८४६५२५	२०२६१४५	१३३५८१२	३०४८७४	१९८७०६२	१२२३३१	७००५९	२४२								
	५८४६५२५	२०२६१४५	१३३५८१२	३०४८७४	१९८७०६२	१२२३३१	७००५९	२४२								

अनुसूची १४.३

सामाजिक विकास मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१६८०१	१८४८१.१	२०३२९.२१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२	अन्य भत्ता	९१५२४	१००६७६.४	११०७४४.०४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	३०३६	३३३९.६	३६७३.५६	२	२.१,२.४	२.१	३	३	३	३	३
४	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ सःशर्त	३१०००	३४१००	३७५१०	२	२.१,२.४	२.१	१०	२	२	३	२
५	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	२८५०	३१३५	३४४८.५	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
६	अन्य सामाजिक सहायता	७५००	८२५०	९०७५	२	२.१,२.४	२.१	५	३	१	३	३
७	अन्य सामाजिक सुरक्षा	९०००	९९००	१०८९०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
८	अन्य सार्वजनिक निर्माण	११४५००	१२५९५०	१३८५४५	२	२.१,२.४	२.१	३	१,३	३	३	३
९	अन्य सेवा शुल्क	२६४०७४	२९०४८१.४	३१९५२९.५४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१०	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५६३८	६२०१.८	६८२१.९८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
११	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१५७४२	१७३१६.२	१९०४७.८२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१२	इन्धन (पदाधिकारी)	१३००	१४३०	१५७३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१३	उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	६००	६६०	७२६	२	२.१,२.४	२.१	५	३	१	३	३
१४	औषधी खरिद खर्च	७६४२४	८४०६६.४	९२४७३.०४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१५	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	४८०	५२८	५८०.८	२	२.१,२.४	२.१	८	३	३	३	३
१६	करार सेवा शुल्क	८७८३९	९६६२२.९	१०६२८५.१९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१७	कर्मचारी तालिम खर्च	११३४३५	१२४७७८.५	१३७२५६.३५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१८	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	९३६१९	१०२९८०.९	११३२७८.९९	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२		
१९	कर्मचारीको बैठक भत्ता	४१९६	४६१५.६	५०७७.१६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२०	कार्यक्रम खर्च	१५४९१५६	१७०४०७१.६	१८७४४७८.७६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टपात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२१	खाद्यान्न	१९८८८	२१८७६.८	२४०६४.४८	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२		
२२	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	२६११३०	२८७२४३	३१५९६७.३	२	२.१,२.४	२.१	५	३	१	३	३
२३	घर भाडा	१२७८०	१४०५८	१५४६३.८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२४	छात्रवृत्ति	२३१००	२५४१०	२७९५१	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
२५	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१२९४३६	१४२३७९.६	१५६६१७.५६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	१२५५१	२३८५२.४	२६२३७.६४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२७	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२१६८४	४१७३.४	४५९०.७४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२८	पदाधिकारी अन्य भत्ता	३७९४	४१७३.४	४५९०.७४	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
२९	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	३२४	३५६.४	३९२.०४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३०	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२४००	२६४०	२९०४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३१	पशुपंक्षीहरूको आहार	३६०	३९६	४३५.६	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
३२	पानी तथा बिजुली	३६७४८	४०४२२.८	४४४६५.०८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३३	पारिश्रमिक कर्मचारी	६८७२०८	७५५९२८.८	८३१५२१.६८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३४	पारिश्रमिक पदाधिकारी	६६७४	७३४१.४	८०७५.५४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३५	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१६००	१७६०	१९३६	२	१.२,२.१	१.२,२.१	४	२	२	३	२
३६	पूंजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	३५००	३८५०	४२३५	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
३७	पूंजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	३००	३३०	३६३	२	२.१,२.४	२.१	४	१	२	३	२
३८	पोशाक	११३२०	१२४५२	१३६९७.२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३९	फर्निचर तथा फिक्चर्स	७१६५	७८८१.५	८६६९.६५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४०	बिमा तथा नवीकरण खर्च	५०५८	५५६३.८	६१२०.१८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४१	भ्रमण खर्च	२३४७९	२५८२६.९	२८४०९.५९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४२	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	२३६३१	२५९९४.१	२८५९३.५१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४३	महंगी भत्ता	२७६२२	३०३८४.२	३३४२२.६२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४४	मेशिनरी तथा औजार	३२४४६२	३५६९०८.२	३९२५९९.०२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि ट्याग उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
४५	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	७७७०	८५४७	९४०१.७	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४६	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	३५७९	३९३६.९	४३३०.५९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४७	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४३९२	४८३१.२	५३१४.३२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४८	विविध कार्यक्रम खर्च	२०००	२२००	२४२०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४९	विविध खर्च	८१४६	८९६०.६	९८५६.६६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५०	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१५००	१६५०	१८१५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५१	शैक्षिक संस्थाहरूलाई सहायता	२२८१६	२५०९७.६	२७६०७.३६	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
५२	संचार महसुल	१०८२४	११९०६.४	१३०९७.०४	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५३	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	३०००	३३००	३६३०	२	२.१,२.४	२.१	३	१	२	३	२
५४	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	१४५२५०	१५९७७५	१७५७५२.५	२	२.१,२.४	२.१	१०	२	२	३	२
५५	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड -पुंजीगत सःशर्त अनुदान	२७२१००	२९९३१०	३२९२४१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५६	सवारी साधन	९३५८०	१०२९३८	११३२३१.८	२	१.२,२.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
५७	सवारी साधन मर्मत खर्च	१२७९९	१४०७८.९	१५४८६.७९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५८	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	८४८९९	९३३८८.९	१०२७२७.७९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	७९०	८६९	९५५.९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
६०	सेवा र परामर्श खर्च	९९१८	१०९०९.८	१२०००.७८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२,२.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
६१	स्थानीय भत्ता	१३५४८	१४९०२.८	१६३९३.०८	२	१.२,२.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
जम्मा		४८३१८३९	५३०५३९०.२	५८३५९२९.२२								

अनुसूची १४.४

सामाजिक विकास मन्त्रालयको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विषेष)	प्रदेशको समृद्धि हात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत	गरिबी संकेत
१	पारिश्रमिक कर्मचारी	६८७२०८	६०५,८०२	०	८१४०६	०	०	०	७५५९२९	६६६३८२	८९५४७	८३१५२२	७३३०२०	९८५०१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२	पारिश्रमिक पदाधिकारी	६६७४	६६७४	०		०	०	०	७३४१	७३४१	०	८०७६	८०७६	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३	पोशाक	११३२०	९७८०	०	१५४०	०	०	०	१२४५२	१०७५८	१६९४	१३६९७	११८३४	१८६३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४	महंगी भत्ता	२७६२२	२३९२६	०	३६९६	०	०	०	३०३८४	२६३१९	४०६६	३३४२३	२८९५०	४४७२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
५	कर्मचारीको बैठक भत्ता	४१९६	२२६६	३००	१५००	०	३०	१००	४६१६	२४९३	२१२३	५०७७	२७४२	२३३५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
६	अन्य भत्ता	९१५२४	४१५२४	५००००	०	०	०	०	१००६७६	४५६७६	५५०००	११०७४४	५०२४४	६०५००	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
७	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२४००	६००	१८००	०	०	०	०	२६४०	६६०	१९८०	२९०४	७२६	२१७८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
८	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	३२४	३२४	०	०	०	०	०	३५६	३५६	०	३९२	३९२	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
९	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान क	३५७९	३५७९	०	०	०	०	०	३९३७	३९३७	०	४३३१	४३३१	०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
१०	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	४३९२	४३९२	०	०	०	०	०	४८३१	४८३१	०	५३१४	५३१४	०	२	१.२ र २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
११	पानी तथा बिजुली	३६७४८	३३८७८	३८६	२४८४	०	०	०	४०४२३	३७२६६	३१५७	४४४६५	४०९९२	३४७३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१२	संचार महसुल	१०८२४	९९६२	२०	८४२	०	०	०	११९०६	१०९५८	९४८	१३०९७	१२०५४	१०४३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१३	इन्धन (पदाधिकारी)	१३००	१३००	०		०	०	०	१४३०	१४३०	०	१५७३	१५७३	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१४	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१५७४२	१४१८१	२५	१५३६	०	०	०	१७३१६	१५५९९	१७१७	१९०४८	१७१५९	१८८९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१५	सवारी साधन मर्मत खर्च	१२७९९	११४७९	०	१३२०	०	०	०	१४०७९	१२६२७	१४५२	१५४८७	१३८९०	१५९७	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१६	बिमा तथा नवीकरण खर्च	५०५८	४३३८	०	७२०	०	०	०	५५६४	४७७२	७९२	६१२०	५२४९	८७१	२	१.२ र २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
१७	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्च	७७७०	६९१२	३३०	५२८	०	०	०	८५४७	७६०३	९४४	९४०२	८३६४	१०३८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१८	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार ख	१२५५१	११६५१	०	९००	०	०	०	१३८०६	१२८१६	९९०	१५१८७	१४०९८	१०८९	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
१९	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	२३६३१	२१६६३	०	१९६८	०	०	०	२५९९४	२३८२९	२१६५	२८५९४	२६२१२	२३८१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२०	इन्धन - अन्य प्रयोजन	५६३८	५२७८	०	३६०	०	०	०	६२०२	५८०६	३९६	६८२२	६३८६	४३६	२	१.२ र २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
२१	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२१६८४	१७१८७	८०९	१८४८	०	१८४०	०	२३८५२	१८९०६	४९४७	२६२३८	२०७९६	५४४१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२२	सेवा र परामर्श खर्च	९९१८	६६८०	१४५०	५४०	०	१२४८	०	१०९१०	७३४८	३५६२	१२००१	८०८३	३९१८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२३	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	७९०	५७०	०	२२०	०	०	०	८६९	६२७	२४२	९५६	६९०	२६६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२४	करार सेवा शुल्क	८७८३९	७१३७२	७३५	१५७३२	०	०	०	९६६२३	७८५०९	१८११४	१०६२८५	८६३६०	१९९२५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२५	अन्य सेवा शुल्क	२६४०७४	१०७३४८	१११२२६	४५५००	०	०	०	२९०४८१	११८०८३	१७२३९९	३१९५३०	१२९८९१	१८९६३८	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२६	कर्मचारी तालिम खर्च	११३४३५	०	३३६००	५७०२५	०	७०६०	१५७५०	१२४७७९	०	१२४७७९	१३७२५६	०	१३७२५६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२७	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	८४८९९	१३७४०	१४५६०	५५०४०	०	०	१५५९	९३३८९	१५११४	७८२७५	१०२७२८	१६६२५	८६१०२	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२८	विविध कार्यक्रम खर्च	२०००	३००	१७००	०	०	०	०	२२००	३३०	१८७०	२४२०	३६३	२०५७	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
२९	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१६८०१	७००५	६७१२	२७००	०	१००	२८४	१८४८१	७७०६	१०७७६	२०३२९	८४७६	११८५३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३०	भ्रमण खर्च	२३४७९	२२२१९	६०	१२००	०	०	०	२५८२७	२४४४१	१३८६	२८४१०	२६८८५	१५२५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३१	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१५००	१५००	०	०	०	०	०	१६५०	१६५०	०	१८१५	१८१५	०	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३२	विविध खर्च	८१४६	७२३२	१३४	७८०	०	०	०	८९६१	७९५५	१००५	९८५७	८७५१	११०६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३३	औषधी खरिद खर्च	७६४२४	३१६६७	२९३६५	९७५०	०	५४४२	२००	८४०६६	३४८३४	४९२३३	९२४७३	३८३१७	५४१५६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३४	घर भाडा	१२७८०	१०६९२	८२८	१२६०	०	०	०	१४०५८	११७६१	२२९७	१५४६४	१२९३७	२५२६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान							आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपूरक अनुदान	विशेष अनुदान	सोधभर्ना हुने अनुदान	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र बिषेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र बिषेष)	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
३५	मेशिनरी तथा औजार	३२४४६२	२३७६१०	२६२२	२१९५०	०	६२२८०	०	३५६९०८	२६१३७१	९५५३७	३९२५९९	२८७५०८	१०५०९१	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३६	फर्निचर तथा फिक्चर्स	७१६५	१६७५	२५८०	२९१०	०	०	०	७८८२	१८४३	६०३९	८६७०	२०२७	६६४३	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३७	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१२९४३६	८३००	१२०१३६	१०००	०	०	०	१४२३८०	९१३०	१३३२५०	१५६६१८	१००४३	१४६५७५	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३८	कार्यक्रम खर्च	१५४९१५६	६५८०४	२५२८५८	१०७७४२५	०	१३२६२	१३९८०७	१७०४०७२	७२३८४	१६३१६८७	१८७४४७९	७९६२३	१७९४८५६	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
३९	स्थानीय भत्ता	१३५४८	११०१८	०	२५३०	०	०	०	१४९०३	१२१२०	२७८३	१६३९३	१३३३२	३०६१	२	१.२ र २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
४०	सवारी साधन	९३५८०	७७५	९१५९५	१२१०	०	०	०	१०२९३८	८५३	१०२०८६	११३२३२	९३८	११२२९४	२	१.२ र २.१	१.२, २.१	४	२	२	३	२
४१	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	२८५०	२४९०	०	३६०	०	०	०	३१३५	२७३९	३९६	३४४९	३०१३	४३६	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
४२	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	४८०	४८०	०	०	०	०	०	५२८	५२८	०	५८१	५८१	०	२	२.१ र २.४	२.१	८	३	३	३	३
४३	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	३०३६	३५०	११५०	१५३६	०	०	०	३३४०	३८५	२९५५	३६७४	४२४	३२५०	२	२.१ र २.४	२.१	३	३	३	३	३
४४	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई स:सर्त चालु अनुदान	१४५२५०	५९४५०	८५८००	०	०	०	०	१५९७७५	६५३९५	९४३८०	१७५७५३	७१९३५	१०३८१८	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
४५	अन्य संस्थालाई अनुदान‘ स:शर्त	३१०००	३४००	२७६००	०	०	०	०	३४१००	३७४०	३०३६०	३७५१०	४११४	३३३९६	२	२.१ र २.४	२.१	१०	२	२	३	२
४६	उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	६००	०	५००	०	०	०	१००	६६०	०	६६०	७२६	०	७२६	२	२.१ र २.४	२.१	५	३	१	३	३
४७	अन्य सामाजिक सहायता	७५००	०	७५००	०	०	०	०	८२५०	०	८२५०	९०७५	०	९०७५	२	२.१ र २.४	२.१	५	३	१	३	३
४८	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	२६११३०	२१०००	१०५००	१९४६३०	०	३३६००	१४००	२८७२४३	२३१००	२६४१४३	३१५९६७	२५४१०	२९०५५७	२	१.२,३.२,२.१,२.४	१.२ र २.१	१,३,४,५,१०	१,२,३	१	३	१
४९	अन्य सार्वजनिक निर्माण	११४५००	१७५००	७९०००	१८०००	०	०	०	१२५९५०	१९२५०	१०६७००	१३८५४५	२११७५	११७३७०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१ र ३	३	३	३
५०	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड -पुंजीगत स:शर्त अनुदान	२७२१००	१३०००	१३२०००	०	०	१२७१००	०	२९९३१०	१४३००	२८५०१०	३२९२४१	१५७३०	३१३५११	२	२.१ र २.४	२.१	१०	२	२	३	२
५१	शैक्षिक संस्थाहरूलाई सहायता	२२८१६	७२०	२२०९६	०	०	०	०	२५०९८	७९२	२४३०६	२७६०७	८७१	२६७३६	२	१.२	१.२	४	२	२	३	२
५२	खाद्यान्न	१९८८८	१९८८८	०	०	०	०	०	२१८७७	२१८७७	०	२४०६४	२४०६४	०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५३	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	९३६१९	९२२१९	०	१४००	०	०	०	१०२९८१	१०१४४१	१५४०	११३२७९	१११५८५	१६९४	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५४	पूंजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	३५००	१५००	२०००	०	०	०	०	३८५०	१६५०	२२००	४२३५	१८१५	२४२०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५५	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई नि:शर्त चालु अनुदान	३०००	०	३०००	०	०	०	०	३३००	०	३३००	३६३०	०	३६३०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५६	अन्य सामाजिक सुरक्षा	९०००	०	९०००	०	०	०	०	९९००	०	९९००	१०८९०	०	१०८९०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५७	पूंजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	३००	३००	०	०	०	०	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	२	२.१ र २.४	२.१	३	१	२	३	२
५८	पदाधिकारी अन्य भत्ता	३७९४	०	०	३७९४	०	०	०	४१७३	०	४१७३	४५९१	०	४५९१	२	१.२ र २.१	१.२ र २.१	४	२	२	३	२
५९	पशुपंक्षीहरूको आहार	३६०	०	०	३६०	०	०	०	३९६	०	३९६	४३६	०	४३६	२	१.२ र २.१	१.२ र २.१	४	२	२	३	२
६०	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१६००	०	०	१६००	०	०	०	१७६०	०	१७६०	१९३६	०	१९३६	२	१.२ र २.१	१.२ र २.१	४	२	२	३	२
६१	छात्रवृत्ति	२३१००	०	०	२३१००	०	०	०	२५४१०	०	२५४१०	२७९५१	०	२७९५१	२	१.२ र २.१	१.२ र २.१	४	२	२	३	२
जम्मा		**४८३१८३९**	**१६७४५००**	**११०३९७७**	**१६४२२००**	**०**	**२५१९६२**	**१५९२००**	**५३१५०२३**	**१८४१९५०**	**३४७३०७३**	**५८४६५२५**	**२०२६१४५**	**३८२०३८०**								

अनुसूची १५.१

प्रदेश योजना आयोगको त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को अनुमान			आ.व. २०८०/८१ को अनुमान			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	कुल	चालु	पुंजीगत	प्रदेशको समृद्धि ट्गात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३९१०००११	प्रदेश योजना आयोग	३९१२४	३७१२४	२०००	४१०३६.४	४०८३६.४	२००	४५१४०	४४९२०.०४	२२०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
जम्मा			३९१२४	३७१२४	२०००	४१०३६	४०८३६	२००	४५१४०	४४९२०	२२०								

अनुसूची १५.२

प्रदेश योजना आयोगको त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
			कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टिगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	३९१०००११	प्रदेश योजना आयोग	३९१२४	३९१२४	०	४३०३६	४३०३६	०	४७३४०	४७३४०	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
जम्मा			३९१२४	३९१२४	०	४३०३६	४३०३६	०	४७३४०	४७३४०	०								

अनुसूची १५.३

प्रदेश योजना आयोगको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगत उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१४४०	१५८४	१७४२.४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२	अन्य भत्ता	१००	११०	१२१	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३	इन्धन - अन्य प्रयोजन	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
४	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	५४८	६०२.८	६६३.०८	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
५	इन्धन (पदाधिकारी)	७२०	७९२	८७१.२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
६	करार सेवा शुल्क	२८९२	३१८१.२	३४९९.३२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
७	कर्मचारी तालिम खर्च	६६	७२.६	७९.८६	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
८	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
९	कार्यक्रम खर्च	३४५०	३७९५	४१७४.५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१०	घर भाडा	१०८०	११८८	१३०६.८	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
११	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२३४०	२५७४	२८३१.४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१२	पदाधिकारी अन्य सुविधा	१८००	१९८०	२१७८	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१३	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२४०	२६४	२९०.४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१४	पानी तथा बिजुली	५५२	६०७.२	६६७.९२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१५	पारिश्रमिक कर्मचारी	१११०५	१२२१५.५	१३४३७.०५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१६	पारिश्रमिक पदाधिकारी	४११३	४५२४.३	४९७६.७३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१७	पोशाक	२२०	२४२	२६६.२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१८	फर्निचर तथा फिक्चर्स	७६०	८३६	९१९.६	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१९	बिमा तथा नवीकरण खर्च	५४०	५९४	६५३.४	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३

क.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	अनुमान	प्रक्षेपण		लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन गर्हि टुप सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२०	भ्रमण खर्च	२७०	२९७	३२६.७	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२१	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१२००	१३२०	१४५२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२२	महंगी भत्ता	४३२	४७५.२	५२२.७२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२३	मेशिनरी तथा औजार	९५०	१०४५	११४९.५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२४	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२५	विविध खर्च	७००	७७०	८४७	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२६	संचार महसुल	६००	६६०	७२६	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२७	सवारी साधन	२९०	३१९	३५०.९	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२८	सवारी साधन मर्मत खर्च	८१६	८९७.६	९८७.३६	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२९	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	५००	५५०	६०५	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३०	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३००	३३०	३६३	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३१	सेवा र परामर्श खर्च	२००	२२०	२४२	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
जम्मा		३९१२४	४३०३६.४	४७३४०.०४								

अनुसूची १५.४

प्रदेश योजना आयोगको कार्यक्रमगत त्रिवर्षीय स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण र प्राथमिकीकरण तथा साङ्केतीकरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समृद्धि टगात उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
१	पारिश्रमिक कर्मचारी	११९०५	११९०५	०	१२२१६	१२२१६	०	१३४३७	१३४३७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२	पारिश्रमिक पदाधिकारी	४११३	४११३	०	४५२४	४५२४	०	४९७७	४९७७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३	पोशाक	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	२६६	२६६	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
४	महंगी भत्ता	४३२	४३२	०	४७५	४७५	०	५२३	५२३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
५	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३००	३००	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
६	अन्य भत्ता	१००	१००	०	११०	११०	०	१२१	१२१	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
७	पदाधिकारी बैठक भत्ता	२४०	२४०	०	२६४	२६४	०	२९०	२९०	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
८	पदाधिकारी अन्य सुबिधा	१८००	१८००	०	१९८०	१९८०	०	२१७८	२१७८	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
९	पानी तथा बिजुली	५५२	५५२	०	६०७	६०७	०	६६८	६६८	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१०	संचार महसुल	६००	६००	०	६६०	६६०	०	७२६	७२६	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
११	इन्धन (पदाधिकारी)	७२०	७२०	०	७९२	७९२	०	८७१	८७१	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१२	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	५४८	५४८	०	६०३	६०३	०	६६३	६६३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१३	सवारी साधन मर्मत खर्च	८१६	८१६	०	८९८	८९८	०	९८७	९८७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	५४०	५४०	०	५९४	५९४	०	६५३	६५३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१५	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	३००	३००	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१६	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१२००	१२००	०	१३२०	१३२०	०	१४५२	१४५२	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१७	इन्धन - अन्य प्रयोजन	३००	३००	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१८	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२३४०	२३४०	०	२५७४	२५७४	०	२८३१	२८३१	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
१९	सेवा र परामर्श खर्च	२००	२००	०	२२०	२२०	०	२४२	२४२	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२०	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३००	३००	०	३३०	३३०	०	३६३	३६३	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२१	करार सेवा शुल्क	२८९२	२८९२	०	३१८१	३१८१	०	३४९९	३४९९	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२२	कर्मचारी तालिम खर्च	६६	६६	०	७३	७३	०	८०	८०	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२३	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	५००	५००	०	५५०	५५०	०	६०५	६०५	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२४	कार्यक्रम खर्च	३४५०	३४५०	०	३७९५	३७९५	०	४१७५	४१७५	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान			आ.व. २०७९/८० को प्रक्षेपण			आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण			लक्ष्य तथा विकासका सूचक							
		कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	कुल	प्रदेश सरकार	नेपाल सरकार (समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष)	प्रदेशको समष्टि उद्देश्य	प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ	दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच	दिगो विकास लक्ष्य	मानव विकास सूचकाङ्क सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत	गरिबी सङ्केत
२५	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१४४०	१४४०	०	१५८४	१५८४	०	१७४२	१७४२	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२६	भ्रमण खर्च	२७०	२७०	०	२९७	२९७	०	३२७	३२७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२७	विविध खर्च	७००	७००	०	७७०	७७०	०	८४७	८४७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२८	घर भाडा	१०८०	१०८०	०	११८८	११८८	०	१३०७	१३०७	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
२९	सवारी साधन	२९०	२९०	०	३१९	३१९	०	३५१	३५१	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३०	मेशिनरी तथा औजार	९५०	९५०	०	१०४५	१०४५	०	११५०	११५०	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
३१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	७६०	७६०	०	८३६	८३६	०	९२०	९२०	०	५	२.३	२.४	१६	२	३	३	३
जम्मा		३९१२४	३९१२४	०	४३०३६	४३०३६	०	४७३४०	४७३४०	०								

प्रादेशिक सोचका आधार स्तम्भ

"स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश"

स्वच्छ

- स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण
- आधारभूत सरसफाइ सुविधा
- नवीकरणीय ऊर्जा
- जैविक कृषि

सुखी

- परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन
- सभ्य र न्यायपूर्ण समाज
- सुशासन
- जीवनस्तर

समुन्नत

- उच्च र समतामूलक आय
- मानव पूँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग
- सर्वसुलभ तथा आधुनिक पूर्वाधार एवं सघन अन्तर आबद्धता
- उच्च र दिगो उत्पादन र उत्पादकत्व

प्रदेश नं. १ को

मध्यमकालीन खर्च संरचना

आर्थिक वर्ष २०७८/७९-२०८०/८१